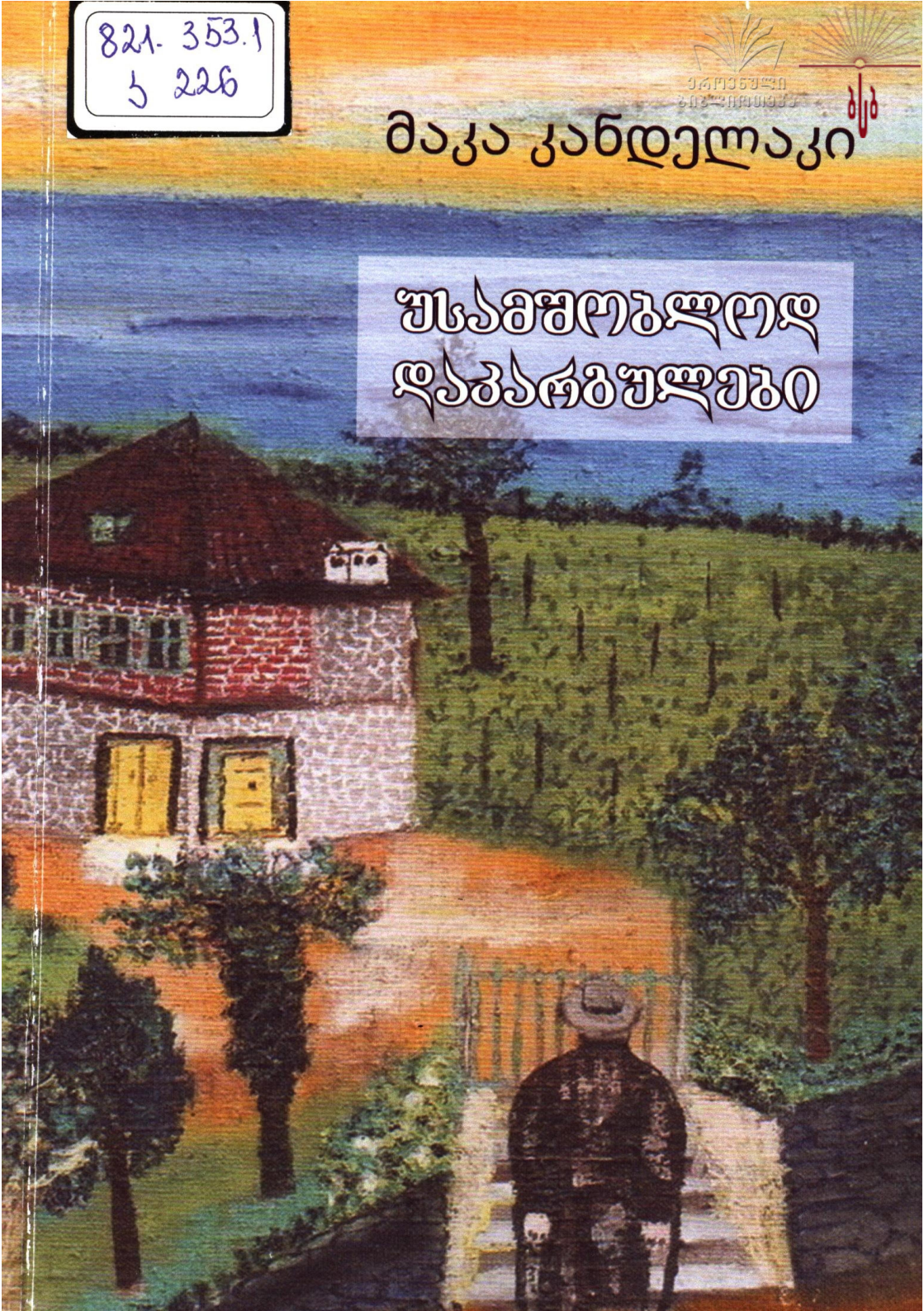

821. 353.1
5 226

ქართული
ენების

მაკა კანდელაკი

შსამშრობლელ
დაბარბულუბი

მაკა კანდელაკი

821.353.1-კ2

კ 226

უსამუბლოდ დაკარგულები

33530
2
K

თბილისი 2018

სპ-08

1 თაპი

ზღვა დამშრალიყო, დახოცილი თევზები გამოერიყა. ტალღე-ბის ხმა კი ისმოდა, მაგრამ ზღვა არ ჩანდა შეშინებული ჰასანი სანაპიროდან უკან მიბრუნდა და აჩქარებული ჩანდა შინისაკენ გაემართა, ჭიშკართან მისულს უთავო მამალი შემოეფეთა გასისხლიანებული პატრონთან მიახლოებას ცდილობდა ჰასანი გაუსხლტა მამალს-ეზოში შეირბინა. თხას მამლის თავი პირში გაეჩრა, გამოპენტერებული თვალებით არც იმჩნევდა ნამოქმედარს – მამლის თავი დაექუცმაცებინა. ამ შფოთვაში იყო ჰასანი, როცა მამამ გააღვიძა: ადექი ჰასან! ნანახით გაოგნებული შე-ჰყურებდა მამას.

მამამ შემფოთებულმა ჰკითხა: ავად ხომარ ხარ მთლად ოფლად ხარ გაღვრილი თუ არ შეგიძლია ნუ წამოხვალ.

ბედნიერი იყო, რომ ეს კომმარი სიზმარი აღმოჩნდა. ჰასანმა ბალიშს დახედა, რომელიც სულ დაესველებინა ჰასანის შიშს და მოუსვენარ ძილს. დიდი ბრძოლა გამიმართავს ლოგინში.

მამამ სათვალე მოიხსნა და დააკვირდა შვილს და გაუმეორა: თუ სიცხე გაქვს, დარჩი შინ, შემოდგომის სუსხიანი ქარი დათარეშობს ზღვაში და უარესად გაცივდება.

ჰასანმა მიუგო: არაფერია მამა ცუდი სიზმარი ვნახე და ზღვას გავატან ამ სიზმარს.

ჩაეძია მამა – რა ნახე ასეთი?

იქვე სამზარეულოში მოფუსფუსე დედამ შვილს გამოსძახა-არ თქვა ჰასან ნადი ონკანი მოუშვი და წყალს უთხარი. გული რალაც ცუდს მიგრძნობს იქნებ არ ნახვიდეთ დღეს სათევზაოდ?!

მამამ ცოლს მიმართა – მე უნდა წავიდე და შენი ვაჟი თუ გინდა დაიტოვე.

ჰასანმა გაღიმებულმა მშობლებს გადახედა თან შარვალი ამოიცვა ამით მათ მიახვედრა, რომ შინ არ აპირებდა დარჩენას.

და ქცევით მიახვედრა მშობლებს, რომ არ აპირებდა სახლში დარჩენას.

დედამ მამას გადახედა და უკმეხად უთხრა: ოხ,შენი შვილია ჯიუტი! თბილად მაინც ჩაიცვი არ გაცივდე და დროზე დაბრუნდით არ მანერვიულოთ.

მათი სახლი ზღვის სანაპიროსთან იდგა – კოლხური ოდა და ხეხილიანი მოვლილი ეზო, ყვითელ ფოთლებს ოქროსფერად, რომ შეემოსა. იქვე სახლთან ძაღლის მომცრო ფიცრული მოჩანდა. როგორც კი ხასანის ხმას ყური მოჰკრა რა ძაღლმა შურდულივით გაექანა მისკენ. ოჯახის უფროსად კარგა ხანია ჰასანის მამა მიაჩნდა, ხოლო მის ტოლ მეგობრად ჰასანი. კუდის ქიცინით ემორჩილებოდა პატრონს ათას კაცში იყნოსავდა ჰასანის სუნს.

– სდექ არქადაშ დაუყვირა ჰასანის მამამ. ძაღლიც ადგილზე გაშეშდა.

– შენ რჩები და სახლს დაიცავ!

არქადაშმა მორჩილად გახედა ოჯახის უფროსს, საბრალოდ ანკმუტუნდა, მერე ჰასანის ფეხებთან საცოდავად ჩაცუცქდა და სველი თვალები მუდარით მიაპყრო ჰასანს თითქოს ევედრებოდა ნამოგყვებითო. ის იყო ჰასანმა დააპირა ერთგულ არქადაშ გამოსარჩლებოდა, წამსვე შეიკავა თავი, რადგან მკაცრად მზირალმა მამამ წარმოთქვა: – სჯობს შინ უდარაჯოს უცხო კაცები შეენიშნე ორი დღის უკან ღამით და როგორც კი ეზო გავანათე ერთი ღობიდან გადაძვრა,თუმცა ორის ხმა მესმოდა შუქის ანთებამდე, ეზო შემოვიარე, მაგრამ მეორე ვერ ვნახე. ძაღლიც იმ ღამეს შენ წაგეყვანა სანადიროდ. ჰასანის თვალებში შიში გაკრთა და უმაღვე გაიფიქრა: „ნუთუ ისინი იყვნენ!“ მამას შეუმჩნეველი არ დარჩენია შვილის შიშნარევი თვალები ჰკითხა:-შენ რას იტყვი,რამ შეგაშინა, სანამ დროა მითხარი იქნებ დახმარება შევძლო.

27 წლის ახალგაზრდას არ უნდოდა მოხუცი მამა გაერია პოლიტიკაში იმ იდეოლოგიაში, რომელიც თურქეთის იმჟამინდელი მთავრობის ბრძანებით, ყოვლად მიუღებელი იყო მოსახლეობისათვის. მემამბოხის სისხლი უჩქეფდა ძარღვებში და სურდა დრომოჭმული წესების უარსაყოფად ახალ სივრცეში გასულიყო.

კომუნისტებს დაპირება დიდი ჰქონდათ და ასევე მოკავშირეებს ეძებდნენ თურქეთის ტერიტორიაზე. ჰასანის მიმდობმა ხასიათ-მა და მეგობრისადმი ერთგულებამ გადაწყვეტინა კომუნისტურ პარტიას დროებით მიჰკედლებოდა და საფუძვლიანად ჩასწვდომოდა იდეოლოგიურ პროპაგანდას.

როცა რუსმა ოკუპანტებმა 1878 წელს ბერლინის ხელშეკრულებით რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში მოაქცია ჰასანის მშობლიური ლაზეთის ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთი ნაწილი და 16 სოფელი გონიოდან-ხოფამდე ბრესტის ზავის შედეგად ლაზეთი რუსეთის შემადგენლობაში აღმოჩნდა 1914 წელს. ოსმალეთის და რუსეთის იმპერიის გასაყარზე მყოფი ხოფა-ორ დედინაცვალ შორის აღმოჩნდა. ჰასანი იმ მასალიდან იყო შექმნილი, რომლისთვისაც საზღვრები არ არსებობდა, მამას ეგონა შვილი წინა ღამით სანადიროდ იყო იხვევზე, სინამდვილეში კი მეგობართან ერთად ბათუმში გადასულიყო ჩუმად, ეს მხოლოდ სამმა იცოდა ასლან-მა, ჰასანმა და არქადაშმა. ჰასანი ვერ ეგუებოდა მშობლიური მხარის დაცვილებას საქართველოსთან. სივრცეს ეძებდა, რათა ჩაკეტილი წრე, გაერღვია და მიახლოებოდა საქართველოს, ეს რა თქმა უნდა, შეუმჩნეველი არ დარჩენია თურქეთის ადგილობრივ აგენტებს და ჰასანის სახლს ბოლო 5 დღე-ღამე აკვირდებოდნენ.

ჰასანი მშვიდად მიყვებოდა მამას უკან და მამა კი ეჭვობდა, რალაცას მიმალავს ეს ოხერი, როგორ წამოვაცდენინო რამე თავს არ დაუშავოს და შაირი არ ქნას. ჩემი ჯილაგისაა, სტკივა ის რაც მე მტკივა, წუხელ ნეტავ სად იყო?ნანადირევიც არ მოუტანია, სუფთა ჰქონდა ფეხსაცმელიც. შეკითხვებით უფრო არ გავალიზიანო ნეტა რა ფიქრს მისცემია მისი დაუდგრომელი გული, ხიფათს არ ეწიოს. სხვის ხმას არ აჰყვეს, თუმცა მუდამ სხვის მორჩილებას სჯობს საკუთარ გულისხმას აჰყვეს, მაგრამ ეს უკანასკნელიც, რომ უშლის კაცს ჭეშმარიტების პოვნაში. ამ ფიქრებში ჩაძირულ მამას ჰასანის ხმა მოესმა:-ნუ გეშინია მამა ისეთს არ ვიზამ შენ შეგარცხვინო.

მამისთვის მოუღლენელი ჰასანის გამოპასუხება და დაბნეულმა უთხრა:

– შენ შერცხვენას ჩემი დათვლილი დღეები შეენიროს .ოღონდ იცოდე გაგიჭირდება ცხოვრება თუ ასეთი რამ გადაგინყვეტია შენს სულს არ ეკუთვნის და დემონი კარნახობს ვერ გაგირჩევია ღმერთის ხმა დემონისგან მაშინ მაქვს სანერვიულო.

– არა გაქვს მამა სანერვიულო სწორ გზას ვადგივარ და თუ არ გამოდგა ეს გზა მაინც უნდა გავიარო!

– უკვე გადაგინყვეტია ყველაფერი და ჩემი რჩევა დაგვიანებულიცა, მაგრამ ერთს გეტყვი შვილო სანამ გზას აირჩევ ნიადაგს დახედე, რომ არ გიმტყუნოს.ყოველივე დღეს რაც სარწმუნო ჰგონია ხვალ შეიძლება ეჭვით შეიცვალოს.

ჰასანს გაეღიმა და იმედიანად წარმოთქვა: – უფალი არ გამწირავს!

– სწორ არჩევანში არ გაგწირავს, იღბალს მთლად ნუ მიენდობი-უპასუხა მამამ

მამა-შვილი ამასობაში ზღვას მიუახლოვდნენ ტალღები დროდადრო ეხეთქებოდნენ ნაპირს და რასაც მისწვდებოდნენ მიაქანებდნენ ზღვაში.სანაპიროზე ლაზი მეთევზეები ნავებს ამზადებდნენ ზღვაში გასასვლელად, მათ ფანრებს ისე გაენათებინათ სანაპირო, რომ შორს ზღვის ჰორიზონტსაც დაინახავდი.

ჰელიმ, სადა ხარ ამდებხანს! სადაცა გათენდება ნავი მზადა და მაშხალებიც მოვიმარაგე, შეიძლება გვიან ღამემდე ვერ დავბრუნდეთ, ეგია რომ აღმოსავლეთის ქარი დასრიალებს ზღვის პირზე. ჰელიმი და ქემალი ბადის დაშლას შეუდგნენ.

ნეტავ გვიანობამდე დავრჩეთ თუ ამინდმა დაგვაყენა თქვა ჰელიმმა და ცას ახედა, ვარსკვლავების იმედად .

ჰასანმა წყალთან მიიწია და ჩურჩულით გააგონა ზღვას;ჩემო უშიშარო მეგობარო და დაუნდობელო მტერო. ლაზების გამომკვებო და სიკვდილით გაუმადლარო ლაზ მეთევზს არ ინდობს შენი ტალღები, ნუხანდელ სიზმარში მინაში შენმა გაქრობამ გამოაოგნა და აჰა უნდა შენს ტალღებს მივცე ჩემი სიზმარი.

მოულოდნელად ქალების კისკისმა შეანყვეტინა ზღვასთან საუბარი გვერდით მიიხედა, ორი ქალი ცდილობდა ქარქალაკის პოვნას. ერთს გოდორი შემოედო ზურგზე. ქალებს განმარ-

ტოებული ჰასანის საუბარი არ გამოჰპარვიათ და ხალისიანად გასძახეს: როო ჰასან, მარტო ლაპარაკი დაიწყე? დაიბნა და როგორც კი აკისკისებული ქალები ჩანყნარდნენ-გაღიმებული სახით მეზობლის რძალსა და ქალიშვილს – გასძახა: თქვენ რა ქარქალაკის შესაგროვებლად მშვიდი ტალღები აირჩიეთ?! გუშინ უნდა მოსულიყავით და გოდორსაც აავსებდით, რაც ფიჩხი იყო უკვე გუში-გაზიდეს მეზობლის რძალი არ დაიბნა და გამომწვევად უპასუხა: – იქნებ შენს გასაცილებლად მოვედით, ამაზე არ გიფიქრია? ჰასანს გაეღიმა მის ეშმაკურ ნათქვამზე და ვალში არ დარჩა: – გოდორიც ჩემთვის მოიტანეთ?!

ქალმა ნიშნის მოგებით უპასუხა: – აბა, აბა-შენზე უკეთეს სასიძოს ვერც კი ვინატრებთ. ხადიჯემ რძალს უჩქმითა: – გეყოს ფატიმე ხუმრობა! საკმარისია, დაანებე თავი ასეთ ხუმრობას. ყველაფერს თავისი ზღვარი აქვს.

ნაჩქმეტიტო შეწუხებულმა ფატიმემ მულს გადახედა: -ამისთვის ღირდა დაო ასეთი გამეტება?!

ჰასანმა ქალებს მიუგო: – ვიცი, რომ ხუმრობთ აბა მე რა მოსანონი სასიძო ვარ.

ფატიმემ ხელი ჩაიქნია, გოდორი ზურგიდან მოიხსნა აღმაცერად მულს გადახედა გამომწვევად უთხრა: – შამილიშვილის ქალო შეიძლება აქ, ნაპირზე ჩამოვჯდე?

ხადიჯემ მოუბოდიშა: ფატიმე მაპატიე, რომ გაგანწყენე. მე და ჰასანი და ძმა ვართ. მისი დედა დედობილია ჩმი ერთი ძუძუ გვაქვს ნაჭამი. ალბათ ეს არ იცოდი და იმიტომ ავიტაცა ასე ხუმრობამ.

ჰასანს არ გაუგონია ქალების დიალოგი, უკვე ნავისკენ მიდიოდა მეთევზეებმაც აღარ დააყოვნეს და ზღვაში შეაცურეს ნავი. ჰასანმა ნავიდან გადმოსძახა ქალებს: – რა ცხვირი ჩამოგტირით მალე დავბრუნდებით... ქემალის შვილი იყო ხადიჯე. წითური, ჭორფლიანი ლერწამივით ქალი.

ქემალმა ჰასანს გადაულაპარაკა; – შენ რა იცი როდის დავბრუნდებით მთავარია სახლის გზა მოკლე დარჩეს და ზურგის ქარმა არ გვიმტყუნოს.

ქალები ხელების ქნევით აცილებდნენ მეთევზეებს და მშვიდ ზღვასა და იღბლიან თევზაობას უსურვებდნენ

ჰასანს მიავიწყდა კიდეც წინა ღამის დაუპატიჟებელი სტუმრები, სიზმარიც წყალს გაატანა. გაჰყურებდა ცას და მშვიდად უსასრულობის სიმშვიდით ტკბებოდა.

მამასა და ძია ქემალს არ ეცვლათ პეიზაჟით ტკობისთვის, მარდად იქნევდნენ ნიჩბებს, რათა ღრმა ზღვაში მალე გასულიყვნენ. ქემალი სიტყვაძუნწი კაცი იყო თუ რამეს არ ჰკითხავდი არ გამოგელაპარაკებოდა. თუ საუბრის თემა მოეწონებოდა ენაწყლიანად აგიბამდა მხარს.

ჰელიმა გაბედა და დარღვია სიჩუმე: - ქემალ რა ღამაზია დღეს ეს ოხერი ზღვა არა?

ქემალმა ზანტად მიუგო: - ხო ღამაზია.

- გავიგე ახმედს ჯარში ინვევენ, სამშობლოს სამსახურში უფრო გაინვრთნება და ვაჟკაცი მოგივა.

ქემალს სახე ეცვალა და ჰასანს მიმართა მოდი შვილო შემენაცვლე ღონივრად მოუსვი ამ ნიჩაბს.

ჰასანმა უსიტყვოდ შეასრულა თხოვნა.

ქემალმა დინჯად ამოიღო ჯიბიდან პაპიროსის ქალაღდი. გახუნებული ქისიდან თუთუნი გადმოყარა და შეუდგა შეკეთებას ამ პროცესს ისე მშვიდი გულმოდგინებით მიჰყვა ეტყობოდა და ნელა აკეთებდა ეტყობოდა ამ საქმით მთელი ცხოვრებ, რომ იყო დაკავებული. ფილტვებს უჩიოდა თუმცა თავს არ ანებებდა. მისი გაყვითლებული სახე და თამბაქოსაგან შეტრუსული უღვაშები მწველის სტაჟს ამხელდა. ქემალი კეხიანი ცხვირითა და უღვაშით სელიმს მიაგავდა, ორთავეს დარბაისლური ლაზური გარეგნობა ჰქონდა. ნუშისებრი ქუთუთო მძიმედ ჩამონოლოდა თვალებზე მათი იერი ტკივილსა და გენეტიკაზა მეტყველებდა, წარსულში რომ აღბეჭდილიყო. დაღარულ შუბლთან შეკრული ნაოჭები თითქოს ითვლიდა დროს და მისი ცხოვრების კალენდრად ქცეულიყო. დიდი შუბლის ძარღვი სინდისის მარადიულობა - წარსულიდან აწყობში გადმოსული, ვერ ითავსებდა აწყობს და თითქოს შუბლით გამოხატავდა პროცესს. განრისხებულ ღაზს

ხშირად შეხვდებოდით, რადგანაც მავანის ნამოქმედარი იძლეოდა ამის მოტივს. ლაზის მეომარი ბუნება ვერ შერიგებოდა ანმეოს მანიშნებელი იყო იმის, რომ ჩვენ ის ხალხი ვართ, ვინც ადვილად არ ივინყებს წარსულს და ვერ ეგუება მის გათელვასო, ისე როგორც ლაზი კახაბერი.

ქემალმა პაპიროს მოუკიდა ღრმად ჩაისუნთქა და სხვათაშორის, მაგრამ გზნებით წარმოთქვა: – რომელ ჯარში იწვევენ ახმედს, რომელი სამშობლოსთვის, როცა დამონებული ვართ და ირგვლივ სიბნელეა. მერე ხელი ჰორიზონტისკენ გაიშვირა და განაგრძო: – ეს ერთი ამომავალი მზეც ვერ განდევნის ამ სიმბნელეს, თუ კაცის გული არ განათდა. უსამშობლო კაცი ვერავის სამშობლოს ვერ დაიცავს. რადგანაც მისთვის არ მისწავლება თუ როგორ დაიცვას სხვისი ჩვენი სამშობლოს სანაცვლოდ. ან ვისგან უნდა დაიცვას ჩვენი სამშობლოსაგან?! სხვისი სამშობლო, როგორ უნდა დაიცვას ჩვენი სამშობლოს სანაცვლოდ. ან ვისგან უნდა დაიცვას?! ჩემი სამშობლოსაგან?! ახმედი იმალება ორი დღეა სხვენში. არ უნდა ჯარში წასვლა. ფატიმას ჰგონია ართვინშია ჩემს ძმასთან.

ჰელიმი შეწუხდა: – ეს რა მითხარი, თუ დააკავეს არ დაინდობენ.

ჰასანი თანაგრძნობით გაეპასუხა: – ჩემთვის მაინც ეთქვა, რაღაცას მოვიფიქრებდი.

ჰელიმა შვილს შიშით გადახედა და გაბზარული ხმით უთხრა: – იცი რას გეტყვი, ნიჩბები დაყარე და აქ გაჯერდე. შენ ქემალ მომანოდე ბადე. ქემალი წამოდგა გაუნოდა ბადე ჰელიმს. სელიმა ბადე წყალში მთელი ძალით მოიქნია.

ჰასანი ხვდებოდა, მამის შეშფოთების მიზეზს და იმასაც ხვდებოდა, ვერაფერს რომ შეცვლიდა.

მზემ პირველი სხივი დააფინა ზღვის სარკეს. ანარეკლი ლივლივებდა ზედაპირზე, სხივები სამოსივით ირგებდა ზღვის ფერს. ჰასანი მშვიდად გაჰყურებდა ამ უზადო სანახაობას და რწმუნდებოდა იმ ჭეშმარიტებით, სინათლე რომ იყო ერთადერთი სხივი კაცობრიობის, რომელიც ათვალსაჩინოებს საგნებს და

ყოველგვარ სტერეოტიპებს ამსხვრევს, მაგრამ ჰასანი ჯერ ვერ გარკვეულიყო, დადგენილი წესების ლოგიკურობაში. უფრო ზუსტად ის რაც მამას ასე ძლიერ აშინებდა და არ უნდოდა მისი ერთადერთი შვილი არ შესწირვოდა იმ იდიאלებს, რომელიც გადამონმებული არ იყო გონებით.

ჰელიმს თავისი ყმანვილკაცობა გახსენდა ფიქრმა წაიღო. გახსენდა ბაბუას მონათხრობი ოსმალოსთან ბრძოლაში თავისუფლებისთვის მებრძოლი ლაზი, როგორ არ ეპუებოდა დამყრობლებს, შემდეგ რუს ოკუპანტებთან ბრძოლა იყო. მამის ნადრევი სიკვდილი და ოჯახის გაძლოლა სელიმს დაანვა. ახლა ჰასანზე დარდი მოემატა და ნაღვლიანად გაიფიქრა:-ნუთუ მშვიდი ცხოვრება არ უნდა მეღირსოს, რომ შვილიშვილებს შორის ვიხსენებდე ტკბილ-მწარე წარსულს. ახმედიც ჩემს თვალწინ გაზრილი ბიჭია, როგორ უყვიის წინაპრთა სისხლი ძარღვებში. ვერ ისვენებს.

მეთევზეების დუმილი ქარმა დაარღვია. ქემალმა ჰელიმს მიმართა: – მგონი ტყუილა წამოვიღეთ ეს მაშხალები, დაღამებამდე ვერ ვითევზავებთ ამინდი გაფუჭდება.

ჰელიმმა მიუგო:-დავჯერდეთ იმას, რასაც მოგვცემს ზღვა.

ქემალს მწარედ გაელიმა და თქვა:-ზღვა თუ უნდა არაფერს არ მოგცემს უფრო მეტიც შენგან წაიღებს.

– დაბერებულ ხარ მეგობარო, უნუგეშოდ ფიქრობ – გამხნევენას შეეცადა სელიმი.

– რას გეტყვი იცი ძმაო? რაც უფრო ვბერდები, უფრო ვხვდები, რომ კაცმა სიკვდილზე სულ უნდა იფიქროს.

ჰასანმა ლაზური სიმღერა წამოიწყო, მეთევზეების. სელიმს ესამოვნა შვილის ხმა. მისი სიმღერა დროული იყო, ტალღები ნელ-ნელა არწევდა ნავს.

ქემალმა თქვა: – დროა უკვე ბადე ამოვიღოთ.

ჰელიმი მეგობრის სურვილს დაჰყვა, ბადე ისე დამძიმებულიყო, რომ მისი ამოღება ორ კაცს გაუჭირდებოდა. როგორც იქნა ამოქაჩეს მაინც დიდძალი თევზი ამოჰყვა. ასხმარტალბულები ნავში მიმოაბნიეს.რამდენიმემ ისე ზღვისკენ ისწრაფა.-ხედავ

ჰასან გამართლება რას ნიშნავს?! როცა სასიკვდილოდ ხარ გან-
წირული და ილბალი სამშვიდობოს გაგიყვანას?! მამის ნათქვამი
ჰასანს მოეწონა და მიუგო: – მარტო ილბალი რას უშველიდა მამი
თუ თევზი არ გაიბრძოლებდა თავისუფლებისთვის!

არ მოეშვა ჰელიმი: – იქნებ ამათი ხტომა ინსტიქტია, რომელ-
იც ნებისმიერი ცოცხალი არსების გენშია ის რაც შენ ჭეშმარიტი
თავისუფლება ჰგონია ეგებ გადარჩენის ინსტიქტია უფროა.

მამა-შვილს ქემალამაც შეანია სიტყვა:-თავის გადარჩენისთ-
ვის თავისუფლება, რომ დაუთმიათ ბევრი მინახავს, ამ თევზების
ფართხალიც ან გადარჩენის ინსტიქტია ან თავისუფლების წყურ-
ვილი. რას გაუგებ განგებას?! თავისუფლების ძიება გულუბრყვი-
ლოთა ხვედრი მგონია, რას მარგებს შეპირებული თავისუფლება
და მისთვის ბრძოლა თუ თვითონ ვერ გავთავისუფლდები ეჭვის-
გან.

ჰასანი შეეკამათა: – რას ამბობ, ბიძია ქემალ, ნუთუ უგუნურ-
თა ხვედრია თავისუფლებაზე ფიქრი და ნუთუ ჩვენ სისულელებს
ჩავდივართ?!

ქემალმა სიტყვა ბანზე აუგდო: – შვილო ჩემო, ერთი ის
ვედრო მომანოდე, თევზი რომ ჩავყარო. მერე კი დაუზუსტა პა-
სუხი:-იცი რას გეტყვი? ვისაც ჰგონია ამ ნუთისოფელში ნამდვილ
თავისუფლებას მიაღწევს, იმ კეთროვანს მაგონებს, ჩემს სოფელ-
ში, უიმედო მონობაში არ ამოძვრა სული სჯეროდა თავისუფლე-
ბას მოიპოვებდა.

ჰელიმმა გაიკვირვა: – რატომ ვართ მონობაში შუა ზღვაში
შესული ვთევზაობთ არავინ არ გვყავს ზედამხედველი ვინც ამას
დაგვიშლის, სახლში მივიტანთ ჩვენს ნაშრომს. არ მგონია ქემალ,
მონები ვიყოთ ა, რას იტყვი და თვალი ჩაუკრა მეგობარს.

ჰასანს წამიერად თევზი შესძულდა და ინატრა სიზმრი ახდე-
ნოდა – ზღვა დამშრალიყო, უნდოდა მეთევზეები ხელმოცარული
ენახა, ვიდრე მამისა და ქემელის უგულუბელყოფილი თავისუ-
ფლება.

ქემალი თავისას არ იშლიდა: – რას ერჩი შვილო ამ ხალხს
თურქებს, ძმებივით მიგვიღეს ჩვენი მიწიდან არ გაუფუყრივარ,

ჩვენს სამშობლოში ვართ, ოღონდ სხვისი დროშის ქვეშ განა ადამინის სიცოცხლე უფრო მნიშვნელოვანი არ არის, ვიდრე რომელიმე დროშა თუნდაც ერთად აღებული?!

ქემალმა თვალი ჩაუკრა სელიმს ჰასანის შეუმჩნეველად. ჰელიმს ჩაელიმა და მთელი ძალით მოიქნია ბადე წყალში. ტალღები იმატებდა, მზე ღრუბლებს დაეფარა.

– რას ამბობთ ბიძია ქემალ ნუთუ თქვენ ფიქრობთ საქართველოსთან დაცილებული ლაზი უფრო ბედნიერი იქნება?! ჩვენზე ბედნიერი ამ წყალში ახლახან გადამხტარი თევზია, რომელიც თავისუფლებას ეწია. ჰასანს ისეთი დაძაბული და დაბნეული სახე ჰქონდა, ქემალს შეეცოდა და გადაიხარხარა, მისი სიცილი ჰელიმს მოედო და უფრო ახარხარდნენ მითუმეტეს როცა ჰასანის აჭარხალებული და დაბნეული სახე დაინახეს.

ჰელიმმა შვილს შესძახა:–რას გაშტერებულხარ ბიჭო, აქ მოდი, ბადე დამიჭირე, ერთი პაპიროსი უნდა მოვუკიდო. მერე მეგობარს ჩაეკითხა:–ქემალ როგორია თავისუფლებისთვის მებრძოლი?

ამიგდეთ არა?–მიუხვდა ჰასანი:–კიდევ კარგი, რომ იხუმრეთ თორემ დარდისგან აღარ ვიყავი.

ქემალმა ჰელიმს პაპიროსი მიაწოდა და ჰასანს შემწყნარებლურად მიმართა: – რამ შეგაშინა ბიძია დაანებეთ თავი შენ და ახმედმა სისულელებზე ფიქრს, შეგვარგეთ მე და მამაშენს ორი დღის ნუთისოფელი. რა თავისუფლება აგიტყდათ და თანაც სად უნდა ეძებოთ?! ეს მზე თანაბრად დაანათებს – მეფესაც და მონასაც. მონა მეფეზე მეტად შეიძლება იყოს თავისუფალი. ადამიანის მდგომარეობა არ განსაზღვრას თავისუფლებას, სინდისი თუ სუფთა გაქვს კაცს თავისუფალია.

ჰელიმი აკვირდებოდა თავის ერთადერთ შვილს და გარდაცვლილი მამის სახე წარმოუდგა თვალწინ, ისტორია მეორდება მის გვარში. გრძნობდა, რომ ჰასანი არ დათმობდა სამშობლოზე ფიქრს, სადღაც გულში კიდევ უხაროდა მოხუცს შვილის შეუპოვრობა. ამინებდა მისი მომავალი.

– ჰელიმ...ჰელიმ – ჰელიმს არ ესმოდა. ჰელიმ ძმაო რა ჩაგაფიქრა.

– არც არაფერმა ძმაო!-ფიქრი მეთევზის ხვედრია-მიუგო მან მეგობარს.

– 15 კილოზე მეტი უნდა იყოს, ამინდი აირევა და იქნებ უკან დავბრუნდეთ?!

– როგორც იტყვი ძმაო – გაეპასუხა მენწყილეს.

ჰასანმაც დაუდასტურა-ხო, დავბრუნდეთ ბიძია ქემალ, ცუდი სიზმარი ვნახე თითქოს ზღვა დამშრალიყო.

ქემალმა დაამშვიდა: – ნუ გეშინია ბიძია ზღვას რა დააშრობს, მეთევზის მოკარნახე ცა არის, იცის თუ როდის ააღლეგებს ზღვას ქარი და მისწევს ნაპირისკენ.

– მე არაფრის არ მეშინია თქვენზე ვჯავრობ!-ინყინა ჰასანმა.

ჰასანი წყალს ნაღვლიანი ჩაჰყურებდა, მარტო ეს არ დამსიზმრებია, ჩვენი ყვინჩილაც თავნაცლილი დაბორიალობდა ქიშკართან თხას წაენწყიდა თავი.

ჰელიმი შეცბა: – ეს ცუდია წყალს გაატანე შენი სიზმარი.

ჰასანმა დაუდასტურა: – გავატანე მამა.

ჰელიმი წამოდგა ბადის თოკი შვილს გამოართვა, ისიც უსიტყვოდ დაემორჩილა.

მამამ მენწყილეს გასძახა:-ქემალ ძმაო დამეხმარე!

ქემალმა ძლივს წამოიწია, ჰასანმა ხელი შეაშველა:-ო, როგორ დამალა ამ წელმა სიცივეში მიხსენებს თავს, ნესტი ხომ მკლავს!

– დაჯექი თუ არ შეგიძლია, ჰასანს დავინმარ-მიუგო ჰელიმმა.

ჰასანიც ჩაეჭიდა თოკს და წყლიდან სავსე მეორე ბადეც ამოიღეს, ისიც ნავში ჩაცალეს.

ქემალმა ჰასანს მიმართა: – ხედავ ის გადარჩენილი თევზი შეიძლება ახლა ამ ბადეში გაეხვა და ვეღარც გადახტეს წყალში და ვერ მოიპოვოს თავისუფლება. მეორეჯერ ჩაგდებულ ბადეს ვერ გადაურჩეს.

ჰასანმა მზერა მიაპყრო და უთხრა: – ის თევზი შეიძლება მართლაც აქ იყოს, მაგრამ შეხე, ბიძია ქემალ იქ რა ხდება! და რამდენიმე თევზი დაანახა, რომლებიც ნავიდან ლამობდნენ გადასხლტომას.

ამით რა გინდა თქვა, ბიძია, იმ თევზმა ასწავლა თუ როგორ გადამხატარიყვნენ ?-რიტორიკულად იკითხა ქემალმა.

ჰასანმა რიტორიკულად აუხსანა: – არა მარტო იმ თევზმა ბიძია, ზოგადად, ყოველ ცოცხალში და მითუმეტეს ადამიანში თავისუფლებისკენ სწრაფვა ბუნებრივად დევს. ხოლო გამონაკლის შემთხვევაში თუ ადამიანი არ ისწრაფვის თავისუფლებისკენ, ასეთ შემთხვევაში სხვამ უნდა ასწავლოს თავისი მაგალითით.

– თუ კი სხვა არ ისურვებს ბიძია გადარჩენას? მაშინ რა?-კითხვით მოუჭრა ქემალმა.

– მაშინ ეს ყოფილა მისი არჩევანი ბადეში ყოფნა და სხვის თავკერძად დარჩენა.

ჰელიმს სიამაყეს ჰგვრიდა და თან გულს სტკენდა ჰასანის სიტყვები. მისახვედრი იყო ახალთაობელი მამების იძულებით მშვიდ ცხოვრებას და შემგუებლობას, რომ არ ამართლებდა. ჰასანის ნათქვამი. ხვდებოდა შვილის ნათქვამი მას და ქემალის მშვიდ ცხოვრებას და უმოქმედობას, რომ არ ამართლებდა.

ქემალი გუნება-განწყობილების გამოსწორებას შეეცადა: - რაცხა სწორს უბნობ ბიძია, მაგრამ ჩემი შემანუხებელი რადიკულიტი არ მაძლევს საშუალებას, ბოლომდე ჩავწვდე შენს სიტყვებს. იქნებ გემღერა რამე?!

მაგაზე განწყენინებ ბიძია ქემალ?-და ჰასანმა აღარ დაახანა, გულშიჩამწვდომად ამღერდა.

...ზღვაზე დავბადებულვარ,

ვიცი იქვე მოვკვდები,

მე გული მაგარი მაქვს,

სულაც არ შევშინდები,

ჰასანის ხმა ზღვის ტალღებმა შთანთქმეს. ჰელიმი ნიჩბებს ღონივრად ჩაეჭიდა, შვილმა კი განწყვეტილი სიმღერა გააგრძელა.

„ვარსკვლავო, შენ ანათე,

მთვარე არ მეგულება.“

თევზი თუ დავიჭირე მექნება წვეულება.“

ქემალმა ზღვას შემფოთებით გადახედა: – ზღვა აღარ ხუმრობს!

– მართალი ხარ ბიძია ქემალ ზღვა არ ხუმრობს ჩვენ ვეხუმრობთ მას. – ახალგაზრდული გამბედაობით მიუგო ჰასანმა.

– ზღვაში განოლილ პოსეიდონი ალბათ, ვილაცამ განარისხა და ქარის ჭკუას აყოლილა ტალღებიც. – დასძინა ბოლოს.

– პოსეიდონი, შვილო, არ ვიცი რა კაცია, მაგრამ დროზე უნდა მივბრუნდეთ, სიხარბემ არ გვძლიოს!

ამასობაში ჰელიმა შვილის დახმარებით მესამეჯერ ამოსწია ბადე. ხვავრიელად დაბერტყა ნავზე. თევზები, რომლებიც ჰაერში სხმარტალებდნენ და ისევ ნავზე ეცემოდნენ, აღმოსავლეთის ქარი არ აძლევდა საშუალებას, ზღვაში გადამხტარიყვნენ. ზღვის მარდი შვილები პირდაღებული თითქოს ერთმანეთის გამხნევენბას ცდილობდნენ, მაგრამ მათი იდუმალი ბგერები ლაყურებს არ სცილდებოდა, გადმოკარკლული თვალებით უკანასკნელი გაბრძოლებით ეცემოდნენ ნავის ფსკერზე.

ქემალმა ბრძანებლურათ გასძახა: – ჰასან იალქანი გამართე. ისიც უხმოდ გაემართა დავალების შესასრულებლად. ჰელიმა თევზებს განიერი ცელეფონი გადაფარა და მაშხალებიც დაანყო, რათა ქარს არ გადაეძრო და ნიჩბები მოიმარჯვა.

თეთრი გედივით გაიბადრა ნავი ზღვის ზედაპირზე. ზღვის ჰორიზონტი, რამდენიმე იალქნიანმა ნავმა დაფარა. ამით მიხვდებოდი რამდენი მეთევზის ნავი გასული იყო საშოვარზე.

ნაპირისკენ სხვა მეთევზთა ნავებიც დაიძრნენ. ხოფის სანაპირო ნისლს მოეცვა. ტალღები აკვანივით არწევდა ნავს.

ქემალმა მიუხედავად იმისა ჰასანი ახლოს იყო, ხმამაღლა გასძახა, რადგანაც ქარი ახშობდა მის ხმას. რა იყო ბიძია, რომ შემაშინე შენი სიმღერით, „ვიცი ზღვაზე მოკვკვდებიო“, რალაც საიმედო მითხარი, ხომ ხედავ, როგორ გვარწევს ეს შენი პოსეიდონი. ნარმოთქვა და სახეზე ღიმილი ნაძალადევად მოეფინა.

ჰელიმაც სიმტკიცე გაურია ხმას: – ეჰჰ, მიდი შვილო შენებურად გაგვამხნევე! გვიმღერე მოხუცებს.

ჰასანს გაელიმა და სანუგეშოდ უთხრა მათ: – რა დროს თქვენი სიბერეა ორთავე ქვაომხაზე ხართ. ლექსად ვიტყვი:

„ჰე ქვაომხაზე, მოვარდა ქარი,

ტალღა გაიხსნა, ქაფით თეთრდები,
ეს მერამდენე თვე და წელია,
ჭარმაგად დგახარ, აღარ ბერდები“.

ქემალი სიამოვნებისგან გაიზადრა, მისი იალქანივით ჭაღარა თმა და ნაოჭებიანი სახე აღტყინებულმა გულმა წამიერად მოიცვა და მეგობარს გადასძახა: – რას იტყვი ძმაო, ჰელიმ, მართალს ამბობს ეს ბიჭი, მართლა ვართ ქვაომხაზე, რაც ჩვენმა ხოვამ გადაიტანა, რუსის ბარაბანი ვერ გაუძლებდა.

– ჰელიმმა მიუგო ქვაომხაზე უზარმაზარი ლოდია ზღვაში გადმოვარდნილი, ლოდს რა დააბარებს, ამიტომაც აქვს შესაშური სიმტკიცე. ჩვენი ლაზები, ქვაომხაზე მეტი ვართ, რადგანაც ჩვენი გული ზღვას ესკუთვნის, და ტალღამ როგორაც არ უნდა გაგვლახოს, მაინც ხოვის ნაპირზე ვბრუნდებით, რათა ზღვიდან ამოსარუკილი მზე იმედიანად ვიხილოთ. ხოვიდან ზღვაში მობანავე მზე უფრო კარგი სანახავია, ვიდრე მის სიახლოვეს რომ ბანაობ ზღვაში; არ იცი ზღვა, როდის მიგახეთქებს ნაპირს და ისევე ჩაგითრევს თავის აღელვებულ ტალღებში – ზღვა ჩვენი ცხოვრების მსგავსი – ცოცხალი ორგანიზმია, რომელიც მოგიალერსებს ან დაგახრჩობს. კაცს მხოლოდ გონება ასწრავებს დაბრუნდეს გაშლილი იალქანით ნაპირზე, ზოგჯერ სიფრთხილევ რომ გამოიჩინო, შეიძლება ჰასანის პოსეიდონიც განრისხდეს იმ გათვლისთვის, რისი უფლებაც შენთვის არ მოუციათ ღმერთებს. შენ, ვინ მოგცა კაცს გონება, ღმერთების სურვილს წინა აღუდგე. ამიტომ, ჩემო ქემალ, ამ მცირედით დაკვამაყოფილდეთ და ნაპირზე გასულეებმა ჰასანის პოსეიდონს მაღლობა შევენროთ, მშვიდობით რომ დაგვაბრუნა ნაპირზე.

– მართალი ხარ ძმაო, აბა ჩვენ, უბრალო მეთევზეებს, ვინ მოგვცა უფლება ღმერთების სურვილი ამოვიცნოთ. სანამ ზღვაში შემოვიდოდით დარი იყო.

ჰასანს გულში ეღიმებოდა, პოსეიდონი მისი ღმერთი რომ გახადეს.

ნაპირიც გამოჩნდა აქაფებული ტალღების, რამდენიმე მეთევზე თოკით ხელში, ელოდებოდა ზღვაში გასული მეთევზების მოახლოებას.

– ქემალმა ნაპირზე მყოფებს გასძახა: – აქეთ თოკი, აქეთ. თოკი მოიქნიეს და ქემალის ნავის გამოქაჩვას შეეცადნენ. ქაფიანი ტალღები ასკდებოდა ნავს.

დიდი ლოდინი არ დასჭირვებია, ნაპირისკენ მის გამოქაჩვას, წყალზე მოტივტივე ნავს წონა არ ჰქონდა.

როგორც კი ნაპირს მიუახლოვდა, ჰასანი წყალში ჩახტა.

ჰელიმა და ქემალმა თევზით სავსე ტომარა გადმოათრიეს. ჰასანმა ზურგზე მოიგდო ნადავლი და სამივენი ქემალის სახლისკენ გაემართნენ.

ჰასანი წელს ქვემოთ სულ დასველებულიყო. ჰელიმა შვილს ტომარა გამუართვა და მამობრივი მზრუნველობით უთხრა: – აბა გაქრი აბა სახლში და გამოიცვალე, მე წავიღებ თევზს. დედას გააგებინე თევზის გამოსაწვლად.

ჰასანს შეამცვივნა.

უხმოდ დასცილდა მეთევზეებს და შინისაკენ გაიქცა.

ეზოში შესულს არქადაში შემოეგება. ჰასანმა სიყვარულით დაუტაცა: – მომცილდი ბიჭო გავიყინე, მერე მოგხედავო.

ის მაინც სახლის კარებამდე მიჰყვა ლაქუცით.

დედამ, რა დაინახა შვილი ერთიანად გალუმპული, უსაყვედურა: – ეს რა გიქნია, მამაშენი რა შვებოდა ვერ მოგხედა?! მოდი დროზე, წყალი ცხელია, გაიხადე დაგზილო და ფეხებიც დაგიბილო!

– დე, წადი, თავს მივხედავ, ბავშვი ხომ აღარა ვარ, მამა გელოდება ბიძია ქემალთან-მიუგო ჰასანმა.

– დამელოდება, სად გარბის, ჯერ შენ მოგხედავ-არ დათმო დედამ.

ჰასანმა იცოდა აზრი არ ჰქონდა დედასთან ჭიდილს, მაინც თაივისას გაიტანდა. შიშველი ფეხები კალთაში ჩაულაგა. დედა გაყინული თითების ზელვას მოჰყვა. დედის ნაჯაფი და გამომშრალი ხელების აღერსი ჰასანს ბავშობას ახსენებდა და ტკბილად ირგებდა დედის სიყვარულს.

ჰასანის თვალები მისი უმანკო ღიმილით გაფიქრებინებდათ, რომ ის იყო დიდი ბავშვი ალალი, წრფელი, მიმნდობი. ჰასანის

გულის ასაკს გათქვამდა მისი უმანკო ღიმილი. ჰასანმა არ იცოდა, მხოლოდ ერთი რამ იმ წუთების მარადისობა, რომელიც არასდროს არ განმეორდებოდა მის ცხოვრებაში, დედის ალერსი და დაუსრულებელ წარსულზე ფიქრი, რომელიც თან სდევს ადამიანს მთელი ცხოვრების განმავლობაში. ჰასანს იმ წუთებში არც უნდოდა მომავალზე ეფიქრა, რადგანაც უზომოდ ბედნიერი იყო.

2 თაზი

ჰასანმა თვალეები გაახილა და ორი უღვაშიანი კაცი დაინახა სანოლთან.

– ვაჟბატონო, აბრძანდი და ჩაიცვი, უბრძანეს თურქულად. ჰასანი თვალგაშტერებით მისჩერებოდა უცნობებს.

მელოტიანის მკაცრმა ხმამ საბოლოოდ გამოაფხიზლა: – რას გამოლენჩებულხარ, ჩაიცვი!

წამოდგა დაბნეული და ირგვლივ მიმოიხედა. ისევ ბურანში იყო, ვერ გაეგო მის თავს რა ხდებოდა. იდგა საბრალო ბავშვივით ფიქრის უნარწართმეული.

– არც გაიფიქრო გაქცევა, სამი კაცი გარეთ გყყავს. – ისევ მელოტი იყო და უკვე მიხვდა ჰასანი, რაც უნდოდათ მომხდურებს.

ჰასანი ჩაცმას შეუდგა. არ უნდოდა შინიდან ისე წასულიყო, მშობლებისთვის წერილი არ დაეტოვებინა. თანაც ჩქარობდა, რადგან არც ის უნდოდა მათ დაკავებული ენახათ. ვაი თუ ქემალთან გადასულები დაბრუნებულიყვნენ და შესწრებოდნენ ერთადერთი შვილის დაპატიმრებას.

მშობლებს წერილს დაუტოვებო, ნებართვა ითხოვა. მელოტი კი ქუდწამოფხატულ კაცს გადახედა, ფანჯარასთან რომ იდგა. იმანაც გამოსცრა: მხოლოდ 5 წუთი გაქვსო და კალამი გაუწოდა.

სანოლის გვერდით კომოდის უჯრა გამოსწია ჰასანმა და ფურცელი მოიძია.

არეულმა უჯრებმა მიახვედრა: „ექებდნენ...ვერც იპოვიდნენ, კიდევ კარგი არქადაშ მივაბარე რვეულიო...“.

სუფთა ფურცელსაც მიაგნო და სწრაფად დანერა: “დე არ ინერვიულო, ბათუმში მივდივარ, სამსახურს დამპირდნენ, როგორც ვნახავ დროს, გადმოვალ, მაპატიე, ასე ნაჩქარევად მომინია წასვლა და ველარ გაგაფრთხილეთ. შენი ჰასანი.”

მელოტმა ფურცელი გამოჰგლიჯა, ჩაიკითხა და იქედნურად გაელიმა –სამსახურს დაპირდნენ ბიჭს!

მეორემ კი კატეგორიულად უთხრა: – სადაც გინდა იქ იმუშავე, თურქეთში შემოსული კი არ დაგინახოთ.

ჰასანმა ჩანთაში ჩაუძახა იმ აუცილებელ ნივთებს, რაც ხელთ მოჰყვა, მერე ქურთუკი ჩაიცვა და ქუდი დაიხურა.

გარეთ როცა გაიყვანეს, არქადაშის სადგომისკენ გააპარა თვალი...

ძალი არ ჩანდა. არც მამალი დადიოდა ეზოში. უცებ სიზმარი მოაგონდა. მიმოიხედა, თითქოს თხას ეძებდა, მისი თვალები მელოტის გამჭოლ მზერას შეეჩეხა. ჭიშკართან კინიკაპზე მეჩხერი წვერით, მამაკაცი ელოდათ. ჰასანმა გაიფიქრა: „ესეც ჩვენი თხა“, მაგრამ ყვინჩილა სადლა? უცებ გული შეეკუმშა იმის გაფიქრების გამო, რომ ყვინჩილა თვითონ იყო... სიზმარი აუცხადდა.

მსუქანმა იქვე მდგარი ავტომობილის კარი გაუღო, ზურგში ხელი დარტყა და მიაყოლა: – ძაღლის ლეკვო! დაეგდე!

უკვე ვილისში იჯდა, სამი მამაკაცის თანხლებით და ემშვიდობებოდა მშობლიურ ოდას, უკან რომ მოიტოვა ავტომობილი. უკვე დამძიმებოდა დედის დაზელილი ჩამთბარი ფეხები. ფიქრობდა მშობლებზე, არქადაშზე, ზღვაზე, ქემალზე და ხატიჯეს მაცვალივით შავ თვალებზე... მამის ნათქვამი მწარედ ახსენდებოდა, „ჩვენ ვინ მოგვცა უბრალო ხალხს იმის უნარი, ღმერთების სურვილი გავთვალოთ და ამოვიცნოთ. ჰასანი ახლა იმ ნავში იჯდა, პოსეიდონი რომ აქანავებდა...“

ჰასანი მიდიოდა და თითქოს არქადაშის ყეფა ადამიანურ ხმასავით მისდევდა. „ჩემო მეგობარო, მაგრამ არა პატრონო, შენს ბრძანებას მაშვინ შევასრულებ, როცა დადინჯდები და თეთრსა

და შავს ერთმანეთისაგან განარჩევ. ახლა კი როგორმე ეცადე, მაგათ გამოუსხლტე, და ოჯახს დაუბრუნდე, ჩემს პატრონ ჰელიმს ნუ დაამწუხრებ“.

ჰასანი ამ რამდენიმე წუთს, ერთბაშად შეეცვალა. იგი მძაფრად განიცდიდა და აღიქვამდა ყოველივეს.

გალმა საქართველომდე უნიფორმიანმა კაცებმა მიაცილეს. ჰასანს ხიდის როლი უნდა ეტვირთა ცხოვრებაში და გალმა-გამოღმა საქართველო როგორმე დაეკავშირებინა, თავისი წილი ცხოვრების წყალი დაელია. მესაზღვრეებს გალმა ხოფის ტკივილი დაუტოვა. უსამშობლოდ დარჩენილი ჰასანი მისთვის უცნობ გარემოში აღმოჩნდა, უნდა მოესმინა და გაეზიარებინა, თუ რა სტიკოდა ამ სამშობლოს ხოფიდან სარფამდე რამდენიმე მეტრით დაცილებულს.

3 თაჰი

ბათუმში გადმოსულმა ჰასანმა უპირველესად ამხანაგის სამსახურს მიაშურა. ჰაჯი პორტში მუშაობდა და იქ მდგარ უცხოურ გემებს აკონტროლებდა.

სატვირთო გემი მოსგომოდა ბათუმის სანაპიროს. მუშები გემბანს ცლიდნენ. ჰაჯი არსად არ ჩანდა. ჭოკის ჯოხივით აყლაყუდა კაცი მუშებს უყვიროდა, მბძანებლურად მიუთითებდა, სად და როგორ დაეწყოთ ტვირთი. ერთს, სიმძიმისაგან წელში მოხრილს, ისეთი მუჯღუგანი უთავაზა, რომ არა ჰასანი, საცოდავი ქვაფენილზე დაენარცხებოდა.

– რა დაგიშავათ, ასე რომ გაიმეტეთ? – ჰკითხა მუშების ზედამხედველს.

– შენ ვინღა ხარ და ვინ გკითხავს?

– ლაზი ვარ, ხოფიდან – მიუგო ჰასანმა.

– მერე აქ რა დაგკარგვია? ამათ ასე, რომ არ მოექცე თავზე დაგაჯდებიან და ჩემი დასაცლელი იქნება ეს გემი.

– მერე ცემა და დამცირება რა საჭიროა?!

– ჭკუის სწავლებას სჯობია დაგვეხმარო, თუ არ დავცალკეთ გემი შუადღემდე, უცხოელები ტვირთს ზღვაში გადმოყრიან.

– მოგეხმარებით, მაგრამ მითხარი, ჰაჯი სად არის?

– ეგ ვინლა? აქ, რომ ყველას სახელს ვიმახსოვრებდე, ამ რეგვენებთან რა მინდოდა ასეთ სუსხიან ამინდში. იმას კიდევ, რომ ვუთავაზე, კუთვნილ ფულს თუ მივცემ, ახლავე წავა და დალევს, ხუთი შვილი კი უჭყავის სახლში.

– ადამიანია, ცხოველი, ხომ არ არის, ან ცხოველის ცემა რა საკადრისია? – თქვა ჰასანმა.

– ეხ, ბიძია, ყველა ადამიანი ცხოველია, გააჩნია, როგორ ავლენს თავს, ზოგი მშვიერი ცხოველია, ზოგიც – მაძლარი. ვისაც ამათი მართვა შეუძლია, ის ერთი საფეხურით მაღლა დგას ყოველთვის და აი, იქ არის ხელგაშვერილი. ზედამხედველმა ლენინის ძეგლისკენ გაიშვირა ხელი.

– ბელადზე ამბობთ?! – გაიკვირვა ჰასანმა.

– აბა, ბაბუაშენზე ხომ არ ვიტყვი, – ისე გადაიხარხარა, ალაგ-ალაგ ჩასმული ვერცხლისფერი კბილები გამოუჩნდა პირდაფრენილს. ეტყობოდა, თავისი სიტყვამოსწრებულობა მოსწონდა.

ჰასანი უყურებდა ამ ახარხარებულ მტაცებლისმაგვარს და ფიქრობდა, ნეტა თავის თავს რომელ ცხოველს მიაკუთვნებს, მაძლარს თუ მშვიერსო, ან რა ჯიშისა უნდა იყოსო?! ადამიანის მოდგმისა არ უნდა იყოს, დაასკვნა. როგორც რუსებს აქვთ საშუალო სქესი, არც ქალს რომ ეკუთვნის და არც კაცს, ალბათ ისაა... არა, არც ცხოველია. ჩემი არქადაშის თათადაც არ ღირს, ეს ჯოჯოხეთის მოციქულიო.

– რას გამტერებულხარ, სწორი არ ვარ თუ? – გამოსძახა მან გამარჯვებულის ხმით.

ჰასანმა თავი მოიფხანა და მიამიტური ღიმილი შეაგება: – რა ვიცი ბიძია, რა გითხრა, მაძლარი ცხოველი დედაჩემის თხაა, ხოფაში, ხოლო მშვიერი, ტყეში ვიცი მე ნადირი... ადამიანი უფრო მეტი მგონია.

– ადამიანი, რამეს რომ წარმოადგენდეს, ე, ის კაცი ვერ მართავდა და ისევ ხელი ლენინის ძეგლისკენ გაიშვირა. დაუჯე-

რე ჩემს ქალარას, მეფეც მოვიცვალე, კოლმეურნეობის თავჯდომარეც. უკვე ამ პორტში დავყურეუტებ და ვუყურებ, სულ ამ ძეგლს უკრავენ ტაშს, ყოველ ჯერზე, როცა მარშით ჩაივლიან. ახლა კი თუ შეგიძლია დამეხმარე და თუ არა გამცილდი, მალე გათენდება და ხალხიც მოაწყდება ლენინის მოედანს, დღეს ხომ შრომის დღესასწაულია.

ჰასანმა ქურთუკი გაიხადა და ქვაფენილზე დადებულ ჩანთაში ჩადო.

– აქ არ დატოვა, ბიძია, მაგი. მე წავიღებ და შეგინახავ, თუ მომეწონა შენი შრომა, კარგად გადაგიხდი.

ჰასანმა მიაწოდა ჩანთა და უთხრა: – მე არ მინდა ფული, ისე დაგეხმარებით.

– ოჰ, ფული არ უნდა ბიჭს, იესო ხარ? – ხა,ხა,ხა და ისევ გადაიხარხარა, ისევ გადმოყარა ალაგ ვერცხლისფერი და ალაგ თუთუნისგან ჩაშავებული კბილები.

ჰასანმა ხელი ჩაიქნია იმ განზრახვით, რომელიც კარნახობდა, რომ ასეთ ადამიანებთან ლაპარაკი უშედეგოა, რადგან მათ აქვთ მხოლოდ თავისი სიმართლე, რომელიც ჟანგს არ იკიდებს, რაც არ უნდა წყალი ასხა.

მუშაობაში იყო გართული, როცა ჯარისკაცების მარში შემოესმა, ვაშას გამაყრუებელი შეძახილებით ჩაიარეს: „გაუმარჯოს საბჭოთა საქრთველოს! გაუმარჯოს დიად ლენინს! გაუმარჯოს მშრომელ საბჭოთა ხალხს!“.

ტაში, დოლის ბრაგუნი თუ საყვირი ხმა, დროშებითა და ბუშტებით გაფერადებული ქურჩა, ჰასანის თვალწინ, სანახაობად გადაიშალა. ბავშური აღტაცებით გაჰყურებდა ზეიმის მონაწილეებს და სურვილი მოეძალა, თვითონაც გაევილო მათ მწკრივში. წარმოიდგინა კიდეც, ლამაზი საპარადე ფორმა აცვია, პიჯაკზე დამაგრებული საბჭოთა კავშირის გმირის ორდენით მკერდდამშვენებული ჯარისკაცებს წინ მიუძღვება, ტრიბუნიდან დიდი ბელადი ხელს უქნევს და უღიმის, სახეგაბადრული ჰასანი კი ამაყად მიუყვება მწკრივს. ზედამხედველის ხმა საყვირის ხმამ და ვაშას შეძახილებმა დაახშო, მერე თვალი გაეპარა ფქვილში

ამოგანგლული თავისი შარვლისკენ და ერთბაშად ჩაეფერფლა ნამიერად გაელვებული ნაოცნებარი. მნუხარება ჩამოელვენთა სახეზე, ამასობაში ზედამხედველიც წამოადგა თავზე.

ჰასანმა დაბნეულად ახედა და უთხრა: – მეტად ვერ დაგეხმარებით, უნდა წავიდე, მეგობარი მყავს სანახავი.

– სად უნდა წახვიდე, აქ დარჩი და იმუშავე ჩვენთან. ბინასაც მოგცემთ საერთო საცხოვრებელში. ყოჩალი ბიჭი ჩანხარ. სახეც სუფთა გაქვს, არ უნდა სვამდე.

ჰასანს ცოტა არ იყოს ჭკუაში დაუჯდა ბინადრობის საკითხი, მაგრამ ზედამხედველს ისევ რომ ახედა, გაიფიქრა: „ამას ყოველდღე მტერმა უგდო ყური, კარგი გამძლეობა უნდა“ და შეეცოდა ჰაჯი, თუკი მასთან მუშაობდა.

პასუხად კი მიუგო: – მოვიფიქრებ და მერე გეტყვით ჩემს აზრს.

მან ისევ ჩაიხიბითა: – ოხ, მეტყვის მის აზრს!

ჰასანმა სთხოვა, ეგებ ჰაჯის სახლი მიმასწავლოთო.

მან კი შარვლის ჯიბე მოიქექა, ფული გადაითვალა და ჰასანს ორი მანეთი გაუნოდა.

– არ მინდა, გმადლობთ! – იუარა ჰასანმა.

– აიღე-მეთქი! გერგება, თავს ნუ იფასებ. – შემოსწყრა იგი.

– მე იმიტომ ვიმუშავე, შემებრალეთ, რადგანაც მითხარით, თუ შუადღემდე ვერ გადმოტვირთავდით გემს, ტომრებს ზღვაში გადაგიყრიდნენ.

– მე არაფერი მჭირს შენი შესაბრალების, ეს ორი მანეთი იმ კაცს რომ მივცე, იმ ცხვირგაბუშტულ თათარს – თითი გაიშვირა ფქვილის ტომრებზე მიწოლილი მუშისკენ, რომელიც ჭუჭყიანი ხელებით კეფირსა და ფუნთუშას შეეცოდა, – „ლეზინკას“ იცეკვებს. რა ხართ ეს ლაზები, ასეთი ამყები. აიღე და წადი. მე აქ რაც ვმუშაობ, ჰაჯის არავის ვიცნობ, მაგ თათარმა შეიძლება იცოდეს, აქ დაბერდა მგონი, ტვირთის თრევაში.

ჰასანმა გაფქვილული ტანსაცმელი ჩამოიფერთხა, ფული გამოართვა და თათრისაკენ წავიდა. ზედამხედველმა მედიდურად გადახედა ჰასანს, ალბათ გაიფიქრა თავპატიჟი გამოიძოო და თა-

ვისი სიბრძნე, ადამიანის სიხარბესა და და ცხოველთან გაიგივე-
ბაზე უტყუარად მიიჩნია, თუმცა მისი პრიმიტიული ფილოსოფია
ჰასანმა ერთ წუთში დაამსხვრია, როცა ფული თათარს გაუნოდა
და გამოჰკითხა, ჰაჯის საცხოვრისისთვის როგორ მიეგნო.

განზილებულმა ზედამხედველმა ხელი ჩაიქნია და რუსულად
ჩაიბურტყნა: – „გორდი დურაკ!“

მუშა გააკვირვა ახალგაზრდა კაცის საქციელმა.

ჰასანმა მხარზე ხელი შემოჰკრა და მეგობრულად გაუღიმა:
– ეს დანამატია ჯამაგირზე, ზედამხედველისგან. აიღე შენია, მე
არ მეკუთვნის.

– როდის იყო დანამატებს იძლეოდა მაკარიჩი?! სულელი კი
არ ვარ, ფულს არ გამოგართმევდი, რომ არ მიჭირდეს!

მერე ფული ჯიბეში ჩაიდო და ჰასანს დამტვრეული რუსუ-
ლით აუხსნა ჰაჯის საცხოვრისი, რომელიც პორტთან ახლოს,
ბაზრის უკანა მხარეს ყოფილა.

ციოდა. ზღვის ნესტიანი ჰაერი პირდაპირ ძვალსა და რბილ-
ში ატანდა. მიუხედავად იმისა, ჰასანი მძიმე სამუშაომ მოთენთა,
თანაც არცთუ თბილად ეცვა, მაინც მხნედ მიუყვებოდა ქუჩას.
მისთვის, როგორც ზღვისპირელისათვის, უცხო არ იყო ბუნების
ჭირვეულობა.

ჰასანმა ბაზრის ჩიხი რომ გაიარა, იტალიურ ეზოში შევიდა.
ნავთის გამყიდველი აისორი საუცხო ბარიტონით გაჰყვიროდა: –
ნავთი იაფად, ორ კაპიკად. გვერდით წითურმა ჩამრგვალებულმა
კაცმა ჩაუარა და დატუქსა: – რა გაყვირებს, ყრუ კი არა ვართ.
ერთ დღესაც მილიცია დაგიჭერს სპეკულანტობისთვის.

აისორი გაანჩხლდა: – მე დამიჭერს, შენ გაიხარდეს, შენ გა-
ცივდე, ქონები დაყარო და მერე მოკვდი. ხოჩის? ნი ხოჩიმ? მაშინ
გაიარე? ნუ დურაჩ!

უკმაყოფილო წითური ჭიშკრისკენ გაემართა, თანაც ნავთის
გამყიდველს მიაძახა: – გადი, გადი, ნავთით ნუ ამამყრალე. –
აისორი ქოთქოთებდა: – ეს რა კაცია ვაჰ! მისი ცოლი კაი ცოლი,
იყიდა, გათფო სახლი, მერე ეს პომიდორა. ჩემი ნავთი ასე აწით-
ლებს თუ ეს დიავალსკი ნაჩალნიკი ტაკოი კრასნი, ნიზნაუ სლუში,

მოჟიტი ტი ზნაიშ კრასავჩიკ? ა? – და ჰასანს მიაშტერდა. აისორის შეკითხვამ მას ღიმილი მოჰგვარა და შეეცადა დაემშვიდებინა: – არ გენყინოთ მისი ნათქვამი, ალბათ არ იყო ხასიათზე.

აისორს გული მოეცა: – ა გდე სოვისტი, პრიჩომ ნასტრანენია, თქვა და თვალი ჩაუკრა, მე არ მწყინს შვილო, პუსტი იო მამა პანერვიჩიტი ნა იო ჟიზნი, რომელიც არ გამოუვიდა და ასე დაბოლ-მა. მე ჩემი ნავთის 2 კაპიკად ყოველთვის მყავს მუშტარი.

ჰასანს ისევ გაეღიმა.

აისორმა ახლა მას შესთავაზა: – არ გინდა ნავთი, დვე კა-პეიკი. თვალეები გიღიმის, ტუჩები ლურჯი, შტო ზაბესპარიდაკ?

– ნავთი არ მჭირდება, მაგრამ თქვენ ხომ არ იცით, ჰაჯი სად ცხოვრობს?

აისორი დაფიქრდა: – ა, ჰაჯი, ახ, ჩვენი ჰაჯუსტანი, მაგას ჰქვია ჰაჯუსტანი, სულ ინდურ კინო სმოტრიტი.

მერე შუშაბანდებიან სახლზე მიუთითა, თანაც დამოძღვრა:

– აბა ნავედი, შვილო, ჩაიცვი თბილი, ლურჯი ხარ, ლურჯი.

ჰასანი ახლალა მიხვდა, რომ ქურთუკი არ ეცვა, სწრაფად ამოიღო ჩანთიდან და შემოიცვა, თანაც მადლიერად გახედა ნავ-თის გამყიდველს, რომელიც თავისთვის მილაპარაკობდა:

– მალადიოჯ გარაჩი კროვ! ჰაჯუსტანს მაგრად დაკაკუნე, გაიგოს...

მერე თავისი საზიდარი ადგილიდან დაძრა. ნავთის რკინის ბიდონების ხმას თავისი სიმღერა შეუწყვილა: – „ბოგ დალლლ, დიავალ უკრალლლ, ნო ბოგ ზნაიტ ვსო“.

ჰასანი ჰაჯის სახლის კარებთან იდგა, თანაც გონებაში იმეო-რებდა აისორის სიტყვებს „ბოგ ზნაეტი...“

ამ ფიქრებში იყო ჰასანი, როცა კარი გაიღო და გამოვიდა თორმეტიოდე წლის ჟღალთმიანი ბიჭი, პიონერის ყელსახვევი რომ ეკეთა. უცბად სახე მოედუშა და გაკვირებული ხმით უცხო კაცს ჰკითხა: – ვისთან ხართ, ამხანაგო? – ჰასანი დაბნეული უყურებდა და ფიქრობდა, ნეტავი ამ ბავშვის ამხანაგი როდისლა გავხდით.

– ბიძია, შენ შემოგველე, კარგო ბიჭ...

ბიჭმა შეაწყვეტინა: – მე თქვენ არ გიცნობთ, ამხანაგო!

ჰასანი დაემორჩილა ბავშვის ბრძანებლურ კილოს. მარჯვენა ხელი შუბლთან მიიძღო და ჩაუპატაკა: – ამხანაგო პიონერო, მოსული ვარ სამსახურეობრივი დავალების შესასრულებლად მეგობარ... ოჰ, უკაცრავად, ამხანაგ ჰაჯი ტიგრანოვიჩთან და გთხოვთ დამართოთ ნება, დავუძახო.

– თავისუფლად! – თქვა ბიჭმა.

ჰასანს გაელიმა და შუბლთან მიტანილი ხელი ჩამოიღო.

– შედით, ბოლო ოთახია, მარჯვნივ.

ჰასანი გრძელ კორიდორს გაუყვა. ჰაჯის კარები ნახევრად ღია დახვდა, გვერდით ოთახიდან წყლის ხმა შემოესმა. ჰასანმა მორიდებით დაკაკუნა. ამასობაში გვერდით ოთახიდან, პირსახოცით ხელში, ჰაჯი გამოვიდა. დაინახა რა მეგობარი, სიხარულისაგან სახე გაებადრა და შესძახა: – ღმერთმა გადმომიგდო შენი თავი, ჰასან!

– აბა, რომ მეუბნებოდლი ღმერთი არ არსებობსო?! – ღიმილით შეახსენა ჰასანმა.

– კარგი ახლა, ჩემს სიტყვებს ნუ გამოეკიდები, ღმერთმაც რა დააშავა, ზოგჯერ ისიც ვახსენოთ, იქნებ პარტის წევრიც გახდეს... სიტყვა დასრულებული არ ჰქონდა ჰაჯის, მოპირდაპირე ოთახიდან ქალმა გამოსძახა: – „ნე აბიჟია ბოგა“.

ჰაჯიმ გადაიხარხარა, თანაც ხელით უბიძგა ჰასანს: – ეძმაო, რას გაშტერებულხარ, შედი ოთახში! დადე ჩანთა, არავინ წაგართმევს. ჰაჯიმ მეზობელი ოთახის კარზე დააკაკუნა და რუსულად გასძახა: – „მარუსია, მატრონიშკა, დრუგ პრიეხალ იზლაზეთი, ადალჟი კერასინ ვოდუ, ნაგრეუ დლია ჩაი“.

ქალმა პასუხი დაუბრუნა: – „შტო დარაგოი, ვჩერა ნა საბრანია ნი დალი კამუნისტი კერასინ?“

– „მარუსია, ნასაბრანია ნე დალი, ნო მი რეშალი, შტო უნაროდა ბილ კერასინ!“ – გაეპასუხა ჰაჯი.

ქალმა კარი გააღო, ნავთქურა იატაკზე დადო ჰაჯის წინ და გამომწვევად უთხრა: – „ა ვი ატ ნას ნაგლა ბრალი! ვაჰშეტა ბლაგადარი დრუგა, ონ სპას ტებე სეგოდნია, ატ პლახოვა

ვისკაზავანიე ბოგა ი შტო ონ ტვოი გოსტი! ეშო ონ ის ლაზეთი, ნასტაიაში გრუზინ, ა ტი ჩუღბან ნასტაიაში, ნადეიუს ტი ნე უს-პელ ეშო ნატრავიტ სვაიმ ლენინიზმამ. „– ჰაჯიმ ლოყა მიუშვირა ქალს და უთხრა: – „ჰენრიხევენა, უდარ, ია ტვოი რაბ სევოდნია და დამ სლოვა, სევოდნია ბუდუ ვერიტ ტვაივო ბოგა, პატომუ შტო იოო რაბინა მნე სპასლა, სევოდნია პრინატ დრუგა და უგასტიტ ჩაიმ“. – ჰაჯი როცა ამ სიტყვებს წარმოთქვამდა, ეშმაკურად ილიმებოდა.

– კუზს სამარა არ გასცოროს! – თქვა ქალმა და კარი მიიჯახუნა..

ჰაჯიმ გადაიხარხარა, მატრონას სიტყვებზე, ეტყობა ქართული ესმოდა, მაგრამ ლაპარაკი უჭირდა.

– „სმეისა, სმეისა, ატ სმეხა ნი უმერაიუტ!“ – თქვა ქალმა.

– „მატრონუშკა, ნი ნერვიჩი, ვეჩერამ კერასინუ პრინისუ“.

ქალმა ხმამაღლა გამოსძახა: – „კერასინუ პრინისიოტ ბიჭი! აშოთ ბილ სევოდნა უტრამ ნადა ბილა ოტნევიო კუპიტონ ნე პრიდიოტ დო სუბოტუ“.

ჰაჯიმ კერასინს ხელი დაავლო და ინდური მელოდია წაიმღერა ქართული ვარიაციებით: – „ჰერა ჯუპანე ჯაპანე, ჰაჯის მისცეს კეროსინე, ჩაი ჯუპანე მაგარე, მიმიქარავს ინდუსტანე“.

ჰაჯი შევარდა ოთახში, მეგობარს თვალი ჩაუკრა და უთხრა: – ახლა გავთფებით ჰასან, ჩაის დავლევთ. სადღაც დედის გამოგზავნილი ჩირი მაქვს, ხილის ასორტის ტკბილი შაქარიც არ დაგვჭირდება. დღეს პარადზე ვერ წავედი, დილით 6-ზე მოვედი სახლში. ყველაფერს მოგიყვები, ჯერ გავთბეთ.

– ვინ იყო ის ქალი, შინაურულად რომ გელაპარაკებოდა?

– მატრონა დეიდა, კარგი ქალია, კეთილი, მაგრამ კომუნისტებს ამრეზით უყურებს. ეშმაკის მოციქულები ხართო. ღმერთი არ გწამთო. სულ ასე ვკბენთ ერთმანეთს, მაგრამ ვიცი, რომ კეთილი გული აქვს.

– ეტყობა, თორემ ამ გაჭირვებულ დროს ნავთქურას არ დაგითმობდა.

– მარტო ცხოვრობს? – დაეკითხა ჰასანი.

ჰაჯიმ ნავთქურის ფითილი განმინდა, მერე ანთო და ჰასანს უთხრა: – რა მითხარი, ძმაო?

– მარტო ცხოვრობს შენი მეზობელი-მეთქი?

ჰაჯიმ შუბლი მოიფხანა და კერასინის მური წაეცხო. ხო მარტოა, გაუთხოვარია. დედა ჰყავდა ბავშვების ექიმი, კეთილი ქალი იყო. ავადმყოფი ბავშვიდან ტუბერკულოზი გადაედო, თავს არ გაუფრთხილდა და შარშან გარდაიცვალა. მატრონას მამა გერმანელი ჰყავდა, მაგრამ არ ახსოვს. ამის შესახებ არასდროს არაფერს არ ჰყვება. ის ვიცი მხოლოდ, ის და დედამისი მიატოვა და სხვა ქალს გაჰყვა ევროპაში.

– მერე ვინ ეხმარება? – დაინტერესდა ჰასანი.

– რა დახმარება უნდა, ინვალიდი კი არ არის. მუშაობს, ფილოლოგია, სკოლაში რუსულს ასწავლის.

– ქალია მაინც, მარტოს გაუჭირდება. – თქვა ჰასანმა.

– ამდენ რომანტიზმს შენ უძლებ მხოლოდ, მოდი მიწაზე ჩამოდი. რეალურად, თავისუფალი მუშის და ნამდვილი კომუნისტის იდეით მივუდგეთ ცხოვრებას, სად გვცალია მარტოსულობაზე ფიქრისათვის, იმდენი საქმეა გასაკეთებელი, მხოლოდ ერთად დგომა და მუშაობა გადაარჩენს ჩვენს ქვეყანას. – ამაყად წარმოთქვა ჰაჯიმ.

– არ ვიცი, შენ როგორ აპირებ ქვეყნის გადარჩენას, მაგრამ მე აწი ხოფაში ველარ გადავალ, რადგანაც გამომაძევეს, პოლიტიკური მრწამსის გამო. – ჩაილაპარაკა ჰასანმა.

– არც გამკვირვებია, ადრე თუ გვიან ეს მოხდებოდა. – თქვა ჰაჯიმ და ჩაიდანა შემოდგა ნავთქურაზე. – ახლა მთავარია, მომავალზე ვიფიქროთ.

– ჩემი მომავალი იქაა, სადაც ჩემი ხოფაა – ნანე, მამა, არქადაში და ჩემი ლაზები არიან.

– ჩემებიც ხომ შორს არიან, ჰასან. უკვე 10 წელია მარტო ვარ ამ ქალაქში, არ შემიწინდებ, ერთად ვიქნებით და გადავლახავთ სირთულეებს, რაღაც შეიცვლება, რაღაცას ჩვენ თვითონ შევცვლით, ყურები ნუ ჩამოყარე.

ჰასანს უგერგილოდ გაელიმა. – რა ვიცი, ძმაო, სადაც ნახვალ, თან წამოგყვები თუ კი ეს გზა დამაბრუნებს ჩემს სოფელში. ხოლო თუ ჩემი სოფელი მოწყვეტილი არ დარჩება საქართველოდან, ჩემზე ბედნიერი კაცი არ იქნება.

– იქნება, ჰასან, ყველაფერი კარგად იქნება, მაგაზე არ იდარდო!

ჩაიდან აშიშინდა, ორთქლი გამოუშვა. ჰაჯის ოთახის ავეჯს წარმოადგენდა დივანი, კომოდი, მაგიდა და ორი სკამი. ორიოდე შარვალი და მრავალ პარტიულ შეხვედრაზე ნაცვამი გამოსუნებული, ნაცრისფერი პიჯაკი ერთ სკამზე გადაეფინა მასპინძელს. მხოლოდ მისი მხიარული ხასიათი, ოპტიმიზმით აღსავსე საუბარი და ხალისიანი ინდური მელოდიები ხმაურობდნენ მის ნაცრისფერ ოთახში, მზე იქამდე ვერ აღწევდა. დიდ უზარმაზარ რუხ შენობას დაეჩრდილა ჰაჯის მოკრძალებული ბინა.

ჩაიდან გადმოღებულ იც არ ჰქონდა, კარზე რომ დააკაკუნეს..

– შემოდი, ჰენრიხენა – გასძახა ჰაჯიმ.

– „კაკ უზნალ ჩულბან?“ – ქალს ხელში პატარა მურაბიანი ქილა დაეკავებინა.

– „უზნაუ სტუკ პალჩიკავ, კატორიე ნა ფორტეპიანო პამუჩა-ლის. თი სკაჟი მატრონიუშკა, შტო ტი ნამ პრინისლა?“

ჰასანი, როგორც კი ქალი შემოვიდა, ფეხზე წამოდგა და ადგილი დაუთმო. იმასაც ესიამოვნა ახალგაზრდის თავაზიანობა და გაღიმებულმა თქვა: – „ვოტ მუჟიკ, ნასტაიში გრუზინ, ნო ინტერესნა, შტო ტი პატერიალ უ ეტავა ჩულბანა?!“

ქალი დაჯდა ჰასანის შეთავაზებულ სკამზე.

ჰასან გაელიმა და მიუგო: – „მოჟ ბიტ, უ მენია ნებილა დრუგოვა ვიბარა“, – თქვა და ჰაჯის თვალი ჩაუკრა.

– „ვიბარ ვსიგდა იესტ, სმატრაია, შტო ტი ვიბირიშ“, – გაეპასუხა ქალი.

ჰასანმა კი ნალვლიანად დაამატა: – „ეტო დლია ნიხ, უკავო მნოგა ვიბარა“.

– თანახმა ვარ, მლანძლოთ და მე მურაბას შეეჭამ, საიდან ჰენრიხის ასულო, მურაბა? გამოაჯავრა ჰაჯიმ.

– „ა ტვაივო მამინა როდინი“, – უპასუხა ქალმა.

გაკვირვებული ჰაჯი ჩაეკითხა: – მე რომ ხილის ჩირი მოგიკითხე, იმით მოხარშე?

– „დიაგ, დიაგ“. – ღიმილით მიუგო მან.

ჰაჯიმ ცერა თითი ჰაერში ასწია და თქვა: – ქალი ხარ რომ უნდა ისეთი!

– „ვარ, ვარ! ჩაი ჩამოაგსხი ბიჩო. როგორი სუნია ოთახში, კუხნაში ნადა ბილა კიპიტიტ ჩაი“.

– დედაჩემი აზერბაიჯანელია, როგორ მიყვარდა დედუღეთში ჩასვლა, როგორი ფლავი იციან, ნდომით წარმოთქვა და მურაბიანი ხელი მკერდზე დაირტყა ჰაჯიმ.

ჰასანი ახლა მიხვდა, სომეხ კაცს ჰაჯი რატომ შეარქვეს. რალაცის თქმა დააპირა, მაგრამ მატრონას შეკითხვამ შეაჩერა, რომელიც დაინტერესდა, ვინ გასწავლა რუსული?

– კარგად არ ვიცი, მაგრამ იმედია, მალე გავინაფები, – მიუგო მორიდებულად.

– დარჩი, მე გასწავლი, – შესთავაზა ქალმა.

ჰასანმა მასპინძელს გადახედა: – ჩემი დარჩენა და წასვლა, ამის გადასაწყვეტია, ქალბატონო.

– „ესლი ჰაჯი ბუდიტ რეშატ ტვოი ბედი, კარგად კოფილა შენი საკმე“. – ირონიულად ჩაილაპარაკა.

– როგორ ცუდად მიცნობ, ჰენრიხენა, – ხმაში წყენა შეიმჩნია ჰაჯიმ.

– „სპერვა ტი უზნაი სება, ა პატომ ია პასტარაიუს უზნატ! – უთხრა ქალმა.

მატრონამ ჰასანს გადახედა და თქვა: – „კსაჟალენიო ჰასან, ია საგლასშუს სვამი, დლია სლაბიხ ასტავილი ტოლკა ადინ ვიბარ, ნო დლია სილნიხ, იესტ დრუგოი ვიბარ, ნო დლია ეტოგო ნადა იმეტ ხარაკტერ – სილუ ვოლი. ჩელავეკ ბეზ პრინციპა, ბეზ ვოლი-ვიგლიდიტ კაკ მედუზა ვმორე, ბეზ მაზგოვ, ბეზ ვოლი. ლუდი კატორიე იხნი ნრავ, არ სცილდება მედუზის მორალს, ანი ნეკაგდა ნებუდუტ არლიმ პატამუშტო იმ უდობნა ბიტ მედუზი ჩემ ნაგრუზიცა ვრაგოვ, ნოკანეც ბეზ მოზგლავა მედუზი ვიტ-

რატ პატერანავა ლიცო, ვიკინუტ ბერეგ, კაკ მილა რასტვარიტ-ცა, რა გარიჩხი კამნახ გდე სონცე ვინოსიტ პაკაზანია. ვოტ ი კანეც მედუზი.

ტაკ ვას ასუდიტ სონცე, კაგდა ვი ბუდიტე ვალეტ ნა გარიჩხი კამნახ, კაკ მედუზა კატორის ვიბრასილ სამი პარტინი ამხანაგი“.

ჰასანი უსმენდა მატრონას და ეთანხმებოდა მისი ერთი ხმა, ხოლო – მეორე, არ აძლევდა საშუალებას მისთვის დაეჯერებინა.

– ნაწილობრივ სწორი ხარ, მატრონა. თუ პარტიის პრინციპებს ღალატობ, აუცილებლად დაგაბეზლებს ამხანაგი.

ამ საუბარში იყვნენ, ჟღალთმიანმა პიონერმა რომ შემოყო თავი ჰაჯის ოთახში.

– ჰაჯი ტიგრანოვიჩ, ვას სპრაშივაეტ პაჩტალიონ, – ნამოიყვირა ნითელყელსახვევიანმა.

ჰაჯი წამოდგა და გარეთ გავიდა, ორიოდე წუთიც არ იყო გასული, დეპეშით ხელში რომ დაბრუნდა.

– 2 საათზე წინა შენობაში ვარ დაბარებული, შენც უნდა წამოხვიდე, ჰასან!

– მე რატომ? – გაიკვირვა მან.

– ვსო ბუდუტ ხარაშო და – მატრონუშკა, – თქვა და თვალი ჩაუკრა. მერე ჩემოდანი გამოათრია საწოლის ქვემოდან. პერანგი ამოიღო. – ისე უნდა გააუთაო, რომ ჰასანზე უარი არ მითხრან, უნდა მოეწონას ყველას, თორემ მარტო შენი მოწონება არ ეყოფა.

მატრონამ ხელი ჩაიქნია და თქვა: – „დავია, დავია, ვსო ტაკი პადიოტე ნა კარნავალე დიავალა, ილი ბოგა, ვსერავნო ნადა ხარაშო ვიგლადიტ, ატო ნაპრასნა მაი მუკი დაკაზატ, ვამ შტო ნიბუდ“.

ჰაჯიმ ჰასანს გადაულაპარაკა: – ერთი საათი დრო გვაქვს. ჰასან, ფიქრობენ ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენლები ლენინგრადში გაუშვან სასწავლებლად. მე ამის შესახებ გამე-საუბრნენ და მთხოვეს შემერჩია კიდევ ორი კანდიდატი. ერთი აფხაზია, ჩემი თანაგუნდელი, მეორე კი შენ იქნები.

– რა სასწავლებელია ასეთი? – დაინტერესდა ჰასანი.

– ყველაფერს ნელ-ნელა გაიგებ, ახლა უცებ გავალ, პეტრეს შევატყობინებ და მალე დავბრუნდები.

თავი 4

შენობის ფართო შესასვლელში ორმოციოდე წლის ქალი საბეჭდ მანქანაზე უკაკუნებდა. დროდადრო ქალაღდს ახედავდა. შესასვლელში 7 მამაკაცი ისხდა ჩამწკრივებულ სკამებზე, დაძაბული გამომეტყველებით და ელოდებოდნენ მმართველი როდის დაუძახებდათ. ჰასანი კედლის საათს გაჰყურებდა. ისრებს თითქოს დღეს საგანგებოდ ნელა გადაენწყვიტათ მოძრაობა, დრო მიიზღაზნებოდა, მაგრამ ჰასანის გულის სარქველი გამაღებულად ფეთქავდა. რახან არ იცოდა წინ რა ელოდა, თანაც, ჰაჯისაგან მიწოდებული მშრალი ინფორმაცია ცნობისმოყვარეობას მეტად უმძაფრებდა. ჰასანს სიზმარში ეგონა თავი და ძალიან აბნევდა ეს გაურკვეველობა, თანაც მატრონას ნათქვამი ახსენენდებოდა და სწუხდა, ვაი თუ მცდარ გზას ვადგავარო. გულისგულში არსებული ორი ხმა ერთმანეთს ისევ არ ეთანხმებოდა. ტელეფონი აწკრიღდა. მდივანმა ბრიოლინით გადასლექილ თმაზე ხელი გადაისვა და ისე, რომ არავისთვის შეუხედავს დამარცვლით წარმოთქვა: – ჰაჯი ტიგრანოვიჩი შევიდეს!

ისიც მდივნის ხმაზე სხარტად წამოხტა და კაბინეტისაკენ გაემართა.

ჰასანსა და პეტრეს, სხვა რა გზა ჰქონდათ უნდა დალოდებოდნენ.

პეტრე ცისფერთვალება ქერა აფხაზი იყო, რომელსაც ჰაჯივით გადაენწყვიტა, სოციალურ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში თავისი წვლილი შეეტანა.

მან ჰასანს გადაულაპარაკა: – ნერვიულობ?!

– ჩემი სანერვიულო სამშობლოში დავტოვე. აქ კი ველოდები ჩემს რიგს, რომელიც ისე უნდა განველო, სხვა არ შევანუხო, თორემ ჩემს წილ წყალს ყველგან დამაღვეინებენ.

– წყალი კარგია, თუ სუფთაა, – დაუდასტურა პეტრემ.

– ამას წყაროზე მისასვლელი გზა გვასწავლის ძმაო, მწყურვალმა კი ის გზა უნდა განვლო, რასაც ცხოვრება ჰქვია. იქ რას დალევ უკვე განსაზღვრული იქნება.

– ტელეფონი ისევ ანკრიალდა.

ჰასანმა გაიფიქრა; ახლა აიღებს ყურმილს და თუ ისევ თმაზე ხელი გადაისვა, ჩვენ დაგვიძახებენ.

მდივანმა თავზე მარჯვენა ხელი მართლაც გადაისვა და უცნობებს მიმართა: – შედით!

ჰასანს გულში გაეღიმა თავის ცრუმორწმუნეობაზე, თანაც, საბეჭდ მანქანასთან მჯდარ ქალს აკვირდებოდა და ხვდებოდა, თავზე ხელის ხშირი გადასმა მისი ნერვული დაძაბულობის მანიშნებელი რომ იყო, ჩვევადაც გადაქცეოდა. მისი ასეთი განცდები, მმართველთან მომლოდინე მამაკაცებზეც აისახებოდა, ისინიც დაძაბულად გრძნობდნენ თავს. მითუმეტეს, იცოდნენ, რომ იმ კარის მიღმა, მათი ბედი წყდებოდა. ალბათ ასეა ყველა სამსჯავროს ზღურბლთან, ვიდრე ნაბიჯს გადადგამ, ეჭვი გიპყრობს და განგრევს. რაოდენ მნიშვნელოვანი იყო იმ წუთებში მდივანს სიმშვიდე და სასიამოვნო გარემო შეექმნა, რასაც ადვილად შეეძლო გაეფანტა დაძაბულობა!

...მამაკაცები მალე გამოვიდნენ. ჰაჯი იგვიანებდა...

ჰასანი ღელავდა, არ იცოდა კარის მიღმა, რა ხდებოდა, როცა ტელეფონი ისევ ანკრიალდა, დაძაბულმა ხმამ უკვე მათ მიმართა: – შეგიძლიათ შეხვიდეთ!

ჰასანმა ამოისუნთქა, ამოჩრილი თეთრი გახამებული ჰაჯის პერანგი შეისწორა და პეტრესთან ერთად, კარი შეაღო.

უზარმაზარ კაბინეტში, მაგიდის თავში, სათვალისანი კაცი იჯდა. როგორც კი შემოსულები შენიშნა, წამოდგა. ჰაჯიმ წარუდგინა მეგობრები.

ჰასან ჰელიმიში, ლაზი პოეტი, სამი ენის უბადლო მცოდნე და პოეტ ნაზიმ ჰიქმეთის თანამებრძოლი. პეტრე ჭანბა – აფხაზი მასწავლებელი.

სათვალისანი გამჭოლად დააკვირდა მათ და ხელი ჩამოართვა.

– თქვენ, ამხანაგებო, ალბათ იცით, თუ რა ძნელი გზა გაქვთ გასავლელი კომუნიზმის მშენებლობისთვის, ამისთვის საჭიროა ცოდნის მიღება და გაღრმავება, რომ უკეთ ვემსახუროთ ხალხს და ჩვენი ბელადის იდეებს – და მან კედელისკენ გაიშვირა ხელი.

ჰასანმა ლენინის სურათს ახედა, მთელი ტანით რომ გამო-სახულიყო და ხელი სივრცისკენ გაეშვირა. რაზე საუბრობდა სურათზე აღბეჭდილი ბელადი იმ დროს, ძნელი მისახვედრი იყო. ჰასანი აბა რას გაიგებდა. მხოლოდ ცოდნის მიღება და გაღრ-მავება, აი რას მოითხოვდა ეს სათვალისიანი კაცი მათგან. და ჰასანსაც სხვა არჩევანი არც ჰქონდა, დინებას უნდა მიჰყოლო-და. სათვალისიანი დიდაქტიკური ტონით მოძღვრავდა მათ, რომ ისწავლიდნენ ლენინგრაღში, სოციალურ-პოლიტიკურ ფაკულტე-ტზე, გაიმდიდრებდნენ ცოდნას და გაიზიარებდნენ პარტი-ულ გამოცდილებას, ხოლო თუ სურვილი ექნებოდათ, სწავლას გააგრძელებდნენ... ზეგ დილით გაფრინდებით თბილისიდანო, – დაამატა ბოლო სიტყვად.

– ზეგ, ასე სწრაფად?! – გაუკვირდა ჰაჯის.

სათვალისიანმა მკაცრად გადმოხედა: – რა არ მოგეწონა, ჰაჯი?

– ამხანაგო, გრიგორიჩი, უბრალოდ, მინდოდა მშობლები მე-ნახა მანამდე.

– მშობლები მერე ინახულე, ამხანაგო ჰაჯი. ჩვენთვის მთა-ვარი პარტიაა!

– აბა ახლა დავიშალოთ, იმედი მაქვს პარტიას არ შეარცხ-ვენთ, ხალხის ნდობა უნდა გაამართლოთ! გასამგზავრებელ დო-კუმენტებს ხვალ ჩემი მდივანი, ლუნა, გადმოგცემთ.

სამივემ დატოვა გრიგორიჩი, ლენინის სურათთან ერთად, თა-ვის კაბინეტში.

– როგორ მოგეწონათ ბიჭებო? – იკითხა ჰაჯიმ თავმომწონედ.

– დრო გვიჩვენებს! – მიუგო პეტრემ.

– თუ ხალხის ნდობა ჩვენზეა, უფრო მეტი პასუხისმგებლობა გვმართებს, – ჩაფიქრებით თქვა ჰასანმა.

– აბა, აბა, წავედით, ეს კარგი საქმე უნდა აღვნიშნოთ, თქვა ჰაჯიმ და დაწინაურდა გასასვლელისაკენ!..

თავი 5

ჰაჯისთან, საერთო სამზარეულოში, უცხო ქალი ბორშს ამზადებდა კაცი მაგიდასთან იჯდა და გაზეთს კითხულობდა, დროდადრო წამოიძახებდა ხოლმე: – „ნადა პავესიტი, სუკი“.

ჰასანმა ის წითური შეიცნო, დილით ეზოში რომ ნახა, კერასინის გამყიდველთან მოკამათე.

ჰაჯი სამზარეულოში შევიდა და დამხვდურებს მიმართა: – ჩემი მეგობრები, აფხაზი პეტრე და ლაზი ჰასანი. კაცი არ ამდგარა, ისე ამოხედა სათვალისგან ორთავეს.

– ეს, ჩემო მეგობრებო, სიმენოვიჩია, ჩემი კარის მეზობელი და მისი მეუღლე, ზურაბოვნა.

ზურაბოვნას არ მოუხედავს მათკენ, ისე დახარა თავი გაცნობის ნიშნად.

სიმენოვიჩმა ჰასანს ეჭვის თვალთ ახედა და ჩაეკითხა: – თქვენ ადრე არ მინახიხართ ჰაჯისთან. სად ცხოვრობთ?

ჰასანმა ჰაჯის გადახედა, რადგან კაცის მზერა არ მოეწონა.

– აქაურია. ხვალ მივემგზავრებით ლენინგრადში და არ ვიცი როდის ჩამოვალთ. ზურაბოვნა, დედასაც ვერ ვემშვიდობები და თუ ჩემი დისიშვილი ჩამოვიდა ზაფხულში დასასვენებლად, არ აუკრძალოთ სამზარეულოში ჩემი კუთხით რომ ისარგებლოს...

ქალმა ჭარხლის გახეხვა შეწყვიტა და თქვა: – ისარგებლოს მერე, მე რა ხელს შეეუშლი, მთავარია 12 საათზე შინ იყვეს და არ გამიღვიძოს ნიკოლოზი.

ზურაბოვნა იყო თხელი ქალი, კეხიანი ცხვირითა და თაფლისფერი თვალებით, მუდამ ცბიერი ღიმილი რომ უკრთოდა...

წითურმა ჩაახველა, სათვალე შეისწორა და გაზეთის კითხვა განაგრძო.

სამზარეულოში მატრონაც შემოვიდა, დასვრილი თეფშები ონკანს მიუმარჯვა, თანაც ჰასანსა და პეტრეს უთხრა: – რა ფეხზე დამდგარხართ, არავინ არ შემოგთავაზათ დაჯდომა. დასხედით!

ჰაჯი თითქოს ახლა გამოერკვაო, ხო ბიჭებო, დაჯექით. ქვემოთ ჩავალ, რაღაცას ვიყიდი და გავამზადებო.

ჰასანი და პეტრე დასხდნენ მაგიდასთან. ჰასანს სიმენოვიჩის დაჟინებული მზერა არ მოსწონდა. მატრონას სამზარეულოდან გასვლამ უფრო დაძაბა ვითარება. ჩამონოლილი დუმული, სიმშვიდესა და მოსვენებას არ აძლევდა, ქვაბებთან მოფუსფუსე ქალი ახმაურებდა იქაურობას, ხოლო სათვალისანიც დროდადრო ამოიძახებდა: – „ვოტ სვოლარი, ზაპასტოვკუ პრიდუმალი, მენ-შევიკი დრობანიე“.

– ისინი იცავენ შრომის უფელებებს! – უთხრა პეტრემ.

– „კტო დალ იმ პრავა?“ – იკითხა სიმენოვიჩმა

– „ვი გავარიტე პო გრუზინსკი?“ – ჰკითხა პეტრემ.

სიმინოვიჩმა თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია.

– ცნობილი შოტლანდიელი ფილოსოფოსი ადამ სმიტი ადამიანის საქმიანობის მოტივად მიიჩნევს ინდივიდის სწრაფვას კეთილდღეობისკენ. სწორედ ეს მოტივი ამოძრავებთ მუშებს უფლებების დასაცავად, ბატონ-ყმობა გადავარდა დიდი ხანია და მონურ პირობებში შრომა არის დისკრიმინაცია, – განუმარტა პეტრემ.

სიმინოვიჩმა გაღიზიანებით იკითხა: – და მერე ვის ჰყავს მონობაში, როცა ყველა მშრომელს მინები დავურიგეთ კომუნისტებმა და მივეცით შესაძლებლობა ეშრომათ, რისი უფლებაც წართმეული ჰქონდათ, ქარხნებში მივუჩინეთ სამუშაო და ასეთი უმადურობა გაგონილა?! არ დავინდობდი, ჩემს ხელში რომ იყოს ძალაუფლება!

– რას უზამდით, ბატონო, ამ გაფიცულებს? – ჰკითხა ჰასანმა.

– ბატონო კი არა, ამხანაგო-თქო, ბატონობა დიდი ხანია გადავაგდეთ. რას ვუზამდი და ჩამოვახრჩობდი, სხვას რომ არ გაებედა მიბაძვა.

– აბა სხვას რას აშავებდა ის ბატონი, იმაზე უარესს, რაც თქვენ ჩაგიფიქრებიათ, ადამიანზე იძალადებთ, სიცოცხლეს მოუსპობთ თუ მინით სარგებლობის უფლებას მოუშლით, არც ერთი არაა სანაქებო საქციელი და თანაც, რაღა ზრუნვა გამოდის ხალხისათვის?

სიმინოვიჩის ისედაც წითელი სახე უფრო აუჭარხლდა, ხველა აუტყდა და ცოლს გასძახა: – ქალო, გააღე ფანჯარა, დამახრჩო საჭმლის სუნმა. – იმანაც უხმოდ გამოაღო ფანჯარა.

სიმინოვიჩი რომ ჩანყნარდა თქვა: – ჩვენ ბატონები არა ვართ და აქედან გამომდინარე, არჩევანის შესაძლებლობას კანონს ვუტოვებთ! ხალხის ბატონი კანონია, რომელიც ბელადის იდეოლოგიითა და სამართლიანობითაა გაჟღერებული. თუ თქვენ ამ დრომდე ვერ გაგიგიათ ეს, ამხანაგო ლაზო, რა აზრი აქვს თქვენს ლენინგრაღში წასვლას სასწავლებლად?

მატრონა შემოვიდა და იკითხა: – ვინ მიდის ლენინგრაღში, შენ ჰასან?

ჰასანმა თანხმობის ნიშნად თავი დახარა.

– „ოჩენ ხარაშო, რადა, ბიძაშვილთან წერილს გაგატან და პატარა პასილკას ციტრუსით“.

ჰაჯიც შემოვიდა, ძეხვი და კვერცხები ეყიდა.

– მატრონიუშკა, დაგვეხმარე, დიდი ხნით მივდივარ და დაგასვენებ.

– მე კი არ დამასვენებ, შენ დაისვენებ სოკრატეს ბზიკისგან, რომლის კბენა გაჩვენებდა სწორ გზას, ახლა შენი უღაყით რამდენ ფარისეველს შეიძენ, უფალმა უწყის.

– უფალი არსად არ დაგეკარგოს ჰენრიხენა. დასცინა სიმინოვიჩმა.

– „კაგდა ვი პატერიალი ბოგა, ტაგდა პატერიალი ლიცო...“

სიმინოვიჩმა გაზეთი მოიქნია და გაბრაზებულმა თქვა: – ტანია, წავედი ჩემს ოთახში და იქ გამომიტანე საჭმელი.

– ბიჭებო, გზად ნომერი დავბრონე აბანოში, წავიდეთ ვიბანაოთ და მანამადე ვახშამსაც გაამზადებს ჰენრიხენა.

– „აფერისტ არმენინ, ხოჩეტ მატრონაშკა ვარ, ხოჩეტ ჰენრიხენა. ცადი, დაიბანე, იქნებ დუშის წკალმა ჩამოგრეცხოს ცოდვები – ვრიატლი ეტო მოყეტ. ბეზ ბოგა ი ბეზ სვეტოი ვადი“.

– ხოდა ზუსტად შენდა გასახარად, მაგ ცოდვების ჩამოსარეცხად მივდივარ.

ძველი აბანო თათრის ქუჩაზე მდებარეობდა და ერთგვარი არქიტექტურული მნიშვნელობის ნიმუში იყო. აბანომდე რამდენინე დუქანი და ყავახანა უნდა გაგველო. ერსართულიან შენობა გრძივად მოჩანდა ქუჩის პირას და სამნაწილიანი ფანჯრები ამშვენებდა, თითქმის ნახევარი საუკუნის წინანდელი ნაგებობის ნახევარმთავარისებური გუმბათების თავზე სანათის მინები მოჩანდა. აბანოს შესასვლელი კარის ამალღებულ პარაპეტზე გირლანდისებური ნალოსები თავს იწონებდა. აბანოში შესული ჰასანი განცვიფრდა, როცა მარმარილოს მაგიდა და პატარ-პატარა აბაზანები იხილა, შადრევნები, გარდა შესასვლელისა, აბანოს ცალკ-ცალკე დანაყოფებშიც ჩუხჩუხებდა, გუმბათის სანათურებიდან კი მზის სხივები სწვდებოდა.

– რას გაშეშებულხარ ძმაო, მოგწონს თათრების ჰამამი? – ჰკითხა ჰაჯიმ გაკვირვებულ ჰასანს.

პეტრემ თქვა: – მთლად თათრების არ უნდა იყოს, ალბათ რომაელებს მოჰარეს შადრევნებისა და მარმარილოთი მოპირკეთების იდეა.

პეტრეს ამაყი ხასიათი არ იმჩნევდა აღტაცებას, თითქოს ასეთ აბანოში პირველად არ ყოფილიყო, დინჯად გაიხადა ტანსაცმელი.

ორთქლის ოთახში რომ შევიდნენ, სამ უცნობ მამაკაცთაგან, ერთს მონინებით მიესალმა ჰაჯი. წვეროსანს გაეცინა და უთხრა: – მოეშვი ჰაჯი, აბანოში ვართ, იყავი თავისუფლად, არ არის საჭირო ოფიციალურობა. ჰასანი ორთქლში ვერ არჩევდა მათ სახეებს, მაგრამ დაინტერესდა წვეროსანით, რომელიც დახვეწილი ქართულით ხმადაბლა ესაუბრებოდა გვერდით მჯდობს: – რისიც მწამდა მთელი ცხოვრება, იმას ვემსახურე და ანი ამ ახალგაზრდებმა მიხედონ საქმეს, პეტრესა და ჰასანს გადახედა.

თანამოსაუბრე დაჟინებით დაეკითხა: – მაინც არაფერს არ ამბობ მემედ კომუნიზმზე?!

– მე არ მომწონს მათი იდეა კოლექტივიზაციის, როგორ შეიძლება ადამინს წაართვა საკუთრება?! – იკითხა მან განზბილ-

ბულის ტონით და დასძინა: მაგ შეკითხვაზე ომარი გაგცემს პასუხსო.

– რომელი ომარი? – გაუკვირდა მის მოსაუბრეს.

– ხაიამი თქვა და გაელიმა მემედს, იცი რა, ჩემო მეგობარო, როცა ერთ ფანჯარაში ორი იყურება, ერთმა დაინახოს შეიძლება ნვიმა და ჭუჭყი, მეორემ კი მწვანე ფოთლები, გაზაფხული და კრიალა ცა. ასე რომ გააჩნია, კომუნიზმს როგორ უყურებ.

– ტარზანი სად დაგვეკარგა?

მექისეც შემოვიდა!

– პეტრე ფეხზე ნამოდგა! – ჰაჯის გაეცინა.

მემედის თანამოსაუბრე მექისეს მიუბრუნდა და უსაყვედურა, – აგვიანებ, ყმანვილო!

მემედი გამოესარჩლა, ნუ ეტყვი ფრიდონ, ჩვენი კაცია ტარზანი, ხედავ რა კუნთები აქვს? მისი ბაბუა სულთანს ემსახურებოდა ამ კედლებში, სისხლში აქვს მექისეობა, ნახე როგორ დაგვზილოს.

ჰასანი ოფლში გაიღვენთა, არ უყვარდა დიდად სიმხურვალე, გარეთ გამოვიდა და ცივ აბაზანაში ჩაწვა, რომელზეც რუსულად იყო ამოტვიფრული – “აბანო ვენეცია”.

ნიჟარაში ჩანოლილი ჰასანი ფიქრობდა, არ შემცდარა პეტრე, ბანაობის რიტუალი და ატრიბუტი, რომაელებიდან აქვთ აღებუ-ლიო...

მალე აღფრთოვანებული ჰაჯი მიუახლოვდა მეგობარს და ამცნო: – ეს წვეროსანი, მემედ აბაშიძე არის, მაგარი კაცია, თურქებს ტრაპზონიდან დაუსხლტა. სიკეთე გაუკეთა ქართველ მუსლიმანებს. ჰაჯი კმაყოფილი სახით იქაფებდა ტანს და თან ღიღინებდა ინდურ მელოდიას, რომელიღაცა ფილმის ფრაგმენტიდან. შემდეგ პეტრეს მიუბრუნდა და უთხრა: – რა წესია ძმაო, ყოველი კაცის შემოსვლაზე ფეხზე რომ დგები. ყველა თანასწორი ვართ, გადავაგდეთ ბატონობა.

პეტრემ უკმაყოფილოდ უპასუხა: – ფეხზე ადგომას თქვენ ბატონობის გადავარდნას ეძახით და ჩვენ – ზრდილობას!

ჰასანს გაეღიმა და ჰაჯის ურჩია: – მაგას ვერ გადააჩვევ ძმაო, ჩვევა რჯულზე უმტკიცესია. მემედი თავზე წამოაღ-
გა ერთმანეთში მოლაპარაკე ახალგაზრდებს და თქვა: – მერე
სახელიც, რომ აქვთ შერქმეული „ახანგილარა“. ამასაც გამოყ-
ენება სჭირდება პრაქტიკაში. თქვენზე არ მითქვამს ახალგაზრ-
და, მიმართა ჰასანს, შეგიძლიათ ვენეციელის ნიჟარაში დარჩეთ.
ჰასანი დაიბნა, პეტრეს კი ესიამოვნა, ადვოკატი რომ გამოუჩნდა
მემედის სახით.

მერე კი მემედი დარბაისლურად დაემშვიდობა მობანავეებს.
მისმა თანამოსაუბრემ, ფრიდონმა გასძახა: – არ ნახვიდე მემედ,
მე დაგტოვებ სახლში.

– სად უნდა დამტოვო, აქვე ვარ, თათრის ქუჩაზე. შეირგეთ
და გაამოთ ბანაობა.

მემედის ნახვამ იმედი ჩაუსახა ჰასანს,თუ ასეთი კაცები შემხ-
ვდებიან ჩემს არჩეულ გზაზე, ყველაფერს გადავლახავ, მაგრამ
ექვი მღრნის, ფანჯრიდან მზირალი, ნეტა რომელი ვარ, ტალახს
რომ ვხედავ თუ გაზაფხულს? ამის დაზუსტებას დრო სჭირ-
დება, რწმენა რომ განმიმტკიცდეს. მაგრამ ის რაღა რწმენაა,
გადამოწმებას თუ საჭიროებს?! იქნებ ჯერ ფანჯარა გამეღო და
მერე დამენახა სახილველი... ჰოდა, ამ ფანჯრის გაღებამდე უნდა
გავიარო ეკლიანი გზა, რომ შევძლო რეალობის აღქმა და არა
ჩემი წარმოსახვის ქვეშ დავრჩე. ოჰ, ეს ფანჯრები რა მრავლადაა
გამოჭრილი. მხოლოდ არ უნდა მოვტყუვდე, რომელი ჩარჩოდან
უფრო უკეთ ჩანს საგნები. ფიქრებში ჩაძირულს თავზე პეტრე
წამოადგა, – არ წავიდეთ, ჰასან?

– ჰო, წავიდეთ, ჰაჯისაც უთხარი, თორემ აიღო აბანო თავისი
ინდურებით.

სულ მალე სამივენი კმაყოფილნი გამოვიდნენ აბანოდან. ან
რა გასაკვირი იყო, ეს ხომ ის ადგილია იყო, საიდანაც გამოსულს
სიმსუბუქე ტანში აქვს გამჯდარი და გუნება-განწყობაც ამაღლე-
ბული. მითუმეტეს, იმას რა შეედრება, როცა ისეთ ისტორიულ
ჰამამიში იბან, სადაც ხელოვნების ნიმუშებს მოუყრია თავი და
სადაც მთელი ისტორიაა დავანებული, – დაწყებული სულთნი-

დან, დასრულებული პარტიული მუშაკებით. ეს ის ადგილი იყო, სადაც უამრავი ადამიანის გაყინული სული გაუთბია ცხელი წყლის ძალას...

თავი 6

ლენინგრადი აღმშენებლობის პროცეში დახვდა ჰასანს, ყველაფერი მოძრაობაში იყო. ახალგაზრდა ლაზის რომანტიკულ ბუნებას ზოგჯერ ეს მოძრაობა არ აძლევდა დაფიქრების საშუალებას და ასეთ დროს, მდინარე ნევის სანაპიროს ირჩევდა განმარტოებისთვის. ჰასანს მოსწონდა მდინარე ნევა, როცა დაჰყურებდა, შავი ზღვის მონატრებას უმძაფრებდა. ფიქრობდა მონატრებულ მშობლებზე, არქადაშზე და მისთვის მიბარებულ დღიურზე, ხშირად რომ მოუნდებოდა ხოლმე ჩათვალიერება. იქ ხომ ცხოვრების ყოველი ფურცელი ჰქონდა აღბეჭდილი. ჰასანი წარსულს აწყობსთან ადარებდა, ხოფაში განვლილი დროის მოგონებას პეტერბურგის ნესტიან ჰავასთან ერთად ისრუტავდა. ზღვის სუნი არ სცემდა, მაგრამ ლენინგრადის ჰაერი არ ჩამოუფარდებოდა ჰასანის სამშობლოს ჰავას. ნესტიანი სიცივე აქაც ძვალ-რბილში ატანდა.

ლენინგრადში გატარებული პერიოდი ალბათ, უღიმღამოდ გაივლიდა, რომ არა ერთი შემთხვევა, რამაც არსებითად შეცვალა მისი ცხოვრება.

ჰაჯიმ დაჟინებით მოინდომა, ცნობილთა წრეში გარეულიყო, ამიტომ იშვიათად იცლიდა მეგობრებისთვის. პეტრე, როგორც ამაყი აფხაზი, მისებურად ცდილობდა თავისი უპირატესობის წარმოჩენას. უღვაშები ისე გადაიგრიხა, ნევაში რომ ჩავარდნილიყავი რწყილის დახმარება ნამდვილად არ დასჭირდებოდა, რომ მოგშველებოდა...

მის უღვაშზე ჰაჯი მოუნყინრად ხუმრობდა. ჰასანს კი ვერაფერს შეებდავდა, უღვაშის გამო, რადგან მისი ბუნება არ აძლევდა საშუალებას დაეცინა. პეტრეს კი, მიუხედავად იმისა რომ იუმორთან მწყრალად იყო, წარამარა ექილიკებოდა..

პეტრეს რუსი ქალების თავისუფალი ბუნება არ მოსწონდა, როცა ქალი შესთავაზებდა ახალი ფილმის სანახავად ერთად წასულიყვნენ, უკვირდა და ყოველთვის ცივად გაეცლებოდა ხოლმე.

ერთ დილას ჰასანმა ურჩია: – პეტრე, ასე არ გამოვა, უკვე სამი თვეა, ლენინგრადში ამდენი ლამაზი ქალის გარემოცვაში ვართ და მაინც კენტად დავდივართ.

მხოლოდ სასწავლებელში სიარული და მოსაწყენი ლექციების მოსმენა, არა მგონია, საკმარისი იყოსო.

პეტრემ ულვაში აინკიპა და ჰასანს გადახედა, როგორ დავდივართ ჰასან, ჩემოო?

– პარტნიორები არ გეყავს-მეთქი – განუმარტა ჰასანმა.

– ამხანაგი და პარტნიორი მე ვიცი პარტიაში; თუ შეყვარებული გინდა, გაიჩინე, მაგრამ აქ არ გირჩევ. მე რაც შემეხება, საცოლე მყავს.

– მერე მაგას მიმალავდი ძმაო? სადა გყავს საცოლე, გამაცანი – ღიმილი შეაგება ჰასანმა.

– სად და სოხუმში, მშობლებმა დანიშნეს, პატარაობისას, აკვანში, ჩემთვის.

ჰასანმა სიცილი ვერ შეიკავა და მეგობარს ურჩია – პეტრე, ძმაო, მაგ აკვნის ამბავი ჰაჯის არ უთხრა, თორემ აგიკლებს, ცხოვრებას ჩაგაშხამებს.

– ისედაც ჩაშხამებული არა მაქვს მთელი ცხოვრება?! უნდა ვიქორწინო ქალზე, რომელიც არ მიყვარს.

– მერე შენც ნუ იქორწინებ!

– შეუძლებელია, ადათი მიკრძალავს! – ჩაილაპარაკა პეტრემ.

– რაო,რა თქვი პეტრე?..მერე შენ, კომუნისტ კაცს, გჯერა მითების? რასაკვირველია, მესმის შენი, ისეთ გარემოში აღიზარდე, უბრალოდ, არავინ შეგყვარებია, თორემ ამ ადათზეც უარს იტყობდი. იცი რა ძმაო, მოდი, სადმე გავიდეთ, დღეს ლენინგრადელებს ქალაქის იუბილე აქვთ, მართალია ჰაჯის ჩვენთვის არ სცალია, მაგრამ ჩვენ მოვიცალოთ ერთმანეთისთვის.

პეტრე და ჰასანი როცა შინიდან გასვლას აპირებდნენ, მე-ზობლის ქალმა, ოლია ნიკალაევნამ თავისი ოთახიდან გამოსძახა: – პეტრიუმა, თუ ფოსტაში მიხვალ, ჩემი ილუშას წერილიც მოიკითხე.

რომ ყოფილიყო, ნიკალაევნა, ფოსტალიონი უთუოდ მოიტანდაო. – გააგონა პეტრემ, თუმცა ნიკალაევნამ მაინც გაუმეორა თხოვნა:

– შენ მაინც მოიკითხე, ფოსტალიონი გასათხოვარი გოგოა, პეპლები უფრინავს თავში, იქნება ჩემი ილუშა დაავინწყდეს კიდევ.

– კარგი, ოლია ნიკალაევნა, მოვიკითხავ, მაგრამ თუ იქნა, მაინც არ გამომატანენ. მოკლედ, რამეს ვიზამ.

– გამადლობ, პიოტრ! – გამოსძახა დაიმედებულმა ქალმა.

თავი 7

ჰასანმა და პეტრემ ქუჩა გადაჭრეს და ტრამვაის გაჩერებაზე მივიდნენ. ქალ-ვაჟის ხმამალალმა ლაპარაკმა მიიქცია მათი ყურადღება. ქალი 23 წლისა თუ იქნებოდა, ხმის ტემბრი იმდენად მომხიბლავი ჰქონდა, ათასში რომ გამოარჩევდით, რალაც აარაამქვეყნიური მისი დაბალი ხმის ტემბრი, ნიავევით მსუბუქ და მკაფიო ბგერებს გამოსცემდა. ტყავისქურთუკიანი მამაკაცი რალაცას აიძულებდა. მერე მაჯაზე წაავლო ხელი და ავტომობილისკენ ექაჩებოდა. ქალმა ირგვლივ მიმოიხედა, თითქოს მშველელს ეძებდა და იქვე მდგარ სათვალთან კაცს მიაჩერდა, ეგებ გამომესარჩლოსო. სათვალთანმა ზურგი შეაქცია მათ და ჩაიბურღლუნა: – მილიციას დაუძახეთ, ეს ჩემი საქმე არაა.

ჰასანმა ველარ მოითმინა, მოძალადეს მიუახლოვდა და ჰკითხა: – რა გნებავთ, ამ გოგონასგან?

კაცმა ჰასანს ხელი გაჰკრა და შესძახა: – შენ ვინ გკითხავს, ქართველო, წადი აქედან!

პეტრემ ხელი მოუქნია ტყავისქურთუკიანს და ძირს დასცა.

შუქნიშანთან მდგარი მილიციელი მათკენ გამოეშურა. მიუახლოვდა თუ არ ქალს,
ქურთუკიანი სწრაფად წამოდგა და მამის მკვლელებით გახედა პეტრეს.

– რაშია საქმე ამხანაგებო, გთხოვთ წარმოადგინოთ თქვენი დოკუმენტები!

უცნობმა ახალგაზრდა კაცმა ტანსაცმელი გაიფერთხა და პასპორტი ამოიღო ჯიბიდან.

ჰასანმა და პეტრემაც წარუდგინეს დოკუმენტები.

მილიციელმა დოკუმენტები შეამოწმა რა, ბიჭებს მიმართა: – რა ჩხუბი აგიტყდათ, მეტი ადგილი ვერ შეარჩიეთ? წადით, დაიშალეთ დღეს ზეიშია, შეირგეთ და სხვასაც შეარგეთ!

გოგონამ დიდი ცისფერი თვალები შეანათა მილიციელს, მერე ჰასანს ხელკავი გამოსდო და ერთად გაუყვნენ ქუჩას. ქურთუკიანი გადევნებას შეეცადა, მაგრამ წესრიგის დამცველმა მკაცრად შეაჩერა...

გოგონას საქციელმა კი სახტად დატოვა პეტრე.

განზილებული ქურთუკიანი პეტრეს მიუბრუნდა და უთხრა: – ეს ქალი არ იყო შენი თავდაცვის ღირსი!

მან კი თვალი გააყოლა მიმავლებს და წამქეზებელს ამაყად უთხრა: – ნებისმიერი ქალი დაცვის ღირსია! მე არ ვიცი, თქვენ, რუსებს როგორ გესმით, მაგრამ ქალზე ძალადობა ვაჟკაცის საქმე არ არის...

ქურთუკიანმა ხელი ჩაიქნია და გაემართა თავისი ავტომობილისაკენ, მანქანის კარი გამოაღო, ჩაჯდა და ისეთი სიჩქარით დაძრა, გაჩერებაზე მომლოდინე ხალხმა მწყრალად გააყოლა თვალი თავხედ მძღოლს.

პეტრემ ჰასანს გასძახა: – რა შვები ჰასან, არ მოდიხარ თუ ნავიდე?

– შენ თავისუფალი ხარ, ამხანაგო ჭანბა!..

პეტრემ მუშტი უჩვენა ჰასანს და ჩაიბურღლუნა, გაჩვენებ ამხანაგოს, სახლში რომ დაბრუნდებიო.

ჰასანი უყურებდა ქალს და ტკბებოდა მისი სიტურფით. თერთი ბერეტი ფრანგული ვარცხნილობის გიშერივით თმაზე უცხო ელფერს სძენდა; თანაც მის თოვლივით თეთრ სახეს და წითელ ტუჩებს უფრო მოხდენილად წარმოაჩენდა. ჰასანი ქერა ქალების ხილვას შეეჩვია პეტერბურგში და პირველი რაც ჰკითხა სწორედ ეს იყო, თმა შეღებილი გაქვთ თუ ბუნებრივი ფერიაო. ქალმა გადაიკისკისა და ბროლივით ქათქათა კბილები გამოუჩნდა.

– როგორი უცნაური შეკითხვაა, არ ველოდი და რომ გითხრათ, შეღებილი მაქვს-მეთქი დამინუნებთ?

– არა, რა თქმა უნდა, მაგრამ თმის ფერი მართლაც თუ ბუნებრივია, ბედნიერი ვიქნებოდი.

– რა შუაშია ჩემი თმის ფერი თქვენს ბედნიერებასთან. ასეთი მარტივია თქვენთვის ბედნიერება?!

– ბედნიერებაა, როცა შენნაირი ქალი შინა გყავს, შვილის აკვნს არწევს და ქუჩაში კაცებს არ აგიჟებს. გინდა თქვა მე ქარაფშუტა ვარ?

– გინდათ თქვათ, რომ ქარაფშუტა ვარ? – თითქოს ეწყინა მას.

– მე ეგ არ მითქვამს, – თავი იმართლა ჰასანმა.

– მაგრამ ხომ გაიფიქრეთ? – ჩაეძია ქალი.

– არც მიფიქრია მსგავსი რამ! მადონას ჰგავხარ, იტალიელთა წმინდანს – წარმოთქვა ჰასანმა.

– ქალს კომპლიმენტის გაგონებამ ღანვები შეუფაკლა და უფრო დაამშვენა სიმორცხვემ.

– არ გაინტერესებთ, ის ბიჭი რატომ მექცეოდა ასე თავხედურად?-იკითხა ქალმა.

– თუ გინდათ ნუ მეტყვით, ისე კი მაინტერესებს, რა გესაქმებოდათ ისეთ ნაძირალასთან?

– ის ვაჟბატონი თანაჯგუფელია და ჩემს მეგობართან აქვს რომანი, ჩემი შებმაც გადაწყვიტა, ისეთი უტიფარია, რომ ჰგონია, ყველა ქალის დამორჩილებას შეძლებს.შენც იმავეს ფიქრობ?

– მე ყველა ქალის მიმართ თავაზიანი ვარ! – უთხრა ჰასანმა.

– ქართველებს გცოდნიათ ქალის ფასი. – მოუწონა ნათქვამი.

- ლაზ ქართველებს განსაკუთრებულად, - დაუზუსტა ჰასანმა.

- ლაზი რა ხალხია? - გაიკვირვა ქალმა.

- ამას მაშინ აგიხსნი, როცა შენს სახელს მეტყვი, - მიუგო ჰასანმა.

- და თუ არ გაგიმხელ? - გადაიკისკისა ქალმა.

- ველარც შენ შეიტყობ დიდი ისტორიის ფურცელს ლაზებზე.

- კარგი, იყოს ნება შენი. ვარია ფედოროვნა ვარ.

- ჰასან ჰელიმიჩ ჰელიმიში!

- თქვენ, ნუთუ სულთნის შთამომავალი ხართ?!

- ნახევრად - უპასუხა ჰასანმა.

- ეს როგორ გავიგო? - ჩაეძია ვარია.

- ჩვენ ოსმალმაც გადაგვიარა, რუსეთის არმიამაც და დღეს იმპერატორების მიწაზე დავაბიჯებ, რომ ჯინი ვიპოვო, ჩემი სურვილების აღმსრულებელი. მაგრამ თქვენმა ხილვამ ჯინი საერთოდ გადამავიწყა, რადგანაც მაღალმა ღმერთებმა თხოვნის გარეშე მარგუნეს ნაოცნებარი.

- როგორ ხატოვნად საუბრობთ, ლექსებს ხომ არ წერთ? - დაინტერესდა ქალი.

ჰასანს თვალები აუციმციმდა: - ვწერ, ოღონდაც, ჩემთვის.

- წამიკითხეთ, გეთაყვა, - სთხოვა ვარიამ და ტაში შემოჰკრა.

- სხვა დროს წაგიკითხავთ, თქვენ ვისი ლექსები მოგწონთ?

- დაინტერესდა ჰასანი.

- პუშკინის. ევგენი ონეგინზე ვგიჟდები. - წამოიძახა ვარიამ.

- არა მაქვს წაკითხული, - დანანებით თქვა ჰასანმა.

- როგორ არა გაქვთ, აუცილებლად გათხოვებთ და წაიკითხეთ, - შეპირდა იგი.

ჰასანს ქალის ლაღი ხასიათი უფრო და უფრო ხიბლავდა. ვარიას თვალები ისეთი სუფთა და უძირო იყო, ნებისმიერ კაცს გაუმძაფრებდა მასთან დაახლოების სურვილს.

ისტორიულ შენობას მიუხლოვდნენ, ვარიამ ახედა და თქვა: - მოვედით, აი აქ ვცხოვრობ, ეს ტოლტსტოის სახლია, აქ ახლა ცნობილი ოჯახებია დაბინავებული, ეს შენობა კულტურულ ძე-

გლთა სიაშია შეყვანილი. ამოდი ჩვენთან, წიგნი უნდა გათხოვო, რათა მერე ერთად ვიკამათოთ პუშკინზე.

– ლევ ტოლსტოი ცხოვრობდა აქ? – დაინტერესდა ჰასანი.

– არა მიხეილ ტოლსტოი და ბოლოს მისი ქვრივი, ოლგა ტოლსტოი.

– ვარია, მოდი სხვა დროს გესტუმრები, – თქვა და ბავშვივით დაიმორცხვა.

– არა, ახლავე უნდა ამოხვიდე! – და ხელი ჩაავლო ჰასანს, – მერე შეიძლება კიდეც გადავიფიქროო, – დაემუქრა.

ჰასანი დაჰყვა ვარიას ნებას. ქალმა ხელკავი გამოსდო.

მშვენიერი ქალის სიახლოვემ ჰასანს ბედნიერება განაცდევინა. ინატრა, ნეტა ასე სიარული გაგვიხანგრძლივდესო.

გენერალ ფეოდორ ბელაოზერევის ქალიშვილი იყო ვარია. ძმაც ჰყავდა, 30 წლის იგნატი, პროფესიით მხატვარი, რომელიც გამორჩეულად განსხვავდებოდა ოჯახის ყველა წევრისაგან. გენერალი ვაჟს, განსხვავებული ხასიათით, თავის გარდაცვლილ ძმას, იგნატს ამსგავსებდა, რომელმაც თვითმკვლელობით დაასრულა სიცოცხლე. ბატონი ფეოდორ სერგიევიჩი დროდადრო ფიქრობდა, რომ შვილს ხასიათს ვერაფერი შეაცვლევინებდა, არც სიმკაცრე უშველიდა და არც მოფერება. ფეოდორს იმის იმედილა დარჩენოდა, ეგებ დრომ და სასურველმა გარემოებამ იქონიოს გავლენა იგნატზეო. მამის ერთადერთი ნათელი სხივი ვარია იყო. მხოლოდ მას ესმოდა მამის, რადგანაც ქალბატონი ზინაიდა ვლადიმეროვნას, ვარიას დედა, დაკავებული იყო თეატრით და სცენის მტვრის სუნით დაავადებულს, ნაკლებად ეცალა ოჯახისთვის.

ახალგაზრდებს კარი სონიამ გაულო, ბელაოზერებს დამხმარედ რომ ჰყავდათ ოჯახში. შესასვლემი ეგნატე იჯდა და ფეხსაცმლის თასმებს იკრავდა. სტუმრის მოსვლა თითქოს არც გაუგია, ისევ გულმოდგინედ აგრძელებდა თავის საქმეს.

– ვერ ხედავ ძმაო, სტუმარი მოვიყვანე?

– სტუმარია აქ ყოველდღე, – ისე ჩაილაპარაკა, არც კი შეუხედავს ჰასანისათვის.

– მაგრამ, ყოველდღე არ გვსტუმრობენ კავკასიიდან?! შეხედე, ლაზი ქართველია და აღტაცებულმა ჰასანს გახედა.

– ეს, ლაზი ქართველი ყოფილა, აბა ის ნეტა რომელი ქართველია?

– რას ამბობ, ვერ გავიგე? – ჰკითხა დამ.

– მამას ბელადი სტალინი, თქვენ რა საქართველოში კატეგორიებათ ხართ დაყოფილნი?

– ნუ ხარ უჟმური, ნუთუ არ გრცხვენია, დღეს ჩვენი სტუმარია, ჰასანი. წიგნი უნდა გავატანო, პუშკინის, რადგანაც ონგინი არ ჰქონია წაკითხული. იგნატი წამოდგა, ხელი გაუნოდა ჰასანს და უთხრა: – არ გენყინოს ძმობილო, ზოგჯერ ხუმრობაც არაა ურიგო რამ. პუშკინი თუ არ წაგიკითხავს, არაუშავს, დიდი შოთაც გეყოფათ ქართველებს. და თუ ამ პოემის სიბრძნით ცხოვრობთ, მთლად უკეთესი. აბა წიგნს ჩვენგან წაიღებ თუ საჯარო ბიბლიოთეკიდან, რა აზრი აქვს, ცოდნას თუ არ გამოიყენებ?

– გააჩნია ვის გულისხმობ, ვისზე ხუმრობ?! – გამომწვევად უთხრა დამ.

– ჭკუა რომ გქონდეს ვარია, პირველ რიგში საკუთარ თავზე იხუმრებდი და მეტად კრიტიკულიც იქნებოდი, საკუთარი თავის მიმართ. შესაბამისად, შეცდომებსაც ნაკლებად დაუშვებდი.

– ნამდვილად არ გვცალია იგნატ, შენი ფილოსოფისთვის, მერე ჰასანს ხელი ჩაავლო და მისაღებში ძალით შეიყვანა.

იგნატი უხმოდ გავიდა და კარიც მიიხურა.

– არ გენყინოს ჰასან იგნატს თავისებური ხასიათი აქვს.

ჰასანი გაკვირვებული უცქერდა ხან მისაღების 4 მეტრიან ქერს და ხანაც პარკეტს, თვალისმომჭრელად რომ ლაპლაპებდა. დიდ მრგვალ მაგიდასთან მიიწვია ჰასანი, ახლავე ჩაისა და ორცხობილას მოვიტანო, თქვა.

– არ არის საჭირო, ამჯერად მხოლოდ წიგნს წავიღებ – მორიდებულად უპასუხა ჰასანმა.

გოგონას არც მოუსმენია, ისე გაიჭრა მისაღებიდან. ჰასანი მდიდრულ ოთახს ათვალისმომჭრელად და ხვდებოდა, როგორ გარემოში გაზრდილიყო ვარია. მისი სურათი, მშობლებთან ერთად,

ამშვენებდა წიგნის თაროს. გენერლის მუნდირში გამოწყობილი ფეოდორი, ლამაზი მეუღლის გვერდით ბედნიერად იყურებოდა, ასეთი ღიმილი ან ფოტოგრაფის შერჩეული პოზა იყო, ან ბუნებრივი გამომეტყველება, ზინაიდა ვლადიმეროვნა სათნო ხასიათით გამოწვეული. ვარია 18 წლისა იქნებოდა ამ სურათში, გიმნაზიელის კაბა ეცვა. წრფელი ღიმილით შეჰყურებდა მამას. ფეოდორი ისე იყო წელში გამართული, გეგონებოდათ ანგარიშს აბარებდნენ მომავალ სტრატეგიაზე ჯარისკაცები. იგნატი, დედის გვერდით, უემოციოდ გაჰყურებდა სივცეს. ჰასანი უფრო და უფრო რწმუნდებოდა, ფოტოგრაფიის შესაძლებლობაში, რომ შეჩერებულ წამში ადვილად ამოიცნობოდა ამა თუ იმ დროს აღბეჭდილი ადამიანის ხასიათი თუ განწყობა. და რომ აწმყოში შესაძლებლობა გეძლევა ცოცხლად წარმოისახო ის წუთები, კარგა ხნის წინათ წარსულს რომ ჩაბარდა: რამდენად ბედნიერი ან უბედური იყავი იმ დროს, როცა ფოტოსურათი გადაიღე. დიახ, ფოტოგრაფიის ეს მშვენიერი ნიმუში წარსულს აცოცხლებდა ბელოზერების ოჯახში.

ჰასანი იგნატის სახემ დააფიქრა და მისმა ნათქვამაც ქართველებზე. იმასაც მიხვდა, იგნატი იმ ყალიბიდან იყო ჩამოსხმული, ყველაფერს რომ აპროტესტებენ და მაინც ვერ გარკვეულან, რა სურთ, იგნატიც საკუთარი თავის ძიებაში იყო, ისევე როგორც თვითონ. განსხვავება მხოლოდ ის იყო, რომ იგნატი თავის სამშობლოში ეძებდა გამოსავალს, ხოლო ჰასანი უცხო გარემოში ცდილობდა საკუთარი ადგილი ეპოვნა.

ვარიას შემოსვლამ ფიქრი შეაწყვეტინა. მან ჩაის ფინჯნები შემოიტანა, მოსამსახურემ კი უკან რომ მოჰყვებოდა დიდი მოოქროვილი ლანგრით, ორცხობილა და სხვადასხვა ნუგბარი დაანყო მაგიდაზე და უსიტყვოდ გაბრუნდა.

– ჰასან, მიირთვი მშობლიური ქართული ჩაი, ნუ მოგერიდება. მერე მშობლებსაც გაგაცნობ, მაგრამ უნდა გაგაფრთხილო, მამა ცოტა უნდობლად ხვდება ხოლმე უცნობებს, მაგრამ ნუ შეშინდები, თანაც სასარგებლო საიდუმლოსაც გაგიმხელ: გაცნობისას თუ თავზე ხელი გადაისვა, იგულისხმე, რომ მოენონე,

ხოლო თუ ხელები გადაიჯვარედინა და მკერდზე დაიწყო, იცოდე რომ საერთოდ არ ისურვებს, რამე სიახლოვე იქონიოს ახალგაჯნობილთან. ჰასანი გაამხნევა ქალის ასეთმა ზრუნვამ და უფრო და უფრო უღვივდებოდა მისდამი ნდობა. იმასაც გრძნობდა, ვარიასთვის რომ არ იყო შემთხვევით გაცნობილი ამხანაგი. ამ ფიქრს, განუმტკიცებდა ისიც, რომ ვარია მონდომებული იყო მის მშობლებსაც მოსწონებოდათ ჰასანი.

გალიმებულმა ვარიასთან ახლოს მიიწია და ჩასჩურჩულა: – ვარენკა, შენმა სტუმარმა რა უნდა ქნას ამ დროს, ისიც გეცოდინება?! ვარიას ესიამოვნა ჰასანმა მოფერებით რომ წარმოთქვა მისი სახელი, სახე ნაზად შეეფაკლა და თვალები მორცხვად დახარა.

სიჩუმე ჰასანმა დაარღვია: – იცი, ვარენკა, ისე მოვიქცევი როგორც ვარ, არ ინერვიულო, შენი ღირსეული სტუმარი ვიქნები. იმ დროის აღქმაც დავკარგე, როდის გაგიშინაურდი, ახლა შენობით რომ გელაპარაკები. იმედია მაპატიებ და არ შემომწყრები?

– ჰასან, დღეს იმდენად მომეწონეთ, თქვენი მეგობრისთვის მადლობის გადახდაც დამავინწყდა, რაღაც არის თქვენში ისეთი, რაც მიზიდავს და ჩემი თავისთვისაც ვერ გამიმხელია. თვითონაც არ ვიცი, რა გრძნობაა ეს. მაგრამ აუცილებლად ამოვიცნობ და თქვენც გაგაგებინებთ. – გულწრფელად უპასუხა ვარიამ.

ჰასანს ქალის ნათქვამმა სიხარული მოჰგვარა.

– ახლა გეგმის მეორე მხარეც უნდა განვსზღვროთ. დედაჩემი ვიგულისხმე.

მისი ნუ შეგეშინდება, რომანტიკოსია და ადვილად მოხიბლავ, მითუმეტეს ლექსებს წერ.

ვარიას დასრულებული არ ჰქონდა სიტყვა, გაზეთით ხელში, ფეოდორ სერგევიჩი რომ შემოვიდა.

ჰასანი წამოდგა და გენერალს მიესალმა.

ვარიამ მამას წარუდგინა სტუმარი: – ლაზი ჰასან ჰელიმიში.

ფეოდორმა თავი დაუკრა და ჰკითხა: – ლაზეთს სამეფოც ჰქონდა, ხომ ასეა?!

– დიახ, გვეკონდა სამეფოც.

– დიახ, დიახ, ასეა, – დასძინა ოჯახის უფროსმა. – ახლა რა მისიით ხართ ჩამოსული ლენინგრადში?

– ვსწავლობ, – უპასუხა ჰასანმა.

– რომ სწავლობთ, სასიამოვნოა, ჯარში მსახურობდით?

– დიახ, ვმსახურობდი.

ამასობაში დიასახლისიც შემოვიდა და საყვედურიანი კილოთი მიმართა გენერალს: – ფიქრობ, რა შეანუხე ეს ახალგაზრდები, არმიითა და მსახურობით. მამაჩემს ვინ დაუფასა ქვეყნისადმი ამბავი, აგენტად რომ მონათლეს და პეტრე-პავლეს ციხესიმაგრეში აღმოხდა სული.

ვარიას დედის შემოსვლა ისე მოულოდნელი იყო, ჰასანმა სკამიდან წამოდგომაც ვერ მოასწრო. თანაც, ჯერ გენერლთან გასაუბრებით იყო დაკავებული.

ქმარმა, სათვალის ზემოდან, ცოლს საყვედურიანი მზერით ახედა, თითქოს ეუბნებოდა, რა საჭიროა უცხოსთან ასეთი ლაპარაკიო...

ვარიას დედა თვითონ მიუახლოვდა დაბნეულ სტუმარს და ხელი გაუწოდა.

ჰასანი სხარტად წამოხტა სკამიდან, ქალს ფაფუკ თეთრ ხელზე ეამბორა და სკამი გამოსწია, რათა მაგიდასთან დაესვა. დედა ვარიას მიუბრუნდა და შეწყვეტილი საუბარი განაგრძო.

– ვარიჩკა, რომ არა მამაშენის სიძეობა, ტოლსტოის სახლსაც დავემშვიდობებოდით. ზინაიდა ვლადიმეროვნა გენერალ-მაიორ იაკუბოვის ერთადერთი ქალიშვილი იყო, რომლის ქვრივმაც ფეოდორ ბელიოზეროვი ჩაისიდა. ვლადიმირ იაკუბოვის საქმილობაში იმ დროინდელმა მთავრობამ ეჭვი შეიტანა და პეტრე დიდის აშენებულ ციხესიმაგრეში, პეტრე-პავლოვში, სასტიკად აწამეს, ისე რომ სასამართლო განხილვამდეც არ მისულა მისი საქმე. დაქვრივდანატალია მიხაილის ასული და დარჩა ერთადერთ სტუდენტ ქალიშვილთან ერთად. ნატალია ფრთხილი ადამიანი იყო. ეშინოდა მეუღლის სიკვდილის შემდგომ, ქალიშვილი უპატრონოდ არ დარჩენოდა, ამიტომაც მიათხოვა ფეოდორ ბელიოზეროვს. ნა-

ტალიამ ამგვარი გადანყვეტილებით მშვიდი ცხოვრების გარანტია მოიპოვა, ფეოდორი კომუნისტი იყო და მისი პოლკოვნიკობა საბჭოთა არმიაში იძლეოდა სწორედ იმის პირობას, რომ იაკუბოვის წარსულს აღარ ამოქექავდნენ. ფეოდორი მშვიდი ბუნების კაცი იყო, მამა არ ახსოვდა, უბრალო ოჯახს ეკუთვნოდა, დედამისმა ის და მისი ძმა, იგნატი ობლობაში გაზარდა. იგნატმა საყვარელი ქალის გამო რომ თავი მოიკლა, შვილმკვდარი დედა, ნატალია იავოროვნა სახლში ჩაიკეტა და გარეთ აღარ გამოდიოდა. ასე დარაბებს მიღმა გაატარა მთელი 8 წელიწადი, თანდათანობით ავადმყოფობა ისე გაურთულდა, შვილმა ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში მოათავსა. ფეოდორი დედის ავადმყოფობას არ ამხელდა. არ სურდა მასზე, როგორც გიჟის მემკვიდრეზე ეფიქრათ. ებრალებოდა დედა, რომელმაც თვითონ გამოუტანა თავს განაჩენი. გულს უკლავდა მისი უსიცოცხლო, გამოფიტული სახის დანახვა, მხოლოდ უაზროდ გაშტერებული თვალები რომ უნათებდა. საბრალო ქალის **ბნელ სულში ამოკირულიყო დიდი ტკივილი, მისი ავადმყოფი სხეული კი ძაფზე მომართული თოჯინასავით მოძრაობდა.**

ვარია დედას ჰგავდა, იმისავით მხიარული ბუნებისა იყო, არ უყვარდა სევდიანობა, მართალია, ყოველთვის ამინებდა ბებიასთან შეხვედრა, მაგრამ მაინც მოინახულებდა ნატალიობის დღესასწაულზე ხოლმე.

ზინაიდა ვლადიმეროვნა ჰასანს გვერდით მიუჯდა და მსახურს გასძახა: – სონეჩკა, ჩაი ჩვენც შემოგვიტანე. მერე სტუმარს მიმართა მზრუნველად: – ხომ არ ინებებთ, კიდე დაიმატოთ? უკაცრავად, ახლგაზრდავ, თქვენი სახელი არ ვიცი.

– ჰასანი, – მორიდებულად წარმოთქვა.

– ზინაიდა ვლადიმეროვნა, – მერე ხალისიანად დასძინა: –

– კულისებიდან ისე შემოვვარდები ხოლმე, წარმოდგენასაც ვერ ასწრებენ ოჯახის წევრები. – ბოლოს მომხიბვლელად აკისკისდა.

– სასიამოვნოა ქალბატონო, თქვენი გაცნობა, ჩემი წასვლის დროა, მაპატიეთ რომ შემოგეჭერთ და დავარღვიე ოჯახური სიმყუდროვე – წარმოთქვა ჰასანმა.

გენერალი სავარძელში იჯდა, ისეთი ინტერესით ჩასცქეროდა გაზეთს, თითქოს არც იმჩნევდა სტუმრის არსებობას. ჰასანი უხერხულად გრძნობდა თავს. თანაც არც ის შესტები გამოუყენებია, ვარიამ რომ გააფრთხილა. ამიტომაც გადახედა მუდარით და თვალებით დახმარებას სთხოვდა.

– დედა, ჰასანი წასასვლელია, ონეგინს გავატან და გავაცილებ.

გენერალმა სტუმარს გაზეთიდან ამოხედა და ჰკითხა: – ონეგინი არ იცით, ყმანვილო?!

– ქართველებს რუსთაველი ჰყავთ და ესეც საკმარისია. მერე თვალი ჩაუკრა ჰასანს და გამომწვევად უთხრა: ერთ თვეში პრემიერა გვაქვს, ნატალიას როლში ვარ, წამოყევი ვარიას.

ახალგაზრდები წამოდგნენ, ჰასანი გენერალს გამოემშვიდობა და გასასვლელისკენ გაემართა.

ვარიამ წიგნი გაუნოდა და შესთავაზა, ხვალ სალამოს ცირკში წავიდეთ, ბილეთები მაქვსო. თუმცა არ დალოდებია, ჰასანი რას უპასუხებდა.

– ნევის მარჯვენა სანაპიროსთან დაგელოდები. შენს მეგობარს მადლობას ვუძღვნი, რომ მიხსნა იმ ურჩხულისაგან.

ჰასანს თითქოს ახლა მოაგონდა მათი უეცარი შეხვედრის დასაწყისი. ეს რომ არ შეეხსენებინა ახლა ვარიას, დარწმუნებული იყო, თითქოს დიდი ხანია იცნობდა მას.

თავი 8

ბელიოზეროვებთან სტუმრობა იმავე ღამეს ჩაჰყვა ძილში სიზმრად. თითქოს, იგნატი იდგა დიდ მისაღებში და თავის ნახატებს ათვალიერებინებდა. ყველგან აღებეჭდა სტალინი, რომელსაც თვალები არ ჰქონდა. მზის ნაცვლად, გენერალი იყო ცაში გამოკიდებული და ასხივებდა ბელადის თვალებს. განცალკევებით მდგომი ვარია სურათიდან ამოსულ სხივს იკავებდა ხელისგულით, რათა თვალებზე აეფარებინა. გრძელ შავ კაბაში

გამონყობილი ვუალიანი ზინაიდა ვლადიმეროვნა ტრიალებდა და თითქოს მეუღლეს ემუდარებოდა: „ჩამოდი ციდან, ფიქო, არ დაილაღე?“ ოთახი ბრუნავდა, ვლადიმეროვნას კაბასთან ერთად, საგნების გაუჩრებელმა ტრიალმა სიზმარშივე რეტი დაასხა ჰასანს და იატაკზე მოადინა ზღართანი.

პეტრეს გამოელვია: – რა გჭირს, ჰასან? – ჰკითხა შეშფოთებულმა.

– ისეთი არაფერი, სიზმარი ვნახე, – უპასუხა დაბნეულმა და ნამოდგა.

– ხომ არაფერი იტკინე? – ჩაეძია.

– არა,არა, – მიუგო ჰასანმა.

– ჰაჯის კი ისე ღრმად ეძინა, სულ არ გაუგია, ჰასანი სანოლიდან რომ გადმოვარდა.

– დაიძინე, პეტრე, დაიძინე, კარგად ვარ! – დაამშვიდა ჰასანმა მეგობარი.

მერე ფიქრობდა, ბელიოზერეზთან გატარებულ საღამოზე, ეს სიზმარიც იმ შთაბეჭდილებათა ნაყოფი იყო, ტვინის რომელიღაც კუნჭულში რომ დარჩენოდა და დაუკითხავად მოევლინა.

თავი 9

პეტრე ხშირად სტუმრობდა მეზობლად მცხოვრებ ლიდია პეტროვნას, რომლის ვაჟი, ილია ნიკალაევიჩი თეატრის დასს გაჰყვა გერმანიაში და იქ დარჩა. ქალს უძილობა დასჩემდა და ხშირად ანტიდეპრესანტებს სვამდა. ხელისუფლებაც არ ასვენებდა, ხშირად აკითხავდა გამომძიებელი, უსვამდნენ ერთსა და იმავე შეკითხვებს. თუ კი მანამდე თვითონ ლიდია დაბარებისთანავე დადიოდა საგამომძიებლო დანესებულებაში, ახლა აღარ შეეძლო გარეთ გასვლა, კატარაქტის გამო, ამიტომ აქეთ აკითხავდნენ პერიოდულად გამომძიებლები.

იყო ღამეები, როცა ქალი შეშლილივით ნამოხტებოდა და გასცახოდა: – ილუმა შვილო, ილუმა! მის ასეთ ყვირილს ჰასანი

და მისი მეგობრები შეჩვეულნი იყვნენ, მხოლოდ მეზობლად მცხოვრები ქარხნის მუშა, სევა და მისი ჭოროკანა ცოლი, მარგო ღიზიანდებოდნენ და ერხებოდნენ საბრალო ქალს, რადგანაც აღვიძებდათ მისი ოხვრა-გოდება. ლიდია ქმარმაც ხუთი წლის წინათ მიატოვა, როცა მათმა ვაჟიშვილმა დატოვა საბჭოთა კავშირი. ევგენი ივანიჩი სანიმუშო ინჟინერი იყო და მიაჩნდა, აღარაფერი არ ესაქმებოდა ქალთან, რომელთანაც საბჭოთა კავშირე საგამოძიებო სამუშაოებს ატარებდა და დასასრული აღარ უჩანდა დაკითხვებს: „სად და როგორ წავიდა, რა ვითარებაში, ვინ მეგობრობდა ილია ევგენიჩთან?“ ეს ყოველივე მობეზრდა ქმარს, რადგანაც მან დიადი კომუნიზმის იდეები ამჯობინა და ადვილად დათმო ოჯახი და მეუღლეც, მითუმეტეს, უცხოეთში გადახვეწილ შვილზე იმთავითვე უარი განაცხადა...

არაერთი საჩივარი მიიტანა სევამ სახლმმართველობაში, რათა ლიდია ივანოვნა გოგოლის ქუჩიდან გაესახლებინათ, როგორც სულიერად ავადმყოფი და მოეთვსებინათ ფსიქიკურიულში. მაგრამ კავების გამომძიებელს ხელს არ აძლევდა ლიდიას სიგიჟე, რითაც მისი გამოკითხვის ოქმებს დაეკარგებოდა მტკიცებულებათა ძალა. პეტრეს ეცოდებოდა მარტოხელა პენსიონერი ქალი და თუ რამე ამანათს მიიღებდა ახლობლებიდან, აუცილებლად მიუკითხავდა ხოლმე. იმ დღესაც, ასე მოიქცა, ლიმონი და ჩაი შეუტანა მოხუცს. დამწუხრებული ლიდია ფანჯარასთან იჯდა, როცა ოთახში პეტრე შევიდა.

– პიოტარ, რაღაც მინდა გაჩვენო, ახლოს მოდი და ყაზანის ღვთისმშობლის ეკლესიის გუმბათი დაანახა.

– ხედავ, პეტრე, რა მშვენიერია, ლენინგრადის ნებისმიერი კუთხიდან ჩანს, შენს სეხნია პეტრე დიდს ისე აქვს ეს ქალაქი გაშენებული, ყველა მხრიდან შეგიძლია დაინახო ღირშესანიშნაობანი. მას უნდოდა ევროპასავით თავისუფალი ქვეყანა, ფორმით კი გამოუვიდა, მაგრამ შინაარსით – არა, რადგანაც რუსი ხალხის გაუმადლოება ვერ დაასძლია. ხოლო თუ ადამიანი არ არის თავისუფალი მანკიერებისაგან, თუნდაც, რვა პეტრესნაირი იმპერატორი მიუჩინო, ვერას უშველის.

– პეტრე, ძვირფასო, დღეს ილიაობაა, მინდოდა ეკლესიაში ნავსულიყავი და ჩემი ილუშას სახელზე სანთლი ამენთო, მაგრამ ვერ შევძელი... აქედან შევთხოვ, ყაზანის ხატი ხომ ყოვლისშემძლეა და იქნებ მალე ვნახო ჩემი ერთადერთი ილუშა.

– იქ ხომ მოქმედი ტაძარი არ არის?! – იკითხა გაკვირვებულმა პეტრემ.

– ეჰ, ამ სატანებმა, მარგოსნაირებმა, ათეისტების მუზეუმად აქციეს, მაგრამ ღვთისმშობლის სული მაინც იტრიალებს. მე უკვე თვალს დამაკლდა და მეშინია არ წავიქცე, თორემ არ შეგანუხებდი, შვილო, შენც გარგებს იქ მისვლა, – ჩურჩულით დაამატა.

პეტრე მიუხვდა მოხუცს ჩურჩულის მიზეზს. ლიდიას ეშინოდა, მეზობლების, რათა არ დაებზღებინათ თუ შეიტყობდნენ, რასაც ლაპარაკობდა.

– აუცილებლად წავალ, მუზეუმის დათვალიერების საბაბით და ღვთისმშობლის ხატს ვთხოვ თქვენს სიმშვიდეს, მაგრამ სანთელს ვერ ავანთებ, რადგანაც არ შეიძლება ადამიანი ერთდროულად ემსახუროს კომუნიზმსა და უფალს.

– აბა, ჩემზე რომ ასე ზრუნავ, შვილო, თემურელის ვალდებულება გაკეთებინებს სიკეთეს თუ ადამიანის სიყვარული?

პეტრე მოულოდნელმა შეკითხვამ ჩააფიქრა და მიუგო: – ალბათ აღზრდა, დეიდა ლიდია, რადგანაც ჩემს ოჯახში არ იციან, რა არის თემურელი.

– ნაწილობრივ გეთანხმები. მეც ხომ თავისუფლების უზენაესობას ვასწავლიდი ილუშას, იმიტომაც გაექცა ამ ქვეყანას. თქვენი აფხაზური აღზრდა ჩვეულებაშია და სისხლში გაქვთ გამჯდარი, რასაც ყოველდღიურობაში ავლენთ კიდევ. უღირსო ასაკოვანთანაც კი ზრდილობიანები ხართ, რაც უდავოდ კარგია, მაგრამ ადამიანების სიყვარული უფრო მეტია, გულიდან მოდის და ის არის საფუძველი ბუნებრივად დამკვიდრებული ყოველგვარი წესისა. უფროსს სკამი რომ დაუთმო ფარისევლურად, გული კი სიძულვილით გქონდეს სავსე, ასეთ დროს ფუჭია შენი ზრდილობა. ეს მხოლოდ ლუდოვიკო მეფის შემოღებული ეტიკეტი და მეტი არფერი.

შენ პასუხისმგებლობა გამოძრავებს პეტრე და ჩემ მიმართ სიბრალული და იმიტომ მომიკითხავ ხოლმე. მე არ მინდა შენი სიბრალული და ნურც შენ ინანებ, თუ კი ოდესმე, ადამიანები შენს პასუხისმგებლობას და მზრუნველ ბუნებას უმადურობას დაახვედრებენ, ნუ განრისხდები ამისთვის, ქრისტეს სიკეთეს ჯვარცმა დაუხვედრეს. აბა შენ ვინა ხარ, ერთი მოკვდავი ადამიანი. ადამიანი ღმერთმა თავის ხატად შექმნა და სიყვარულის ნიჭი უბოძა... ამაზე უკეთესს ვერას ინატრებს კაცი. ასე, რომ თქვენი იდეოლოგია წარმავალია, ქრისტიანობა კი მარადიული. ასე, რომ სანთლის

ანთება უფლის სახლში არავის აწყენს. გიყვარდეს მოყვასი, ეს არის კაცობრიობის დანიშნულება.

თავი 10

პეტრე ყაზანის ტაძრისკენ მიდიოდა და გუნებაში ილიას აღანაშაულებდა, რადგანაც მისმა დაუფიქრებელმა ქმედებამ დედამისი ცუდ დღეში ჩააყენა. პეტრემ ლიდიას თხოვნა შეასრულა, ყაზანის ტაძართან მივიდა, თუმცა შიგ შესვლა ვერ გაეზადა. ტაძრის ეზოში, საფლავზე ამოიკითხა მიხეილ კუტუზოვი და გაახსენდა ისტორიის ის მონაკვეთი, როცა მთავარსარდლის გამარჯვებების შედეგად, ყაზანის ტაძარს ჩაბარდა 17 ქალაქისა და 8 ციხესიმაგრის გასაღები. მრავალრიცხოვანი სვეტებით დამშვენებული და წმინდა პეტრეს ნიმუშით შექმნილი ვორონიხინის ქმნილებას ბევრი მოწინააღმდეგე გამოუჩნდა თავის დროზე, რადგანაც მართმადიდებელი ტაძრის მსახურუნი უარყოფდნენ ბაზილიკის ნიმუშის შექმნას. მაგრამ მაინც დარჩა ტაძარი უცვლელად. კომუნისტებმა იგი მუზეუმად გადააკეთეს... მაინც შევიდა ტაძარში პეტრე, დადგა ღვისმშობლის ხატის წინ და ეჭვები უღრღნიდა გულს. ფიქრობდა ლიდიას სიტყვებზე, რომ ეს დიდებული ტაძარი რწმენისთვის აიგო. ფიქრობდა ტაძრის ეზოში დაკრძალულ კუტუზოვზე და საკუთარი თავი ამ

დიდებულ სალოცავში უსუსური ეჩვენებოდა. დაბნეული იხედებოდა – ირგლივ, მოულოდნელად მისი ყურადღება ხატთან დაჩოქილმა ქალმა მიიქცია. იგი თავანეული და ხელებგანვდილი ლოცულობა და უფალს შველას სთხოვდა. პეტრეს მიახლოება არც უგრძნია, ხატთან განმარტოებულს. პეტრემ ფრთხილად შეახო ხელი მხარზე, გაკვირვებულმა ქალმა ამოხედა. სამოციოდე წლისა იქნებოდა, სახე ჭორფლს დაეფარა.

– ქალბატონო მაპატიეთ, ხელი შევიშაღეთ, შეგიძლიათ მომცეთ ერთი სანთელი?

– კი შვილო მოგცემთ, მაგრამ მითხარით, ცოცხალს უნდა დაუნთოთ თუ გარდაცვლილს? – პეტრე დააბნია ასეთმა შეკითხვამ და შეეცადა დაეზუსტებინა, ჰქონდა თუ არა ამას არსებითი მნიშვნელობა. ქალმა თავდახრილმა უპასუხა: თუ მიცვალებულთა სულის მოსახსენებლად გინდათ, ჯვარცმასთან უნდა აანთოთ, ხოლო თუ ავადა გყავთ ვინმე წმინდა პანტიკლიმონთაო.

– ავად არ არის... გზააბნეულია, – გაანდო პეტრემ.

ქალმა უპასუხა: – ღვთისმშობლის ხატთან ანთეთ, უფალი თვითონ გადანყვეტს, გზააბნეული ის არის თუ ჩვენ! ორ სანთელს მოგცემ და თქვენთვისაც შესთხოვეთ.

პეტრემ გაიკვირვა: – ჩემთვის რად მინდა, არა მაქვს სათხოვარი!

ქალმა სიბრაღულით გადახედა პეტრეს და უთხრა: – არ არსებობს ადამიანი, რომელსაც უფლის შემწეობა არ სჭირდებოდეს, უფალს ვებარებოდეთ! მე ჩემი გითხარით, თქვენც ხელს ნულარ შემიშლით! – და განაგრძო ლოცვა.

პეტრე მიხვდა, რომ შეუფერებლად მოიქცა მლოცველის წინაშე. ორივე სანთელი ღვთისმშობლის ხატის წინ ანთო და მიტვევა ითხოვა თავისი უცოდინარობის გამო. მითუმეტეს, გულით მლოცველს დაბრკოლება რომ შეუქმნა. ხატის წინ შეჩერებულ პეტრეს რაღაცნაირი სიმშვიდე დაეუფლა, მსგავსი რამ არასდროს რომ არ განეცადა.

თავი 11

ჰასანმა, რაც ვარია გაიცნო, სახლში ნაკლებად ჩერდებოდა. თითქოს მეორეჯერ დაიბადა, ისეთი ბედნიერი იყო. ხშირად სეირნობდნენ ნევის პროსპექტზე და ანიჩკოვის ხიდზე დგებოდნენ. ჰასანს ძალიან მოსწონდა გამოქანდაკებული ოთხი ცხენი, თითქოს გადახტომას რომ ლამობდნენ მდინარე ფონტანკაზე. ცხენები ჰასანისთვის თავისუფლებისა და დაუმორჩილებლობის სიმბოლო იყო. ულამაზეს სამთლიან ხიდს ძვირფასი ორნამენტებით შემკული რკინის მოაჯირები ჰქონდა. ჰასანს უკვირდა, როგორ გულგრილად ჩაუვლიდა ხოლმე ვარია ამ სილამაზეს. თუმცა იგი ლენინგრადის მკვიდრი იყო და შესაბამისად, შეჩვეულიც ამ დიდებულ სანახაობას.

ხშირად სტუმრობდა იგი ბელიოზერევების ოჯახს. იგნატის პატივისცემა მას შემდეგ მოიპოვა, რაც მან ჰასანის დახატული ზღვა დის ოთახში მოიწონა. ვარიას ნარმოსახვით ეს ოთახი ზღვის სანაპიროდ ქცეულიყო, თვითონ ნაპირთან იდგა და გაჰყურებდა ჰასანის თვალით დანახულ ალელვებულ ტალღებს, რაც ვაჟისადმი ინტერესს უფრო უმძაფრებდა, უფრო მეტად უჩნდებოდა მას ჰასანთან ყოფნის სურვილი. ერთხელაც, მოულოდნელად განაცხადა ოჯახში, დღეს ჰასანი მოვა და ჩემს ხელს გთხოვთ. გენერალ ბელიოზერევეს ისტერიული ხველა აუტყდა, არ ელოდა ქალიშვილის ასეთ ნაჩქარევ გადანყვეტილებას და უთხრა: ვარია, ჯერ ინსტიტუტიც არ დაგიმთავრებია, თანაც ჰასანი არის ლაზი, თავისი ტრადიციებით, შენ გაგიძნელდეს იქნება მასთან ცხოვრება. ჯერ საფუძვლიანად გაიცანი, გაჭირვებაშიც გამოსცადე და მერე მიიღე ერთობ რთული გადანყვეტილებაო.

იგნატმა მამას უთხრა: – ამ ქორწინებაში ჰასანი შემეცოდება, რადგანაც ვარიას მეტიჩრობებს ცოტა გაძლება კი არ უნდა. რა დრო და შესწავლა უნდა ჰასანს, თავის ნახატებით დაატარებს სამშობლოს სიყვარულს, შეხედა მის ზღვას ვარიას ოთახში, მხოლოდ ალალ კაცს შეუძლია ასეთი სიყვარული ჩააქსოვოს ნამუ-

შევარს. გენერალმა დაფიქრებით და მკაცრი ხმით წარმოთქვა:
– მხოლოდ სიალალის იმედად, შორს ვერ წავა ადამინი!

– რატომ, ვითომ, მამა, თქვენსავით გენერალი უნდა იყოს და ადამინის მოკვლა შეძლოს, რომ დაიმსახუროს ჩემი სიყვარული?!

– გაცხარდა ვარია.

– მე არა ვარ მომხრე საუბრის გაგრძელებისა და ძალიან გთხოვ, ამ თემაზე აღარ დამალაპარაკო. – გენერალმა ეს ისე შეურყევლად წარმოთქვა, იგნატი მიხვდა, საუბრის გაგრძელებას აზრი აღარ ჰქონდა.

– რისთვის? რატომ? ჩემ ნაცვლად რატომ წყვეტთ ყველაფერს?
– ვარიას ხმა აუკანკალდა, ატირდა და მამაზე გამწყრალმა თავის ოთახს მიაშურა, სანოლზე დავარდა და ხმამაღლა ატირდა.

იგნატი დის ოთახში შევიდა, აცრემლებულს თავზე ხელი გადაუსვა და დაუყვავა: – ჩემი ლამაზი ბაჭია, რომ იცოდე, ვარია, ახლა რა ლამაზი ხარ, ყოველდღე გამართავდი ასეთ სცენებს, ისე გიხდება გაცხარება.

– სისულელეებს მორჩი, როდის უნდა დასერიოზულდე? – უსაყვედურა ვარიამ.

– ჰასანმა თუ იცის, რა გენეტიკის მატარებელი ხარ? ასე თუ გააგრძელებ, შეიძლება გაგიჟდე, ნატაშა ბებოსავით.

ვარიამ ტირილი შეწყვიტა, დააფიქრა ძმის ნათქვამმა, ცხვირი მოინმინდა და დაეჭვებულმა თქვა: – ნუთუ მართლა გავგიჟდები, იგნატ?

მერე ძმას ჩაეკრა და ალულლულდა: – მე არ მინდა გაგიჟება...

– იგნატმა გადაიხარხარა: – ნამდვილი ბავშვი ხარ, ვარია, ყველაფრისა გჯერა.

– უგულო ხარ, იგნატ, უგულო! – და ძმას მსუბუქად უბიძგა.

– შენი გული ვარია, მთელ ბელიოზერეებს ეყოფათ. ხოლო თუ ასე გააგრძელებ, მართლა გაგიჟდები.

– ისევ მაჯავრებ, – თქვა ვარიამ და ბალიში მოუქნია.

– იგნატმა ბალიში ჰაერში დაიჭირა და დას უთხრა: – ჩვენ, ყველანი, ცოტათი გიჟები ვართ, ვარია, მარტო ბელიოზერეები კი არა, მთელი კაცთა მოდგმა, გააჩნია, როგორ სიგიჟეს აირჩევ.

– ხო მართლა, სიგიჟეს რაც შეეხება, ხვალ ნატალიას ხსენების დღეა და იმედია ბებოს მოინახულებ. – შეახსენა დამ.

იგნატმა გულის ჯიბიდან ცხვირსახოცი ამოიღო, დასს გაუნოდაა და უთხრა: – ცრემლები შეიმშრალე და მოიცილე ბნელი აზრები.

ვარიამ ცხვირსახოცი გამოართვა და თქვა:

– ხვალ ნავალ ბებოსთან და ჰასანსაც წავიყვან. ნახოს, მართო გენერლის ქალიშვილი არა ვარ, ნატალიას შვილიშვილიც ვარ, დავინახავ მამას, როგორ არ შერცხვება ჰასანთან! თქვა ნიშნის-მოგებით და ტუჩები გაბუტულივით წინ წამოსწია.

– იგნატს გაელიმა დის უსუსური შურისძიების ჩანაფიქრის გამო, მიუახლოვდა და გულში ჩაიკრა დაიკო, თანაც დასძინა: – მთელ ქვეყანას გადავიკიდებ, ვინმემ, რომ ბებოს სიგიჟე ახსენოს. ჰასანი კარგი ადამიანია, მამას გულიც გაულღვება და ყველაფერი დალაგდება.

ვარიამ ნუგეშით შეხედა და ჰკითხა: – მართლა ასე გგონია, იგნატ?

– მართლა, ჩემო ბაჭია! – დაამშვიდა.

თავი 12

დეკემბრის ერთ სუსხიან დღეს მამაზე განაწყენებულმა ვარიამ შურისძიება გადაწყვიტა და მოინდომა ჰასანისთვის გადაეშალა გული, რადგანაც მასში ხედავდა თავის მხსნელს, ხოლო მამა მტრად მიაჩნდა. ჰასანი ხვდებოდა, ვარიას გაუცხოებას ოჯახის წევრებისადმი, თუმცა არც არაფერი უკითხავს, ხოლო როცა გოგონამ სთხოვა გაჰყოლოდა ბელიოზერევების აგარკზე, უსტ-სლავიანსკში გაუკვირდა კიდევ, მაგრამ უარი არ უთქვამს. ...ხის ორსართულიანი სახლი ხეხილის ბაღში იყო ჩაფლული. ხვავრიელ თოვლს დაეფარა ეზო, დიდრონი ხის ტოტები მძიმედ ჩამოეზნიქა.

– ვარიამ ზღურბლთან თოვლი ჩამოიბერტყა ქურთუკიდან და კარებს მთარგო. შევიდნენ დიდ ოთახში... მან გათოშილი ხელები სატრფოს გაუნოდა. ჰასანმა ქალის ხელები თავის ხელებში მოიქცია და სული შეუბერა, რათა დაეთბო. – შენა ხარ ჩემი სიხარული, ვარიუშკა. მინდა სულ გათბობდე. მაგრამ რაც ახლა ჩაგიფიქრებია, ძვირფასო, მე უფრო სკეპტიკურად ვუყურებ ამ ამბავს. მოდი, გავჩერდეთ აქ ცოტა ხნით, გავთბეთ და შემდეგ შინ მიგაცილებ.

– დღეს აქ დავრჩეთ რა ჰასან! – უთხრა აღელვებულმა.

– ასე არ იქნება, შენები ინერვიულებენ და თანაც, მე არ შემიძლია შენს ჟინს ავყვე, მითუმეტეს, ვიცი, ჩვენი თავმეუკავებლობით რეპუტაციის შეგილახავ.

– ნუთუ ასეთი საშინელი ვარ? უარს რომ ამბობ ჩემზე? – ატირდა ვარია.

– რომ მიყვარხარ, სწორედ ეს მაღაპარაკებს. – მიუგო ჰასანმა.

– არ გიყვარვარ ვნებით და საერთოდ არ მესმის სიყვარული ვნების გარეშე. – უნდობლად თქვა ვარიამ.

– აქ და თანაც ასე შემოპარულები ვართ... ქურდულად არ მინდა დაგეუფლო, რადგან უზომოდ მიყვარხარ.

– ვინ მოიგონა ასეთი წესები სიყვარულის სამტროდ?
– მე ამ სიყვარულის გარდა, შენს ღირსებას ვიცავ – მშვიდად გაუმეორა ჰასანმა.

– და სად არის ეს ღირსება? ვარიამ ერთბაშად ხელები გამოსტაცა და ოთახში მოჰყვა ბოლთისცემას.

– მამაჩემის ღირსებაც მის მუნდირშია, გადავწყვიტე გამეგო, თუ როგორ გიყვარვარ და შენც ღირსება მოიშველიე. შენ იცავ შენს ღირსებას! – წარმოთქვა მკაცრი ტონით.

– ჰასანმა სევდიანად მიუგო: – ახლა თამაშობ, ვარია! აქ იმიტომ მომიყვანე, მამაზე ხარ გაჯავრებული და გსურდა, ის რომ გაგემწარებინა. მხოლოდ სიყვარული რომ ყოფილიყო აქ ჩვენი ერთად ყოფნის საბაზი, მე ამას ვიგრძნობდი... დიახ, მე ვიცავ ჩემს ღირსებას!

– ამას როგორ ამბობ, ნუთუ დარწმუნებული არა ხარ ჩემს სიყვარულში? – იწყინა ვარიამ.

– მე მეტს მოვითხოვ შენგან, ვიდრე შურისძიებაა, საკუთარი მამის მიმართ.-უპასუხა ჰასანმა.

ვარია დააფიქრა სატრფოს ნათქვამმა. შერცხვა კიდეც სულმოკლეობისა, თანაც რომ მიუხვდა ჰასანი. მართლაც ხომ მამაზე შურისძიების გამო წაიყვანა აგარაკზე. უფრო მოხიბლა მისმა სპეტაკმა ბუნებამ, დარწმუნებული იყო რომ ნებისმიერი მამაკაცი გამოიყენებდა ამ შემთხვევას თავის სასარგებლოდ. მოულოდნელად ისეთი სიახლოვე იგრძნო ჰასანისადმი, გად-ანყვიტა მისთვის ყველაფერი მოეყოლა თავისიანების შესახებ.

– მინდა ბებია ნატალია გაგაცნო! – უხერხული დუმილი თვი-თონვე დაარღვია.

ჰასანმა ხელები მოჰხვია და მიიზიდა.

თვითონაც ხომ ენადა ვარია თავისიანებისთვის გაეცნო. მწარედ ჩაფიქრდა, რადგანაც ამას ვერანაირად ვერ შეძლებდა...

თავი 13

ტყის პირას წამომართულ დიდ თეთრ შენობას ლამაზი შადრევნები ამშვენებდა. რამდენიმე თეთრხალათიანი მონოტონურად დააბიჯებდა დააბიჯებდა პაციენტებთან ერთად ეზოში, დიდი ქვის გალავანი რომ ჰქონდა შემოვლებული.

ჰასანი გაოგნებული უყურებდა სამოციოდე წლის მამაკაცს, დროდადრო თავზე ხელს რომ შემოირტყამდა და ყვირილით ამბობდა: – გაუშვი, გაუშვი ძაღლო! სახეს მანჭავდა და კბილებს აკრაჭუნებდა. მერე თვალი მოარიდა იმ საცოდავს. ვარია, თეთრხალათიანობურული, შენობის შესასვლელთან იდგა და ხელს უქნევდა.

ჰასანი სწრაფად გაემართა მისკენ.

– საშვი გამოვანერინე, ჰასან, შენთვის! – და ფურცელი გაუნოდა.

შენობაში შესულები თეთრ რიკულებიან კიბეს აუყვანენ.

სართულის მეთვალყურე ექთანმა ჰასანს ხალათი მიანოდა, ვარიას კი დაუზუსტა, მხოლოდ ერთი საათი გაქვთ დრო და ნატალია იგოროვნა ისევ იმ პალატაშიაო.

ფსიქიატრიული საავადმყოფო კედლებს ერის ფორმის და ფროიდის სურათები ამშვენებდა.

ვარიამ ხელი მოჰკიდა ჰასანს და ჩასჩურჩულა: – ხომ არ გეშინია, როცა აქ პირველად მოვედი მეც შემეშინდა, მერე მივხვდი, ისინი არაფრით არ განსხვავდებიან ჩვენგან. ტკივილში ცხოვრობენ და არ უნდათ ეს დაიჯერონ. ჩვენ კი გვჯერა – მომავლისა. ისინი წარმოსახულ აწყმოს აფარებენ თავს.

გრძელი კორიდორის ფანჯრები მყარი გისოსებით იყო დაცული. ორი პაციენტი მამაკაცი ბოლთას სცემდა, ერთს თავი დაეხარა თავის დახეულ ფლოსტებს თვალს არ აცილებდა. მეორე უფრო აგრესიული ჩანდა, როცა ვარიამ და ჰასანმა ჩაუარეს, გამოედევნა და ჰასანს ხელი ზურგზე დაარტყა: დაგასწარი, ახლა შენ დამიჭერეო. ჰასანს ისეთი გაკვირვებული სახე ჰქონდა, ვარიას გაეცინა და მამაკაცს უთხრა: – გაიქეცი, საშენკა და გამოგეკიდება!

ისიც გაიქცა.

– შენ რა, იცნობ? – ჰკითხა.

– ბებოს პალატის მეზობელია, არაფერს არ დაგიშავებს. აი, მოვედით, მე-13 პალატაც.

– ვარიამ კარი შეაღო და ჰასანს შეუძღვა.

– ერთიანად ჭაღარა ქალი ჩამომჯდარიყო სანოლზე. სპეტაკი, თეთრი სახე და უმეტყველო თვალები ერთ წერტილზე მიექვავებინა.

ვარია მიუახლოვდა და მოხუცს ლოყაზე აკოცა.

– ბებო, მოვედი, ვარია ვარ, შენი შვილიშვილი. ვარიას კოცნამ თითქოს წამით გამოაფხიზლა და თავი მისკენ მიაბრუნა.

მოხუცი უშინაარსოდ უყურებდა.

– ვერ მიიცანი ბებო? შენი ვარენკა ვარ, ეს ჩემი ჰასანია!

მოხუცმა მზერა ჰასანზე გადაიტანა და მერე, ტანჯულის სახით, ხელიც მისკენ გაიწვინა, თითქოს რალაცის თქმას ლამობდა, მაგრამ უილაჯოდ მყოფს, სიტყვის წარმოთქმა არ შეეძლო. მწუხარება უფრო მეტად აღებეჭდა, თვალებიდან ლაპალუპით წასცდა ცრემლი, თითქოს ჰაერი არ ჰყოფნიდა, პირი დიდზე გაალო და რალაც ხავილის მსგავსი აღმოხდა. ერთიანად ცახცახმა მოიცვა.

შეშინებულმა ვარიამ ჰასანს სთხოვა, ექთანი ეხმო.

დაბნეული ჰასანი გაიჭრა კარისაკენ, მიხვდა, რალაც უსიამოვნო მოგონებამ რომ შეიპყრო ავადმყოფი.

ექთანი სწრაფად შემოვიდა და როცა მან მაგიდზე დადებული ბოქსიდან წამლის ამპულა და შპრიცი აიღო, ელვისებურად მოაქცია წამალი შპრიცში, თანაც ჰასანს სთხოვა, ხელი დაეკავა პაციენტისათვის.

– რომ იცოდეთ, როგორი ძალა აქვთ ამათ, ზოგჯერ მგონია, მე თვითონ ვარ ავადმყოფი – თქვა ექთანმა.

წამალმა მალევე იმოქმედა და მოხუციც მოეშვა, აღარ ხაოდა. ჰასანს გამალებით უცემდა გული, მსგავს ვითარებას არასდროს შენრებია. ექთანმა რომ შეხედა, გაელიმა მისი სიფერმკრთალის გამო და ჯიბიდან ვალიდოლი ამოიღო.

– აიღეთ და დაიდეთ ენის ქვეშ. პირველად, პრაქტიკაზე როცა ვიყავი, მეც ასე დამემართა.

ჰასანმა მადლობა გადაუხადა, თუმცა წამალი არ გამოართვა. იმ წუთებში მისმა გულგრილმა ღიმილმა გააღიზიანა.

– ვარია ექთანს დაეკითხა, რატომ უნდა აღშფოთებულიყო ასე, ჩვენს დანახვაზეო?

– რალაც მოეჩვენა ან გაახსენდა ტკივილიანი, საფრთხე იგრძნო და შიშმა მოიცვა, იმიტომ აღმოხდა საშინელი ხმა. ცოტა ხანში დაიძინებს, კარგს იზამთ თუ დატოვებთ პალატას.

ჰასანი მწარედ ჩააფიქრა რეალობამ, თუ რა საბრალოა ადამინი გონების გარეშე და როგორი დაუცველია ზღვარი სიგიჟემდე. ირწმუნა ვარიასი, რომ ამ ადამიანებს ეშინოდათ სიახლის და მხოლოდ წარმოსახულ აწყობში გრძნობდნენ დაცულად თავს.

ჰასანი ისე გამოვიდა, ვარიასთან ერთად, საავადმყოფოდან, არც გაუგია, როგორ წამოენია ახალგაზრდა მედდა და მხრებიდან ხალათი უსიტყვოდ ჩამოხსნა... ვარია ტიროდა.

– არ უნდა წამომეყვანე! ახლა ალბათ, ფიქრობ, როგორი გენეტიკისა ვარ! იცი, შვილის სიკვდილმა და ჩვენი ოჯახის გულგრილობამ მიიყვანა სიგიჟემდე. და რაც უფრო ღრმად შეგიცანი და შეგიყვარე ჰასან, მით უფრო დავინახე მამაჩემის რეალური სახე და შემზარა ჩემმა არტისტულმა ოჯახმა.

– ჰასანი გამოაფხიზლა ვარიას სიტყვებმა, ხელი მოჭხვია და უთხრა:

– ნუ სულელობ, ვარენკა, შენ რა შუაში ხარ! ყველას ხომ არა გვაქვს ძლიერი ნერვები. რას ჩანვდები ადამიანის სულს, მოკვდავისთვის ამოუცნობსა და მარადყამს მობორიალეს. მთელი ამ ყველაფრის მიღმა ხომ ადამიანია. ასე რომ სიგიჟემდე, მხოლოდ ერთი ნაბიჯიღაა გასავლელი.

ვარია ვერ ჩანვდა, რას გულისხმობდა ჰასანი და ცნობისმოყვარედ მიაპყრო თვალები..

ჰასანს ღიმილი მოჰგვარა დამფრთხალი ვარიას ხილვამ და უთხრა: – შენი გენეტიკისა არ მეშინია! ვარენკა, სანამ ცოცხალი ვარ, არ გაგიჟდები, ნუ ნაღვლობ მაგაზე, ზრუნვას არ მოგაკლებ და წუთს არ დაგიტოვებ უნუგეშო ფიქრისათვის. ის გაიტრუნა სატრფოს მკლავებში და მაინც სინანულით აღმოხდა: – არა, არ უნდა წამომეყვანე, დავინახე როგორ დაკარგე ფერი.

– რასაკვირველია, აუცილებლად უნდა წამოგეყვანე. ხომ უნდა მენახა, ეს ლამაზი ცისფერი თვალები, ვისგან გამოგყვა და დღეს დავრწმუნდი, რომ ნატალია იაგოროვნას თვალები გქონია, ჩემო ვარუშკა. – მიუგო ჰასანმა.

ჰასანი კი ექთნის საქციელმა დაარწმუნა, რომ ფსიქიატრიულის კედლები, თავისი სამკურნალო აბებით, გონებაწართმეულ პაციენტებს დროებით უწყნარებს ნერვებს, მაგრამ არ აჩენს რწმენას, სულით ავადმყოფი ოდესმე თუ განიკურნება და არც არაფერზე იწუხებს ვინმე თავს საამისოდ. იქ შეუძლიათ, მხოლოდ მარიონეტად აქციონ ადამიანები, ექიმები რომელ ნერვ-

ის ძაფსაც გამოსწევენ, იმ მოძრაობას ემორჩილება პაციენტის სხეული. ამგვარად, ექიმისთვის კი მიზანი მიღწეულია, რაც მას პროფესიულ კმაყოფილებას ანიჭებს.

თავი 14

ახალი წლის სამზადისი იყო ჰასანის საერთო საცხოვრებელში. მხოლოდ ლიდია არ ფაციფუცობდა სამზარეულოში. იქაურობას მარგო დაჰპატრონებოდა. მაგიდასათან იდგა, თმაში „ბიგუტებჩანყობილი“ და კვერცხს თქვეფდა. განცალკევებით პეტრე თევზს ასუფთავებდა, დროდადრო ცხვირაბზუებულები მარგო გადახედავდა ხოლმე და თავისთვის ბურდღუნებდა: – ნუთუ მაგის გაკეთება ასე აუცილებელია ახლა, როცა რძის პროდუქტებით ვმუშაობ სამზარეულოში?!

– ქალბატონო მარგო, სამწუხაროდ, თევზი ვერ შეინახება, ამიტომ აუცილებლად ახლავე უნდა გავასაუფთავო, არა მგონია, თქვენს საქმიანობას ზიანს ვაყენებდე! – განუცხადა პეტრემ უკმაყოფილოდ მზირალ მეზობელს.

მათ დიალოგს ჰაჯი შემოესწრო და იქ მყოფებს ხალისიანად ჰკითხა: – რაშია საქმე ამხანაგებო, ქალბატონი მარგო არ გამიბრაზოთ, ხო, ხო რა ტრიალია სამზარეულოში?! მერე ტაში შემოკრა: – ამხანაგი ჰელიმიში, სადა გვყავს? იმან იცის თევზის გემრიელად მომზადება!

პეტრემ ცხვირი მოიფხანა და გასისხლიანებული ნათითური დააჩნდა, თანაც შეაგება: – ჰასანი ცირკში წავიდა, შეყვარებულთან ერთად.

ჰაჯიმ ხელსახოცით პეტრეს ცხვირი მოსწმინდა და ჰკითხა: – მერე შენ რატომ არა ხარ შეყვარებული? – და გადაიხარხარა თავის ნათქვამზე.

– ყველა რომ შეყვარებული იყოს, თევზს ვინ გამოწვავდა? – უკმაყოფილოდ უპასუხა პეტრემ.

– ჰო, ეგეც მართალია. – მრავალმნიშვნელოვნად ჩაილაპარაკა ჰაჯიმ.

კარებში ლიდია ჩადგა, ცისფერბენვიან ქუდსა და მოკლე გაცრეცილ კურდღლის ქურქში გამოწყობილი. მერე პეტრესკენ გამოემართა და დაუბარა: – მე სტუმრად მივდივარ, დღეს თუ დაგჭირდეთ ჭურჭელი, გამოიტანეთ ჩემგან, გასაღებს დაგიტოვებ პეტრიუშა. ბედნიერ ახალ წელს დაესწარით მეგობრებო! – დასძინა ბოლოს.

მარგომ ცივად გადახედა მოხუცს.

გაკვირვებულმა პეტრემ კი ჰკითხა: – კარგ ამინდში არ გადინხართ გარეთ, დეიდა ლიდია, და დღეს რატომ მოინდომეთ?

– არამიშავს რა, შვილო, წავალ, მელოდებიან. – ყრუდ ჩაილაპარაკა ქალმა.

პეტრე ვერ დააკმაყოფილა მოხუცის პასუხმა და ვერც მიუხედა ჩანაფიქრს.

ლიდია წავიდა!

თავი 15

ჰასანი ბავშვური მიამიტობით ათვალეირებდა ცირკის შენობას, რომლის გუმბათის გარშემონეროლობა დაახლოებით, 50 მეტრი იქნებოდა, თანაც დასაყრდენი სვეტები არ გააჩნდა, რაც ქმნიდა სივრცის ეფექტს, გუმბათის კოსტრუქცია, გადმობრუნებული ჩაშა, ფარავდა შენობას. მსგავსი პროექტით დაიწყეს შემდეგ სხვა სხვა ნაგებობების აშენება, რაც ადასტურებდა მსოფლიოში უნიკალური ტექნოლოგიის დანერგვას, იმდროინდელ საინჟინრო საქმიანობაში. ამ სიახლის ავტორი გაეტანო ჩინიზელი გახლდათ. იტალიელს რომაული პომპეზურობით ჰქონდა ცირკის შიდა დიზაინი გადანყვეტილი. ჰასანი აღტაცებას ვერ მალავდა, თითქოს ოქრომჭედელს ამოეველო ცირკის შენობა ოქროში, ხოლო ჭერზე დაკიდულ ჭაღებს კიდევ უფრო მეტი ბრწყინვალე-

ბა შეეძინა იქაურობისთვის. დარბაზში ცხელოდა, შეყვარებულთა გათოშილმა თითებმა და ანითლებულმა ღანწებმა დაიამეს თბილ თავშესაფარში. მათ თვალებს მხიარულება ნამდვილად არ მოაკლდებოდათ. ვარია ჰასანის აღფრთოვანებულ სახეს რომ უყურებდა, სიცილს ვერ მალავდა.

– ჰასან, ასე როგორ დაგახვია თავბრუ ამ შენობამ, რომ ჩემი სილამაზეც დაგავინცა...

გალიმებულმა ჰასანმა ჩასჩურჩულა: – შენ უფრო ღვთაებრივი ხარ, ვარია.

– მერე რატომ ჩამჩურჩულე, ხმამალა მითხარი, ხომ გემის როგორი ხმაურია, ჩვენთვის ვის სცალია?!

მართლაც, ცირკის შენობაში პატარებისა და მათი მშობლების ხმა გუგუნებდა და უნდა გეყვირა გვერდით მდგომისთვისაც, რომ გაგეგონებინა. ფოიეში ოქროსფერჩარჩოებიან დიდ სარკეებს დაეფარა კედლები. ვარიამ ჩანთიდან საცხი ამოიღო და განაფულად გადაისვა ტუჩებზე. უეცრად სარკეში ზურგს უკან მდგარ ცირკის დირექტორს ჰკიდა თვალი და ჰასანს უთხრა:

– ხედავ, იმ მაღალ კაცს, ქალები რომ ახვევია, ამ ცირკის დირექტორია, მამაჩემის ნაცნობი, ბატონი უილიამს ტრუცი, ჰასანმა უკან მიიხედა და გრძელთმიანი, ბაკენბარდებიანი ქერა მამაკაცი დაინახა, რომელსაც ერთნაირად ჩაწიკნიკებული კბილები ისე უელავდა, დაეჭვდებოდათ, ბუნებრივი იყო თუ ჩასმული.

მერე თავისი და ვარიას ნივთები გარდერობში მიაბარა და შეტონები აიღო.

ადგილები დაიკავეს და შუქიც ჩაქრა. წარმოდგენა დაიწყო. სმოკინგსა და ცილინდრში გამოწკეპილმა წამყვანმა მიკროფონი მოიმარჯვა და მიესალმა მაცურებლებს.

პროჟექტორი ჩაირთო და ბრონეულისფრად აელვარდა ხვერდოვანი მანეჟი. მერე ჯამბაზიც შემოვიდა სცენაზე, მისი ხალისიან ნიღაბი მხიარულების მაუწყებელი იყო, თუ დააკვირდებოდათ, წამწამები მწუხარებას, ხოლო თვალები სიბრაღულს გამოხატავდნენ. წითელი გაბუმტული ცხვირი სასაცილო იერს ანიჭებდა. ჯამბაზი მოულოდნელად დაეცა, ჰასანმა სიცილი ვერ

შეიკავა. ვარიაც გახალისდა, მასაც მოსწონდა ჯამბაზი, თანაც ჰასანის ხალისიანობა ორმაგად ამხიარულებდა. შემდეგმა ნომრებმა უფრო მეტად გაიტაცა ჰასანი. ხანაც იძაბებოდა სარისკო ილეთის ცქერის დროს, გულშემატკივრობდა მსახიობებს, ეცინებოდა მაიმუნის ეშმაკობაზე, ახლა ფოტოაპარატი რომ ჰქონოდა, მეტად საჭირო ნივთი იქნებოდა, რათა შეყვარებულები აღბეჭდილიყვნენ. 90 წუთის განმავლობაში მათი გამომეტყველება ისე სწრაფად გარდაისახებოდა, პროფესიონალ ფოტოგრაფს ნამდვილად გამოადგებოდა საგამოფენო სურათების შესარჩევად, რადგანაც უალრესად საინტერესო სახეებს უთუოდ აქ, ცირკში აღმოაჩენდა.

სანახაობით მოგვრილი სასიამოვნო შთაბეჭდილება შეყვარებულებს ბელიოზერევის ბინის ზღურბლამდე მიჰყვიათ. გოგონას მამა შინ არ ეგულებოდა. იცოდა, რომ ფეოდორ სერგევიჩი მივლინებაში იყო. ვარიამ დაიბნა, რახან შინ მამა იხილა.

ბელიოზერეებს მისაღებაში სუფრა გაეშალათ. მაგიდას შემოსხდომოდნენ მათი მეზობელი ბალერინა რაშჩევა და ფოტოგრაფი კანკოვი. ბალერინა ნატალია ივანოვნა რაშჩევა, გენერლის ქვრივი იყო, სამოცს მიღწეული ქალბატონი, ხოლო 32 წლის მიშა კანკოვი – კრემლის ფოტოგრაფი. რამდენიმეჯერ ბერიას აგარკზეც დაუძახებიათ სურათების გადასაღებად. ამ და მსგავსი ეპიზოდებით ხშირად იწონებდა იგი თავს. მათი სტუმრობა ვარიას არ გაჰკვირვებია, რადგან ყოველ დღესასწაულზე ერთად იკრიბებოდნენ ხოლმე კარის მეზობლები, თუმცა ტაიგიდან მამის სამი დღით ადრე დაბრუნებამ, დიდად გააკვირვა.

ფეოდორმა დაბნეულ ქალიშვილს გადახედა და უთხრა: – არ მელოდით ხომ, ქალბატონო ბელიოზერევა, მოზრდანიდით სუფრასთან და მოიპატიჟეთ თქვენი ლაზიც. ერთი ვნახოთ, შეუძლია თუ არა თანამეინახეობა გაგვინიოს, შესვას ჩვენთან ერთად და არ დააჩდეს სიმთვრალე, თქვა ჯიბრიანად გენერალმა და ლიმონათისთვის განკუთვნილი სასმისი პირთამდე შეუვსო ჰასანს.

ვარია მიხვდა, რომ არ ესიამოვნა ჰასანის სტუმრობა მამამისს და გამომწვევად მიახალა: – ფეოდორ სერგევიჩ, ნუთუ დღემდე

ვერ ვისწავლეთ, რომ ეს სასმისი ლიმონათისაა? თუ კი იცით და ჰასანის დათრობა გადაგინვეტიათ, ბარემ ვაზაში დაგესხათ.

გენერალს არ ესია მოგონა, ქალიშვილმა გამომწვევად რომ მიმართა მამის სახელით. ის ხომ მისთვის ყოველთვის „მამიკო“ იყო, იგრძნო, რომ ვარია ყოველდღიურად უუცხოვდებოდა.

კრემლის ფოტოგრაფს გაელიმა: – ვარია ფედოროვნა, ორი კვირის წინათ, ბერიამ ქალის ფეხსაცმლით დალია სილამაზის სადღეგრძელო.

ჰასანს გაელიმა, ვარიას მამას გადახედა და თქვა: – სავსე-ბით ვეთანხმები თქვენს სტუმარს, გააჩნია ვისი სადღეგრძელო შეისმევა. სხვათაშორის, ამას ჩვენში, ასეთ დროს, განსხვავებულ სასმის უნოდებენ და აუცილებლად ბოლომდე დაცლიან კიდც.

ბალერინა რაშჩევამ ჰასანს ამაყად და მოწონებით გადახედა, ნატიფი გრძელი თითები ჰაერში შეათამაშა და რიტორიკული კითხვა დასვა: – მაინც რომელი სადღეგრძელოები იმსახურებს ამგვარ პატივს, ყმანვილო?

ჰასანმა იატაკს დახედა, თითქოს იქ კითხულობს პასუხსო და თავაუწველად წარმოთქვა: – განგება, სამშობლო, დედა, მეგობრობა და სიყვარული!

ბალერინამ ტაში შემოკრა, – ყოჩაღ, ყმანვილო!

ფეოდორ სერგევიჩმა იხტიბარი არ გაიტეხა და იკითხა: – განგება აქ რა შუაშია, თქვენ რა, ლაზები, ცრუმორწმუნენი ხართ?!

კრემლის ფოტოგრაფმა კეფა მოიფხანა და მამებლად თქვა: – სერგევიჩ, ჯერ ყველგან ხომ არ შესულა განათლება, არა უშავს, მაგათაც მალე გავანათლებთ.

ჰასანს ბრაზი მოჰგვარა ფოტოგრაფის უტიფრობამ, სახე აუფორაჯდა, უნდოდა კანკოვისთვის საკადრისი პასუხი მიეზლო, მაგრამ სიტყვა ყელში გაეჩხირა, მერე მაგიდასთან მივიდა, გენერლის შეთავაზებულ სასმისს ხელი დაავლო და სულმოუთქმელად დაცალა. სკამიც გამოსწია და მაგიდასთან დაჯდა. ვარია გაოცებული უყურებდა, თითქოს პირველად აღმოაჩინა იგი. ვერც ვითარებაში გარკვეულიყო.

გენერალმა უხერხულობის გასაფანტავად სამზარეულოსკენ გასძახა: – ხიზილალა დაგვინყებია, სონია!

ზინაიდა ივანოვნას რეპეტიცია ჰქონდა თეატრში, ორ დღეში პრემიერა იყო ჩანიშნული და როგორც წესი, მთავრობის წარმომადგენლებს ელოდნენ... ისედაც, ყოველი პრემიერის წინ, დიასახლისი თავს ითავისუფლებდა ზედმეტი ფუსფუსისაგან და საოჯახო საქმეებს მთლიანად სონიას მიანდობდა ხოლმე.

სონიამ ხიზილალას მომცრო თეფშით შემოიტანა და ჰასანს თბილად მიესალმა. მერე სუფრას გადახედა და იქაურობა დატოვა..

იგნატი თავის ოთახში იყო, მისაღებში გასვლა მანამ არ უფიქრია, ვიდრე არ მოშივდა, თანაც მიხვდა, სონია სამზარეულოში ვახშმს არ მიაართმევდა და სტუმრებთან გავიდა. გულგრილად მიესალმა მათ, ყოველგვარი ეტიკეტის გარეშე, კარტოფილის ღვეზელს დასწვდა, მაღიანად ჩაკბიჩა და მხოლოდ ამის შემდეგ მიუჯდა მაგიდას.

გენერალმა შვილს შენიშნა: – ჯერ საღებავები მოგეცილებინა ხელებიდან და ისე დამჯდარიყავი. იგნატმა ხელებზე დაიხედა, და მერე ჰასანს მზერა ესროლა, თვალიც ჩაუკრა და თქვა: – მხოლოდ ეს კაცი გაიგებს ამ ხელების ფასს. მე ნუ მომაქცევთ ყურადღებას, გაგრძელეთ თქვენი ტრადიციული ბაასი, დიადი საბჭოეთის სიძლიერეზე.

– ჰასანს გული მიეცა, მისი თანამოაზრე რომ შემოემატა სუფრას.

გენერალი მიჩვეული იყო ვაჟიშვილის ირონიულ ლაპარაკს და სტუმრებთან მოიბოდიშა და თავი იმართლა, დედის ბრალია, მან გაანებივრაო, თანაც

შენწყვეტილი საუბარი განაგრძო, ეს გარკვეულწილად თურქების ბრალიც არისო, ისინი რელიგიური ფანატიკოსები არიან და სჯერათ მუჰამედების, მონათვლებისა და სასწაულებისაო.

ნატალია ივანოვნამ შეაწყვეტინა: – სარწმუნოებაში ცუდს ვერაფერს ვხედავ, ჩვენ ესენი როგორ უნდა გავანათლოთ, როცა ამათ სახელმწიფო ჰქონდათ, არცკი ვარსებობდით.

ჰასანმა მადლიერად გადახედა ბალერინას.

იგნატმა მუჟვე კიტრი მადიანად ჩაკბიჩა, მერე კანკოვს მიუბრუნდა და უთხრა: – შენ რომ გკითხოს კაცმა, იტყვი მაიმუნები ჩვენი წინაპრები არიანო, რალაც ნაწილში დაგეთანხმები, ზოგიერთი კაცი ისე იქცევა, სრულიად ამართლებს დარვინის თეორიას. ახლა დავითს ვხატავ და მუშაობისას უფრო მიმორჩილებს სურათი, მისი ტყვე ვხვდები. ალბათ ეს არის შემოქმედება, რომელიც გითრევს და ეს ღვთიურია თუ სატანური, არავინ უწყის. იგნატი ფეხზე წამოდგა, მამამის გადახედა და თქვა: – დღეს მაინც დაინდეთ ჰასანი... – სუფრიდან ვაშლი აიღო, ბალერინას თავი დაუკრა და მოახსენა: მივდივარ, ჩემს დავითთან, გიტოვებთ ბელიოზერევების სრულ შემადგენლობას!

ბალერინას ესპანური მკაცრი გამოხედვა ჰქონდა. მისი შავი სრიალა თმა, ბრიოლინით რომ იყო გადაგლესილი, ბელიოზერევის ჩახჩახა ჭალის ქვეშ განსაკუთრებულად ბზინავდა.

ჰასანს კიდევ დაუსხა გენერალმა და უთხრა: – გისმენთ ახალგაზრავ, სადღეგრძელოს ველოდებით.

ჰასანი ფეხზე წამოდგა სასმისი აიღო და თქვა: – შემოგთავაზებთ სამშობლოს სადღეგრძელოს, რომელსაც გულით დავატარებ. მიუხედავად იმისა ძალიან მენატრება, საშუალება არ მეძლევა, ვიხილო იგი. რადგანაც ძალაუფლების მქონენი წყვეტენ დღეს ჩვენს ბედს და გვინესებენ ვერდიქტებს, რისი უფლება გვაქვს და რისი – არა. ან რა შეიძლება და რა არა. დღეს მე და ვარია ცირკში ვიყავით. ახლა თქვენთან საუბრის შემდეგ, გავვლე პარალელები იქ და აქ ნახულს შორის. როგორც სპექტაკლის მაყურებელმა, დროა ავირჩიო ცხოვრებისეულ ცირკში ჩემი პასუხისმგებლობა... ან ჯამბაზი ვიყო ტრაგიკომიკური როლით და ვიქცე მასხარად, ან ისეთი სვლა ვარჩიო, თავი საფრთხეში ჩავიგდო, როგორც ცირკში თოკზე მოსიარულე სპორტსმენებია ან კიდევ მთელი ცხოვრება ვითვალთმაქცო. ჩემი ცხოვრების სცენარი ალბათ უკვე დიდი ხანია დაწერილია და მე იგი უნდა განვვლო... მაგრამ უმჯობესია, ახლა ჩემს როლს შევეშვა... და ისეთ თავისუფლებას გაუმარჯოს, როცა კაცს არჩევნის საშუალება

ექნება! თუ ეს არ მოხდა, არც სამშობლო გვექნება და არც გულანთებული ხალხი გვეყოლება. ადამიანს არ უნდა ეშინოდეს საკუთარ თავთან დარჩენისა... ღმერთი ყოველთვის იარსებებს ჩვენში, სანამ არ დაგვიკარგავს სიყვარულის უნარი! ჰასანმა არაყი გადაკრა და თვალეზე ცრემლი მოადგა. ვარიას ხელი მოჰკიდა სუფრის ნევრებს ბოდიში მოუხადა და გასვლა დააპირა.

გენერალმა გალიზიანებით წარმოთქვა: – ვარიას შინ სტუმრები ჰყავს და უნდა დარჩეს. თქვენ შეგიძლიათ წახვიდეთ და დატოვოთ ჩემი სახლი. თქვენი თავისუფლება არ ნიშნავს, რომ თავს ყველაფრის უფლება მისცეთ. ჯერ მე ვარ აქ უფროსი! – და ბოლოს ხმას ისე აუწია, სონია სამზარეულოდან გამოვარდა, ფეოდორს მიეჭრა და მზრუნველად დაეკითხა: – რამ გაგაცხარა, ფედო? მაგრამ გენერლის გაცეცხლებული სახე რომ იხილა, ვარიას გადახედა, შენ მაინც გამაგებინე, რა ხდებო.

– არაფერია სონიჩკა, ჰასანს გავაცილებ და ახლავე დავბრუნდები. – მიუგო მან.

ვარია კარებამდე მიჰყვა სატრფოს და სთხოვა: – არ გაბრაზდე ძვირფასო, ახლა რომ წამოვიდე, მამა ყველას ამიმხედრებს. სანამ ჩვენს სიყვარულს ჩემს ოჯახში ჰყავს მოკავშირენი, უნდა გაუფრთხილდეთ ამ მონაპოვარს, თანაც კანკოვი ისეთი ქორიკანაა, ხვალ მთელ ტოლსტოვების სახლს ეცოდინება, აქ რაც მოხდა და როგორ დაასრულა ვახშამი ბელიოზერელების ქალიშვილმა.

ჰასანმა უმაღლესი შალის მანტო და ვარიას სიტყვებით გულნატკენმა, ფიცხლად ჩაირბინა ტოლსტოვების სახლის სადარბაზო. ცივი ნიავი, სასმელისგან გახურებულსა და ანერგიულებულს, ესიამოვნა. მიდიოდა, ირგლივ არც იხედებოდა, არ გაუგონია საათი რომ ჰკითხეს ტრამვაის გაჩერებაზე, ფიქრობდა გენერლის ქედმაღლობაზე და ყველაფერი აღიზიანებდა იმ ნუთებში, საკუთარი ვალდებულებანი პარტიის წინაშე, ვარიას გულგრილობა, რომ არ გამოჰყვა და ოჯახის ღირსების დაცვა ამჯობინა მას. ნერვებს უშლიდა კანკოვისნაირი ჯამბაზები... ჰასანს უსაშველოდ მოენატრა ხოფა, მთელი ამ ხნის განმავლობაში, რაც

წამოვიდა, ასე მტკივნეულად არ განუცდია სხვის ქვეყანაში ობლობა. ტრამვაიში რომ ავიდა, შეყვარებულებს მოჰკრა თვალი, ცივად გახედა მათ. ეჰ, სიყვარული... ნილაბია, აბა სხვა რა არის, როცა თვალთმაქცურ ღირსებას ამოფარებული პატივმოყვარეობა აიძულებს შენს სატრფოს, საზოგადოების დასანახავად არარსებულ ღირსებას ამოეფაროს. სადა ხარ, სად, გულწრფელობავ, ზოგი სიგიჟეს რომ გარქმევს. ჰასანი უმისამართოდ ეძებდა ნუგემს! ტრამვაის ერთ-ერთ გაჩერებაზე უამრავი მგზავრი მოაწყდა. სუნთქვა გაუჭირდა, მითუმეტეს, უკან მიიხედა და ვიღაცა მდარე არყის სუნით იყო აქოთებული. უფრო ადრე ჩასვლა მოინდომა, ვიდრე მისი სახლის სიახლოეს გაჩერდებოდა ტრამვაი. ამასობაში ზონზროხა ქალი მუცლით მიაწვა, ჰასანმა თავი ველარ შეიმაგრა და სველ საფეხურზე ფეხი დაუცურდა, მოულოდნელად კარი დაიხურა... გაუსაძლისი ტკივილისგან გულშენუხებულს, ქალის კივილი ჩაესმა... უაზროდ დაჰყურებდა თავის სისხლიან შარვალს და ვერ მიმხვდრიყო რა მოხდა. ჰასანმა გონება დაკარგა!

თავი 16

თვალი რომ გაახილა, ჰაჯის დამნუხრებული სახე დაინახა. ასეთი ჰაჯი მას არასოდეს უხილავს: – რა იყო ძმაო, ძალიან ცუდადაა ჩემი საქმე?

ჰასანის ხმა გაიგონა რა, ნაძალადევი ღიმილით გაამხნევა: – რას ამბობ ძმაო, ცოცხალი გადარჩი, ფეხს ნაღვლობ?!

ჰასანს მოაგონდა ყველაფერი, გაუსაძლისი ტკივილი, ინსტიქტურად ფეხს დახედა და სიცარიელე რომ იგრძო, სასონარკვეთილმა თქვა: – მსუქანი ქალი მახსოვს ტრამვაიში, მერე დაცემა და მეტი აღარაფერი. – და სვენებ-სვენებით დაამატა: – ფეხიც მოუკვეთიათ, ბრძოლაში მაინც დამკარგვოდა...

– საამაყო ადგილას დაკარგე, ტრიუმფალურ კარიბჭესთან, რუსეთ-თურქეთის ომში გამარჯვების აღსანიშნავად რომ აღმართეს – ნაძალადევად იხუმრა ჰაჯიმ.

– შენ ისევ ხუმრობ, ნაღვლიანად გადახედა მეგობარს!

ჰაჯი კვლავ მის გამხნევებას შეეცადა: – ნუ გეშენია, შენს სრულ გამოჯანმრთელებამდე აქ ვიქნები, არაფერს არ მოგაკლებ!

– პეტრე სად არის? – მოისაკლისა მეგობარი ჰასანმა.

პასუხი რომ ვერ მიიღო, ისევ გაუმეორა შეკითხვა:

– რამე მოხდა, რამეს ხომ არ მიმაღავე?!

– პეტრე პროზექტურაშია... ლიღია ივანოვნა ნევაში გადამხტარა, როცა ამოიყვანეს წყლიდან, უკვე მკვდარი იყო. ჰასან არსადროს არ დამავინწყდება ეს დაწყევლილი ახალი წელი, ჯერ შენ, მერე ეს საწყალი ქალი...

– საბრალო, მოხუცი, დიდხანს აწვალეს უაზრო და უსამართლო დაკითხვებით, იმასაც მიხვდა, შვილს ველარასდროს ნახავდა, ამიტომაც სიკვდილი ამჯობინა გამწარებულ სიცოცხლეს! – თქვა ჰასანმა და სახე დაემანჭა ტკივილისგან.

ჰაჯიმ გააფრთხილა: ჰასან, ექთანმა დამიბარა არ იწრიალოს ლოგინშიო, იქნებ გაუძლო!

– როგორ უნდა გავინძრე, სადღა მაქვს სამაგისო ძალა. თითქოს არტახებში ვარ, კიდევ კარგი, ჩემები არ მხედავენ! – წარმოთქვა დამწუხრებით.

პალატის კარი გაიღო და პეტრე შემოვიდა, სახეზე ფერი არ ედო.

ჰასანმა იკითხა: – რამდენი დღეა, აქა ვარ?

– ორი დღე და ერთი ღამეა. როგორ ხარ, ძმაო, ტკივილებს კიდევ გრძნობ? – ჰკითხა პეტრემ.

– შენ ის მითხარი, ლიდიას გვამი გადმოასვენეთ? – დაეკითხა ჰასანი.

– ჰო, საცოდავი... – მერე ჰაჯის მიმართა: – ნადი, გამოიძინე, მე დავრჩები ჰასანთან.

– კარგი, მთავარ ექიმს ვნახავ და ვთხოვ, საწოლი შენთვისაც დაადგმევინოს აქ, პეტრე.

– არ არის საჭირო, სკამი ხომ გვაქვს.-იუარა მან.

– ჰასანს ჩვენ მხნედ მყოფნი ვესაჭიროებით, მოსვენებულები, რათა ისე ვუპატრონოთ როგორც აუციებელია.

ჰაჯის პრაქტიკულმა ჭკუამ და ექიმთან დაჟინებულმა და-ლაპარაკებამ კიდევ ერთი საწოლი გააჩინა ჰასანის პალატაში.

ჩაფიქრებული პეტრე მზრუნველად დაჰყურებდა მძინარე მეგობარს, სულ ახლახანს ექთანმა დამამშვიდებელი ნემსი რომ გაუკეთა. პეტრე ფიქრობდა ჰასანის უეცარ უბედურებაზე, საბრალო ლიდიაზე. ჯავრობდა საკუთარ თავზე, სოხუმი რომ მიატოვა, სკოლა, ბავშვები, ახლობლები და გამოედევნა უტოპიას, რომელიც რაც დრო გადიოდა, მით უფრო შორდებოდა იმ იდი-ალებს, ლენინგრადში რომ ჩამოიყვანა. მთელი დღის ნარბენსა და მისავათებულს ჩაეძინა.

ანტიბიოტიკის გაკეთების დრო მოსულიყო, სადღაც დილით 6 საათზე მედდა შემოვიდა და ჰასანი შეაფხიზლა, ჰელიმიშ, ნემსი უნდა გაგიკეთოთო. – ხმამაღლა დაამატა. ჰასანმა ჩაძინებულ მეგობარს გადახედა, საჩვენებელი თითი ტუჩებთან მიიღო და ექთანს შეევედრა: – ჩუმად, არ გაიღვიძოს, ხედავთ როგორ სძინავს, ჩვილივით. წითურსახიანმა ქალმა დაამთქნარა და უპასუხა: – ჰო, ვხედავ, ნემს გაგიკეთებ და გავალ. თავისი საქმე დაასრულა რა, მაშინვე გავიდა.

ჰასანი კარგა ხანს უყურებდა მეგობარს, პეტრემ თითქოს იგრძნო მისი დაჟინებული მზერა, თვალები მოიფშვნიტა, კვლავ დახუჭა, ისევ გაახილა და დამნაშავესავით ჩაილაპარაკა: უჰ, როგორ ჩამძინებიაო. მერე ტუმბოზე შემოდებულ მაჯის საათს დახედა და აჩქარებით თქვა: – ოი, ნემსი დაგვიანდა ჰასან! გავალ, ექთანს შევახსენებ.

– იყო უკვე ექთანი... მითხარი ერთი, ასე რა განუხებს, მთელი ღამე ბოდავდი ძილში, გამთენიის ხანს ჩანყნარდი მხოლოდ.

ჰასანი კარგა ხანია გრძნობდა, პეტრეს რალაც ლოდივით რომ აწვა გულზე. სულ უნდოდა დალაპარაკებოდა, მეგობარს, ამის შესახებ, მაგრამ სასურველი დრო ვერასოდეს შეურჩია. საამისო მოცალეობა ახლა ხომ ნამდვილად ჰქონდა.

პეტრემ მაინც სხვა მხრივ მოინდომა საუბარი წარემართა. ხომ იცი, ზოგჯერ ცუდი სიზმრის ბრალია ყველაფერიო.

ჰასანს თავისი სიზმარი გაახსენდა, ხოფაში დასიზმრებული: დამშრალი ზღვა და თხა ეზოში, სისხლიანი მამლის თავი რომ ჰქონდა პირში გაჩრილი.

– არ მგონია, მხოლოდ სიზმრის ბრალი იყოს შენი შეშფოთება, მეგობარო!

– რა გითხრა, ძმაო, ვდგავართ კი იმ გზაზე, რომელიც ჩვენ სამშობლოს სიკეთეს მოუტანს?!

– დამონებული კაცის მოტანილი სიკეთე არ უნახავს არავის. ვინ არის ჩვენ შორის თავისუფალი, ეგ რომ შეძლოს?! ნელ-ნელა ვიფერფლებით ამ დიდ იმპერიაში და არავის არაფრად მივაჩნევართ. ეს ყოველივე 3 დღის წინ, ბელიოზერევეების ოჯახში, უფრო მწვავედ შევიგრძენი...

– ჰოდა, ეს მანუხებს მეც. იქნებ, აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის საქართველოსთან შეერთება 1931 წელს, ფორმალური მხარე იყო, უფრო ადვილად რომ გავეკონტროლებინეთ რუსეთის დიდ იმპერიას. არ მგონია, ესენი ან შენზე ფიქრობდნენ, ან ჩემზე. ჰაჯის ასეთი საკითხები არ ანუხებს, რადგან ადვილად ეგუება ყველა ქვეყანას და არ არის ჩვენსავით ფესვებით დამაგრებული სამშობლოზე. რაც ლენინგრადის კვლევით ინსტიტუტში სტალინის ნაშრომები მიკითხეს, შენ კიდევ კარგი აცდენდი ლექციებს და ვარიას სიყვარულით იყავი გართული, აბა მე მიკითხე, რამდენი ტვინის ჭყლეტა დამჭირდა იმის გაანალიზებაში, რომ კულტურის შერწყმაზე დაფუძნებული სტალინის შრომების ეროვნული პოლიტიკა – მცირერიცხოვან ეთნოსებს ვერ შთანთქავს მრავალრიცხოვანიო, არა მგონია სწორი იყოს. უბრალოდ, რთულია მთელი საბჭოთა კავშირის ასე მართვა, ხოლო ავტონომიებად დაყოფა და მათთვის მთავრობების შექმნა უფრო აადვილებს კონტროლს. ასე რომ, ჩემი აფხაზეთი ასეთ-ნაირად ვერასდროს იქნება თავისუფალი.

ჰასანს მწვავე ტკივილმა ისევ გაჰკრა. პეტრეს არ დააცალა რამე ღონე ეხმარა, იქით დაამშვიდა: – არაფერია, უბრალო-

ოდ, ჭრილობა ხორცდება და ტკივილი გამივლის. იცი რა, ძმაო, რუსეთი ყოველთვის ცდილობდა საქართველოს დაქუცმაცებას, თურქეთი თავის ალმის აღმართვას ჩვენს მიწაზე, მაგრამ მათ ერთი კარგი მაინც გააკეთეს, არ აყარეს ლაზები მშობლიური მიწა-წყლიდან. არაფერი სხვაობა არ არის, ლაზი თურქის მოქალაქეობასა და საბჭოთა კავშირის მოქალაქეობას შორის. მატრონას ნათქვამი ახლა იძენს ჩემთვის განსაკუთრებულ აზრს. რომ ჩვენ არ ვემსახურებით ჩვენს ხალხს, უფრო მეტიც, ვემსახურებით ვიღაც იდიოტის მიერ შეთხზულ იდეას, რითაც მთელ კაცობრიობაზე ბატონობა განუზრახავს, თავისი წითელი დროშით. ასეთი ქმედება ძალმომრეობაა და ცხადია, ბოროტების ტოლფასია. რაც არ უნდა მოგვიბლონ ვითომდა სიკეთით შეფუთული ტომებით, მაინც ვერ ვირწმუნებ, რომ მათი მიერ ბოძებული – ძმობა, ერთობა, თავისუფლება – უფრო საამური, ხატოვანი და საყვარელი იქნება, ვიდრე ჩემი ლაზეთია!..

– რატომ არ მიმხელდი აქამდე ასე თუ ფიქრობდი?!

– მე ეჭვი მღრნიდა სულ... ვფიქრობდი, ცხადია, მაგრამ საბოლოო არგუმენტი ამ ყოველივეზე, მომეცა ბელიოზერეცების ოჯახში. სწორედ იქიდან წამოსული მივხვდი საბოლოოდ, რომ არავითარი ძმობა და თანასწორობა არ არსებობს. ისინი გვიყურებენ, როგორც მოსათვინიერებელ ველურებს...მათ მიერ წარმოსახული თუ დაგეგმილი ჩვენი ხსნა, ჩვენსავე განადგურებას მოასწავებს.

– ვარიას არ ეცოდინება შენი ამბავი, გინდა გავაგებინო?

– არ არის საჭირო!..

პეტრემ თანაგრძნობითა და სიბრალულით გადახედა მეგობარს...

ჰასანი მისკენ არც მიბრუნებულა ისე უთხრა: – ნუ მიბრალებ, ჯერ არ მომკვდარვარ, იქნებ ის მკვდარიც მჯობდეს, რადგანაც უკვე თავისუფალია!

მოულოდნელად ექთანი შემოვიდა პალატაში და ჰასანს მიმართა: – ჰელიმიშ, თქვენთან მნახველია!

ღია კარში ვარია იდგა, აცრემლებული. მერე მიიჭრა სანოლ-
თან და ჰასანის მკერდზე დაემხო. პეტრემ პალატა დატოვა.

– ვარია, ცრემლი გიხდება ძალიან, მაგრამ ჩემს სასთუმალ-
თან არა, – მწარედ ჩაილაპარაკა ჰასანმა.

ქალმა ტირილი შეწყვიტა და გაკვირვებული მზერა შეაგება
ჰასანს. მოეჩვენა, რომ მას ხმა გასცივებოდა.

– ყველაფერი ჩემი ბრალია, მარტო არ უნდა გამეშვი! – აღ-
მოხდა სინანულით.

– მერე რატომ დამთმე?!

– მიწყრები არა?! – იკითხა სასონარკვეთილი ხმით.

– აბა, რას ამბობ, ეგ არც იფიქრო, შენზე განაწყენება როგორ
შემიძლია? – დაამშვიდა ჰასანმა.

– ჰასან მიყვარხარ და შენი მდგომარეობა არაფერს არ ცვ-
ლის.

– ჩემთვის ცვლის პატარავ... არ მინდა სიყვარულის თავისუ-
ფლება ჩემი უსუსურობით შემეზღუდოს.

– გინდა თქვა, რომ ჩვენს სიყვარულზე უარს ამბობ?!
ჰასანმა არ უპასუხა.

– რატომ დამუნჯდი. არ გიყვარვარ თუ არც არასდროს გყვა-
რებივარ, მიპასუხე, ნუთუ ყველაფერი სიცრუე იყო? –

ჰასანი ემოციების დაფარვას ცდილობდა, არ უნდოდა ვარიას
მისი ცრემლი დაენახა, უზომოდ გაუძნელდა, თუმცა მაინც მოახ-
ერხა გაუბზარავად წარმოეთქვა სიტყვები, სრულიად დაშორებუ-
ლი სიმართლეს: – უნდა მაპატიო ვარია, მე საცოლვე მელოდება
სამშობლოში, სულ მალე ჩემები ჩამოვლენ და მათთან ერთად
გავემგზავრები.

– ვერ დავიჯერებ, მიგიხვდი, ეგ პასუხი რომ ახლახან შეთხ-
ზე. გგონია, ცხოვრებას დამიმძიმებ და ამიტომ გამოსავალს მია-
გენი, არა?! – წარმოთქვა მგრძნობიარედ.

– ხომ ხედავ, გიფიქრია უკვე იმაზეც, რომ შეიძლება ტვირ-
თად დაგანვე... ვარია, ბედნიერი ვარ, რომ არსებობ და ამას აღ-
არა აქვს უკვე მნიშვნელობა, ერთად ვიქნებით თუ დავშორდებ-

ით. განა მანძილს შეუძლია იმ მშვენიერი წუთების წაშლა, რაც ჩვენ განვიცადეთ?

– წუთუ ონეგინის როლში მგულისხმობ?

– რას ამბობ, ვარია, ბელიოზერევის ქალიშვილი ხარ, ონეგინის როლს როგორ გაკადრებ?

– დამცინი კიდეც?

– პირიქით, მე დავცინი საკუთარ თავს. შენი აქ ყოფნა კი უფრო მიმძაფრებს უსუსურ მდგომარეობას და თუ გინდა ჩემთვის კარგი, დამტოვე... მე უნდა დავბრუნდე ჩემიანებთან, აქ არ არის უკვე ჩემი ადგილი... შეიძლება მართლაც დამიდგეს დრო, რომ მეც ვინანო ონეგინივით, მაგრამ ახლა, ამ წუთებში, არ მინდა გიყურებდე მწუხარეს, მხოლოდ ის მინდა, გავიყოლო შენის-ატება – ლალი, თავისუფალი და ოცნებებით ფრთაშესხმული... ნადი, ძალიან გთხოვ, დამტოვე ვარია და ნულარ დაბრუნდები...

ჰასანი ტკივილით გადაბრუნდა გვერდზე, ცრემლი წასცდა თვალთაგან, კბილებით ბალიშს ჩააფრინდა, რადგან შეუკავებელ ცრემლთან ერთად, ბლავილი არ აღმოხდენოდა.

ვარია, უნუგეშო და აცრემლებული, კარებში გაიჭრა...

თავი 16

ჰასანს მწუხარებამ სძლია. საძილე წამლებმაც ვერ მოჰგვარა სიმშვიდე. ბურანში ჩაიძირა და პალატის თეთრ კედელზე თხის თავი გამოესახა. გაოგნემულმა საბანი თავზე წაიფარა, მერე ნელ-ნელ ჩამოსწია და ელდა ეცა, თხის ლანდის ნაცვლად, უკვე ნამდვილი თხა გამოეცხადა პალატაში.

თხას რა უნდა პალატაშიო, ერთი კი გაიფიქრა და თითქოს ისიც მიუხვდა და დაელაპარაკა:

– გეგონა ვერ მოგაგნებდი?

ჰასანს გაუკვირდა თხის ლაპარაკი და უმალ გაიფიქრა, ალბათ სიზმარია ან გავგიჟდიო, – ღმერთო ჩემო, მართლაც რა ცოცხა მანძილი სიგიჟემდე! – გაიფიქრა.

– მოჩვენება სულაც არა ვარ, იმასაც ვხვდები, რასაც ფიქრობ! – მაინც რას ვფიქრობ და რატომ მომაკითხე, რა გინდა ჩემგან – დაეკითხა და უსიამოდ შეაფრჟოლა ჰასანს.

– ვერც პარტიაში ივარგე და ვერც ბელიოზერების ქალი შეირგე. შენ კაცი ხარ, ახლა?! კარიერას აინყოფდი, ტოლსტოვების ელიტარულ სახლში დაბინავდებოდი, ყველა პატივისცემით მოგესალმებოდა. იყავი ახლა ასე და თავი შეგეცოდოს, მეტის ღირსი არა ხარ!

– მე ვარიას სიყვარულის გამო მივიღე ასეთი გადაწყვეტილება!

– მიიღო გადაწყვეტილება, ბიჭმა! – გამოაჯავრა თხამ. – აბა, რატომღა გეცოდება შენი თავი? ახლა გიჯობს შენი სული მე დამითმო და ისეთ ცხოვრებას გამოგიჩვენებ, თანაც აქ, ლენინგრადში, ხეიბრობა სულაც გადაგავინყდება. გამორჩეული და სხვებისთვის სანატრელი კეთილდღეობა გექნება.

ჰასანმა აღშფოთებით მიმართა: – კი მაგრამ, სულს როგორ დაგიტომობ? ნუთუ ეშმაკი ხარ, თხის ტყავში გახვეული?!

– გამოიცანი, ნამდვილად ეშმაკი ვარ, სულ თან გსდევ, ყოველთვის ჩაგიჭერ, როცა რწმენას დაკარგავ, ანდა რაში გჭირდება ასე მომქანცველი რწმენა, რომელიც უსასრულოა და მისი მოთმენა ყელში ამოუვა კაცს. სანამ ცოცხალი ხარ, დატკბი ცხოვრებით.

– თავიდან მომწყდი, წადი აქედან, – უყვირა ჰასანმა და ზურგი შეაქცია.

ახლა უკვე წინიდან გადაუდგა თხა, ფეხები დაუბაკუნა: – რა გეგონა, ზურგს შემაქცევდი და ეგრევე გავქრებოდი?

ჰასანმა ისევ საბანი წაიხურა თავზე, თან ფიქრობდა ან გავგიჟდი, ან მართლა ეშმაკია, პირველად სიზმარში რომ გამომეცხადა, ახლა კი ცხადში მომაგნოო. მერე ხელზე ხელი მოიჭირა, ეტკინა, მიხვდა რომ სიზმარში არ იყო. თავი ფრთხილად ამოჰყო საბნიდან, თხა ისევ მის წინ იდგა. ჰასანი გაურკვეველობამ მოიცვა, რაღაც ამაზრზენი ხდებოდა მის თავს.

– გეშინოდეს ჩემი! კიდევ გაქვს დრო, თუ დამიჯერებ, იცხოვრებ ამ ქალაქში სრული განცხრომით, თუ არა და ამჯობინე

ეკლიანი გზა. ასეა, ჩემო კარგო, ყველაფერი თავის საფასურს მოითხოვს და უნდა გადაიხადო... ასე რომ, მოიფიქრე, დაგაცდი და მოგაკითხავ, კიდევ.

ჰასანმა უილაჯოდ ჰკითხა: – განა როდის უნდა დაბრუნდე?

– ჩემი დაბრუნება შენზეა დამოკიდებული, – თქვა და კბილები საზარლად დაკრიჭა. მერე ფანჯრისკენ ნაბაკუნდა და გაუჩინარდა.

იმ ღამეს თვალი ველარ მოხუჭა ჰასანმა, ლენინგრადის თეთრი ღამეებივით დაათენდა!..

თავი 17

პეტრემ გააცნობიერა რა ჰასანის სასოწარკვეთილი მდგომარეობა, გადანყვიტა სოხუმში წაეყვანა მეგობარი, იქნებ აფხაზეთის ზღვისპირეთს ნოსტალგია გაენელებინა მისთვის... სასწავლებელი რომ უნდა მიეტოვებინა, ეს გადანყვიტა სასტიკად დაუნუნაჰაჯიმ და უსაყვედურა კიდევ:

– პეტრე, რაღაც სამი თვე დაგრჩენია, ჰასანს ერთად მივხედოთ, აქვე. ნუთუ ამდენი წვალეა წყალში გინდა გადაყარო... ის კი ყურს უგდებდა ჰაჯის პრაქტიკულ რჩევას და ფიქრობდა, საიდან ჰქონდა მას ასეთი ენერგია, გამძლეობა თუ მოხერხება, ნებისმიერ პრობლემას მარტივად აგვარებდა, კარიერისთვის ბევრ რამეზე ამბობდა უარს და თანაც, ხალისი არ უქრებოდა სახეზე. -ვიცი ძმაო, ჩემთვის სიკარგე გალაპარაკებს. თანაც გულწრფელად ამბობ, რომ ჰასანსაც ზრუნვას არ მოაკლებ, მაგრამ შენი მცდელობა მა ს ამჯერად ვერ წაადგება. ჰასანი სხვანაირია, ასე იოლად არ უყურებს ცხოვრებას. და თანაც, მართალი გითხრა, ჩვენ ერთნაირად ვფიქრობთ, ამ საკითხზე... ჩემს ადგილს აქ, ვერც მე ვხედავ.

– კი მაგრამ რით ინუნებ აქაურ პირობებს, საუკეთესო უბანში ვცხოვრობთ და განთლებასაც ვიღებთ... ბოლოს და ბოლოს ჭერი გვაქვს და სასმელ-საჭმელი.

პეტრემ სევდიანად გადახედა და მიუგო: - კარგი პირობები, რომ ცვლიდეს რაიმეს, ჩემთვისაც ისე ადვილი იქნებოდა ცხოვრება, როგორც შენთვის.

- მერე რად ირთულებ ცხოვრებას, მიიღე ის რასაც დღეს გთავაზობენ. - უპასუხა ჰაჯიმ.

- გულზე დამადგება ასეთი შემოთავაზებული, შენ კი ღმერთმა შეგარგოს. - გაუღიმა პეტრემ.

- კარგი, ნება შენია. მაგრამ მე ვერ დავტოვებ ამ ქალაქს, რადგანაც ჩემს გუნდს აქ ვჭირდები. შენი სიამაყით ვიცი, შორს ვერ ნახვალ, ეგებ კიდევ ნახვიდე, ჯანდაბას შენი თავი. ჰაჯიმ კომოდის უჯრა გამოსწია და შინნაქსოვი წინდა მოიხელთა, იქიდან რუსული კუპიურების დასტა ამოაძვრინა და პეტრეს გაუწოდა: - ეს ფული ჩემთვის მქონდა გადანახული, მაგრამ ახლა ჩემზე უფრო მეტად ჰასანს სჭირდება...

პეტრემ იუარა, მან კი დაბეჯითებით გაუმეორა: - ჰასანს სჭირდება-მეთქი! მას უნდა მოხმარდეს, შენ კი არ გაძლე.

პეტრე ჩაფიქრდა, ჰაჯის ფული გამოართვა. ჰაჯიმ ქალაღდი და კალამი მოიმარჯვა და წერას შეუდგა.

- რას წერ, კაცო, ასე გულმოდგინედ?

- წერა რომ დაასრულა, მხოლოდ მაშინ უპასუხა: წერილს გაგატანთ ჩემებთან, ბათუმში. ეგებ ჰასანმა იქ ცხოვრება გადანწყვიტოს, ჩემს ბინაში იცხოვრებს და სამსახურსაც გამოუნახავენ შესაფერისს, თქვა და თვალზე ცრემლი მოადგა. ხომ ხედავ, რა დღეში გვეყავს. არსებობა სჭირდება, ცხოვრება უნდა გააგრძელოს...

კარგია ახლა, გვეყოფა დარდი. მთავარია გადარჩა და ცოცხალია. ჩვენც დავიძინოთ. ხვალ უამრავი საქმე გვაქვს მოსაგვარებელი. - თქვა ჰაჯიმ და შუქი გამორთო.

თუმცა მთელი ღამე ვერ მოისვენა. ლოგინში ბორგავდა და პეტრეს ნათქვამზე ფიქრობდა, ჰასანის უმწეო მდგომარება გულს უკლავდა და თავისი მომავალიც აფიქრებდა, ერთგული მეგობრების გარეშე რომ დარჩებოდა. მერე მძინარე პეტრეს გადახედა. მშვიდ და ღრმა ძილს მისცემოდა მისი მეგობარი.

თავი 18

ჰასანი შვილივით მიიღეს პეტრეს მშობლებმა. ოჯახის უფროსი სასწრაფო დახმარების მანქანის მძღოლად მუშაობდა. იშვიათად იყო შინ ეს სიტყვაძუნნი კაცი. დედა – გულენა, ოჯახს დასტრიალებდა, დილიდან – დაღამებამდე მისი მოსვენება არ იყო. თავს ევლებოდა ჰასანს, რომელიც ეზოშიც არ ჩერდებოდა, ოთახში გამოკეტილ გარესამყაროსთან აღარაფერი აკავშირებდა, მძიმე დეპრესიას მოეცვა. თუმცა ძალიან განიცდიდა, მეგობრის დედას საზრუნავი რომ მიუმატა.

ერთ დილით, როცა მან საუზმე საძინებელში შეუტანა, ჰასანს კედელზე მიჭედებულ ლურსმანზე მიეზვინა თვალი. ეტყობოდა, რომ იქ სურათი ეკიდა, კედელს ოთკუთხა ფორმის ანაბეჭდი შერჩენოდა.

ჰასანმა მორიდებულად ჰკითხა: – დედა გულენა, აქ ვისი სურათი გქონდათ?

- ჩემი ქმრის პირველი ცოლის, მშობიარობას გადაყვა.
- მერე რატომ ჩამოხსენით?
- პეტრემ გადაიტანა თავის ოთახში.
- რა ბრძანეთ?! ვერ გავიგე?
- რა არის შვილო, გაუგებარი, დედის სურათი თავისთან მოისურვა, დაეკიდა.

– აბა თქვენ ვინა ხართ?

– პეტრე ჩემი შვილია, მხოლოდ მუცლით არ მიტარებია.

– ...ასე რომ მარტო შენ არა გაქვს სადარდებელი, მაგრამ შენსავით ყურები კი არავის ჩამოუყრია. ეგება გარეთ გასულიყავი, გაზაფხულის დღეა, მზიანი.

თქვენ როგორ გათხოვდით?

– უბრალოდ შვილო, მეც მარტოსული ვიყავი და ორმა ერთნაირმა გამოვნახეთ საერთო. ასე რომ ჩვენ ღმერთმა არ გაგვწირა. ახლა ჩემი ადრინდელი მარტოსულობის ამბავს ნუ მომაცოლებ, ვრცელი ამბავია და ეს დღე არ მეყოფა მოსაყოლად. ჯობია საქმე გამონახო და გული გადააყოლო. ამ ოჯახში, რომ შემოვდ-

გი ფეხი, პეტრე წლისა დამხვდა. მისი გაზრდა და აღზრდა იყო ჩემთვის შვება და დარდიც გადამავიწყა.

ჰასანს გულში მოხვდა გულიენას სიტყვები, შერცხვა სასონარკვეთის გამო, რომელსაც ერთიანად მოეცვა, ერთბაშად ძალაც იგრძნო, ცხოვრების წესი რომ შეეცვალა და მოუთმენლად იკითხა: – სად არის პეტრე?

– წვერს იპარსავს, დავუძახებ. – მიუგო ჰასანის მოულოდნელი გარდასახვით გახარებულმა გულიენამ.

– არა, მე თვითონ, და ხმამაღლა გასძახა: – პეტრე, პეტრე!

პეტრემ წამში მიიზბინა, ქაფიც არ მოეშორებინა სახიდან და ცნობისმოყვარედ შეხედა მეგობარს.

– ზღვა, ზღვა მინდა ვნახო, სოხუმის ზღვა!-სთხოვა ჰასანმა.

პეტრემ მადლიერი თვალებით გადახედა დედას, მიხვდა მისი შესვლით რაღაც სასიკეთო ცვლილება მომხდარიყო.

– ახლავე ძმაო, ქაფს მოვიცილებ და სადაც მეტყვი, წავიდეთ.

ჰასანს სოხუმის სანაპირომ ბათუმი მოაგონა. სეირნობასაც უფრო მოუხშირა, თითქმის ყოველ დღე გადიოდა სახლიდან და რასაკვირველია, პეტრეც თან დაჰყვებოდა.

ერთხელ უსაყვედურა კიდეც: – რა იყო მეგობარო, არ მენდობი? ნუ გეშინია ცოდვაში არ ჩავდგამ ფეხს და თავს არ მოვიკლავ. დამტოვე მარტო, ჩემს ზღვასთან, თავისუფლად შევისუნთქო მისი ჰაერი.

ჰასანი ხარბად აყურადებდა ზღვის ხმაურს და თავისი ხოფა ახსენდებოდა. მზის სხივები ლივლივებდნენ შავ ზღვაზე, ფრინველები ირაოს კრავდნენ ცის კამარაზე, სადაც თეთრი ფაფუკი ღრუბლები დაცურავდნენ.

ზღვის შეჭრილ ყურეში იდგა ჰასანი და გაზაფხულის მზეს ეფიცებოდა. ტალღებიდან მონეული შხეფები სწვდებოდა და უფრო ახალისებდა.

– ხომ ხედავ, სველდები, ცოტა უკან დაინიე. – ურჩია პეტრემ.

ჰასანმა მარჯვენა ფეხის პროტეზზე დაიხედა და ღიმილით თქვა: – თუ დასველდა და დაღუპა, ახალს მივიმაგრებ, შენ

იდარდე, რომ ვერ გამოიცვლი და ასე უნდა იარო მთელი ცხოვრება.

პეტრეს უხაროდა მეგობრის გუნება-განწყობის გაუმჯობესება. განსაკუთრებით ზღვისპირა პარკისკენ მიუწევდა ხოლმე გული ჰასანს.

ერთხელაც, სანაპიროზე სეირნობისას, ჰასანი აღმოჩნდა ულამაზეს ბამბუკის ფანჩატურთან. თეთრი მაგიდეები, ორნამენტებით დამშვენებული სკამები მოხერხებულად ჩაელაგებინათ. რამდენიმეგანმამაკაცები ჩამომსხდარიყვნენ, ყავას შეექცეოდნენ და აფხაზურად საუბრობდნენ.

ჰასანი მათ სიახლოვეს შეჩერდა და პეტრეს გადაულაპრაკა, როგორი ყავის სურნელია, ქვიშაში მოდუღებული მაინც სულ სხვაა, მართალია დეიდა გულინა გემრიელად ხარშავს, მაგრამ ეგებ აქაც ჩამოვსხდეთო.

– შეარჩიე ადგილი, ყავას მე შევუკვეთავ, – და თხოვნის შესასრულებლად გაემართა.

ჰასანი შეუმჩნეველი ცნობისმოყვარეობით გაჰყურებდა გვერდით მაგიდასთან მიმსხდარ აფხაზ მამაკაცებს. ასაკოვანმა თავაზიანად შენიშნა სრულიად ახალგაზრდას: – შეილო, ყურთასმენა ჯერ არ დაგვიკარგავს, არც ისეა ჩვენი საქმე, რომ ვერ გავიგონოთ რასაც ამბობ, ცოტათი ხმას დაუწიე... თუმცა ის, ეტყობა მიჩვეული იყო რიხით ლაპარაკს და ჩვევას ვერ დალატობდა.

პეტრე რომ მიუახლოვდა და წინ ჩამოუჯდა სკამზე, ჰასანმა ვერც კი შეიტყო: – რაო ძმაო, რა გულმოდგინეთ უსმენ! – ღიმილით ჰკითხა და გამოახედა.

– ხედავ პეტრე, იმ ახალგაზრდა რევოლუციონერს, როგორ იმედიანად იყურება. ასეთ თვალეზს გაჭირვება არ უნახავს და ალალი ბავშვივით სჯერა მომავლის. ჩვენც მისნაირები ვიყავით ერთ დროს და ახლა იმ რწმენისგან ფერფლილა შემოგვრჩა. ტყუილი კი არ უთქვამთ, თვალეზი ადამიანის სულის სარკეო. თვალეზი ამ ზღვას ჰგავს, უძიროსა და უეცარს, რომ არ იცი, რა დროს როგორ შემოგხედავს. ზღვა ხომ მზის სარკეა. უმზეობა და უამინდობა აბობოქრებს ზღვას, ასეა ადამიანის თვალეზიც, სულის

სარკეა, რომელიც გაამხელს საიდუმლოს, როგორადაც არ უნდა შეინიღო, რაც არ უნდა ღრმად დამალო. მაგრამ იმ ახალგაზრდას არაფერი არა აქვს დასამალი, რასაც ამბობს, იმისი სჯერა, მაგრამ რამდენად მართალია, ეგ არ იცის.

– ყველას თავისი სიმართლე აქვს, იმიტომ არ მოსწონთ მხოლოდ იმ ერთი სიმართლის გაგონება, მათი ბაგეებიდან რომ არ წარმოთქმულა, აბა სხვის სიმართლეს რატომ აღიარებენ ან იკადრებენ, საკუთარი ქედმაღლობა არ დაანებებთ ამას.

ამასობაში ქაფქაფა და სურნელოვანი ყავაც მიიტანა მათ მაგიდასთან მიმტანმა. პეტრემ მაღლობა გადაუხადა აფხაზურად, თანაც ჰკითხა, თუ ვინ იყო ის ახალგაზრდა. ჩვენებური სტუდენტია, ხშირად აგიტატორობს აქ. ალბათ ვილაცის დავალებასაც ასრულებს. რაც არ ვიცი, არ ვიციო, თქვა და მათ გასცილდა.

– ეს აგიტატორობა კარგი მოგონილია, ზოგჯერ ამართლებს, რაღაც პროგრესს აჩენს კიდეც, მაგრამ მათ ნალაპარაკებსაც გადამოწმება სჭირდება, – დასძინა ჰასანმა.

– აფხაზ ხალხზე უკეთ არავინ არ იცის თავისი წარსული, სწორედ ასეთნაირმა აგიტატორებმა დავაკარგვინა თვითმყოფადობა. აი, თუნდაც მუჰაჯირობა ვთქვათ. რუსეთ – თურქეთის ომის დროს და შემდეგაც, ასი ათასი აფხაზი გადასახლეს, გაუკაცრიელდა აფხაზეთი. პოლიტიკური სტრატეგია რუსეთს ეკუთვნოდა, სურდა ჩრდილო-კავკასიელ მთიელთა ოსმალეთში გადასახლებით, სტაბილურობისთვის მიეღწია. მართლაც, ამ ქმედებით მეამბოხეები მოიცილა და მათ მიწებსაც დაეპატრონა როგორც კოლონიზატორი, თანაც ისარგებლა მხარის ხელსაყრელი სამხედრო-სტრატეგიული მდგომარეობით. აფხაზების ნაწილი დღეს, თურქეთის გარდა, გაფანტულია სირიაში, იორდანიაში და ჩრდილოეთ საბერძნეთშიც ნახავ მათ, მაგრამ ერთი კარგი მაინც შეგვრჩენია, მსგავსად ლაზებისა, ჩვენი ენა არ დაგვიკარგავს და ზნე-ჩვეულებანი არ დაგვინყებია.

– თუ ასეთ დამპყრობლად მიიჩნევდი რუსეთს, რატომ მიიღეთ მათი შეთავაზება, საბჭოთა კავშირის მოქალაქენი გამხდარიყავით?

– ეჰ, ძმაო, პატარა ერებს ვინ ჰკითხავს არჩევანს, თუმცა, სიმართლე გითხრა, მეგონა, რომ ეს არჩევანი გაამართლებდა, მაგრამ შევცდით. ისტორია მეორდება...

– მე ვფიქრობ, აფხაზური ანბანის ამდენჯერ შექმნაც მცდარი ძიება უნდა იყოს, თქვენი მხრივ. ცდილობთ დაამტკიცოთ თვითმყოფადობა და ამით ისარგებლა რუსეთმა, ავტონომია კი მოგანიჭათ, მაგრამ საქართველო დაანანევრა. შესაბამისად, ვერც თქვენ ნახეთ ხეირი და ვერც – ჩვენ. რუსეთს თავისი ინტერესი ამოდრავებს, როგორც ამ აქაქანებულ ყმანვილს, შეგირდებივით რომ დაუჯენია მსცოვანი აფხაზები და ორატორობს მათთან.

– შენ რა გგონია, აქ თავმოყრილ აფხაზებს, ბოლომდე სჯერათ ამ ახალგაზდის?

– თუ არ სჯერათ, რატომღა უსმენენ? – გაუკვირდა ჰასანს.

– ზრდილობა არ აძლევთ უფლებას, სხვანაირად მოიქცნენ, თანაც აინტერესებთ კიდეც რა ცვლილებებს უნდა ელოდონ.

– არ ვიცი, რა ვიფიქრო ძმაო, ძალიან დავიღალე. ჩემი ოდა და დედაჩემი მენატრება უსაშველოდ... შენთან კარგია, გულითადი მშობლები გყავს... დედაჩემს მაგონებს, დეიდა გულებინა, ამან უფრო გამიმძაფრა მისი ნახვის ნდომა...

– ჩემთვის უცნობი დედაშენიც იგივე ჩემი დედაა. განა ის არ მომივლიდა, პირიქით რომ ყოფილიყო?! ჩემო ჰასან, შენ უკვე ყველაფერი იცი, ჩვენი ოჯახის შესახებ, ნამდვილ დედაზე უფრო მეტად იმსახურებს გულებინა ჩემს პატივისცემას. ყველა დედას ინსტიქტით უყვარს თავისი შვილი, არც ინსტიქტი აკავებს მას და არც ვალდებულება, ღვიძლი შვილი არა ვარ მისი, მაგრამ ყოველდღე ვკითხულობ მის თვალეში, რაოდენ ძვირფასად მივაჩნევარ.

ჰასანს თვალეში ცრემლი მოადგა და პეტრეს გული გადაუშალა: – როგორ მენატრება დედაჩემი და მისი ნაჯაფი ხელები, ჩემი სათნოება, ჩემი ნავთსაყუდელი, ჩემი ნანე, ცუდად ვარ პეტრე, ძალიან ცუდად, ჰასანი ტიროდა... გულაჩვილებულმა პეტრემ მეგობარი შემდეგი სიტყვებით ანუგეშა: – მართალია, ტარიელიც ტიროდა ნესტანის გამო, მაგრამ მის ვაჟკაცობას

არაფერი დაჰკლებია. მაგრამ აქ მსხდომი ჩემი მოძმეები ვერ გაგვიგებენ, რადგანაც ცოცხალ ადამიანზე, მითუმეტეს დედაზე, არავინ არ ტირის. გლოვა იცოცხლე, კარგი ვიცით, აფხაზმა კაცებმა, მიცვალებულს როცა დავტირით ხოლმე...

– არა, უნდა ნავიდე, პეტრე, ბათუმში და რაც უფრო მალე იქნება ეს, მით უკეთესი, მხნედა ვარ უკვე, აღარ ვსაჭიროებ შენგან ესოდენ ზრუნვას.

პეტრემ იცოდა, გადანყვეტილებას რომ ვეღარ გადაათქმევინებდა მეგობარს, თუმცა მაინც შესთავაზა: – არ იქნებოდა ურიგო, ბარემ ზაფხულიც აქ გაგეტარებინა, ზღვაზე ერთად ვივლიდით.

– არა, უნდა ნავიდე და იქნებ ჩემებთანაც მოვახერხო, გადავიპარო.

– მაინც ფრთხილად იყავი ძმაო, რამე შარი არ აიკიდო, – ჩაილაპარაკა პეტრემ, თუმცა ფიქრებში ჩაძირულ ჰასანს, მისი რჩევა არც გაუგონია, წარმოსახვით ხოფაში იყო, დედის გვერდით, მისი დაკოჟრილი ხელების სითბოს გრძნობდა, მისი ტკბილი ნანე სულს უამებდა...

ცოტა ხანში პეტრე წამოდგა, ჰასანს მხარზე ხელი შეახო და უთხრა: – იქნებ ნავიდეო, ჰასან, საღამოვდება და მალე აცივდება კიდეც.

– ჰო, ნავიდეო, – ფიქრებიდან გამოერკვა ისიც და სცადა წამომომდგარიყო. პეტრემ ხელი შეაშველა. ჰასანს გაელიმა და უთხრა: – სულ ახლახანს, ჩემი ცრემლისა შეგრცხვა, ძმაო, ახლა თვითონ მარცხვენ, შენი წაშველებით. ნუ გეშინია, შევძლებ და ხელჯოხზე დაბრჯენით, დაუხმარებლად წამოდგა.

ჰასანმა გვერდით მსხდომებს, გამომშვიდობების ნიშნად, თავი მდაბლად დაუკრა, აფხაზებმაც კეთილად გადმოხედეს და მშვიდობა უსურვეს. იმ ახალგაზრდას კი არც შეუმჩნევია, ისევ აგრძელებდა აგიტაციას...

თავი 18

ჰასანი ფანჯარასთან იჯდა, ჰაჯის ოთახში და გაჰყურებდა წინ აღმართულ ნაცრისფერ შენობას, რომელიც ზღვის ხედს ფარავდა. აგონდებოდა იმ რუხ შენობაში, წლების წინათ, როგორ ისხდნენ ის და პეტრე და უკეთესი მომავლის რწმენით მღელვარედ ელოდებოდნენ უფროსის ზარს. ახლა ის იმედიც ამ უსახური შენობასავით გამოხუნებულყო. ჰასანი თანდათანობით თითქოს ეგუებოდა ახალ ყოფას. ჰაჯის სარეკომენდაციო წერილით სამსახურიც ნახა – ტყავ-ფეხსაცმლის ქარხანაში. გამოადგა მამისგან ნასწავლი ხელობა, მენაღობა. მაგრამ მისი ყოველი დღე უფერულად მიედინებოდა. ენატრებოდა მშობლები და გულს უკლავდა გარემოება, რომ არ შეეძლო მათი ნახვა. სარფში დადიოდა ხშირად და დგებოდა ზღვის სანაპიროსთან, რომ ხოფისთვის შორიდან ეცქირა. ყველაზე მეტად ქვაომხას ცქერა მოსწონდა. ლოდი, რომელიც კლდეს მოჰგლეჯოდა და ზღვაში ჩავარდნილი ტალღებს ეურჩებოდა. თავის გულისნადებს ჰასანი მას უზიარებდა და შენატროდა მის სიმტკიცესა და ქედუხრელობას... მაგრამ განა ადამიანს ცხოვრება დააცლის წარსულით ტკობის ნეტარ წამებს? ზურგს უკან ჩასაფრებული ყოველდღიურობა არც კი იცო, რას გიქადის. სიტკობს თუ გთავაზობს, სამსალაც ხომ იქვე აქვს გამზადებული.

მანც ეჭვის თვალთ უყურებდნენ სამსახურში, ვერ გაეგო კოლექტივს მისი ვინაობა, ვერ მიმხვდარიყვნენ, უბრალო მუშა როგორ გამოირჩეოდა თავისი საქმის ასეთი ცოდნით, როგორ ქმნიდა იგი ფეხსაცმლის უცხო და მშვენიერ ნიმუშებს, თანაც ჩინებულად ერკვეოდა ტყავის ხარისხში. ხატავდა და გულშიჩამწვდომ ლექსებს თხზავდა. ... ჰასანი მათთვის თურქეთიდან გამოძევებული პირი იყო, ბათუმში დროებითი ბინადრობის უფლებით. ყოველ ქარხანას უშიშროების აგენტი ჰყავდა მიმაგრებული და რა თქმა უნდა, უყურადღებოდ არ დარჩებოდათ უცნაური მუშა. ფრთხილობდა დირექციაც, რამე პრობლემა არ შექმნოდათ. მხოლოდ ჰაჯის რეკომენდაციით ვერ კმაყოფილდებოდნენ, უშიშროების წინაშე გადაჭარბებულ შიშს ავლენდნენ.

ჰასანი გრძნობდა, უფროსი უნდობლად რომ ეკიდებოდა. მწარედ ჩაფიქრდებოდა როცა მას, სათვალის ზემოდან, ეჭვით მომზირალს ნაანყდებოდა ხოლმე. თურქებისთვის საფრთხეს წარმოვადგენდი და გამომაძევეს, ამათვისაც არა ვარ სანდო. ნეტა ღმერთს რა დავუშავე, ასეთი ყოფა რომ მარგუნა. არც არავინ არ გააჩნდა ახლობელი, გული რომ გადაეშალა, ტკივილი გაენდო. მატრონუშკაც იქ აღარ დაუხვდა, ბათუმში დაბრუნებულს. მეზობლებისთვისაც არ დაებარებინა, სად წასულიყო საცხოვრებლად.

მის ოთახში ახალმოსახლე დაბინავებულიყო. შუახნის ქალი, სლავური წარმომავლობის ნასტია, მარტო ცხოვრობდა. ისეთი დაუჩინებელი მიჩერება იცოდა, ჰასანი უხერხულობისაგან თვალებს დახრიდა ხოლმე. ისიც დროს იხელთებდა და გამომწვევად ჩაუკისკისებდა: – ნუთუ ისეთ ცეცხლს ხედავ ჩემს თვალებში, გეშინია არ დაგწვა?! ქალის ასეთი გამომწვევი საქციელი მხოლოდ სონიას მეუღლეს, ივან სიმონოვიჩს მოსწონდა, როგორც კი ნასტიას შეეფეთებოდა ვინრო კორიდორში, მტაცებელივით გადახედავდა, მერე ცალ თვალს თავისი ოთახისკენ გააპარებდა, ცოლი ხომ არ მიყურებსო და გადაუჩურჩულებდა, რომ იცოდე, როგორ მინდებარ, ჩვენ შორის გამყოფ კედელს შემოანგრევდი. ქალი ამ დროს მაცდურად გადაიკისკისებდა, ხოლო ეჭვისაგან გაცეცხლებული ცოლი გამოიჭრებოდა კარში, რათა გაერკვია, რა ხდებოდა მის თავს. ნასტიას კი კიბორჩხალასავით წითური ჩამრგვალებული ივანი სრულიად არ აღელვებდა, მისი ინტერესის საგანი ჰასანი იყო. ერთხელ როცა გლუხოვების ოჯახი შინ არ იყო, ჰასანთან შევიდა, ფანჯარასთან მჯდომს თავზე წამოადგა და ფამილარულად მიმართა: – რას მიშტერებიხარ მაგ შენობას? მთელი ღამე კიდევ, ფეხსაცმელებს უკაკუნებ. იქნებ მეც წამაშველო ხელი და კარები შემიკეთო, მეშინია, ღამით, გლუხოვი არ შემომვარდეს.

ჰასანმა ცივად შეხედა ნასტიას, აკრიფა საჭირო იარაღები, მერე ნელა წამოიმართა ჯერ ხის ფეხი მოიმარჯვა, მერე თავისი. ნასტიას ჩაეცინა და უთხრა: – შენ ისე კარგად ხმარობ მაგ ხის ფეხს, მგონი წამდვილს სჯობს.

– რას მიჩვენებ გრიგორვენა, ესეც მოვიჭრა? – და აღმაცერად გადახედა.

ქალმა თავსაფარი მხრებზე შეისწორა და ურცხვად უპასუხა: – მთავარია კაცობა, აბა ფეხი ღორსაც აქვს.

– თქვენ ღორს ნუ დაინუნებთ, მისი ფეხები დელეკატესია, მაგალითად მუჟუჟი. ჩემს ფეხს მხოლოდ ის უპირატესობა აქვს, ცეცხლისა და წყლის გარდა, ყველაფრს გაუძლებს. ეგ კი არა, თუ გაჭირდა, თავდასაცავადაც გამოიყენებ.

– მაცობებ, ჰასან, შენი იუმორით, – ნაძალადევი სინაზე გამოირია ხმაში ნასტიამ.

– სხვა რაღა დამჩენია, ჩემი ფეხის გამო უნდა ნავიხალისო – უთხრა ჰასანმა.

ნასტია ოთახში შეუძღვა და დაზიანებული საკეტი უჩვენა. ჰასანი შეკეთებას შეუდგა. ქალი წინ ჩამოუჯდა, სკამზე. უცერად თეთრი, ქათქათა თავსაფარი გადაიძრო და ამოღიავებულ კაბაში მკერდი გამომწვევად წამოსწია. ჰასანი შეეცადა, მისთვის არ შეეხედა, ხოლო როცა ხველა აიტეხა ნასტიამ, მიუხვდა ეშმაკობას და ყოველგვარი სიმორცხვის გარეშე მიუგო: – თუ სურვილისთვის დამიძახე, პირდაპირ გეთქვა, საკეტს რაღას ერჩოდი... მერე მიუახლოვდა და ისე მოექცა, როგორც ქალს უნდოდა. იმ დღის შემდგომ, ჰასანი ხშირად სტუმრობდა ნასტიას. ეს გლუხოვის ხარბ თვალებს არ გამოჰპარვია, გაბოროტებულმა საჩივრის წერილი შეითიხნა და იმ მისამართზე გაგზავნა, სადაც სწრაფი რეაგირება ეხერხებოდათ ხოლმე. ქალურმა ინტუციამ უკარნახა ნასტიას, რათა სასწრაფოდ დაეტოვებინა ჰასანს იქაურობა.

მართლაც ასე მოიქცა. დატოვა ჰაჯის კუთვნილი ოთახი და თანამშრომლის დახმარებით, ჯიჯავაძეების ოჯახში დაბინავდა.

თავი 19

თვეც არ იყო გასული, რაც ჯიჯავაძეების სიძე გახდა ჰასანი. ოჯახის უფროსს დიდხანს არც უფიქრია, ზრდილობიანი, ჭკვიანი ახალგაზრდა კაცი დგმურად კი არა, ზედსიძეთაც აერჩია. ჰასანის ცოლი მძიმე ხასიათის, ქედმაღალი ქალი გამოდგა. ქმარი მისეზურად უყვარდა, მესაკუთრის უფლებით, ხშირადაც ამცირებდა და თავსაც ამადლიდა, თავისი გვარიშვილობით. წამოაძახებდა ხოლმე, რომ ჩემი მშობლები არა, ვინ იცის სად იქნებოდიო. აიძულებდა, უსიტყვოდ შეესრულებინა მისი ნებისმიერი კაპრიზი.

ასეთი ვითარების მიუხედავად, ორი ვაჟი გაუჩნდათ, ლაზო და შოთა. ჰასანს ოჯახი რომ შეენახა, არანაირ შრომას არ თაკილობდა. გადაყრილ ტყავის ნარჩენებს ეზიდებოდა ქარხნის სანაგვიდან, რათა შვილებისთვის ფეხსაცმელები შეეკერა. შეკვეთებსაც იღებდა, მაღლიერიც ბევრი ჰყავდა. თუმცა ყოველივეს, დიდი რისკის ფასად აკეთებდა, რადგან თუ შეამჩნევდნენ, აუცილებლად დაითხოვდნენ სამუშაოდან. მერე რა, ქარხნისთვის გამოუსადეგარი და უსარგებლო მასალა რომ მიჰქონდა.

ჰასანი ამშვიდებდა ხოლმე გაკაპასებულ ცოლს და ხშირად უმეორებდა: – ბავშვებთან ნუ გაჰყვირი ლეილა, შენ რა იცი, ხვალ სად იქნები, ქალო?!

მართლაც უბედური ეთქმის ჰასანისნაირ ადამიანს, იდი-ალეებს რომ ებალაუჭება, ხოლო ეშმაკი ამ დროს მიწაზე გართმული დახოხავს, რათა ასეთი მეოცნებე ვარსკვლავებიდან მიწაზე დაანარაცხოს, წუთისოფლისთვის მოუმზადებლად მყოფი ერთიანად გათელოს და მერე ნელ-ნელა სულიც გამოაცალოს.

ლეილას არაერთი მცდელობა, ჰასანს სული მიეყიდა ეშმაკისთვის, უშედეგოდ სრულდებოდა, მეზობელმა თუ პობედა შეიძინა, ქალსაც უნდოდა ისეთივე მანქანა, ფუფუნებაში უნდოდა ცხოვრება. სულს ხდიდა ქმარს, მოსკოვში თანამდებობაზე მყოფი ჰაჯის შეენუხებინა და რამე სამსახური გამოეჩინა ჰასანისათვის. ის კი ვერ ეგუებოდა ცოლის სიხარბეს. აფიქრებდა ის, რომ ასეთ მისტერიებში რეალობას აღიქვამდა და ლეილა ემსგავსებოდა იმ

თხის ლანდს, ჰასანის სულთან რომ ჰქონდა ჭიდილი. ცოლთან გაუგებრობა-კამათის მერე მას განმარტოება სწყუროდა. ენადა სტრიქონებისთვის გაენდო თავისი ხვაშიადი...

საოცნებო ხოფას თავისი ლექსების სტრიქონებს აქსოვდა და ამ ნაქსოვში თავის მწუხარე გულს ანუგეშებდა.

როგორც ნებისმიერმა მოკვდავმა, ჰასანმაც არ იცოდა, რას უმზადებდა მუხთალი ნუთისოფელი.

თავი 20

კაცი ბჭობდა და ეშმაკი იცინოდაო, ეს ნათქვამი საბჭოურ ყოფას ზედმიწევნით მიესადაგებოდა. თუ კოლექტიურ აზროვნებს გაემიჯნებოდი, განწირული იყავი ისევ იმ კოლექტივის მიერ. სწორედ ამგვარ აზრთა ერთობით გადაწყდა, ჰასან ჰელიმიშის ტაიგაში გადასახლება. ასეთი განაჩენი სადამსჯელო ღონისძიება იყო მრავალი საბჭოთა ოჯახისათვის, თუკი მათი წარსული რაიმე კითხვებს აჩენდა. ...ჰასანი იმდენად გადალალა შუალამის გახანგრძლივებულმა დაკითხვებმა, რომ თუ ვინ იყო და ვისი დავალებით ვისზე მუშაობდა და სხვა ათასნაირმა სისულელემ, რაც ავადმყოფთა გონებას მოაფიქრებოდა გლუხოვისნაირთა კაბინეტებში. ისიც იმეორებდა უამრავჯერ ნათქვამ – ახსნილს, რომ ემსახურებოდა მხოლოდ საბჭოთა კავშირს, რომ სხვა არაფერი იცოდა და არც არავის სამსახურში არ იყო. მის ჩვენებებს მაინც საეჭვოდ მიიჩნევდნენ. სულიერად განადგურებული ჰასანისთვის უკვე სულერთი გამხდარიყო, სად გადასახლებდნენ, ოღონდ დაუსრულებელ დაკითხვებს ბოლო მოღებოდა. და აი დასრულდა კიდევ ყველაფერი. კოლექტიური განაჩენით, როგორც ხალხის მტერი, იგი გადასახლეს შორეულ ტაიგაში. ნატვრა, სამშობლო და თავისიანები ეხილა, კვლავ აუხდენელ ოცნებად რჩებოდა. ასე რომ ტაიგა იქნებოდა თუ ჯუნგლები, მისთვის არსებობის აღარ წარმოადგენდა.

წერილში, რომელიც მისწერა პეტრეს, თავისი გულისთქმა გაანდო:

სულ ვტირი, რომ გატეხილი ჭიქა ვარ.
სამშობლოსთან, ხალხთან ერთად არა ვარ,
რა ხანია, ხოფადან რომ შორსა ვარ!
თუ არ მიცნობთ, მოდით, მნახეთ, მიცანით,-
ცალფეხა ვარ -ჰელიმიში ჰასანი,
და ლაზი ვარ, ლაზი-ქართველი ჭანი.

თავი 20

წითელი კაცის იდეოლოგიას ერთი სამშობლო ჰქონდა, საბჭოთა კავშირი და მხოლოდ ერთის, ბელადის მსახურება. გამოძიებლმა სასწრაფოდ დარტყა ყველა გადასახლებულის მოწმობას ბეჭედი და ჰასანიც გააყოლეს სატვირთო მატარებლის ვაგონს. დღე და ღამეც აერია მგზავრობისას. კუთხეში მიგდებულს, რამდენიმე დღის უძინარს, ღრმად ჩასძინებოდა.

ჯიჯავაძის ქალში ქმრისადმი თანაგრძნობამ გაიღვიძა, ასევე იმ პასუხისმგებლობამაც თავი შეახსენა, რაც ევალდებულებოდა ოჯახის შექმნის შემდეგ, როგორც მეუღლეს, როგორც მისი შვილების დედას. ლეილა მიხვდა, რომ ომი წააგო ჰასანთან. მასში, მოულოდნელად, სულ სხვა ქალმა გაიღვიძა და ქმარს, გადასახლებული დეკაბრისტის ცოლივით, რამდენიმე დღეში მიჰყვა უკან. ეს შეიძლება იმანაც გამოიწვია, რომ მესამე შვილს ელოდებოდა და მარტო დარჩენას, ჰასანის გვერდით ყოფნა არჩია. თანაც სიამაყე არ აძლევდა ნებას, ქმარი გაჭირვებში მარტო არ დაეტოვებინა. უფროსი შვილი, ლაზო თავის დას ჩააბარა, თუმცა არ იცოდა, რამდენი ხნით მოუწევდა მასთან განშორება... ჰასანმა რომ ჯიჯავაძის ქალი ტაიგის მიწაზე იხილა შვილ შოთასთან ერთად, ლამის ენა ჩაუვარდა, ვერ აეხსნა, რატომ მიეღო ასეთი გადანყვეტილება ან უმცროსი შვილის ლაზოს მიტოვება რატომ გარისკა.

ჰასანი ნუთითაც არ ჩერდებოდა უსაქმოდ. დასახლებაში უბადლო მენალის სახელი გაითქვა, ფოტოგრაფობდა კიდეც და ეს ხელობაც ოსტატურად გამოუდიოდა. მისი თვალი წამში უზუსტესად აფიქსირებდა კადრს, მაჩვენებელს იმისას, რომ დროის წინაშე ადამინი უძლურია... თითქმის ყველა გადასახლებული ცდილობდა, მხნედ გამოჩენილიყო, მათ თვალებში კი სულ სხვა რამ იკითხებოდა – დარჩენა უპერსპექტივო ანცემოში. და მაინც იბრძოდნენ განწირულები სიცოცხლისათვის... ჰასანმა სახლის ასაშენებელი მორები მოაზიდინა. ლეილას სიხარული უსაზღვრო იყო. ფიქრობდა დაბინავების შემდეგ, უფროსი შვილიც ჩამოეყვანა. ჰასანს ლეილას ოპტიმისტურ გეგმებზე მწარედ ეღიმიებოდა, რადგან სჯეროდა, ოდესღაც მოუწევდა იქაურობის დატოვება, გაუსაძლისში ამდენი ნვალება უქმად ჩაუვლიდა. ლაზური საცხენელის უამაგო შრომას აგონებდა თავისი თავგამოდება. მორებიანი სახლი უნდოდა, მშობლიური კოლხური ოდისთვის მიემსგავსებინა. ლაზურ ონჩამურეზე დაწერილი ლექსი თავის უსიხარულო ყოფას მიუძღვნა...

თავი 21

ქალოშვილის დაბადებამ ჰასანს სიცოცხლე გაუხალისა. ვარიას დარქმევა უნდოდა ბავშვისთვის, მაგრამ ცოლმა არა ქნა. ისლა მაკლია შენი საყვარლის სახელი დავუძახო ამ ჩემს ანგელოზსო. ჰასანს გული ატკინა უბირი ქალის სიტყვებმა, მაგრამ იცოდა, მასთან ვერაფერს გაანწყობდა. თუმცა ვარიას სიყვარულს მის გულში ვერაფერს და ვერაფერი ვერ წაშლიდა.

კეთილი მეზობლების, გოდუბენკოვების ძროხის რძით გამოზარდა ლეილამ ნარიმანი. მძიმე წლები ჩამოდგა. მთელ საბჭოთა კავშირს უჭირდა, რადგანაც მეორე მსოფლიო ომი მძვინვარებდა, ფაშისტებს მსოფლიოს დაპყრობა განეზრახათ. გერმანელები მიინევდნენ რუსეთის იმპერიის გულისაკენ. ბლოკადირებული ლენინგრადი შიმშილს მოეცვა. ჰასანი მწარედ ფიქრობდა და გან-

იცდიდა ვარიას ბედს. სად იყო ქალი, რომლის სიყვარული აბედ-ნიერებდა ერთ დროს?!

დროის კალენდარული აღქმაა სწორედ, წამები წუთებად რომ გარდაისახება, წუთები – წლებად და შემდეგ ეს წლები უბრალო ადამიანების საფლავების ქვებზე ამოკანრულ ეპიტაფიებად დარჩება მხოლოდ... დიადი ადამინების ცხოვრება კი მთელი მატე-ანეა, მთავარია მაქებრად ნიჭიერი კალმოსანი გამოუჩნდეთ, ობი-ექტური, მიუკერძოებელი მწერალი. ავტორი თუ ტენდენციურად ასახავს თავის პერსონაჟებს, ხელოვნური იქნება მისი მონათხრობი და შესაბამისად, არასანდო, უინტერესო. და მაინც, როგორც არ უნდა იყოს, იმ ფაქტს ხომ ვერაფრისდიდებით გავექცევით, რომ უდანაშაულოდ დახვრეტილ მრავალათასებს, საკონცენტრაციო ბანაკებში გამომწყვდეულებს თუ ცეცხლის ალში გახვეულებს, არა ჰყოლიათ სამართლიანი მმართველები, მითუმეტეს, რამდენ წესი-ერსა და თავისი ქვეყნისთვის დამაშვრალს მოუსპეს მომავალი. რადგანაც ერთის ავადმყოფურმა დაჟინებამ თუ აკვიატებამ და გაუაზრებელმა ქმედებამ უკან დასწია ცივილიზებული მსოფლიო. ორი ბოროტი ძალიდან ომი ერთმა მოიგო, მაგრამ ვერ გაიმარ-ჯვა...

თავი 22

ჰასანს როცა აცნობეს, 24 საათში დაეტოვებინა ნარიმის ოლქი და როგორც ამინისტირებულს, სამშობლოში დაბრუნების ნებართვა მიეცა, ერთბაშად ყველას აპატია, ვინც შვიდწლიანი გადასახლებისთვის გაიმეტა. იქაური შვიდი წელიწადი ერთი დიდი დაუსრულებელი ზამთარი იყო მისთვის, თუნდაც მორებით აშენებულ მყუდრო სახლში, რუსული ლუმლით გამთბარ კედლებში. ჰასანს მხოლოდ სამშობლოსადმი მიძღვნილი ლექსის სტრიქონე-ბი ათბობდა და ავინყებდა იმ რეალობას, რომლშიც იმყოფებოდა.

შვიდი წელიწადი ხომ უფროსი შვილო ლაზოც არ ენახა და ახლა მასთან შეხვედრა აფორიაქებდა და აშინებდა. მაინც

სიხარულიანმა განცდამ დაჯაბნა გაუცხოების შიში. დაჯაბნა აგრეთვე თავისუფლების იმედმა. ასეთ წუთებში თითქოს ავინყდებოდა კიდეც ის დაკარგული დრო, გადასახლებაში რომ დაჰყო. მონატრებული შვილის და სამშობლოს ხილვა – აი რა ასულდგმულებად უკვე ჰასანს.

... მთელი ძალით იქნევდა ნიჩბებს წყალში ჰასანი და ცდილობდა ნავი სწრაფად მიეახლოვებინა იქ, სადაც გემი იდგა, მდინარეში, შვიდი წლის შავტუხა ნარიმანს, დათბილული ციმბირული ქუდი ეხურა, ზემოდანაც ღუნღულა თავსაფარი ჰქონდა მჭიდროდ შემოხვეული, მხრებსაც რომ უფარავდა და მხოლოდ პანია ცხვირი მოუჩანდა. მარტის სუსხიანი დილა იყო. ყინავდა ისე მწარედ, რომ ლეილას სიცივისაგან ხელები გაშეშებოდა. ვერ ახერხებდა, გახვრეტილი ნავიდან ამოეხაპა წყალი. **ჰასანის წინ მჯდომი შოთა ცდილობდა მამას დახმარებოდა. გათოშილი ხელებით ღვრიდა წყალს ნავიდან და სიცივეს არ იმჩნევდა, პირიქით დედას ამხნევებდა, რომ ცოტა მოეთმინა და მალე შეძლებდნენ გასვლას სამშვიდობოს. გემმა საყვირი გამოსცა. სამი საყვირი მის გასვლას იუწყებოდა, ეს იცოდა ჰასანმა და როგორც კი პირველი საყვირის ხმა მისწვდათ, ნიჩბებს ხელი დასტაცა და ცოლს შეშფოთებული ხმით უთხრა:**

– ორ წუთში მეორე საყვირი იქნება და მომდევნო ორ წუთში კიდევ, მესამე... მხოლოდ ოთხი წუთიღა გვრჩება!

ლეილამ უკანასკნელი ძალა მოიკრიბა. პატარა თითქოს მიხვდა რალაც საშინელი რომ ხდებოდა, ნორჩი გული ჰკარანახობდა, რამე ელონა. მერე დასწვდა მეორე წყლის ამოსახაპავს და დედას მიბაძა, ბავშვური მიამიტობით, გახალისდა კიდეც უფროსებს რომ მიეშველა. ერთიანად გალუმპული ლეილა უკანასკნელი ხმით გაჰყვიროდა და შველას ითხოვდა... ამასობაში მეორე საყვირის ხმა მოედო მდინარეს.

ჰასანი სასონარკვეთამ მოიცვა, მესამე საყვირამდე წამებიღა რჩებოდა, როცა მან ეს საბედისწერო ხმა გაიგონა, ნიჩბები დაყარა, წამოდგომას შეეცადა, მაგრამ ვედარ შეძლო. ლეილამ ხელიც შეაშველა, თუმცა გათოშილ ხელებში ძალა აღარ ჰქონ-

და. ჰასანს ნიჩბების ტრიალით გადაყვლეფილი ხელისგულებიდან სისხლი სდიოდა, საშინელ ტკივილსაც გრძნობდა, მაგრამ უძლებდა, რადგან ნამდვილი განსაცდელის გარდუვალობა უფრო შეუქცევადი გახდებოდა და თუკი გემს ხმას ვერ მიაწვდენდა ამ ცივი მდინარის მდორე დინებაში ჩაიკარგებოდა, ცოლს და შვილებთან ერთად. სადღაც უსასრულობაში ჩაპნულმა ძალამ ბოლო ბიძგი მისცა ჰასანს და უჩვეულო, ზებუნებრივი ხმა აღმოხდა. ჰასანის თავდაუზოგავი მეტოქეობა გემის საყვირის დასაჯახნად, გემბანზე მდგომ მგზავრს შეუმჩნეველი არ დარჩენია, შორიახლოს რომ ირწეოდა განწირულთა ნავი და იქიდან შევლას ითხოვდნენ... როცა ჰასანმა თვალი გაახილა ექიმი თავს დატრიალებდა. თვლებით მოიძია ცოლი და შვილები, გოგონას ღუნღულა ხელები ეალერსებოდა მამის სახეს...შოთა ბედნიერი სახით შეჰყურებდა გადარჩენილ მამას.

თავი 24

ჰასანი სულ მალე მიხვდა, რომ ამინისტიით ნაბოძები თავისუფლება ბევრს არაფერს ნიშნავდა.

გადასახლებიდან დაბრუნებულს ახარებდა შვილი – ლაზო, შვიდწლიანი განშორების მიუხედავად, საოცარ სითბოს რომ გამოხატავდნენ ნატანჯი მამისადმი. ჰასანი ემადლიერებოდა ცოლისდას, სწორედ მისი დამსახურება იყო ლაზოს კეთილზნეობა.

შინ დაბრუნებულმა ლეილამ ისევ იგრძნო ძალაუფლება, ახლა უკვე იმას აყვედრიდა ჰასანს შვიდი წელიწადი გადასახლებაში მასთან ერთად რომ დაკარგა.. ასე რომ ნანატრი თავისუფლება ისევ სატანჯველად გადაექცა ჰასანს. ხოფაში კვლავ ეკრძალებოდა წასვლა. მხოლოდ ისლა დარჩენოდა, ზღვის ნაპირთან მდგარი-ყო და ხვაშიადი ისევ ლექსის სტრიქონებიდან გადმოეფრქვია:

რაც დრო გადიოდა ჰასანი გრძნობდა ცოლთან ესოდენ გაუცხოებას. ლეილა არ იყო მისი სულის საპირწონე, მას აბ-

სოლიტურად სხვანაირი მამაკაცი მიანიჭებდა ბედნიერებას და არა ჰასანი, რომელიც სულ სხვა ფასეულობებით აღიქვამდა ცხოვრებას. განა ყორანს და ბულბულს შეეძლო ერთად არსებობა? ჰასანი დაღალა ბრბოდ ქცეულმა საზოგადოებამ, რომელიც არ აღიარებდა პიროვნებას, რადგანაც არაფრად უღირდა იგი. ყოველდღიურობა კი მსხვერპლს მოითხოვდა პიროვნებისაგან და ფეხქვეშ თელავდა მის ღირსებას... სულიერი თავშესაფრის ძიებაში იყო ჰასანი. სტრიქონებში დატეულ მწუხარებას ფუნჯი მიახმარა და ზღვის ხატვა წამოიწყო – ზოგჯერ ტკივილისაგან აბობოქრებულის და ზოგჯერაც სიმშვიდისაგან გასარკულის. ტალღები ტილოდან თითქოს ალისფერად იღვრებოდა და ადვილად შეამჩნევდა მნახველი, რომ ზღვაც იწვოდა ჯოჯოხეთის ცეცხლში, როგორც მარტოსული ხელოვანი ყოველდღიურობაში.

თავი 25

პირველი საჯარო სკოლის სამასწავლებლოში სათვალისანი ქალი ფანჯრის რაფაზე შემოწყობილ ქოთნის ყვავილებს წყალს უსხამდა, ისე ფაქიზად და სიფრთხილით აწანწკარებდა წყალს ბოთლიდან, ფოთლებსაც კი არ ასველებდა, მხოლოდ მიწას რწყავდა.

ფანჯრის გასწვრივ, მაგიდასთან იჯდა მკაცრი გარეგნობის ტანსრული მასწავლებელი მოსწავლეთა რვეულებს ამოწმებდა. პეტრეც ფანჯარასთან იდგა და თვალმოჭუტული მზის სხივებს გასცქეროდა.

პირხმელი მამაკაცი მაგიდის ბოლოში მიმჯდარიყო და გაზეთს ფურცლავდა. მოულოდნელად ჩამოვარდნილი პედაგოგთა ეს იდილია წაშალა მსუქანმა მამაკაცმა, უცბად კარები რომ შემოაღო და მბრძანებლურად დაუგდო სიტყვა თანამშრომლებს, გაკვეთილების შემდეგ დარჩებით, ორშაბათის პედსაბჭო დღესვე ჩატარდება. პეტრე ქანბას ყოფნა-არყოფნის საკითხია სასწრაფოდ გადასწყვეტიო.. პეტრემ თვალები ოდნავ გაახილა, ჩაელიმა

და ისე დახუჭა. ელოდა კიდევ იგი ასეთ შედეგს. გაკვეთილები, ერთი კვირის განმავლობაში, გეგმის გაუთვალისწინებლად რომ ჩაატარა, შეუმჩნეველი არ დარჩენილა პიონერთა ხელმძღვანელს, რომელსაც კლასში რამდენიმე მაბეზღარა ჰყავდა, მათ თანაკლასელები ზოიას სმენის აპარატს რომ ეძახდნენ. პედსაბჭოზე საჩივრი სწორედ პიონერთა ხელმძღვანელმა წარადგინა. პეტრემ კოლეგების შემფოთებული მზერა თითქოს ვერც შეამჩნია. სათვალთანმა ქალბატონმა უხერხულობისაგან ჩაახველა და მიმართა, პეტრე პავლოვიჩ, იქნებ გაგვარკვიოთ რა ხდებაო. პეტრეს არც კი შეუხედავს, ისე მიუგო: – ძვირფასო კოლეგავ, ამას შევიტყობთ სულ მალე, პედსაბჭოზე. ზარი დაირეკა, პეტრე სამასწავლებლოდან გავიდა.

თავი 26

ლენინგრადიდან დაბრუნების შემდეგ, პეტრემ მშობლიურ სკოლას დაუბრუნდა ისტორიის მასწავლებლად. დედ-მამის თხოვნას ყური არ უგდო და და არ შეირთო ცოლად მათ მიერ აკვანში დანიშნული ქალი. რადგანაც უსიყვარულო ქორწინება ვერ წარმოედგინა. მის გადანყვეტილებას ამართლებდა ისიც, რომ დანიშნულიც გამოუტყდა სხვა მიყვარსო. ყოველივე ამის შემდგომ პეტრემ აუკრძალა მშობლებს ოჯახის შექმნაზე წამოენწყოთ მასთან საუბარი.

პედსაბჭო დირექტორის კაბინეტში ჩატარდა. გრძელი მაგიდის თავში ისხდნენ პიონერთა ხელმძღვანელი და დირექტორი. მასწავლებლებთან ერთად, კრებას ესწრებოდა პეტრეც.

დირექტორმა სიტყვა მისცა პიონერთა ხელმძღვანელს: ზოია იგორევნა, გთხოვთ მოახსენოთ კოლეგებს თქვენი საჩივრის შესახებო.

პიონერთა ხელმძღვანელმა, დაბალმა და შავტუხა ქალმა მჭახე, ომახიანი ხმით დასცხო საყვედურ-საჩივარი. უცხო ადამიანს ნამდვილად გაუკვირდებოდა, საიდან ეძლეოდა მას ასეთი

მამაკაცური და მჭექარე ხმა, მეხის გავარდნას რომ უფრო ჰგავდა, ვიდრე ქალის ბაგეთაგან წარმოთქმულს.

– ამხანაგი ჭანბა სცდება ყოველგვარ საზღვრებს, უარყოფს საბჭოთა სკოლის განათლების მეთოდოლოგიას, ბავშვებს ტვინს ურევს ისეთი ინფორმაციით, რაც არ შეესაბამება სიმართლეს. ის აყალბებს ისტორიას, ასევე მშობლები უკმაყოფილებას გამოთქვამენ მასწავლებლის მიმართ. დასტურ წარმოგიდგენთ ორი მშობლის განცხადებას. მათი სურვილია, სათანადო რეაგირება მოახდინოს სკოლამ და გატარდეს ჭანბას მიმართ შესაბამისი ღონისძიება. თუ ღირეცია ამას არ გაითვალისწინებს, ბავშვებს გადაიყვანებენ სხვა სკოლაში და თანაც, იჩივლებენ სამინისტროში. ღირეცტორმა, უბრალო ფანქარი ხელში რომ ათამაშებდა, მოულოდნელად გადატეხა და ნამტვრევები მაგიდაზე დაყარა. მერე მკაცრად მიაპყრო თვალები პეტრეს და დაელოდა თავს რითი იმართლებდა..

პეტრე დინჯად წამოდგა, კოლეგებს გადახედა და თქვა: – მე ისტორიას არ ვაყალბებ, ისტორიის სახელმძღვანელოს მიხედვით ახსნილი გაკვეთილები კი, სავსებით არ მისცემს მოსწავლეს სრულყოფილ წარმოდგენას იმ რეალობაზე, რაც მართლა გადაიტანა ჩვენმა ქვეყნამ.

სათვლიანი ქალბატონი, რუსული ლიტერატურის პედაგოგი ვარვარა ნიკალაევნა დაინტერესდა: – რა გულისხმობთ პეტრე? რას ასწავლით ბავშვებს ისეთს, რაც სახელმძღვანელოში მცდარია?!

– თუნდაც ის რომ, პეტრე დიდის 25 წლიანი მოღვაწეობა და პეტერბურგის დაარსება გამოიწვია იმ ფაქტორმა, რომ იმპერატორს უნდოდა შექმნა ისეთი ქვეყანა, რომელიც მსგავსი იქნებოდა ჰოლანდიის. მოსწავლეებს რატომ უნდა დაეუმალოთ, რომ პეტრეს რეფორმები კორუფციასთან ისეთივე მნიშვნელოვანი იყო, როგორც მისი ჯალათური ხასიათი, ხომ უნდა ითქვას მისი ხასიათის თვისებებზე სიმართლე? ადამიანი იყო, ბოლოს და ბოლოს, ღირსებასთან ერთად ნაკლიც ხომ ჰქონდა. ის ვერ ეგუებოდა რუსების ცხოვრებას, ველურ, გაუნათლებელ ხალხად მი-

აჩნდა ისინი. პეტრე მიილტვოდა ევროპული აზროვნებისკენ. მისი ფლოტისადმი სიყვარული გამოხატავდა ესოდენ დიდ სურვილს, შეექმნა რომის მსგავსი მესამე იმპერია და დაედასტურებინა მთელი მსოფლიოსთვის, რომ რუსეთი, სამხედრო სტრატეგიით, უძლეველი სახელმწიფო იყო.

პიონერთა ხელმძღვანელმა აღშფოთება ვერ დამალა: – ხედავთ, ამხანაგებო? ასეთი რამ არსად არ წერია ისტორიის წიგნში, ამხანაგ პეტრეს უნდა პეტრე დიდი წარმოგვიდგინოს ჯალათად და რაც მთავარია, მისი ნათქვამი ხაზს უსვამს რუსეთის იმპერიის უკულტურობას და უცხოური რეფორმებისკენ ლტოლვას, რომელიც სამშობლოს ღალატის ტოლფასია.

ფიზკულტურის მასწავლებელმა, რომელსაც ცხვირი წითელი ბუშტივით ჰქონდა დაკოსებული გაბიჟვინებულ სახეზე, პიონერთა ხელმძღვანელის ნათქვამზე ტაში შემოკრა, დირექტორმა გაავებით გადახედა და მკაცრად შენიშნა: – თქვენ რა, ვასკა, ოპერაში ხართ თუ სად იმყოფებით?!

მხრებანურული წამოდგა ფიზკულტურის მასწავლებელი და დირექტორს მოუბოდიშა: – მართალი გითხრათ, ვასილიჩ, ზოიას ხმა ბარიტონივით ჩამესმის. ნუხანდელი უძინარი ვარ, მოსაწავლეები მყავდა შეჯიბრზე, თუ ნებას დამრთავთ წავალ.

– შენი აზრიც გვანტერესებს? – დაიჟინა დირექტორმა.

ფიზკულტურის მასწავლებელმა კეფა მოიფხანა და თქვა: – მართალი გითხრათ, პეტრეს ვერ გავკიცხავ. ჯერ ერთი რომ ისტორია მე არ ვიცი, თუმცა იმას კი ვხვდები, ყველაფერზე სიმართლე არ იწერება და თუ ეს კაცი სიმართლეს ასწავლის ბავშვებს, ჩვენ რატომ უნდა დავსაჯოთ?!

– იცი, რას გეტყვი, ვერსადაც ვერ ნახვალ, რადგანაც კენტისყრაც უნდა იყოს, – გაღიზიანება შეეცყო დირექტორს.

უკმაყოფილო ვასკა დაჯდა.

– ვეთანხმები ვასკას, სიმართლე უნდა ვუთხრათ მოსწავლეებს, რათა თვითონვე შეაფასონ მოვლენები! – თქვა რუსულის პედაგოგმა.

– თქვენ რომ ლენინგრადის შენობებს დააკვირდეთ, ადვილად მიხვდებით, როგორ ფუფუნებაში ცხოვრობდა უნინ ეს ქალაქი. მართალია ომმა ბევრი რამ ალგავა მიწის პირისაგან, მაგრამ რაც დარჩა, მეტყველებს ქალაქის დიდებულებაზე, – დაამატა პეტრემ.

–მერე თქვენც ენაზე ვინ გექაჩებათ, მოსწავლეებს უთხრათ, რომ ეს ყველაფერი პეტრე პირველმა ევროპის მაგალითიზე შექმნა? – მწყრალად ჩაილაპარაკა დირექტორმა.

– მშობლებს რა ვუყოთ, როგორ გავაჩეროთ? – ენას არ აჩერებდა პიონერთა ხელმძღვანელი.

მათემატიკის მასწავლებელმა ისე ჩაურთო სიტყვა პეტრეს სასარგებლოდ, განსახილველ საკითხს კიდევ გასცდა: – მშობლებს რომ ჭკუა ჰქონდეთ, პეტრეს უნდა ემადლიერებოდნენ. მე სხვა საკითხი უნდა წამოვწიო, რჩევა უნდა მეკითხა მისთვის, როგორ დავამაგრო 45 წუთი ბავშვი მათემატიკის გაკვეთილზე, ისე რომ დააინტერესოს ამ საგანმა?

– ჩვენ აქ სახუმაროდ არ შევკრებილვართ. დღეს უნდა ვუყაროთ კენჭი პეტრეს სკოლაში დატოვების საკითხს. – დასძინა დირექტორმა.

ქიმიის მასწავლებელმაც თავის გასაჭირზე ილაპარაკა, მითუმეტეს, რომ მათემატიკოსმა გატეხა ყამირი: – იცით, მეც მაგ დღეში ვარ, მოსწავლეები ვერ დავაინტერესე ქიმიით. ვფიქრობ, პეტრეს გაუმართლა, პროფესის არჩევის დროს. სიმართლისთვის რატომ უნდა დავსაჯოთ. ოღონდ, სოკრატობა თუ გადაუნყვეტია, აჯობებს საკუთარ სახლში სცადოს, თორემ ყველა მისი გაკვეთილი აქ თუ განვიხილეთ ხოლმე, ვინ დამიმატებს ხელფას იმ საათებზე, რასაც აქ დავკარგავ?.

გახანგრძლივებული პედსაბჭო ბოლოს დირექტორმა დაასრულა პეტრესადმი გამაფრთხილებელი სიტყვებით, მსგავსი რამ თუ კიდევ განმეორდება, იძულებულს გამხდით, სკოლიდან გაგიშვართო.

– მე, კოლეგებო, უარს ვერ ვიტყვი მასწავლებლობაზე, რადგანაც ამაშია ჩემი ცხოვრების აზრი და აქედან გამომდინარე, როგორ ვასწავლო მოსწავლეს ის, რაც არ მიმარჩნია მართებულად

და რისიც თვითონ არა მწამს. – მოახსენა პეტრემ თანამშრომლებს.

რუსულის მასწავლებელმა აღფროვანება ველარ დამალა: – დღეს პეტრე ჩემთვის მისაბაძია. მან სტიმული მომცა, პუშკინი მოსწავლეებს ავუხსნა ზუსტად ისე, როგორც სინამდვილე მოითხოვს. პუშკინისთვისაც პეტრე იყო რუსეთის განმანათლებელი და ძლიერი მმართველი, ხოლო ეს სიძლიერე და განათლება პეტრე დიდმა სადაც მიიღო, რატომ არ უნდა ითქვას?! როცა ჩვენი კლასიკოსები განათლებას ევროპაში ღებულობდნენ და შემდგომ ქვეყანას ახმარდნენ ამ ცოდნას, ეს ხომ საყოველთაოდაა ცნობილი. ამხანაგო, დირექტორო, თქვენ იმ ორი მშობლის ანონიმური საჩივარი ნუ შეგაშინებთ. უფრო მეტიც, ეგ წერილები მათი დანერვილი არა მგონია. ვილაც სარგებლობს და შუღლს აღვივებს. არა მგონია, რომელიმე მშობელმა უარი თქვას მისმა შვილმა საფუძვლიანი განათლება რომ მიიღოს. სჯობს ჩვენ-ჩვენი საქმე ვაკეთოთ ხარისხიანად და შედეგიც სასურველი იქნება.

პიონერთა ხელმძღვანელმა დირექტორს გადახედა და ცოტა არ იყოს, მუქარის ტონი გაურია ხმაში: – თქვენ აქ, სკოლაში გყოლიათ პედაგოგები, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან საბჭოთა განათლების სისტემას!

დირექტორმა ამრეზით გადახედა მას, ხოლო მასწავლებლებს მიმართა, ვუყაროთ კენჭი პეტრეს გათავისუფლებას, რადგანაც არ აპირებს სტრატეგია შეიცვალოსო. ვინ არის მომხრე მისი გათავისუფლებისა, სამწუხაროდ სხვა გზა არ მრჩება, საჩივარზე რეაგირება უნდა მოვახდინო!

– რომელ საჩივარზე, რომლის ავტორიც უცნობია და გვემალება? რომელსაც გადაუწყვეტია ადამიანს დაუმახინჯოს ცხოვრება და გარიყოს? ნუთუ პეტრე იმსახურებს ჩვენგან, ასეთ მოპყრობას? – აღშფოთება აღარ დამალა რუსულის მასწავლებელმა.

პიონერთა ხელმძღვანელი მაინც არ ცხრებოდა, დირექტორს სახალხოდ აშანტაჯებდა.

ქართულის მასწავლებელი, რომელიც ამდენხანს ჩუმად უგდებდა ყურს კოლეგების დიალოგს, წამოდგა და თქვა: – ყოველ ფენის ნაბიჯზე გვხვდება დღეს იუდა. და თუ პეტრეს დაითხოვთ სკოლიდან, ბარემ მეც დავწერ განცხადებას და წავალ. აბა რა ვიცი, კიდევ რა საფრთხეს უნდო ველოდე სიმართლის გამო.

– მეც მოგბაძავ!-თქვა მათემატიკის პედაგოგმა.

– არც მე დავრჩები! – კატეგორიულად განაცხადა რუსულის მასწავლებელმა..

– მე ისედაც ცოტაღა მიიკლია პენსიამდე, ჩემს წაუსვლელად ეგებ გადანყვიტოთ ეს საქმე. – მერე პეტრეს მიუბრუნდა.

– ღირს კი პეტრე, ასეთი აურზაური შენს ნერვებად?! შენ თუ წახვალ, სხვა მოვა და ასწავლის ამ ბავშვებს, ზუსტად ისე, როგორც სახელმძღვანელოშია. ამით არაფერი არ შეიცვლება. ერთი მერცხალი, გაზაფხულს ვერ მოიყვანსო, ხომ გაგიგონია?

ღირექტორმა შვებით გადახედა ქიმიის მასწავლებელს, თითქოს გამოსავალს მიაგნო. ასეთი ნათქვამი, მისი აზრით, ნემისმიერი ადამიანის რწმენაში ბზარს გააჩენდა.

ხმათა უმრავლესობით, პეტრე სკოლაში დარჩა.

შინისაკენ მიმავალი გულში ემადლიერებოდა კოლეგებს, რადგან სწორედ მათგან უმრავლესობამ აგრძნობინა, ნებისმიერ გაბრძოლებას სიმართლისათვის, სიკეთე რომ მოაქვს და ერთი მერცხლის ჭიკჭიკიც ნამდვილადაა გაზაფხულის მაუნყებელი.

სახლს რომ მიუახლოვდა, მხოლოდ მაშინღა იგრძნო, როგორ მოშიებოდა. კარი შეაღო თუ არა, გულეინას შეეხმინა.

ისიც სამზარეულოში ელოდებოდა, კონვერტით ხელში.

პეტრემ სასწრაფოდ ამოიღო წერილი და სტრიქონებს თვალი მიადევნა.

„აფხაზო ძმაო, ჩემო ერთგულო მეგობარო, პეტრე!

იმედია კარგად ხარ, შენს ოჯახთან ერთად. დიდი ხანია ვაპირებდი შეგხმინებოდი, უამრავი წერილი დავწერე იქ, შორეულში, მაგრამ ვერ გამოგიგზავნე მხოლოდ იმიტომ, გადასხლებულ კაცს, უფლება არ მქონდა ჩემი სულის ზრახვანი ვინმეთვის გამეზიარებინა. იქ ყველაფერი კონტროლდებოდა. სივრცეში,სადაც

იძულებით აღმოვჩნდი, ერთი დიდი ილუზია იყო მხოლოდ. ნარი-
მაში ლამის დავსახლდი, სახლიც ავიშენე და როდესაც საკუთარ
ნაჯაფარში შევხვდი ერთ-ერთ ახალ წელიწადს, ჩემს სიხარულს
საზღვარი არ ჰქონდა. მამლაცინნაც, რომ შემოსძახებდა გამ-
თენიისას, ენერგიას მანიჭებდა. მამალს პეტრე დავარქევი, ის იყო
ჩემი ალიონის მაცნე... ამასობაში ჩემს დროებით სიმშვიდეს ბედ-
ნიერებაც შეემატა, შავტუხა გოგონა შეგვეძინა, ნარიმანი. ლეი-
ლამ შეურჩია ეს სახელი, ჩვენი ადგილსამყოფელის ნიშნად. ჩემს
ლაზოსთან შვიდ წლიან მონატრებას რალაცნაირად მიიოლებდა
პატარა, ის მოგვევლინა ბოძებული ნუგეშად...

ურთიგო ხალხი არ იყო ჩვენს დასახლებაში. ყველას ერთი სუ-
ლისკვეთება და საოცნებო გვექონდა, მშობლიურ მიწაზე ფეხი
დაგვებიჯებინა, მონატრებული ახლობლები გვენახა. ომის ქარ-ცე-
ცხლი და გაჭირვება გამოიარა ქვეყანამ და ჩვენი იქაური ამბები
იმასთან რალა მოსატანია... მაგრამ ადვილი არ იყო, ხალხის მტრის
სახელით სიარული. ნეტა ღვთის მაღლი ზეციდან გადმოსულიყო
ჩემზე და დავეცავი, რათა განუხორციელებელი იდეოლოგიით არ
მომწამვლოდა სიცოცხლე და ასე არ დავსჯილიყავი! მაგრამ რაც
არის, არის. ყოვლისშემძლე არა ვარ, დრო უკან დავაბრუნო, ჩემო
პეტრე. დროში დაკარგული კაცი ვარ და ჩემსავით დაკარგული
იყვნენ ის ადამიანები, რომლებსაც საზოგადოება სასტიკად მოექ-
ცა. გადასახლებულთაგან თითქმის არავინ არ იცოდა, რა დანა-
შაული მიუძღოდათ და რატომ აღმოჩნდნენ ნარიმის მიწაზე...

ცხოვრება საუკეთესო ვაკვეთილი აღმოჩნდა. უთქმელად
გვესმოდა ერთმანეთის, ერთნაირად ვიყავით დამუხტულნი.
და აი დავბრუნდით, ჩვენი ოჯახი, წესით, უნდა გამთლიანებული-
ყო, მაგრამ საყვედურებით ამიკლო ცოლმა... რომელიც, ყველა-
ფერთან ერთად, უმადურიც აღმოჩნდა, ვერ დაცხრა, თუნდაც ის
ბედნიერებაც ვერ შეიშნო, რომ ამდენი ხნის განშორების შემდეგ
სალსალამათი შვილი ჩავგაბარეს. იმდენად დამაუძღურა მარტო-
სულობამ აღარაფერი აღარ მახარებს., აი კარგად დააკვირდი ამ
სურათს, რომელსაც გიგზავნი, ჩემი თვალები გიკარნახებს, ძმაო,
გულით რა გაუსაძლის ტკივილს დავატარებ.

...როცა განთავისუფლება შემატყობინეს და გამოსამგზავრებელ გემთან მიახლოებას თურმე ძირგახვრეტილი ნავით ვაპირებდი, ერთი სიკვდილი მაშინ გავათავე, ვილუპებოდი, ამდენი წვალების შემდეგ, გაუთვალისწინებელი მიზეზით, თანაც ცოლსა და შვილებთან ერთად მდინარეში ჩავიძირებოდი, უსათუოდ. ძნელია მიუსაფარობის განცდა, როცა უყურებ შენი პატარას ანგელოზებრივ სახეს, მის დამფრთხალ მზერას და იცი, ნამებზეა მისი სიცოცხლე დამოკიდებული და შენ უსათუოდ რაღაც უნდა მოიმოქმედო... ისევ თავიდან დავიბადე, როცა გემბანზე თვალი გავახილე და ჩემი გოგონა თავისი ღუნღულა ხელებით სახეზე მეაღერებოდა... ასე, რომ ისევ ბათუმში დავბინავდი, ოღონდ სიმშვიდე და მოსვენება არ მეღირსა, ჩემო პეტრე!

დავიღალე ძმაო, უნდა დავცილდე ლეილას. ჩვენი ერთად ყოფნა აღარ იქნება. მას არასდროს არ ესმოდა ჩემი. ან იქნება ყველაფერი ჩემი ბრალია, თვითონ ვარ უბედურ დღეზე გარჩენილი და არ შემიძლია სხვისი გაბედნიერება?! ზოგჯერ ჩემს თავს ვეკითხები, იქნება არც გავზრდილვარ, ისევ იმ ყმანვილ ლაზ ბიჭად დავრჩი, რომელმაც გული ხოფაში დატოვა და თუ ასეცაა, უგულოდ დარჩენილმა ოჯახს სიმშვიდე როგორ მოვუტანო. იკითხავ ალბათ, შვილებს როგორ დათმობო. მათ უპატრონოდ არ მივატოვებ და მამობას გავუნევ, მაგრამ როგორ მინდა, იცოდე, დარჩენილი სიცოცხლე ჩემს სამშობლოში რომ განვვლო... უნდა გითხრა, თუ წერილის მოწერას დააპირებ, თბილისში გამომიგზავნე. აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში ერთმა კარგმა ადამიანმა, ჯიქიამ შემომთავაზა სამუშაო. ერთ კვირაში გადავბარგდები. ინსტიტუტის მისამართზე მომწერე. დიდი სიყვარულით მოვიკითხავ შენს მშობლებს.

წერილსაც აქ დავასრულებ! ალბათ ღმერთმა ღვიძლი ძმა იმიტომ არ მარგუნა, შენ უნდა შეგხვედროდი, უცილობლად, ამისთვის მამზადებდა ცხოვრება. სულმოუთქმელად დაველოდე-ბი შენს პასუხს“.

პეტრე რომ წერილს კითხულობდა, გულინა ცნობისმოყვარედ ადევნებდა თვალს და დროდადრო სულმოუთქმელნად ეკითხებოდა, რაო, ჰასანმა, რა მინდაო? ხომ კარგად ვარო... ახლალა გაახსენდა პეტრეს დედა მასთან ერთად რომ იყო ოთახში.

– რა იცი, რომ ჰასანი მწერს? წაიკითხე უკვე?!

– კონვერტზე ეწერა ჰასან ჰელიმიში, სხვა ლაზს არავის ვიცნობ. შენი წერილი კი რატომ უნდა წამეკითხა?!

– ა ჰო... კონვერტზე წერია, არაფერი კარგად ვარო, თბილისში გადადის.

– კარგად თუ არის, ფერი რატომ გეცვალა?

– დავიღალე, უბრალოდ – იცრუა პეტრემ. თუმცა მეგობრის წერილმა მეტად დაამძიმა.

გულინამ ხელი ჩაიქნია: – კარგი არ ჩაგეძიები, რაც არ გინდა იმას მაინც არ მეტყვი. – ჩაილაპარაკა გულდანყვეტილად.

პეტრეს გაელიმა დედის ნათქვამზე და უთხრა: – ცოლს სცილდება.

გულინა შემობრუნდა და პეტრეს შემოსწერა: – მერედა შენ რალა გაცინებს?

– ალბათ ასეთი იყო მისი ბედი. მაგრამ სამწუხაროა, რომ სამ შვილს მამა მოაკლდებათ.

– გულინა სინანულით დაეთანხმა.

– ჰასანის გადანყვეტილებას პატივს ვცემ, ალბათ ასეა საჭირო, უსიყვარულო ოჯახში ბავშვებიც იტანჯებიან ხოლმე... გაგიმართლოს უნდა არჩევანში, და როცა კაცის ნათქვამს ვერ გაიგებს ქალი, მის დუმილსაც ვერ ჩანვდება. ჰასანმა ეტყობა ცოლის სიყრუეს ველარ გაუძლო და ამიტომაც უნდა რომ ოჯახი დატოვოს.

– რას ამბობ, აქამდე რომ არ გითქვამს. როგორ ყრუ არის ჰასანის ცოლი? – გაკვირვებულმა შეხედა შვილოს.

პეტრეს მწარედ გაელიმა დედის ნათქვამზე. – ჰო, თანაც მეტისმეტად ყრუ, დედა!

– ეჰ შვილო კაცს 10 უმაღლესი, რომ ჰქონდეს დამთავრებული ცოლ-ქმრის ამბავს მაინც ვერ გაიგებს, აბა მე ვინ მომცა შნო,

მაგას ჩავწვდე.. ერთი კი ვიცი, ჰასანი კარგი ახალგაზრდაა და შესაფერისს ქალსაც იმსახურებდა. – მერე კი უცბად გაახსენდა და უთხრა: – პეტრე, შვილო, იქნებ წერილი დადო და ისადილო.

მოშიების მიუხედავად, ჭამის თავი აღარც ჰქონდა და გული-ნას მოატყუა, რომ ნასადილევი იყო.

– გულინა თავის გაზრდილს მიუხვდა, მეგობრის გამო, უგუნებომამ რომ მოიცვა. აღარ დაუძალებია რომ ეჭამა და უხმოდ გავიდა სამზარეულოდან.

თავი 27

აღმოსავლური ენების კათედრაზე თურქულს კითხულობდა ჰასანი, ჰყავდა ლაზი სტუდენტებიც, სიამოვნებას ჰგვრიდა, მათ ლაზურად რომ ესაუბრებოდა ხოლმე და ობლად დარჩენილი სამშობლოს ისტორიას უყვებოდა. ერთხელაც ერთმა ჰკითხა, თუ რატომ არ მიიჩნევდა საქართველოს თავის სამშობლოდ. ჰასანმა გულწრფელად უპასუხა: – საქართველოს ნაწილია ჭანეთი, მაგრამ ქართველებს დავინყებიათ ეს და ყოველდღე სჭირდებათ შეხსენება. მესმის მათი, ძალიან კარგად. ისინი ხომ იქ არ დაბადებულან და არ იციან იმ სამოთხის ფასი...მე ვერასდროს ვერ დავივინყებ, რადგანაც იქ დავიბადე და იქ გავიზარდე, იქა ჩემი სამშობლო...

ჰასანს დარდის გასაქარვებლად ლექსები აერჩია. მშვიდი და შესაფერისი გარემო ხელს უწყობდა ეხატა კიდეც, სწორედ ასეთ დროს ეძლეოდა სრულყოფილებას. როცა ფერებს დაწრეტდა ტილოზე დიდხანს უყურებდა შეუმშრალ ნახატს და უფრო და უფრო ხვდებოდა, როგორ იმორჩილებდა თავისი ნამუშევარი. ჩამოკიდა კიდეც კედელზე, თავის სანოლთან ახლოს, ნარიმას სახლის სურათი. ცოცხლად იყო გამოსახული მორებიანი კობტა შენობა, სახურავს საკვამურიც აჩნდა და ამოდენილი ბოლი ნება-ნება მიიჩნეოდა... კვირაობით ლაზი სტუდენტები აკითხავდნენ ხოლმე, რადგანაც ლაზურ ფოკლორს ასწავლიდა მათ. ყველაზე გაბედულმა მეჰმედმა ერთხელ ჰკითხა: – რატომ აირჩი-

ეთ სანოლთან ახლოს მაინცდამაინც ეს სურათი ჩამოგეკიდათო. მან მშვიდად უპასუხა, მათბობს მისი კვამლიო...

ჰასანს წლებთან ერთად, მოკვეთილი ფეხის ნაიარევი ახსენებდა თავს. ოჯახს სისტემატურად უგზავნიდა ფულს ბათუმში. უნივერსიტატიდან თავისუფალ დროს ხარაზის პატარა სარდაფში ფეხსაცმელებს კიდევც კერავდა და კიდევც გააახლებდა ხოლმე, რათა დამატებითი შემოსავალი გასჩენოდა, სამ შვილს ცოტა რამ ხომ არ ჰყოფნიდა.

თავი 28

მონატრებულო ძმაო, ჰასან!

რომ იცოდე როგორ გამახარე შენი წერილით. მთელი ღამე არ დამძინებია, ფიქრებმა გამიტყუეს. თურმე მეც რამდენი სათქმელი დამგროვებია. შენმა წასვლამ, ჩვენი სახლიდან დარდი დამიტოვა, ამას ისიც დაემატა, რომ ექვს თვეში მამა გარდამეცვალა.

გული აწუხებდა და გვიმალავდა. ბოლოს საავადმყოფოში რომ აღმოჩნდა და ხშირად მასთან ვიყავი, თურმე რამდენი რამე ჰქონია სათქმელი სიტყვაძუნწ მამაჩემს. ყველაფერს, რომ გულში იკლავდა, იმიტომაც დაავადდა... თურმე როგორ მყვარებია. მისი სანუხარი ჩემი დაუქორწინებლობა იყო, შვილიშვილი ვერ ვადირსე. იცი, რას ვფიქრობ ახლა? შვილმა ანგარიში უნდა გაუწიო მშობლების რჩევასა თუ სურვილებს. ნამდვილად ნუგეშია შვილისთვის მათი გახარება დაოჯახებით, რათა სიბერე გაუადვილდეთ. აბა სიყვარული ეს რჩეულთა ხვედრია, შენ შეგიძლია იამაყო, რომ გამოსცადე ეს გრძნობა. მარტო კაცი საბრალოა ამ წუთისოფელში. ახლა მხოლოდ ისლა დამრჩენია – ჩემს მოსწავლეებში გავადვივო თანადგომის, მოყვასის ერთგულებისა და სიყვარულის უნარი.

გულინა მამის დანატოვარი სიკეთეა, რომელსაც ვერასდროს გადავუხდი ამაგს. პატივისცემას იმსახურებს ჩემგან და ყველანაირად ვცდილობ გული არ ვატკინო.

ჰასან ძალიან განვიცადე შენი გადასახლება, ჰაჯიმ რომ ეს მითხრა, დავადანაშაულე, რომ ვერ დაგეხმარა, მაგრამ ახლა ვხვდები თუ როგორი გავლენიანი იყო ის მამბებლარი არაკაცი, ვინც შენ ხალხის მტერი გინოდა. როგორ აგვიხდა ორივეს შენი ადრინდელი ნათქვამი, დროში დაკარგულები ვართ. მახსოვს, როგორი იმედით გავემგზავრეთ პეტრე დიდის ქალაქში, მაგრამ თავისუფალი ქვეყნის მაგივრად, იმპერიამ მალევე გვაგრძნობინა, სიმუხთლე და და სისასტიკე... თუმცა სამშობლოშიც განდევნილები აღმოვჩნდით. დიახ, ძნელია, ძმაო, მარტოსულობა.

აღბათ დაგაინტერესებს ვარიას ამბავი, ჰაჯიმ მითხრა, სამხედრო პირს გაჰყვა ცოლად და პოლონეთში ცხოვრობსო, მისი მშობლები ლენინგრადის ბლოკადაში მოყოლილან, ვარია იმ დროს მამამისს როგორღაც მოსკოვში გაუმგზავრებია მამიდასთან. ჰაჯი ისევ ისეთი პირწავარდნილი კომუნისტი, მოსკოვში ცხოვრობს და კაკაებში მუშაობს. რუსი ქალი შეირთო ცოლად და ტყუპი ქალიშვილები შეეძინათ, ორთავენი შავტუხა, ჰაჯივით, როცა მოსკოვში ვიყავი მოვიინახულე. ჩემი ომში წაუსვლელობის მიზეზი ჰაჯი ყოფილა. მიკვირდა ჯანმრთელ კაცს რატომ მიწუნებდნენ და თურმე მისი ხელშეწყობით ყოფილა ყველაფერი, როცა ეს გავიგე, სიმართლე გითხრა, ვინცინე კიდევ. რომ მაგრამ ახლანდელი გადასახედიდან, რომ ვფიქრობ სიცოცხლე უფრო ძვირფასია და უფრო მეტად ძვირფასი თუ კარგ საქმეს მოახმარ. ბელადმა თავისი უგუნურობით მილიონი ადამიანი შესწირა ომს და გადასახლებას, როცა შეიძლებოდა ადამიანური რესურსი სხვაგან დახარჯულიყო. ჩემი ცხოვრების გამართლება და საზრისი, როგორც მასწავლებლისა, ჩემი მოსწავლები არიან. მათთან ყოველდღიურ ურთიერთობა ძალას მმატებს, ამართლებს ჩემს არჩევანს და უფრო მეტად მიყვარს ჩემი პროფესია...

ჩემო სევდიანო ძმაო, ვერაფრით ვერ გეხმარები, რომ დაბრუნდე შენს სამშობლოში და ამიტომაც მტკივა გული. შენს გამოგზავნილ ლექსებში იკითხება მთელი შენი ცხოვრება, ცხოვრება მართალი და წესიერი კაცისა. ბედნიერი კაცი ხარ მაინც, რომ შვილები გეზრდება. იქნებ დადგეს დრო და მათ გააერთიანონ ორ სამშობლოს შორის ჩატეხილი ხიდი...

რაც შეეხება ლეილას, ყველა გათხოვილი ქალი ერთნაირი ხდება, უპირველესად შვილებზე ფიქრობენ. ამიტომ იგი ვერც გაგიიოლებდა და ვერც გაგიგებდა, გარკვეული მოსაზრებების გამო. მაინც სამაგალითოა მისი საქციელი. მან ხომ შენი გულისათვის გაბედა და ტაიგაში გამოგედევნა... მაგრამ შენს ნებისმიერ გადაწყვეტილებას პატივს ვცემ, ჰასან! ძალიან დამეჩაგრე. ნაცვლად ოჯახური სიმყუდროვისა, სტუდენტობაში გინევს ცხოვრება. მაგრამ ეტყობა, სწორედ მანდ მიაგენი შენს სამოღვაწეო ნავთსაყუდელს.

საგულდაგულოდ ვინახავ და ვუფრთხილდები შენს შეგროვილ კენჭებს. როცა სოხუმში მესტუმრები, თვითონვე დაუბრუნე ზღვას...

გელოდები ჰასან!
შენი ერთგული პეტრე!

თავი 29

დილით კარზე კაკუნმა გამოაღვიძა. კომენდანტი იყო.

- რომელი ხარ? - იკითხა ჰასანმა.
- ზოია ვარ, დედაშენი ჩამოვიდა!

ჰასანი მოულოდნელობისგან გაშეშდა, ხმა ვერ ამოიღო. მერე ძნელად გადმოჰყო ფეხი სანოლიდან, იმის წარმოდგენაც მოასწრო, როგორ ატკენდა გულს, ასე შეუმზადებელი, დახეობრებულ შვილს რომ დაინახავდა... მაგრამ კარი გააღო თუ არა თავსაფრინი მოხუცებულის მზერა შემოეფეთა, გაკვირვებული უყურებდა ორმოცი წლის უნახავ შვილს და გაფაციცებული თვალთ ზომავ-

და, რომ ეს ქალარათმიანი კაცი მისი საყვარელი და უსაშველოდ მონატრებული ჰასანი იყო. აცრემლებულმა დედა ჩაიხუტა...

ზოია უყურებდა მათ და თვალს არ უჯერებდა. მერე უკან, დერფანში გაიჭრა, რამდენიმე კარზე დააკაკუნა და ხმამაღლა გამოაცხადა – ჰასანს დედამ ჩამოაკითხაო... მომცრო ოთახი გულშემატკივრებს ველარ იტევდა, ყველა ულოცავდა დედა-შვილს ამ ბედნიერ შეხვედრას და ცრემლებს არც მალავდნენ...

ჰავაც აქვითინდა, ჰასანი მიუხვდა, მისი ხეიბრობა რომ ატირებდა. მეზობლები რომ გაიკრიფნენ ლაზურად მიმართა შვილს, ცოლ-შვილი სადა გყავსო?

– ბათუმში ცხოვრობენ დედა და საოჯახო ალბომი გამოუტანა. სამხედრო ფორმაში გამონწყობილი ლაზო, სკამზე მსხდომ ნარიმანსა და შოთას ზემოდან გადმოჰყურებდა.

– მამა როგორ არის? – იკითხა ჰასანმა.

ჰავა კვლავ ატირდა: – ჰელიმი აღარ არის!

გულში თითქოს, რალაც ჩაუნყდა ჰასანს და დამუნჯდა.

ჰავამ რალაც უთხრა, მაგრამ ვერ გაიგო, ყელში მოწოლილი ცრემლი ახრჩობდა.

დედამ ხელებით შეანჯღრია დარდისგან გაქვავებული ჰასანი და უთხრა: – რას დამსგავსებხარ შვილო! ნუთუ ამისთვის გაგზარდე?! ჩემი სიბერე ერთი დიდი გლოვაა, ნეტა საერთოდ არ შევწრებოდი შენს ასეთ ყოფას, რატომ მომცილდი და აქ რა გინდოდა?! რატომ წამოხვედი თურქეთიდან?

მას არ შეეძლო დედის კითხვებისთვის პასუხი გაეცა, უცბად საშინელი სიცარიელე და გაუცხოება იგრძნო. ჰასანს უმძიმდა დედასთან ასეთი შეხვედრა...

თავს იმუნათებდა, რომ ასეთი უმადური შვილი გამოდგა, რომ ცხოვრების ასეთი გზა არჩია. ისევ საკუთარი უსუსურობა მოეძალა. უეცრად თავში ხელები წაიშინა და ხელები არაადამიურად აბლავლდა, თითქოს მასში მხეცმა გაიღვიძა. საბრალო ქალს მხრებში ხელები ჩასჭიდა და საყვედურით ჩასძახა: – დედა რამდენიმე დღით ჩამოხვედი მომკალი! საერთოდ რატომ არ გამომიტირე, აქ რატომღა ჩამოხვედი, რო ჩემი არარაობა უფრო

მეტად მეგრძნო?! ვიცი რომ საძაგელი შვილი ვარ! სიბერე გაგიმნარეთ შენ და მამაჩემს. მისი საფლავის ნახვის ღირსიც არ გამხადა ღმერთმა. ახლა წადი, გაბრუნდი, დამტოვე ჩემს ტკივილთან, სულ რომ მსდევს, რაც ამ მიწაზე დაედგი ფეხი. შენც წადი და დააჯერე შენი თავი, ჰასანი მაშინ მოგიკვდა, როცა დაგტოვათ. შენი ჩამოსვლით მხოლოდ იარები გამიღვიძე და მაგრძნობინე რომ უსახური და არარაობა ვარ. ამოიგმინა მწარედ და სანოლზე დაემხო.

გაქვავებულმა ჰავამ იყო სიტყვა ვერ დაძრა. სად გამქრალიყო ის ლალი, ბავშვივით თბილი და მოსიყვარულე ჰასანი, დროს სულ სხვა ადამიანად ექცია იგი. მერე ფრთხილად მიუახლოვდა მწოლიარეს, თავზე ხელი გადაუსვა და დაუყვავა: – ნუ იზამ შვილო, ნუ გამიმეტებ და ნურც თავს იდანაშაულებ. ალბათ ეს გზა უნდა გაგველო... მე მაპატიე, ვხედავ, ჩემზე და მამამენზე უარესი ცხოვრება გამოგიცდია, აბა რა მაქვს დასაჩივლი. იმისთვისაც მადლობელი ვარ უფლისა, რომ შენი თავი მანახა ცოცხალი, აწი თუ წავალ წუთისოფლიდან, აღარ შემეშინდება.

ჰასანს მალამოსავით დაუამა ტკივილები დედის სიტყვებმა. მერე სთხოვა მისთვის ნანე ემღერა.-ისიც ამღერდა მთელი გრძნობით, ამ გრძნობაში დატეულიყო ორმოცწლიანი გაბმული ტკივილი... დედის ნამღერმა გაალო ის მჭიდროდ დახურული კარები, რომელიც ჰასანს გულში გამოეკეტა და არავის არ უხსნიდა. სასონარკვეთილების. დედის სიმღერამ გაატანა იმ ჭუჭრუტანაში, სადაც ჰასანის სული დავანებულიყო და შეეხო მის სიმებს. ჰასანმა იგრძნო, მარტო რომ აღარ იყო და ისიც ირწმუნა, მის გვერდით ყოველთვის იქნებოდა დედა.

მერე დედისკენ პირი იბრუნა გულში ჩაეკრო... ტირილით შესთხოვა: – კიდევ მიმღერე, დამაძინე დედა, არ დამტოვო, სულ ჩემთან იყავი. მაპატიე, ჩემი უსუსურობა!...

ჰავას მწარედ გაელიმა და მიუგო: – შენ მაპატიე შვილო, თავიდან რომ ვერ მიგიხვდი, ასე რა გტანჯავდა შენს სამშობლოში.

ეალერსებოდა ჰავა და როგორც ყველა დედას, მასაც დავინყებოდა ბედკრული შვილის საყვედური!

თავი 30

კარდა ხანი გავიდა, რაც უკანასკნელად ნახა ჰასანმა დედა... მისი გამგზავრების შემდეგ უფრო სიტყვაძუნწი გახდა.

შვებას მხოლოდ თავის სტუდენტებთან ჰპოვებდა.

ერთხელ ახმედმა შებედა: – რატომ ხართ ასე დაღვრემილი, რამე განუხებთ?

ჰასანი გაეხუმრა: – აბა რა გითხრა, ჩემო ახალგაზრდა მეგობარო, ეგებ ვკვდები კიდეც და ვაითუ ჩემი ნარიმანი გასათხოვარი დავტოვო!

– მაგისტვის რატომ სწუხართ, შანსი მომეცით და მე შევირთავ თქვენს ნარიმანს ცოლად.

ჰასანს გაელიმა და უპასუხა: – ხათრით ცოლის მოყვანა, თუ სიყვარული არ იქნება, აბა, სად გაგონილა, შენც რა ჩემს მეგობარ პეტრესავით ლაპარაკობ, რომელიც სიბერეში ნანობს, მშობლების ხათრით რომ არ დაოჯახდა.

– პეტრე ვინ არის, მე არ ვიცნობ? – ისევ ჩაეძია ახმედი.

– ჩემი აფხაზი ძმა არის, ჩემი გულის მესაიდუმლე და გამამხნევებელი, რომელსაც ისეთი ვუყვარვარ, როგორცა ვარ და ასევე მიყვარს მეც – უნგაროდ.

– აფხაზი ძმა?! – გაიკვირვა ახმედმა.

– რა გაგიკვირდა შვილო, თუ ინდოელ ტარიელს არაბი ავთანდილი ჰყავდა მეგობრად, ლაზისა და აფხაზის ძმობა ასე რად გეუცხოვა?!

– ხედავთ ამ ოთახში არაფერი არ მაბადია, გარდა ჩემი ნახატებისა. აქამდე მოვედი პატიოსნებით და სამშობლოს სიყვარულით, რაც არ უნდა ბევრი ქონება შეიძინოთ, გახსოვდეთ, რომ იქ ვერაფერს ვერ ნაიღებთ, გარდა სიყვარულით გამთბარი გულებისა, ამ ზღვას ხომ ხედავთ ჩემს ნახატში, როგორი მწველი ფერებით მიხმობს, ეს თილისმა დამაქვს გულით და შიგ შესვლა მნადია. ახლა რომ ვკვდებოდე, ზღვის ფსკერს მივეცემოდი, მაგრამ რადგანაც დედაქალაქს ზღვა არ გააჩნია, ამიტომაც, ჩემი ანდერძი იქნება, დავიმარხო სარფის საზღვართან, რათა დავი-

ნახო ჩემი ხოფა... ჩემი საფლავი იმ ხიდის სიმბოლო უნდა გახედეს, ორ საქართველოს რომ გააერთიანებს. ...ლაზეთი ჩემი, ჭანი ჩემი, ნანო ჩემი!

სამი სტუდენტი, მომცრო ოთახში, სულგანაბული უსმენდა საყვარელ მასანავლებელს და იმახსოვრებდნენ მის ანდერძს, რამდენიმე დღეში მართლაც რომ აღსასრულებელი დაურჩათ...

თავი 31

დაკრძალვაზე პეტრე აკვირდებოდა ჰასანის ვაჟებს და რწმუნდებოდა, მართლაც დიდი ადამიანი რომ იყო მისი მეგობარი... როგორ ღირსეულად ეჭირათ თავი შოთასა და ლაზოს, რომლებმაც მამის სიდიადე უფრო მეტად შეიმეცნეს, რადგანაც შეკრებილი ქართველობა გულწრფელი სიყვარულითა და პატივისცემით აცილებდა მათ მამას უკანასკნელ გზაზე. ახალგაზრდა შავგრემანი ქალი ცრემლად იღვრებოდა. ეს იყო ნარიმანი, ვისი დარდიც საფლავში ჩაჰყვა ჰასანს. **გულამოსკვნით დასტიროდა იგი მამას, გაუთხოვარი ნარიმანისთვის ჰასანის სიკვდილი უფრო მძიმე გადასატანი იყო. რადგანაც ნარიმანს საკუთარი ოჯახი არ ჰქონდა, სადაც თავს შეაფარებდა და კარგი მამის სიკვდილს ქმარ-შვილის სიყვარულს გადაყოლებდა.**

ჰასანი მშობლიურმა ხოფამ ვერ დაიტირა...

პეტრე იდგა ზუსტად იმ ადგილას, საიდანაც ჰასანის საფლავი გადმოჰყურებდა ზღვას. მან მოულოდნელად გაიფიქრა, რაც არ უნდა საზღვრები დაუნესონ, ზღვა მაინც უსაზღვროა და ნებისმიერი ადამიანის ნავთსაყუდელი იქნებაო...

მერე გულში იმეორებდა ქვაომხაზე დაწერილ ჰასანის ლექსებს, გაჰყურებდა კლდიდან მომსკდარ უზარმაზარ ლოდებს, უდრტვინველად რომ განოლილიყვნენ შავ ზღვაში. დაუდგა დროც, შეესრულებინა თავისი ლაზი ძმის სურვლი. ჯიბიდან ამოიღო და მუჭში მოიქცია ის ფერადი კენჭები, ჰასანმა რომ შეაგროვა და სოხუმში დატოვა; ხელმეორედ ჩამოსვლისას, ისევ

ზღვას დავუბრუნებო...პეტრემ ხელი ღონივრად მოიქნია და კენ-
ჭები მოისროლა, თითქოს ტალღაც ამას ელოდაო, ჯერ უკან დაი-
წია, ძღვენი მიითვალა და მერე კიდევ მზრუნველად გადაეფარა,
გულში ჩაიკრა...შავმა ზღვამ ასე განიცადა ჰასანის დაბრუნება.

მითხრობები

ქუჩები

დამნაშავე სული ჩაქოლა ხალხმა, გაასამართლა სასამართლომ, იპროდიუსერა ჟურნალისტმა. სელფი არ დაჰკლებია, ნყევლა არ დაჰკლებია, ბოლოს კი გაამართლეს. როგორც წელიწადის დრო, ისე იცვლება ადამინის ბუნება, მხოლოდ მოკლე მეხსიერებას შეუძლია გაიხსენოს ანმყო, რადგანაც წარსული მიიცვალა ახალი სელფით. დროს მივყავართ ახალ ობიექტებთან და არა იდეალებთან. იდეალი ჰიარმა ჩაანაცვლა, სიყვარული – ბოროტება, უდანაშაულო – დამნაშავემ ამ აურზაურში ერთი ლეგენდა მაგონდება დამნაშავე სულზე, როგორ გაასამართლა ერთმა სოფელმა უდანაშაულო.

ერთ მივიწყებულ სოფელ მიკლუხაში, სადაც ყრუ ადამიანები ცხოვრობენ, განუწყვეტლივ ღიღინებენ ფრაზას, რომელიც დედამ შეასწავლა სხეულის მოძრაობით: ხელი შუბლთან, შემდეგ გულთან, შემდეგ ჯვარედინი ხელების ფრენით, რაც ნიშნავდა „შვილი საფიქრალი, დარდით ამოსული, თავისუფლებისკენ იწევს გალურსმული“. მოხუცი მიკლუხელების ეს ჰიტი ჰიმნად აქცია სოფლის მოსახლეობამ.

ამ სოფელს თავისი სასამართლო აქვს ყოველ ორშაბათს სალოცავში. ეკლესიის შენობას მხოლოდ ორშაბათობით სასულიერო მსახურები აქირავებენ საერო მართლმსაჯულებისთვის.

მაღალი მიკლუხო კაცები კოჭებამდე გრძელი რუხი კაბებით დადიან ორშაბათობით სალოცავში, სადაც ასამართლებენ დამნაშავე სულს. მიკლუხოებს მხოლოდ აქ რთავენ ყურის აპარატის გაკეთების ნებას, რათა სასმენი აპარატით გაუადვილდეთ მართმსაჯულებასთან დაახლოება. სალოცავში მოსვლის მიზანია, მოისმინონ დამნაშავე სულის საქმის სასამართლო განხილვა. სასამართლოს ჰყავს მოსამართლე, რომელიც შიშველი ხის ქოშით შემომჯდარა მაღალ იარუსზე და რომელსაც უკეთია სასმენი

აპარატი, მიუხედავად მისი სიშიშველისა, მაინც ვერ გაიგებ მოსამართლის სქესს.

სხდომის მდივანი დგება ფეხზე და ამბობს:

– დამნაშავე შემოდის. გთხოვთ, ფეხზე ადგეთ!

რატომ უნდა ადგენენ ფეხზე, როცა განსასჯელი შემოჰყავთ და რატომ ეძახიან განსასჯელს დამნაშავეს?! ყოლისფერი უკულ-მააო, ფიქრობს სასამართლო პროცესზე მჯდარი მონვეული საერთაშორისო სტუმარი. საერთაშორისო სტუმრის წარმომავლობა კონფიდენციალურია. სტუმარს ყურზე მიმაგრებული აქვს სათარგმნი აპარატი. სასამართლოს ჰყავს მანდატური – წესრიგის დამცველი მამაკაცები ანაფორაში.

სალოცავში შემოჰყავთ მამაკაცი გრძელი თმით და ქურქით.

მდივანი ეკითხება განსასჯელს:

– თქვენი ვინაობა?

რადგანაც აქ გვარი არავის აქვს, განსასჯელი ამბობს სახელს:

– კვეთი 13.

მდივანი: რატომ კვეთი ?

განსასჯელი: მამასიტამ დამარქვა. როცა ყველი ამოჰყავდა კვეთით, მაშინ მოვევლინე ქვეყანას.

მდივანი: მე-13 ვაგონის საკანში ხართ?

განსასჯელი: კი.

მდივანი: კვეთი, რამდენჯერ იჯექი ამ ვაგონში?

განსასჯელი: 5-ჯერ.

მდივანი: და რატომ იჯექი?

განსასჯელი: ქურდობის გამო.

მდივანი: და რა მოიპარე? სხვას – ფული, საკუთარ თავს – დრო?

მანდატური: არღვევთ უდანაშაულობის პრეზუმფციას.

მდივანი: კვეთი, სულიერი მოძღვარი გყავს?

განსასჯელი: კი, მყავდა.

მდივანი: რა არის შენი ნათლობის სახელი?

განსასჯელი: იდეა.

მდივანი: რატომ იდეა?

განსასჯელი: მოძღვარმა ამიხსნა, რომ ყველა საგანი იდებით იქმნება, შენ კვებით ხარ და ყველი გააკეთეო.

საერთაშორისო სტუმრის ტაში... დარბაზის ცივი გამოხედვა...

მანდატურის შენიშვნა: ხელები გააჩერეთ! ხელებს რატომ ურტყამთ?!

სტუმრის პასუხი: მოძღვრის მიერ იდეის ახსნა მომეწონა.

მანდატური: ასეთ შემთხვევაში თავში უნდა ნამოარტყათ გვერდით მჯდომს, რომ იგრძნოს როგორ მოგეწონათ.

საერთაშორისო სტუმარმა ჩაიბურღლუნა: ახლა ამას ვათეთქვინო თავი?! რა ძალა მედგა, ვერ გავჩერდი?!

სტუმარი კიდისკენ მიიწია; შიშობს სტუმარი, გვერდით ჯდომს რომ რალაც არ მოეწონოს, დარტყმის მსხვერპლი არ გახდეს.

– შემოიყვანეთ დაზარალებული! – გასძახებს მდივანი მანდატურს.

შემოჰყავთ ფუმფულა კაცი პატარა საცვლით.

– დედა, ეს რა ნახა ჩემმა თვალმა?! – ფიქრობს და ადგილზე ცქმუტავს საერთაშორისო სტუმარი – რავა გადმოუყრია ამ მინადასაყრელს ყოლისფერი...

მდივანი ეკითხება ვინაობას.

დაზარალებული: ქურქი 5.

მდივანი: რატომ ქურქი?

დაზარალებული: დედამ გამაჩინა და დამტოვა. სად გამაჩინა, არ ვიცი. სანამ ქურქის ბაზარს გავხსნიდი, მ ვიყავი.

მდივანი: რატომ რვა?

დაზარალებული: ბავშვთა სახლში ვიზრდებოდი და მერვე იყო ჩემი ლოგინი, კარადასაც და ჭურჭელსაც მ ეწერა. ქურქის გაყიდვა რომ დავინწყე, გავხდი ქურქი.

ისმის ხის ქომის იატაკზე ბაკუნი... მოსამართლის ეს შენიშვნა აუნწყებს მდივანს, გადავიდეს მთავარ საკითხზე. მდივანიც ითვალისწინებს შენიშვნას და ეკიხება:

– იცნობთ დამნაშავე სულს?

დაზარალებული: (პაუზა) ... არა, მე ჩემს ქურქს ვიცნობ; მას აცვია.

მდივანი: გინდათ, დაიბრუნოთ ქურქი?

დაზარალებული: კი.

მდივანი განმარტავს: თითო – თითო კითხვის დასმის უფლება ეძლევათ დაზარებულს, მოსამართლესა და საზოგადოებიდან წარმოდგენილ ადამიანს.

მდივანი დაზარალებულს მიმართავს: შეგიძლიათ კითხვა დაუსვათ დამნაშავე სულს. დაზარალებული: გაიხსენე, კვეთი, შენი ცხოვრების ბედნიერი დღე და მომახსენე, რატომ იყო ბედნიერი.

კვეთი დუმს 3... 6... 8 წუთი. მოსამართლე ფეხებს აბაკუნებს იატაკზე შენიშვნის მიზნით.

– აცალე ელანძე! – წამოიძახებს საერთაშორისო სტუმარი. მისი წამოძახილი მოსამართლეს არ ესმის.

მანდატური: თუ ასე გააგრძელებთ, აქედან გაგაძევებთ! – მიმართავს მკაცრი გამომეტყველებით საერთაშორისო სტუმარს.

კვეთი თითქოს გამოფხიზლდაო, იწყებს პასუხის გაცემას:

– ეს ამბავი 14 წლის წინ მოხდა პატარა ოლქ უკრიკაში, სადაც სასჯელს ვიხდიდი; პეკინთან ომი ახალი დასრულებული იყო ზავით. სამედიცინო შემონმებას გავდიოდი, კლინიკის დირექტორი შემოვიდა ოთახში. ექიმი მოიკითხა, რომელმაც უპასუხა, ძიძა არ მოსულა სახლში, მილიციაში განვაცხადე და რა ვქნა, არ ვიცი, ძიძას ვეძებო. მეც წამოვდექი საწოლიდან და როგორც კი დამინახა, მოვეწონე. ჩემი ჯანმრთელობის ისტორიაც შეათვალა და შემომთავაზა მისი შვილისთვის მომეველო. ცოტათი გამიკვირდა, რადგანაც დირექტორმა იცოდა, იმ დღის გამოსული ვიყავი ციხიდან. მეც გამიხარდა სამსახურის შოვნა; ჩემებთან მისვლამდე ღამის გასათევი მექნებოდა, სიტუაციას შევისწავლიდი ოლქში, თბილ სამოსსაც შევიძენდი, რადგანაც ზამთრის სუსხი ძვალ-რბილში საშინლად ატანდა. მაშინ ჩემთვის მთავარი იყო, გასათევი მქონოდა და სამართალდამცავებს სცოდნოდათ, რომ დავსაქმდი.

ორ ოთახში ცხოვრობდა 2 წლის ბიჭუნა დედასთან ერთად. დედა ხელმოკლედ ცხოვრობდა შვილთან ერთად, ჰოსპიტალში

დაღამებამდე მუშაობდა. ძალიან ალალი ქალი იყო ჩემი სამსახურის უფროსი, მაგრამ მისი მოტყუება არც მიფიქრია. ბავშვს საკუთარი შვილივით შევეჩვიე. გასამრჯელოს რასაც მაძლევდა, ბაზრობაზე გავრბოდი და ბავშვისთვის სათამაშოს და კანფეტებს ვყიდულობდი, ხოლო დარჩენილი ფულით – პროდუქტს, რადგანაც დიასახლისს ძალიან უჭირდა. ისეთი ძიძა აღმოვჩნდი, ოთახს პრიალი გაჰქონდა.

ბავშვი შემეყვარდა და შემეყვარდა ოჯახური გარემო. ოჯახი მე არ მქონია, რაც თავი მახსოვს, მამა რკინიგზაზე მუშაობდა და ყოველ ღამე მეგობრები მოჰყავდა ერთოთახიან ბინაში, სადაც თამბაქოს კვამლში ადამიანების გამოსახულება ჩანდა მხოლოდ. დედა თუ ეტყოდა, აქ ბავშვმა უნდა დაიძინოსო, მაგარ მუჯღლუგანს უთავაზებდა. ქალი სიმწრისგან ხმას ვერ იღებდა.

დედა ჭლექით გარდაიცვალა, 10 წლის რომ ვიყავი. მამამ ქვრივი ქალი შეერთო ცოლად დედის გარდაცვალებიდან ექვს თვეში და მასთან გადავიდა საცხოვრებლად. მეც წამიყვანეს მოჯამაგირედ და ჩვენი ერთოთახიანი ბინა გააქირავეს. ქვრივ დედინაცვალს სამი შვილი ჰყავდა. რაც მათ მორჩებოდათ, იმითი გამქონდა თავი. დედინაცვლის შვილები ისე მიყურებდნენ, როგორც მოსამსახურეს. მე მათთვის თანასწორი არ ვიყავი. ახლაც მახსოვს მათი წუნწუნი. დედინაცვლის წრიპინა უმადური ხმა და მამის ლოთი ნითელი დასივებული სახე. მამა მხოლოდ სიმთვრალეში იმუქრებოდა, სიფხიზლეში კი დამნაშავე ბავშვივით მაგიდის კუთხეში ჩამოჯდებოდა. დედინაცვალი დროს იხელთებდა მამის სიფხიზლითა და უსუსურობით და ყვავივით დასჩხავლებდა. დედინაცვალი მწარე ცხოვრების გზავნილს, ყოველი გაჭირვების მიზეზს მამაში ხედავდა. მამა გაყინული თვალეებით უსასრულობაში იძირებოდა. ყოველთვის მაინტერესებდა, თუ რა იყო იმ დროს მისი ფიქრის საგანი. დედინაცვალის რაღაც დოზით მეცოდებოდა.

ექიმის სახლში ვიგრძენი, რომ ვიყავი ოჯახის წევრი, რომელსაც ანგარიშს უწევდნენ და ხმის უფლება ჰქონდა. ბავშვი ხშირად ავადმყოფობდა და ეს ძალიან მანერვიულებდა. მიყვარდა საკუ-

თარი შვილივით, დედამისი კი – დასავით. დიასახლისი უბრალო და უკეთილშობილესი ადამიანი იყო. ჩემშიც გადნა ყინული ადამიანთა მიმართ უნდობლობისა. დიასახლისი ხშირად მეტყოდა, თქვენ რომ არ შემხვედროდით, ალბათ, ვერც ვიმუშავებდიო. არასდროს მიკითხავს მისთვის ბავშვის მამის ამბავი. ვფიქრობდი, თუ საჭიროდ ჩათვლიდა, თვითონ მიაამბობდა.

ყველაფერს თავისი დასასრული აქვს, დასრულდა ჩემი ბედნიერი დღეებიც: ბოლოს 32 წლის დიასახლისი გათხოვდა სამხედრო პირზე. დავინახე ოჯახი სრული შემადგენლობით. ჩავთვალე, რომ მათ აღარ ვჭირდებოდი; ბიჭუნას მამაც ჰყავდა, ბაღშიც შეიყვანდნენ. ღამით დიასახლისს წერილით გამოვეთხოვე და გათენებამდე დავტოვე ოლქი. წერილში მაღლობას ვუხდიდი, რომ ჩემში გააღვიძა ადამიანი. მენდო. მიუხედავად ჩემი კრიმინალური წარსულისა, მაინც მიმიღო. მის ნდობასა და გაჭირვებას ერთგულეზა დავუხვედრე. როცა დავინახე, დიასახლისი ბედნიერი იყო, წამოვედი. ის ორი წელი საკუთარ თავზე არც მიფიქრია, სულ ბავშვსა და დედაზე ვფიქრობდი, რადგანაც პირველად ის მენდო, ეს ჩემში ჩემთვის აქამდე უცნობ გრძნობას ამჟღავნებდა, მისი თვალით დანახულს. მაგრამ ყველაფერს დასასრული აქვს, მით უმეტეს, როცა წარსული თავს უხეშად გახსენებს. დავუბრუნდი კრიმინალურ ცხოვრებას. (დარბაზი განაბული უსმენს, საერთაშორისო სტუმრის თვალზე რაღაც ელავს)

მანდატური მოსამართლეს თავის დაკვრით ანიშნებს კითხვის დასმის რიგითობას.

მოსამართლე დარბაზს გადახედავს და განსასჯელს ეკითხება: ავასრულებ შენს ნებისმიერ სურვილს, გარდა განაჩენისა. რას ინატრებდი?

განსასჯელი: ბიჭუნას ნახვას, ვიცი ახლა 18 წლისაა. მინდა, ვიცოდე, როგორ არიან, სად არიან და რას შვრებიან. ვიცი, უკრიკას ოლქში უკვე 10 წელია, აღარ ცხოვრობენ. შემთხვევითი მგზავრისგან შევიტყვე, რომელიც იმ ოლქის მკვიდრია.

– შემდეგი შეკითხვა! – დარბაზს მიმართავს მანდატური.

დარბაზიდან დგება ერთი კაბიანი კაცი და ასახელებს კითხვის დამსმელ წარმომადგენელს: საერთაშორისო სტუმარი დაუსვამს კითხვას.

სტუმარი დგება, წითლდება, ყელში რალაც ეჩხირება და ცრემლით დამბალი ხმის იოგებიდან წარმოთქვამს სველ სიტყვებს:

– ნენა!.. ნენა!..

მანდატური აძლევს შენიშვნას:

– ნენა არა, კვეთი ჰქვია.

სტუმარი: ნენა!..

კვეთის ხმა შეაჩერებს:

– ხმის ინტონაციით მიგიხვდით ქალბატონო... ნენა, ალბათ, დედაა... დედამშობელი...

თითქოს სიტბომ დაისადგურა კვეთის თვალეში.

– მიგიხვდით, ჩემს ენაზე მამასიტა, თქვენს ენაზე – ნენა, ნენა. ტკბილი ხმით არის ეს ბგერები წარმოთქმული, რაც ამ სიტყვას სჩვევია.

სტუმარი: ნენა, ახლა რომ დაგაბრუნოთ იმ ოჯახში, შეძლებ ადამიანობას და არ გამეიხედავ შენი საქმისკენ?

განსასჯელი: ის წლები იმითი იყო ბედნიერი, ისინი მენდობოდნენ. იმ ურთიერთობის კოპირებას ახლა ვერ შევძლებ, რადგანაც ცხოვრებისგან ისე გავილახე, ისე დავილაღე... და რომც შევძლო, ვინ დამიჯერებს?!

მე ბევრი მიფიქრია, თუ შევძლებდი ადამიანურ ცხოვრებას და თუ ვიცხოვრებდი ჩემთვის პატიოსნად. მე შევძლებდი, არ მომეპარა, მაგრამ თქვენ არ მაპატიებდით წარსულს, ყოველთვის შემახსენებდით. ადამიანებს მოკლე მახსოვრობა გაქვთ საკუთარი პირობისთვის, მაგრამ ხანგძლივი – სხვისი ცოდვის შესახსენებლად. მე ვარ ბედნიერი მათთან გატარებული წლებით, რომელიც გამყვება სიკვდილამდე და რომელიც შემახსენებს ჩემი არსებობის აზრს – სიკეთეს. მაღლობელი ვარ უფლის ამ ნუთების მოცემისთვის. არც ერთი დამნაშავე სული არ ეყოლებოდა მიკლუხას, რომ ყველა ბავშვს ჰქონოდა ოჯახში სიყვარული. ყველა დამანაშავე სულს მე-13 ვაგონში სვამენ, მაგრამ მე არ ვარ

იუდა. მე კვეთი ვარ, რაღაცის იდეა, რომელიც სახელში დარჩა მხოლოდ და არ დასცალდა განხორციელება. მხოლოდ ერთი მჯერა: იმ ხატისა, ამ კედლებში რომ არის დაბრძანებული. იქ არის სამართალი და არა აქ, ამ ეკლესიის კედლებში. ჩვენ არა თუ სხვადასხვა ენაზე მოსაუბრე ადამიანები ვართ, ჩვენი სულებიც განსხვავებულ პასუხს აძლევენ სიტყვას, რომელიც ამქვეყნიური ყველაზე დიდი ძალა არის. ყველა თავის სიმართლეს ატარებს, როცა ჭეშმარიტება მხოლოდ ერთია.

დამნაშავე სული ასრულებს და ჯდება განსასჯელის სკამზე .
სხდომის მდივანი დგება და ამბობს:

– განაჩენის დროა!

მოსამართლე აცხადებს:

– კვეთის დამაჯერებლობამ ვერ გადაფარა მისი ხუთგზისი ნასამართლობა და დამნაშავე სული უნდა დაისაჯოს დანაშაულის გამო! დაუყოვნებლივ დაზარალებულს გადაეცეს ქურქი და განსასჯელის თხოვნა შესრულდეს! მოიძებნოს 18 წლის უცნობი და მიეცეს განსასჯელთან შეხვედრის საშუალება!

მოსამართლემ ხის ქოში ძლიერად დარტყა იატაკზე სამჯერ; სასამართლო სხდომის დასრულებულია.

მანდატური განსასჯელს ქურქს ხდის და გადასცემს დაზარალებულს.

განსასჯელი დგება, ირგვლივ მიმოიხედავს და დაღონებული ჩურჩულით ამბობს:

– მე არ მომიპარავს, დაზარალებულს მართებს ჩემი.

განსასჯელის ხმა არავის ესმის. კვეთი ეძებს თვალებით ხატს და შველას სთხოვს. კვეთმა დიდი ხნის ძებნის შემდეგ თვალებით მიაგნო ჭერთან ახლოს მოხატულ მარიამს, რომელსაც ეკლესიაში შემომავალი მზის შუქი ეცემოდა ბაგეებზე, იესოს ნაცვლად კვეთი ეკავა მარიამს.

მარიამი ღიმილით გადმოჰყურებს კვეთს და ტუჩებს ამოძრავებს, მხოლოდ კვეთს ესმის მისი ბგერების: “ნუ გეშინია... ეს არ არის სასამართლო!”. დანაშავე სული გაცეცხლებული აკვირდება ხატს; აინტერესებს, მართლა დაინახა თუ არა, სრულიად დარ-

წმუნებული არ არის. გვერდით მოიხედავს, აინტერესებს, სხვამ თუ დაინახა, მაგრამ ამაოდ, მის გვერდით არავინ ზის.

განსასჯელი მანდატურის შენიშვნაზე ჯდება მიკუთვნებულ სკამზე და ერთი სული აქვს, ვინმეს აუწყოს მოლაპარაკე ხატის შესახებ.

მანდატური კედლიდან ალამს ხსნის და ძირს უშვებს. წინ სხდომის მდივანი გადის, უკან - მოსამართლე, ბოლოს გაჰყავთ დამნაშავე სული. მიკლუხოვლებიც გადიან. საერთაშორისო სტუმარი დაზარალებულთან მიდის და ეკითხება:

- დედაშვილობას, გულწრფელად მითხარი, მართლა მოგპარა?

დაზარალებული: მე ბინის დერეფანში დავიბადე. არ ვიცი, ვინ იყვნენ ჩემი მშობლები. ცუდი მშობლების ჰყოლას, სულ არ იცნობდე მათ, სჯობია. კვეთი მე მჯობია, რადგანაც მას ჰქონდა ბედნიერი წუთები ცხოვრებაში, მე კი არ მქონია. მე მთელი ცხოვრება დერეფანში დავრჩი ჩემი ქურქებით და არ მქონდა სურვილი სხვა ოთახში გასვლისა. ჩემი სული მოკლა სიხარბემ. მე შემეძლო, არ ამომეცნო კვეთი. ის მე მოპარული ქურქებით მამარაგებდა, ბოლოს თანხა მქონდა მისთვის მისაცემი და ამ გზით მოვიცილე.

სტუმარს სახის გამომეტყველება წამიერად შეეცვალა. ყურსასმენი სათარგმნი აპარატი შეასწორა, ფიქრობდა, ალბათ, არასწორად ითარგმნაო.

დაზარალებული: რას მომჩერებიხარ! რა, ქურდი არ არის?! მე ვიცავ კანონს, მე ვიხდი გადასახადს. ცნობისმოყვარეობამ არ მომასვენა, ის შეკითხვაც იმიტომ დაუსვი და მისმა პასუხმა შური აღმიძრა, რადგანაც სამი დღით ადრე ის უკრიკელი 18 წლის ბიჭუნა და დედამისი მოვიდნენ ჩემთან და მთხოვეს, კვეთი არ ამომეცნო, მაგრამ მაინც ამოვიცანი. მე შემეშურდა იმისი, რომ კვეთი მე მჯობდა, რადგანაც ვილაცამ შეძლო მისი სიყვარული. მე ვარ დამნაშავე სული, რადგანაც კვეთს დრო მოვპარე, მას სიბერეში ოჯახთან ყოფნის შესაძლებლობა არ მივეცი. კანონს ტრუსით გამოჰყავს დაზარალებული, რომ მძაფრად ჩანდეს

დაზარალებულის უმწეობა. თორემ მე ქურქის და ქონების მეტი რა მაქვს! მთელი ცხოვრება ქონებას ვიხვეჭდი, რომ ჩემს მშობლებს გაეგოთ, თუ როგორ ადამიანზე თქვეს უარი, მაგრამ ამაოდ; ვერც მშობლები ვიპოვე და ვერც საკუთარი თავი. მოკვდეები იქ, სადაც დავიბადე, დერეფანში, უპატრონოდ.

საერთაშორისო სტუმარი: ვაიმე, ნენა, რამხელა ცოდვაში ჩავარდნილხარ! ერთი ის მითხარი, შენს გაზრდას, წელი რატომ არ თქვა მოსამართლემ?

დაზარალებული: აზრი არ ჰქონდა; ჯერ ბოლომდე არავის მოუხდია სასჯელი, შეწყალება შეეხება, ან, კიდევ 2 წელი თუ გავიდა, უდო.

საერთაშორისო სტუმარი: აქ მყოფი დამსწრეები სამლოცველოში რატომ იკეთებენ ყურსასმენს და გარეთ რატომ არიან ყრუები? გარეთაც გამოიყენონ ეს აპარატი.

დაზარალებული: მაგათ რომ ესმოდეთ გარეთ, ერთმანეთს დახოცავდნენ კამათში. ასე მხოლოდ მოძრავ კადრებს ხედავენ და ენით აფასებენ, სხვისი აზრი არ აინტერესებთ, რადგანაც სმენის გარეშე მშვენიერი ორატორები არიან.

საერთაშორისო სტუმარი: აბა, აქ რომ ესმოდათ, რატომ არ დახოცეს ერთმანეთი?

დაზარალებული: აქ მანდატურები არიან და თავი მორწმუნეებად მოაქვთ.

სტუმარი: არც ადვოკატი და არც პროკურორი არ ჰყოლია სასამართლოს. რატომ? დაზარალებული: წერილობითი მტკიცებულებები წარდგენილი აქვს ადვოკატსაც და პროკურორსაც ნ თვით ადრე. ისინი მხოლოდ ერთმანეთს ეჯიბრებიან და მათი კეკლუცობისთვის არ სცალია სასამართლოს..

საერთაშორისო სტუმარი: მანდატურებად რატომ იყვნენ მღვდლები?

დაზარალებული: საჭიროა, ალბათ, და იმიტომ!

საერთაშორისო სტუმარი: აბა, ეს სასამართლო წარმოდგენა იყო ნენა?!

დაზარალებული: ... უბრალოდ საზოგადოების ჩართულობა, სოფელში მართლმსაჯულება და საზოგადოების გაფრთხილება, რომ სახელმწიფო დაუნდობელი იქნება ყველა კრიმინალის მიმართ.

სტუმარი: ალმის დაშვება რას ნიშნავდა?

დაზარალებული: ალამი სახელმწიფოს სიმბოლოა, დაშვებული ალამი – ადამიანის ბედი. ამ დროს დამნაშავე სულთან ერთად სახელმწიფოც ზარალდება.

სტუმარი: ფიცი? ფიცი რატომ არ ჰქონდა სასამართლოს?

დაზარალებული: ფიცი? (ეცინება) სანახაობაა მხოლოდ, რომელიც ამოიღეს კანონიდან. ამდენ კითხვას რომ მისვამთ, ერთი მეც გკითხავთ: თქვენ როგორ გააშუქებთ ამ ამბავს, აქედან რომ გახვალთ? ჩემს აღიარებას მაინც არავინ დაგიჯერებთ და ტყუილად თავი არ შეინუხოთ, რადგანაც სასამართლო განაჩენი ჭეშმარიტებაა ამ კედლებში გამოცხადებული და არ საჩივრდება.

საერთაშორისო სტუმარი: მე, ნენა, არ იდარდო მაგაზე, ჯერ სოფელს ჩოუტან კვეთის ამბავს, ქურქი რომ გახადეთ ამ ზამთარში საცოდავს, იქნებ ჩემებმა მატყლის პერანგი და წინდა მოუქსოვონ, საკალანდეთ ლორს და ჯანჯუხებსაც გამოუგზავნი. დანარჩენს, აბა, აი ჩემი გურული პირი რომ მოაღებს დუნიაზე, მაგასაც დაგაჯერებ უსიკვდილოდ! საერთაშორისო ასპარეზე გამოგაჭენებთ, რა აბღღური სამართალიც გაქვთ. ერთი ალამის დაშვება მომეწონა მარტო და ჩემი გაუბედურებული კვეთი. წვეფი ახლა, გავასწარი ამ კაბიან კაცებს და შენ მიხედე შენ დაწეწილ ქურქებს, შენ საცოდავო კორიდორა, რა ცოდვაში ჩაგიდგია ფეხი.

დაზარალებული გაცემული გამომეტყველებით უსმენდა საერთაშორისო სტუმრის ვერდიქტს.

საერთაშორისო სტუმარი სწრაფი ნაბიჯებით უკან მიდიოდა და წინ მიაცილებდა კაბიანი ყრუ კაცების ლილინი „შვილი, საფიქრალი, დარდით ამოსული, თავისუფლებისკენ ინევს გალურსმული.“

ტიტაევნა

ასი წლის ხესთან, ქალბატონ აგნესა ტიტაევნასთან, შეკრებილიყვნენ არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, პოლიციელები, ჟურნალისტები – ყველა ის ადამიანი, რომელიც სეირისთვის, სენასაციისთვის, პოლიტიკური ქულებისთვის იყო მოსული. კამათობდნენ, ყვიროდნენ, ცდილობდნენ მომუშავე ტრაქტორის შეჩერებას. ჟურნალისტები მიკროფონებით მიმობოდნენ.

მხოლოდ ხის ტოტებზე გამწრივებული უჩინარი ბავშვთა სულები შეშინებული უსმენდნენ ხის გარშემო მორბენალთა ჟრიამულს. აგნესა ვერ მიმხვდარიყო, მის თავს რა ხდებოდა, ვინ შეავინროვა მისმა ფესვებმა და რა დანაშაულისთვის უნდა დასჯილიყო. რა სასჯელი ელოდა ან ვისი ხელით, არ იცოდა.

სალამო ჟამს ყველამ დატოვა ენით საბრძოლი პიარის ტერიტორია. კიდევ დიდხანს იქნებოდნენ, რომ არ ეწვიოდა.

თომამ სულმოუთქმელად აირბინა აგნესას თავზე და გასძახა მეგობრებს:

– ანუსია, ბანუსია, აბდია, დავარ, ბაბო და ამო, დროზე ამოდი!

თომას ტყუპისცალი წითელთმიანი ინდიგო ბაბაღე ტიტაევნას წვერზე ჩამოჯდა; შავგვრემანი მწვანეთვალეა ანუსია ჰაეროვანი მოძრაობით მოკალათდა ტოტზე; სადღაც აგნესას ფესვებიდან ამო ამოძვრა. მას ხის ფესვებთან, მიწასთან ახლოს, უყვარდა ძილი. აბდიას გარდა ყველა მოვიდა.

თომამ დაიძახა: აბდია, გამოდი, სადა ხარ?

წუთიც არ გასულიყო, მაყვალევით შავი აბდია მესრიდან გამოძვრა, პერანგის უბეში ტყემალი ეყარა. თომამ უსაყვედურა: არ უნდა მორჩე ქურდობას!

აბდიამ სახე დამანჭა, რადგანაც მუავე ტყემლით ჰქონდა პირი სავსე. თომას გულგრილად ახედა, ტოტზე შემოჯდა და

ნაილულლუდა: ნაქურდალი ხილი გემრიელია, შენ ის თქვი, რატომ მიბარებდი.

თომამ ხელი ჩაიქნია აბდიაზე, კრების ნევრებს გახედა და თქვა:

– ტიტავენა ვილაც მდიდარს მოეწონა და მასთან მიჰყავს.

ბავშვები ინფორმაციამ გააქევა. ასე დიდხანს იქნებოდნენ, ანუსიას რომ არ გადაეკირკიცა: – რა დროს აგნესას თაყვანისმცემელია!

ბაბალე : ანუსია, გაჩერდი, ხელს მიშლი!

აგნესას ტანს ხელი დაადო ბაბალემ და დაიწყო კითხვა ტანზე:

– ტიტა, იშვიათი ხე სამხრეთ ამერიკიდან, რომლის ქერქი და ტანი უნიკალური სამკურნალო თვისებებით გამოირჩევა.

აბდიამ ტყემლის კურკა გულგრილად მოიქნია და თქვა: ტიტავენას გადასახლება რად უნდათ?! აქ მოაძრონ ქერქი და იმკურნალონ!

დავარი: უსამართლობაა! აგნესა რომ ნაიყვანონ, გზაში მოკვდება და ჩვენც რა გვეშველება?! აგნესა ჩვენი თავშესაფარია, შევეჩვიეთ, ჩვენი ოჯახის ნევრია.

თომა: ხვალ მოვლენ და ნაიყვანენ ურეკში, მდიდრის სახლში...

ბაბალე: ურეკში კარგია, ზღვაა. მე დედას ხშირად დავყავდი ურეკში ზღვაზე. – თქვა და ფეხები ჰაერში აათამაშა, თითქოს ზღვის ტალღებს იცილებსო.

– რალაც უნდა მოვიფიქროთ! – თქვა დავარმა და აგნესას ტოტები შეარხია.

– რას იტყვი, ტიტავენა, შეძლებ მგზავრობას?

– მეეეეე... არა.. რა მგზავრობა, ბავშვებო, 100 წლისა ვარ და ჩემი ფეხები გამჯდარია იმ მესრის მიღმა. თალგამი ხომ არ გგონივართ, ამომძირკვოთ?! უცხო ადგილას როგორ შევძლებ ცხოვრებას? ვინ არის ის ახირებული კაცი, დამაყენოს მიწაში! – სიტყვები დასრულებული არ ჰქონდა, რომ ნებოვანი ცრემლები გადმოედვარა გულიდან და ტანს მოედო.

ბავშვებს შეეცოდათ აგნესა. მოეხვივნენ ტანზე.

– ნუ გეშინია, ტიტავენა, არ მიგატოვებთ, შენთან წამოვალთ.
– აგნესას დამშვიდება სცადა ანუსიამ.

ბაბალე: არსად ყოფილხარ. იქნებ ახალმა მიწამ გამოგაცოცხლოს!

აგნესამ ამოიკვნესა და თქვა: ბედს ჩემთვის ბედნიერი სიცოცხლე რომ გაემეტებინა, ვილაც ფრანგის გადასაწყვეტი არ იქნებოდა ჩემი სანტიაგოდან ჩამოყვანა. დამაშორა ჩემიანებს, მაგრამ შევეჩვიე ამ მიწას და სამშობლად მექცა. თქვენმა ნაადრევმა სიკვდილმა დამამწუხრა და იმავდროულად დამამიძედა კიდეც, რადგან თქვენი ხმის გაგება და გულის ამოცნობა შევძელი, ჩემს ოჯახად იქეციით.

აგნესას ტოტებზე მწუხარება ჩამოწვა და გაურკვეველმა ხვალინდელმა დღემ გულგრილი აბღიაც კი დააფიქრა.

ტიტავენა: ბავშვებო, ნუ შეშინდებით! იქნებ შევძლო სხვა მიწაზე გაცოცხლება! თუ გადავრჩი, იმ კაცს თქვენი სურვილების შესრულებას ვთხოვ. მარტო მან ხომ არ უნდა აისრულოს სურვილები?!

ბაბალე: ამას როგორ შეძლებ, აგნესა?

აგნესა: მე ხომ შუამავალი ვარ მიწასა და ცას შორის! როგორც შუამავალს, მომისმენს.

ბაბალეს ელიმებოდა მოხუცის სიტყვებზე; არ სჯეროდა საოცრების.

დავარი: ჩვენ აწი აღარაფერი გვაცოცხლებს, მაგრამ სამართლიანი თხოვნა მაქვს: იქნებ ისეთი წამალი გამოიგონოს, კიბო რომ მოსპოს.

აგნესა ხვდებოდა, თუ რატომ იყო ეს დავარის თხოვნა; დავარი 14 წლის გარდაიცვალა ნანღავის სიმსივნით.

ანუსია: მე რა ვთქვა, მკვდარს რა სურვილი უნდა მქონდეს!

დავარი: ნუ ხარ უიმედოდ, ანუსია, რაც სიცოცხლეში გინდოდა, ის ინატრე. ეს ენდომებათ ცოცხალ ბავშვებსაც.

ანუსია: ვინატრებდი ათწლიან სიცოცხლეს – მშვიდს, სადაც მამა დედაზე არ იძალადებდა.

თვალცრემლიანმა ანუსიამ აბდიას გადახედა, უხმოდ მიანიშნა და დაელოდა აბდიას ნატვრას.

აბდია: მე ვინ მკითხავს ნატვრას, როცა თავგაცხელებული დიდები წყვეტენ, ბავშვმა მინაზე იარსებოს თუ არა. ტერორიზმის მსხვერპლი ვარ, რომელსაც სიცოცხლე წაართვეს. ოჯახი ისე დამეკარგა, დღესაც არ ვიცი, სად არიან.

ამომ თირკმლის ადგილზე ხელი მოისვა და ცივი ხმით წარმოთქვა: დედის აღსარება მინდა მოვისმინო!

აგნესა: რატომ ასე სასტიკად, ამო?

ამო: დედა არ მისმენდა, არ მკითხულობდა... ვინც მეგონა, მისმენდა, ის იქცა ჩემთვის ავტორიტეტად. ეშმაკს მივენდე; მშობლის ჯიბრით სექტანტი გავხდი. დედის გულგრილობა მაგაჟებდა. თირკმელიც დავკარგე და სიცოცხლეც, ცხოვრებას ვეთამაშებოდი და წავაგე. ახლა დედის სინანული მინდა მოვისმინო (ამომ თავი კალთაში ჩარგო).

თომა სათქმელად მოემზადა; უნდოდა, მშობლების ქება დაეწყო, მაგრამ ბაბაღემ შეაჩერა: აბა, ჩვენ რა უნდა ვთქვათ?! მამის ავტომობილს სწრაფად მომავალი მთვრალი მძღოლი დაეჯახა და იქვე დასრულდა ჩვენი სიცოცხლე. ჩემი და თომას ნატვრაა, ჩვენმა მშობლებმა დაასრულონ ძვირადღირებული წლისთავების გადახდა და ბანკებში შენახული დანაზოგი გაუნანილონ უპოვარ ბავშვთა ოჯახებს

აგნესას ცრემლებით დაუსველდა ტანი.

აგნესა: ასი წლის განმავლობაში ასე არ დავმძიმებულვარ! თქვენმა სიტყვებმა დამამძიმა. როგორ ვზიდო ამდენი ნატვრა ისე, რომ მინას არ მოვცილდე!

დავარმა შიშველ თავზე ხელი მოისვა და თქვა: კარგი, დავიძინოთ, დასვენება გვჭირდება, ხვალ საღი გონებით მოვიფიქრებთ რამეს.

ბავშვები უხმოდ დამორჩილდნენ დავარის რჩევას.

მწვანე კაბაში გამონყობილ ანუსიას უკან გაჰყვა ამო. ბავშვები დაიშალნენ შეკრების ადგილიდან და ტიტავენას ფეხებისკენ გაემართნენ დასაძინებლად.

შუალამე იქნებოდა, პროფექტორების ნათებამ და ბულდოზერების ხმამ გამოაღვიძა ბაბაღე. პატარამ ფოთლები გადაიძრო და ელვის სისწრაფით მოექცა ხის ტოტზე, რომ უკეთ დაენახა, რა ხდებოდა.

ტიტაევნა კვნესოდა.

ბაბაღემ დაიყვირა: ბავშვებო, გაიღვიძეთ, მგონი ტიტაევნა მიჰყავთ!

ბაბაღეს ხმაზე ყველა წამოცვივდა. ამო არსად ჩანდა; ტექნიკა ტიტაევნას ეჭიდებოდა ამოსაგლეჯად; აგნესა ტიროდა; ბავშვები ყვიროდნენ, მათი კი არავის ესმოდა. აბღია შეეცადა ტექნიკასთან მისვლას და გამორთვას, მაგრამ თომამ შეაჩერა: ახლა თუ ხიდან ჩახვალ, აგნესას დავმორდებით და ველარასდროს ვიპოვით მას. არ უნდა დავტოვოთ.

დიდი ბრძოლის შემდეგ აგნესა ამოგლიჯეს. ამოს კივილმა ბავშვები შეაშინა. ამო დასისხლიანებული ფეხით ძლივს აფოფხდა ტოტზე. ფესვებთან ეძინა ამოს და ბულდოზერის ბასრ კბილს მისი ფეხის თითი შეეწირა. ანუსიამ ფოთლები დააფინა ამოს მარჯვენა ფეხის ნეკა თითზე, სულს უბერავდა. ბავშვები ტიროდნენ.

აბღია, როგორც ვაჟკაცი, თავს იკავებდა, რომ არ ეტირა. ხის წვეროდან აგინებდა მუშებს, ძილის წინ მომარაგებულ ქვებს უშენდა და ბრაზდებოდა, რომ მიზანს არ ხვდებოდა ნასროლი.

ტიტაევნა ორი კატერის თანხლებით შავ ზღვაში შეაცურეს. ხე ზღვის თავზე ამოვიდა. ბავშვები გაოცდნენ. არცერთმა ცურვა არ იცოდა. მოსწონდათ ზღვა და თან ეშინოდათ. ბავშვები ტიტაევნას სუნქვას გაფაციცებით უსმენდნენ და პერიოდულად ზღვის წყალს ასხამდნენ, რომ გულს არ ემტყუნა მოხუცისთვის. აგნესა თავს ცუდად გრძნობდა. ამოს ტკივილი ანუხებდა და ცდილობდა, ბაბაღეს რჩევა გაეთვალისწინებინა და ფეხი ჩაეყო მარილიან წყალში, რომ ჭრილობა მოშუშებოდა.

როგორც იქნა, მიაღწიეს ურეკის მიწას. ტიტაევნა მდიდრის სახლში დააბინავეს, წამალივით მიწა მიაყარეს. იგი კომაში იყო, რეანიმაციულ წუთებს განიცდიდა, ხუთი დღე ეძინა. ბავშვები მორიგეობით ღამეს უთევდნენ და ტიტაევნას მზის სიმღერას

უმდეროდნენ. ბავშვების ჭირისუფლობამ და მათმა სიყვარულმა აგნესა გამოაფხიზლა. ტოტები აშრიალდა გამთენიისას, პირველ-მა აბდიამ დაინახა აგნესას გამოღვიძება და დაიყვირა: აგნესა ჩვენთანაა!

დღები გადიოდა. აგნესა ჯანმრთელდებოდა. მრავლისშემძლე ყოველ სამშაბათს ტიტავენასთან მოდიოდა და ხეს ხელებით იხუტებდა, თითქმის ერთი საათი იდგა გაშეშებული. ბავშვებს უკვირდათ. ბაბის ეცინებოდა. ბავშვები ინდიგოსგან პასუხს ელოდნენ. დენდრო... დენდრო... დენდროთერაპია, დენდროთერაპია.

ანუსია : რა?

ბაბალემ ხუჭუჭ ქერა თმებზე ხელი მოიკიდა და სრულიად უდარდელად წარმოთქვა: დენდროთერაპია, ხით მკურნალობა, ხისგან იღებენ ენერგიას.

თომა: უკვდავი იქნება?

ბაბალე: ნუ სულელობ, ძმაო. დედას იმდენ კურორტზე დავყავდით და ეკოლოგიურად სუფთა საკვებით გვკვებავდა, უკვდავნი დავრჩით?

აბდია: იქნებ ხე გაქცევს უკვდავად?

აგნესამ თავზე ტოტი გადაუსვა აბდიას, ჩაიკრა და უთხრა: კი, როგორც შენ ხარ უკვდავი, რადგანაც სული ხარ. ლემის უკვდავებაზე ვინც ფიქრობს, ის ან სულელია, ან დიდად მონდომებული.

ტიტავენას ქერქს აცლიდნენ ყოველ ხუთშაბათს და ახმობდნენ ნაყენისთვის. თომას უკვირდა, რატომ არ ბრახდებოდა მოხუცი, რომ ძარცავდნენ.

აგნესა ამ კითხვას გაპრანჭული პასუხობდა: რატომ უნდა გავბრახდე? ეს კაცი მეკვრება და დადებითი მუხტით მათობს.

აგნესას გეგმა ჰქონდა, ჩანაფიქრი, რომელიც დღითი დღე ხალისს მატებდა. იგი ბრძენი ქალი იყო, მაგრამ ეს უცნაური გეგმა მოხუცის ახირებას უფრო ჰგავდა.

აგნესას სჯეროდა, მის მიერ გამოწვდილი ქერქი სასწავლს მოახდენდა უცნაურ კაცზე და ბავშვების ნატვრას

შეასრულებინებდა, და თუ როგორ, ცოტათი გაუგებარი რჩებოდა.

ბავშვებს ბრაზი გადაუვიდათ, შეურიგნენ უცნაური კაცის დენდროთერაპიას. მას შემდეგ, რაც აბდიამ მიაგნო ურეკში ციციანათელას, სალამობით ბავშვები საქანელებზე ნებივრობდნენ ცოცხალ მეგობრებთან ერთად, მათთან სიცილი უხაროდათ, თავს ცოცხლებად გრძნობდნენ. ციციანათელამ გააერთიანა ბავშვების სიხარული.

ერთი ახალგაჯნობილი ბავშვის სული ხედავდა ტიტავენას მობინადრეებს, ჩუმადაც გამოდევნებია სახლამდე. აგნესას ეს შეუმჩნებელი არ დარჩენია და ბავშვებს გასძახა, ეს პატარა ვინ არის, უკან რომ მოგდევთო. მოიხედეს და ექვსი წლის ქერა ბიჭუნა შენიშნეს. გაკვირვებულმა დავარმა დაუპატიჟებელ სტუმარს ჰკითხა:

– შენ რა, სახლი არ გაქვს, ჩვენ რომ გამოგვედევნე?!

ბიჭუნა: ლა მაგალი სახლი გაქვს!

ბავშვებს გაეცინათ ბიჭუნას ნათქვამზე.

სტუმარმა სველი ცხვირი ამაყად მოიფხანა და ბავშვებს მიმართა:

– მეც დავეტევი თქვენთან, ლა!

ბაბაღე: ეს აგნესას ვკითხვით, თუ მიგიღებს.

ბიჭუნა: აგნესა ვინაა, ბებიასენი?

ტიტავენა: როგორი პატარაა! ბაბი, ვინ არის ეს ბავშვი?

ბაბაღე: ჩვენ არ ვითვლით ქრომოსომებს!

ბიჭუნა: ჰო, ცვენ არ ვითვლით ქლომოსომებს, ნულც თქვენ დაითვლით და მიმიღეთ! ექვსი იქნებით თუ სვიდი, ლა მნისგნელობა აქვს... მიმიღეთ ლაა...

ტიტავენას გაელიმა და თქვა: ესე იგი დღეიდან ახალი ქრომოსომა გვყავს, დაუთვლელი.

ასე შეიმატა ურეკში ოჯახის კიდევ ერთი ნევტი ტიტავენას სტუმართმოყვარე გულმა.

რეიტინგი

ქალბატონი კილე იჯდა დეველოპერული კომპანიის ფოიეში და ელოდა მდივნის დაძახებას. ერთი დიდი კოლბის ფორმის შენობის მინებიან აბსტრაქციაში გეომეტრიული ფიგურები გამოსახულიყო. სართულები გაურკვეველი ლაბირინთებით იყო აშენებული. კილე იჯდა და ფიქრობდა ინტერვიუზე, რომელიც რესპონდენტთან ჰქონდა დაგეგმილი. „მან რომ იცოდეს, რა საშინელებას ვუპირებ, ალბათ, აქვე გამომიტანდა განაჩენს... საერთოდ არ ვნაღვლობ. მთავარია, გადაცემის რეიტინგი. არც დირექტორს უკითხავს, რა გზით მოვახერხე მასთან შეხვედრის დაგეგმვა.“ ამ ფიქრებში იყო კილე, როცა მოკლე კაბაში გამონკეპილმა დიდტუჩებიანი მდივანი გაჩერდა კილესთან და სახის დაჭიმული ფასადით, რომელზეც მხოლოდ ტუჩები ცმაცუნობდა თავისთვის. კილე გამოაფხიზლა ხმოვნებმა, რადგანაც თანხმოვნებს აჩერებდა სილიკონები.

კილე: რა თქვით?

მდივნმა უმიმიკოდ წამოიხავლა: ბლიცი გელოდებათ... გთხოვთ, წამომყევით.

კილე წამოდგა და პიჯაკი შეისწორა. მდივანი წინ მიუძღვოდა და ტოვებდა გამაბრუებელ სურნელს. როგორც იქნა, გაიარეს შესასვლის ლაბირინთები და შევიდნენ ბლიცის კაბინეტში. ბლიცი ზურგით იჯდა ფაქტობრივად დარბაზისოდენა ოთახში. იმდენად გრძელი მაგიდა იდგა, კილესთვის ხმა რომ მიენვდინა, ბლიცს რუპორი დასჭირდებოდა. მდივანმა სკამზე მიუთითა ჟურნალისტს და ოთახიდან გავიდა.

კილემ დრო იხელთა, სანამ ბლიცი საუბრობდა; მაგიდის ქვეშ მოსასმენი შეაცურა მიაკრა. ბლიცი ტელეფონით შეუთანხმდა ვილაცას შეხვედრაზე, კილეს არ გამოპარვია და გულში იმეორებდა: „მეშვიდე ბოჰემის ქუჩა №8, შაბათი, 3 საათი...“

ბლიცი შემობრუნდა და გაკვირვებულმა სტუმარს გახედა: – თქვენ უკვე აქ ხართ? სავარძლიდან წამოდგა და მიუახლოვდა კილეს, დაჯდა მის სიახლოვეს. ბლიცს მუდმივად დასთამაშებდა ემპაკური ცივი მზერა, თითქოს ამბობდა, მე ყველაფერი ვიცი თქვენს შესახებო. იგი გახლდათ გავლენიანი პიროვნება. მართავდა დეველოპერულ კომპანიას და მეგობრობდა ქალაქის მერთან, რომლის დახმარებითაც ახერხებდა საუკეთესო მინების ათვისებას. ბლიცი მერის არჩევნებისთვის ემზადებოდა.

– 20 წუთი გაქვთ ინტერვიუსთვის. – შეახსენა რესპონდენტმა ჟურნალისტს.

კილემ მადლობა გადაუხადა შეხვედრისთვის, დიქტოფონი ჩართო და დაიწყო არჩევნების თემაზე კითხვების დასმა. კილე რესპონდენტს ყალბი აღტაცებით უსმენდა.

ინტერვიუ დაასრულა მდივნის შემოსვლამ და შეახსენა ბლიცს, რომ შეხვედრა ჰქონდა სხვებთანაც.. კილემ მადლობა გადაუხადა რესპონდენტს და წელი ნაბიჯებით გაემართა კარისკენ. ჭიქაში წყლის დასხმის ხმა მოესმა, უკან მიიხედა და დაინახა ქალაქის მერი, რომელიც ოთახის მინებიანი ტიხრის მიღმა იმყოფებოდა მთელი ინტერვიუს განმავლობაში. კილეს გაუკვირდა, ქალაქის მერი კი გააღიმა ჟურნალისტის დაბნეულმა მიმიკამ. გასასვლელში ინტერვიუერს ბლიცის პარტიის ლიდერი მაკარიჩი შეეფეთა. მაკარიჩმა კილეს ვაჭრის თვალით შეხედა. უღვაშის ქვეშ ტუჩებს აცმაცუნებდა. ჟურნალისტი მიესალმა თავის დაკვრით ლიდერსა და მერს და ოთახიდან გავიდა. მაკარიჩი და ქალაქის თავი ბლიცთან მიჩორდნენ და დაიწყეს კილეს შესახებ საუბარი.

მაკარიჩმა გაკვირვებით ჰკითხა ბლიცს, როდის იყო ინტერვიუებს აძლევედი, თან ასეთ ურეიტიმგო ტელევიზიას, მედიასთან ჩანერებზე ჩვენი პარტიის სხვა წარმომადგენელი გამოდისო .

ბლიცმა მერს გადახედა და თქვა, როლიმ მთხოვაო . აფჯერად მაკარიჩი ქალაქის მერისგან დაელოდა ახსნას.

მერი: სამი დღის წინ ტელევიზიის იუბილე იყო, ბანკეტი ჰქონდათ, მაგრად დავლიე. ტელევიზიების დირექტორები და ეს ჟურნალისტი იყვნენ. დავნაძლევედი პარლამენტართან პრეზიდენ-

ტის მედიასთან ურთიერთობის სპიკერის თანდასწრებით, რომელიც უაზროდ მიმტკიცებდა, რომ ჟურნალისტი დამოუკიდებელი ბუნებისაა, მე კი პირიქით, ხაზს ვუსვამ დამოკიდებულებას რეიტინგზე.

მაკარიჩი: რაზე დანაძლევდით?

მერი: კილეზე.

ბლიცი: რაო?!

მერი: რომ ნებისმიერი ჟურნალისტი შენთან ინტერვიუსთვის სამი ადამიანის თვალწინ ჩაიხდიდა და მოფსამდა.

მაკარიჩმა გადაიხარხარა, მეც რომ ჟურნალისტი ვყოფილიყავი, მოფსამდი.

მერი: ეგ მეც ვიცი. იდეა ჩემი იყო და ისიც ვიცოდი, რომ მოვიგებდი და დიდ თანხას ჩამოვედი. ხალხი რომ გაიფანტა და ოთახში დავრჩით მე, პარლამენტარი და მედიასთან ურთიერთობის სამსახურის უფოსი, შევეთანხმდით, აგვერჩია ნაკლებად რეიტინგული ტელეჟურნალისტი და ის კილე აღმოჩნდა.

ყურები დაცქვიტა მაკარიჩმა.

მაკარიჩი: მერე?

მერი: რა მერე?! ვერ ხედავ, ამ კარიდან გავიდა და ინტერვიუ აიღო ბლიცთან.

ბლიცი: არ მჯერა, რომ მოფსა. ხუმრობ, როლ. (შემფასებლის თვალით გახედა)

მერი: კი მოფსა, მაგრამ პარლამენტარს დააფსა ფეხზე.

ბლიცი გაოგნდა და ნელ-ნელა სახე დაეფარა ღიმილის ნაოჭებით..

მაკარიჩი განითვლებული სახით სიცილისგან იგუდებოდა.

მაკარიჩი: ბლიც, წყალი!

ბლიცმა წყალი დაუსხა და მიაწოდა.

მაკარიჩი წყალს სვამდა და ახველებდა.

ბლიცი: ნესები დაარღვია?

მერი: არა, ჩვენ შევეთავაზეთ, ჩვენ თვალწინ მოეფსა და ადგილი არ გაგვისაზღვრავს მთვრალეებს.

ბლიცი: ნეტავ ცალი თვალთ დაემენახა პარლამენტარის სახე!

მერი: მობილურში მაქვს, რომ დაიტენება, გაჩვენებ.

ბლიცი ერთ წერტილს მიაჩერდა და წარმოთქვა: მაგარი გოგო ყოფილა. გამიგე მის შესახებ ყველაფერი.

მაკარიჩს ეშმაკურად ელიმებოდა.

ოთახში მდივანი შემოვიდა და ყავა შემოიტანა.

მაკარიჩი: ყველაფერზე წამსვლელები არიან ეს ჟურნალისტები, ოღონდ რეიტინგი მოიპოვონ.

ბლიცმა ცივად გახედა მაკარიჩს: მეც უნდა ჩავვარდე ამ წუმპეში?!

მერი: დროულად დაასრულეთ ყავის სმა, ეკონომიკის სამინისტროში წავიდეთ, შეხვედრას 40 წუთში. ბლიც, თუ რამე არ მოგეწონოს, შეხვედრისას არ გაამჟღავნო. მე ძირიანად შევისწავლი მათ წინადადებას და მერე შევჯერდეთ.

ბლიცი: ბოლოს რომ უარი თქვან?

მერს გაეცინა: მინსტრს ჩავძირავთ. აბა, რისთვის არიან ქვეშეფსია ჟურნალისტები?!

მაკარიჩს თვალები კმაყოფილებით აუციმციმდა და თქვა: ყველას ჩაძირვა შეიძლება უწყლოდ; სიტყვა ადამიანის სულს სპობს...

ბლიცი: ... თუ შუბლის ძარღვი არა აქვს განწყვეტილი.

მერი: ძარღვს თვითონ განწყვეტს, ცდუნებას ვერ გაუძღვება. მთავარია ძალაუფლება, დანარჩენი მეორეხარისხოვანია.

ბლიცმა ლილაკს დაჭირა.

– გისმენთ, ბატონო ბლიც.

ბლიცი: მანქანა მოვიდეს, ეკონომიკის სამინისტროში მივდივართ. 4-ზე უცხოელები მოვლენ.

მეგობრებმა დატოვეს კაბინეტი და ოთახიდან გავიდნენ.

მეორე დღეს, შაბათს, 15:00 საათზე კილე მივიდა კოლბის შენობაში ითხოვა ბლიცის კაბინეტში შესვლას. შესვლის მიზეზს ასაბუთებდა იმ გარემოებით, რომ ინტერვიუს დროს ჩიპი დაუვარდა და მდივანს სთხოვდა კაბინეტში შეყვალას. (კილემ იცოდა, რომელიღაც ფისოს რომ უნდა შეხვედროდა ბლიცი და კაბინეტში არავინ დახვდებოდა. მდივანს უარი არ უთქვამს კაბინეტში

შეყოლაზე, რადგან მისი ბოსი არჩევნებისთვის ემზადებოდა და ჟურნალისტის კეთილგანწყობა სურდა. კილე იმ მაგიდასთან დაჯდა, რომლის ქვეშაც მოსასმენი ჰქონდა შეცურებული. ხელები მოაფათურა, მაგრამ ამოდ. იქ მოსასმენი აღარ იყო. დაიხარა, ფეხსაცმლის თასმა შეისწორა, მოშორებით ჩანდა მოსასმენი.

კილე: მაპატიეთ, დაგაყოვნეთ . ცხელა ძალიან. წყალს ხომ ვერ დამალევენებთ?

მდივანი: ახლავე, გენაცვალე!

კილემ დრო იხელთა და მოსასმენი კაბის ჩიბეში ჩაიდო.

შემდეგ უშედეგოდ დაინყეს ჩიპის ძებნა. კილე არტისტულად შეწუხებულიყო ჩიპის დაკარგვით. მდივანი თავს იმართლებდა:

- აქ რომ დაგვარდნოდათ და დამლაგებელს ენახა, აუცილებლად გადმომცემდა. თუ ძალიან პატარა იყო, შეიძლება მტკერსასრიტმა შეინოვა.იქნებ სხვაგან დაგივარდათ?

მდივანმა ტუჩები ააცმაცუნა, კილემ ბოლო კითხვა ვერ გაიგო და არც უცდია გაეგო; მდივანს მადლობა გადაუხადა ყურადღებისთვის და სწრაფი ნაბიჯებით გავიდა ოთახიდან.

მიკრაფონს ჩაენერა სამი დღის მასალა: ბლიცის რამდენიმე მნიშვნელოვანი შეხვედრა, რომელიც ბომბი იყო მედიისთვის და ბლიცისთვის ჩაძირვა; მოსმენილი ალაფრთოვანებდა, ჟურნალისტის ქვეშეფსიობაზე ელიმებოდა და ფიქრობდა: „აბა, ვნახოთ, ვინ დარჩება ქვეშეფსია!“

კვირა დილა როლის ოჯახში; მობილურის ზარი, როლის ხმა:

- გისმენთ, რომელი ხართ?

კილე: „ქვეშეფსია ჟურნალისტი“

როლი: ვინ?

კილე: „ქვეშეფსია ჟურნალისტი“! ტელევიზორი ჩართე მე-5 არხზე!

როლიმ, ნახევრად მძინარემ, პულტი მოიმარჯვა, ტელევიზორი ჩართო და არხი მოიძია. ჟურნალისტი კილე დაინახა მხოლოდ და მოესმა მისი და ბლიცის ხმა; ყველაფერი აირია, კადრები უკან დაეხვია ... ბლიცის კაბინეტი ...ცივი ოფლი ... ყვირი-

ლი ... სილიიიიი ... თეთრხალათიანი ქალი და მერის დაბრუნება
სალაციდან. როლი გონს მოვიდა .

ექიმი: გადაგიყვანთ!

როლი: არა... არ არის საჭირო, უკეთ ვარ. მადლობა. და-
ტოვეთ ჩემი სახლი.

ექიმი: თქვენი დატოვება არ შეიძლება.

როლი: დატოვეთ სახლი! მე მყავს ჩემი ექიმი.

სასწრაფოს ექიმი უხმოდ გავიდა.

– სილი, მომეცი მობილური!

სილი: არ გინდა!

როლი: მე ვიცი, რა მინდა!

სილიმ უხმოდ შეასრულა როლის ბრძანება.

ზუმერი.

კილე: გისმენთ!

როლი: ამოგთხრი, კილე! კილერი ხარ, ოღონდ ქვეშეფსია.

კილე: ქვეშეფსია არ ვარ.

როლი: მე მაქვს შენი მოფსმის შედევერი და გავასაჯაროებ.

კილე: (იცინის)... რას გააშუქებ? როგორ გაფსამთ ფეხებზე?

როლი ღრიალებს...

კილე: ხანმოკლეა თქვენი ძალაუფლება. უნდა გცოდნოდეთ,
ყველაფერი ბუმერანგით უკან ბრუნდება.

როლი: მერე არ გემინია, რომ დაგიბრუნდეს?

კილე: ეს ჩემი სამუშაოა; ხალხმა ყველაფერი უნდა იცოდეს!

როლი: ასეთი გზით?

კილე: მიზანი ამართლებს საშუალებას.

როლი :რამდენი გინდა, რომ ყველაფერი უარყო?

კილე: არ ვიყიდები!

გრძელი ზუმერი ...

პროკურატურა, გამოძიება, დაჭერების სერია, შევსებული
ბიუჯეტი, გრძელი ცხვირები, ვილაცის ქილიკი, ვილაცის აღზევე-
ბა, დაცემა ...

ქალაქის მერის ოცნება კადრებმა დამსხვრიეს. დამარცხებუ-
ლი მერი თვალეგახელილი იწვა საავადმყოფოს ლოგინზე და

უიმედოდ უსმენდა ადვოკატის საუბარს. მერის გონებაში ერთი აზრი ტრიალებდა: „რა გამოვტოვე?“ – პასუხიც იქვე ჰქონდა; ნანობდა იმ ფაქტს, თავიდანვე რომ ვერ შეაფასა ჟურნალისტი. იხსენებდა სანაძლეოს და მეგობრის სახეს კილეს ნამოქმედარზე. ადვოკატი საქმის დასაბუთებას ცდილობდა, როცა მერის სახე ჯერ ღიმილმა დაფარა, შემდეგ სიცილი აღმოხდა. ადვოკატი გაჩუმდა, ვერაფერს მიხვდა, შიში შეეპარა მერის გონიერებაში. მერი ხარხარებდა და როცა სული მოითქვა, უთხრა, მგონი ლოგინი დავასველეო და გააგრძელა სიცილი.

როლი: სანიტარს დაუძახე.

ადვოკატი ვერაფერს მიხვდა და გავიდა პალატიდან სანიტრის დასაძახებლად. მერი დამშვიდდა, სიცილის ცრემლი მოიწმინდა. როლიმ ჩაიხედა საბნის ქვემოთ და თქვა: აი, ვინ არის ქვეშეფსია...

იმ დღის შემდგომ მერი სიმპათიით განეწყო კილეს მიმართ.

როგორც ყოველთვის, მეოთხე ხელისუფლებამ გაიმარჯვა. ქალაქის მერი საპროცესო შეთანხმებით გამოძვრა. ორი წლის თავზე ჰქონდა საკუთარი ტელევიზია. არხის პოლიტიკურ გადაცემაში კილე იჯდა არა როგორც რესპონდენტი, არამედ როგორც გადაცემის წამყვანი ჟურნალისტი. ეთერს ჰყავდა ოპოზიციურად და პოზიციურად აღზევებული პოლიტიკოსები, ბომონდი, პირადი ცხოვრების მსაჯულები, არასამთავრობო ინდაურები, დემოკრატიული კრუხები... არც მაცურებელი ინყენდა და ტელევიზიაც რეიტინგობდა.

ატლანტა

22 ჰამასი (აპრილი), ჰომოს (პარასკევის) ერთი ჩვეულებრივი დღე.

ატლანტას მეცნიერები ამ დღეს იკვლევდნენ ადამიანის ცნობიერებას. მათი კვლევის საგანს წარმოადგენდა საქართველოს კუთხის შვილი რაჭველი – დიდი ლაბორატორიის უცხო სხივებით განათებულ ოთახში მოთავსებული მძინარე ნიმუში, რომელიც მჟავე წყლებთან აიყვანეს. საკვლევ ნიმუშს არ უყურებდნენ, გაჰყურებდნენ ჭერში განთავსებულ ეკრანს, რომელზეც საკვლევ ნიმუშის ტვინის უჯრედები და უჯრედების ხვრელები მოჩანდა ნითელ, მოხარშულ ლოკოკინასავით, შრეებად დანანევრებული და ვაროლის ხიდზე გადებული. რალაც იისფერი ჭიაყელის ფორმის ნათურა ზოგჯერ გამოსცემდა უცნაურ სიგნალს. ნიმუშს სამი მეცნიერი აკვირდებოდა, ორი მამაკაცი და ერთი ქალი.

ქალმა ტვინის კითხვა დაასრულა და ნელა წარმოთქვა: 18 ნერტილი. ტირე (იქსი) ნერტილი, ტირე, ტირე. 100 მილიარდი ნეირონიდან არაფერი აქვს ათვისებული.

ორგანოებით განსაზღვრავდნენ რაჭველის ასაკს. ტირე აღნიშნავდა ადამიანის ძილს. ბოლოს ქალმა დაამატა, დიდხანს ანდომებენ ძილს, დროით ბევრად ახალგაზრდაა, დოკუმენტით 36 წლის. 16 ჯერ მეტი ნეირონი აქვთ და თითქმის ყველა აუთვისებელიო. ქალი ეკრანისკენ ზურგით შებრუნდა. შებრუნდნენ მამაკაცებიც. კეფის თვალები გაუფართოვდათ.

– დააკვირდით ქერქს! – ხმადაბლა, რბილად წარმოთქვა ქალმა. ჭერში, ეკრანზე, ჩანდა რაჭველის მიერ განცდილი ყველა კადრი.

მეცნიერთა მესამე თვალის ნანახ, დამუშავებულ და დანერტილ ინფორმციას ქალი ნიაგონის, სტაჟიორ აკვასა და დირექტორ ჰოროსის თვალები განსხვავებულად ეთანხმებოდნენ.

რაჭველის ისტორია რამდენიმე წამში დამუშავდა. ელექტრო-სტიმულატორის ჩიპი ამოაძვრეს ისე, რომ არც გაუგია. საცოდავი ობიექტი შეძრწუნებული გულივერით თვალებგაფაცივებული გაჰყურებდა ორი მეტრი სიმაღლის მწვანეთვალთან გოლიათებს, რომლებსაც ორი თვალის გარდა უკან, კეფასთან, მესამეც ჰქონდათ. ქალს უცნაური, წითელი, ნავის ფორმის ფეხსაცმელი ეცვა, რომელიც გაუგებარ ხმებს გამოსცემდა; იატაკს რომ ფეხს დაჰკრავდა, ფეხსაცმელიც ჩუმდებოდა. მამაკაცები ხშირად ყურებზე იკიდებდნენ ხელს, თითქოს იისფერი შუქის ნრიპინის გამოდევნა უნდათო.

ატლანტას პლანეტის მეცნიერებმა გაარკვიეს ნიმუშის წამომავლობა, გაიგეს, რომ ის იბერიელი იყო. უძველესი ცივილიზაციის მკვიდრი. მისი უჯრედების ქსოვილით დაადგინეს რაჭველის საცხოვრებელი კუთხის გეოგრაფიული მდებარეობა. ქსოვილის უჯრედები გაჟღენთილი იყო ვეძას მჟავე წყლებით. ისტორიულად რაჭა ატლანტას მკვიდრთათვის ნაცნობი და ახლობელი მიწა იყო.

ატლანტელებმა საქართველოს ანბანითა და ვაზით იცნობდნენ, კოლხური ანბანის კოდი მათთვის ფორმულა იყო იბერიის ისტორიის ამოსახსნელად. ვაზის ამოცნობა და დაგემოვნება წინა საუკუნეში ერთმა ატლანტელმა შეძლო – ხვანჭკარა დაუგემოვნებია რაჭველის მარანში. ისე მოსწონებია, ნავისებურ ფეხსაცმელში ჩაუსხამს და თავის პლანეტაზე წაუღია. დამთვრალ – დაბინდულ ტურისტს სირცხვილის გრძნობა წართმევია, ვაზის ტოტი მოუპარავს და საკუთარ პლანეტაზე გაუშენებია. ხვანჭკარასავით ღვინო არ გამოსვლიათ, მაგრამ არა უშავდა. რძე დაარქვეს მათ ენაზე და ელექსირიან სასმელს ორგანიზმის სიჯანსაღისთვის სვამდნენ. ერთ სოლ ღვინოს მიირთმევდნენ. სოლი ჭურჭელი იყო, რომელშიც დაახლოებით 120 გრ. ეტეოდა.

ატლანტა უძველესი პლანეტა იყო საოცარი ჩვეულებებით, მეცნიერული გამოგონებებით და უცნაური ჩაცმულობით. ამ პლანეტაზე არ ბერდებოდნენ და არ იყო განუკურნებელი სნეულება. აქ საუბრობდნენ უბზარო ხმით, ყველას სურვილი

იცოდნენ, რადგანაც წინასწარ კითხულობდნენ სხვების აზრებს და წინასწარვე ჰქონდათ პასუხები მზად. მათი ტვინის 80 % მუშაობდა. ტვინის ყველა უჯრედი პასუხისმგებელი იყო ადამიანის ქმედებაზე, თან არა მხოლოდ საკუთარზე. საგნებს, სხვა ოთახში განთავსებულსაც, დაუნახავად ამოიცნობდნენ და მათ ვარდნასაც რამდენიმე წამით ადრე განსაზღვრავდნენ. ამიტომ აქ არაფერი ტყდებოდა და ფუჭდებოდა. პლანეტაზე არ არსებობდა უსაქმური და თუ მაინც გამოვლინდებოდა ასეთი, სურვილს უღვივებდნენ საკუთარი იდეით. არ არსებობდა პრობლემა, გარდა დედამიწისა, რომ არ გადაენწყვიტათ. არ იყო დანაშაული, არ ჰქონდათ სასამართლო, არაფერს იყოფდნენ და ერთმანეთის მიღწევებისა არ შურდათ. ატლანტაზე ვიზუალურად ადამიანის მსგავსი, მაგრამ მესამე, ზურგის ტვინთან განთავსებული წყლისფერი თვალის მქონე არსებები ბინადრობდნენ.

სტაჟიორი აკვა მინის თხელ მონიტორზე თავის ანალიზს წერდა კალმის გარეშე; აღწერდა ნანახ – განცდილ კადრებს და გადაჰქონდა ეკრანზე. ზოგჯერ აკვა მოიღუშებოდა, ზოგჯერ კი გაეცინებოდა. კადრების მიხედვით, რაჭველს სამი შვილი ჰყავდა და მათი სიცელქე აცინებდა აკვას. სტაჟიორმა დაასრულა წერა და გაკვირვებით ჰოროს მიმართა:

– იბერიელებს რა ლამაზი და საყვარელი შვილები ჰყავთ, რატომ არ ზრუნავენ მათზე?! რატომ არ ცდილობენ ტვინის დანარჩენი უჯრედების ამუშავებას, რატომ არის ასეთი დეგრადაცია მათ თავებსა და სოციუმში. ასეთი აურზაური და უმისამართო სიჩქარე, რომელმაც დედამიწა ლერძიდან გადასწია?! რატომ არ ფიქრობენ პლანეტის გადარჩენას?! ლამაზი მელოდები აქვთ, წყალი, ბუნება, მაგრამ მაინც ბერდებიან...

ჰოროსმა აუღელვებლად, დინჯად, უპასუხა:

– ისინი იმონებენ ბუნებას თავიანთი ცხოვრების წესით, მაგრამ საბოლოოდ ბუნება დაიმონებს მათ კატაკლიზმებით. ჩვენ არ ვბერდებით, რადგან ბუნებას ვემონებით. საუკუნის წინ მონაპარ ვაზს ველოლიავებით, რადგანაც მცირესგან ბევრი კარგის შექმნა გადავწყიტეთ. ღმერთმა დააჯილდოვა ისინი ბუნებითა

და ნიჭით, ჩვენ კი დაგვაჯილდოვა გონებითა და საქმით. ისინი წუთიერ გრძნობებს ემონებიან და იმედგაცრუებულობა აბერებთ, ბოლმა ახრჩობთ და იგონებენ ომებს, კაცობრიობის საშინელ მონდომებას; ტერიტორიებს იტაცებენ, სისხლში ბანაობენ... ამ რაჭველს შეხედე, როგორი შიში აქვს თვალებში (რაჭველს თვალები გაფართოებოდა, არც სხეულის ამოძრავება შეეძლო და არც მეტყველება). შიში ანადგურებთ უფრო ადრე, რადგანაც შიში დანაშაულისკენ უბიძგებთ. მათ პლანეტაზე სამართალი არ იმარჯვებს, რადგანაც ნერგშივე სპობენ მას. ჩვენი სული ფსალმუნშია ეგოსთან. მათ ეგოიზმი იმონებს, შემდეგ სივრცეში აგორებენ. თუ წინაღობა დახვდათ, ეთაყვანებიან მას შიშით, საკუთარი მნიშვნელობის დაკარგვის შიშით. საკუთარი მნიშვნელობისთვის სიყვარულსაც იგონებენ და შიგ დროებით სახლდებიან; როცა ერთმანეთს ამოწურავენ, სხვა ობიექტს ებლაუჭებიან. სხვაგან ეძებენ ნავსაყუდელს და საკუთარ თავს გაურბიან. არ იციან, რომ ილუზია ვერ შეძლებს დროსთან თანაარსებობას, რადგანაც აცდენილია სივრცესა და დროში. მიუხედევად პლანეტის ასეთი ქაოსისა, არიან ნიჭიერები, მაგრამ ჭკუას რომ ცოდნით წვრთნა სჭირდება, ეს გამორჩენიათ.

ღირექტორის ვრცელი სიტყვის შემდეგ რაჭველთან მდგარმა მეცნიერმა ნიაგონმა გააგრძელა საუბარი:

– ბევრი კარგი რამ აქვთ; „იავნანა“ – მელოდია თითქოს ნაცნობი და მივიწყებული, ფესტოსის დისკოზე ამოტვიფრულ ანბანში ვედრება იმალება. ძველი ცივილიზაციის ხალხია, მაგრამ, სამწუხაროდ, მცირე ერია.

თეატრი ჩვენთან სულიერი ამაღლებისთვის არის, რომ განიტივართო, სულმა ისიამოვნოს და თეატრში დატოვო სანახაობა. ესენი კი რეალურადაც ნიღბებით ცხოვრობენ და თუ ნიღბების მოხსნა გადაწყვიტეს, საკუთარ თავს დასტირიან. ჩვენ ცირკის ჯამბაზს ვპატიობთ საგნების მსხვრევას, მასხარაობას, საკუთარ თავზე ხუმრობას, რადგანაც ამას ოსტატურად აკეთებენ და იქვე, ცირკში, ამთავრებენ. ადამიანები კი სხვის ცხოვრებას ამასხარავებენ და ამსხვრევენ. თუ ნიღბის მოხსნას გადაწყვეტენ, საკუ-

თარი თავი ეცოდებათ. ტრაგიკულია მათი ცხოვრება. განა იმიტომ, რომ კომედიის ცუდი შემსრულებლები არიან?! არა, მათი გაუაზრებელი ცხოვრებაა ტრაგედია. მათი კომედია ჩვენ სიცილს არ მოგვგვრის. მათი სივრცე უსაქმურობას დაუკავებია. რომლის გასახლებაც ერთ გონიერს გაუჭირდება, რადგანაც დიდი ტერიტორია დაუპყრია. სიზარმაცე აჩენს სხვებისადმი ბოლმას. მათ არ ესმით გვერდით მყოფების. სიცოცხლეში არ უსმენენ და სიკვდილის შემდეგ გლოვით ანუხებენ გარდაცვლილის სულს.

ჰოროსი: ჩვენ ვიცით დღე აღსასრულისა და, ალბათ, ესეც განაპირობებს ჩვენ მიერ დროის სწორად გამოყენებას, ერთმანეთისადმი თანადგომასა და ზრუნვას.

აკვა: ეს რას ცვლის, ჰოროს?

ჰოროსი: ყველაფერს. ნუ განვსჯით მკაცრად ადამიანს, რადგანაც მან არ იცის, როდის ენვევა სიკვდილი. როცა არ იცი აღსასრულის დრო, ამაოა გეგმის დასახვა. გეგმის გარეშე არ არსებობს საქმე. ისინი უფალმა დააჯილდოვა ბუნების სილამაზით, ნიჭითა და სიყვარულით, მათი მოვალეობა სიყვარულით ცხოვრებაა. ამ დავალებას ამპარტავნებას უხვედრებენ საპასუხოოდ და იმიტომაც მარცხდებიან. დაე, უფალმა, რომელიც მათშია, გაიღვიძოს და გადაარჩინოს დაღუპვის მატრიცა!

ჰოროსი გაჩუმდა და მისი თვალები მიეცა ფიქრს.

ნიაგონმა თქვა: მათი ჭეშმარიტება სიკვდილია, რომელიც ერთია და გარდაუვალი. ისინი არ უფრთხიან და არ უფრთხილდებიან მასთან მიმართებად გზას – დროს. მათი აღსარება ნუხილს გვეგვრის, ჩვენი – ღიმილს. ლამლამობით ვფიქრობთ განვლილ დღეებზე, რა გავაკეთეთ. ისინი აღსარების სიტყვებს მარადიული ცხოვრებისთვის ამზადებენ, ჩვენ კი მარადიულს აქ ვტოვებთ.

აკვა: მათი ღმერთი ითხოვს აღსარებას?

ნიაგონი: ღმერთი გულწრფელ სინანულს ითხოვს. მათ შიში და ზოგჯერ სინდისი ათქმევინებთ აღსარებას. ამ აღსარების შემფასებელიც ჰყავთ.

აკვა: ვინ აფასებს მათ აღსარებას?

ნიაგონი: სასულიერო პირი ფორმალურად, ხოლო შინარსობრივად – უფალი.

აკვა: ყველაფერი გცოდნიათ დედამიწის შესახებ და ამ რაჭველს რას ერჩოდით, აქ რომ მოიყვანეთ და აკვირდებით?

ნიაგონს გაელიმა და თქვა: ჩვენი გადარჩენისთვის მოვიყვანე, რადგანაც მათი პლანეტის ეკოლოგიური კატასტროფა საფრთხეს უქმნის ჩვენს პლანეტებს. მნიშვნელოვანია უფლისთვის, იბერია არ აღმოჩნდეს ავისა და ბოროტის ხელში.

სტაჟიორი: რატომ განსაკუთრებით იბერია?

ნიაგონი: იბერია სანყისია ნიჭიერებისა. ის თუ დასრულდა, საფრთხე ემუქრება დანარჩენ სამყაროსაც.

სტაჟიორმა მშვიდად ჰკითხა ჰოროსს: თუკი არ შეუძლიათ საკუთარი პლანეტის გადარჩენა, ჩვენ დავეხმაროთ?

ჰოროსმა პასუხი იცოდა, მაგრამ რატომღაც მიმართა ნიაგონს: შეგვიძლია?

ნიაგონი: სამწუხაროდ, არ შეგვიძლია. ღმერთს შევეცილოთ?! ეს მათი არჩევანია.

ჰოროსმა ზურგი შეაქცია ნიაგონს, კეფასთან მდებარე თვალი ფართოდ გაახილა და თქვა: ის ვისი არჩევანი იყო, როცა ჩვენმა წინაპრებმა მოიტაცეს რუსთაველის შემოქმედება, ნერგი ხვანჭკარა, კოლხური ანბანი? ყველა ეს სიკეთე მათგან მივიღეთ.

ნიაგონი: მართებული მსჯელობაა, მაგრამ ვარსკვლავებმაც გარკვეული მისია შეასრულეს რუსთაველის მოვლინებაში, მართო იბერიელთა დამსახურება არ არის ეს. და არ მგონია, მათ ღმერთს რუსთაველი მხოლოდ დედამიწისთვის გაეჩინა.

აკვა (საბრალო სახით): არ დავეხმაროთ?!

ჰოროსი: სამწუხაროდ, ჩვენ არ შეგვიძლია მათი დახმარება. მათ შეუძლიათ მხოლოდ.

ღირექტორი გაჩერდა, სტაჟიორს გახედა და თქვა:

– ინფორმაცია მივიღეთ. დროა, რაჭველი დავაბრუნოთ თავის მიწაზე. ფულიც გაატანეთ, რომ ცოლმა არ დაღალოს კითხვებით.

რაჭველი ჩასვეს მრგვალ ობიექტში საფრენის სახურავიდან, რადგან აპარატს კარი არ ჰქონდა. ფულიც გაატანეს და სტა-

ჟიორიც გააყოლეს. მიწის წიაღით მოუხდათ მგზავრობა, რადგანაც ატლანტა მიწის წიაღში მოთავსებული პლანეტა იყო. საფრენ აპარატს ფანჯარა არ ჰქონდა და რომც ჰქონოდა, ისეთი სისწრაფით მიქროდა, მაინც ყველაფერი შეუმჩნეველი დარჩებოდა.

აკვა რამდენიმე წუთში დაუბრუნდა ატლანტას პლანეტას.

ნიაგონი: ჰოროსის დავალება შეასრულე?

აკვა: ონში ჩამოვსვი დაძინებული, გამოფხიზლებას ცდილობდა. ჩიპი ამოვიღე მოგრძო ტვინიდან და ვაროლის ხიდში დარჩა მხოლოდ ერთი კადრი – გაგელიმება, შენი წითელი ფეხსაცმელი.

ნიაგონს მართლაც გაელიმა და სტაჟიორს მისცა დავალება:

– მომავალი თვის 22-ში რუსეთში წახვალ ტურისტად, რუსს ჩამოიყვან! ვნახოთ, მის გონებაში რა სიახლეა.

სტაჟიორი აკვა: დირექტორმა თქვა, რუსებს აღლუმი აქვთო.

ნიაგონი: კარგი, მაშინ რიგს შეცვლი და ტერორისტს ჩამოიყვან სირიიდან.

ასე დასრულდა დღე 22, ჰამასი (პარასკევი).

ჰოროსი ბნელ ოთახში იჯდა და ფიქრს მისცემოდა. მას სჩვეოდა ბნელ ოთახში ფიქრი. ოთახს კუთხე არ ჰქონდა, მაგრამ თაროდან ისმოდა კნუტუნის ხმა. კარი გაიღო და ოთახში სტაჟიორი შემოვიდა საქმიანი სახით.

აკვა: შემოძლია გავანათო ოთახი? ელექტოსტიმულატორი გადაწვა ტერორისტმა და მინდა ელემენტი მოვძებნო.

– ეს როგორ მოხდა? – გაიკვირვა დირექტორმა.

– ვირუსებით გაჭედილია ტვინის უჯრედები და სტიმულატორი ჩავსვი თუ არა, დამიბლოკა. დროზე თუ არ ჩავსვამ, წამალი გამოვა ორგანიზმიდან და ვერ შევძლებ მუშაობას.

ჰოროსმა ოთახი გაანათა და თაროზე შემომჯდარი სხეულიც ამოძრავდა. სტაჟიორს გაელიმა, ოთახის თაროზე დირექტორის მეგობარი კატა კუპი იჯდა. აკვას შემოსვლამ კუპი გამოაცოცხლა – თაროდან ჩამოხტა, სკამს ეცა, რომელზეც სტაჟიორი დაჯდომას აპირებდა ელემენტის გამოსაცვლელედ, მაგრამ არ დაჯდა, რადგანაც ზურგის თვალმა დაინახა კატის ოინბაზობა.

დირექტორი: კუპი, გადადი სკამიდან.

კუპი ატლანტაზე მოლაპარაკე ფისო იყო. თეთრი ფუმფულა ბენვით და დიდი მწვანე თვალებით.

ღირექტორი: აკვა, მეც წამოვალ ლაბორატორიაში. კუპი, შენ დაიძინე, მალე დავბრუნდები.

კუპიმ ტანი აითრია და ზღაზვნით გაემართა თავისი კუთხისაკენ, რომელიც ჰოროსს მოეწყო მისთვის.

ღირექტორმა კუპის ფიქრი ამოიკითხა, კუპისაც ჰქონდა გადამწყვეტილი ლაბორატორიაში გასვლა.

ღირექტორი: ჯერ არ წამოხვიდე, აგრესიულია ტერორისტი და სანამ ელექტროსტიმულატორს არ ჩავსვამთ, არ ღირს შესვლა.

– მე როგორ გავიგო, როდის შემოვიდე? თქვენსავით ტვინის ყველა უჯრედი კი არ მიმუშავებს! – წვრილი, ბავშური ხმით უთხრა კუპიმ მეგობარ ჰოროსს.

ჰოროსმა უპასუხოდ დატოვა კატის კითხვა და ოთახიდან გავიდა.

ტერორისტს სტიმულატრი ჩაუსვეს და, როგორც იქნა, მიიღი უცხო სხეული ორგანიზმმა.

აკვა: მზად არის ნიმუში ფ-113.

ჩაირთო ეკრანი და სინქრონულად წამოიძარა ტვინში დალექილი კადრებიც. ღირექტორი გააშეშა კადრის გამოსახულებამ: ტერორისტი ფ-ს ტვინი იყო იმდენად ნეგატიური, რომ წინააღმდეგობაში მოდიოდა ცივილიზაციასთან. მძიმე ბავშვობის კადრებმა, მისმა დაკარგულმა ხმამ და ყრუ საზოგადოებამ, ქუჩის დანაშაულმა, იარაღმა, ქაოსმა ჩაკლა ინდივიდი. მისი ადგილი არ იყო არსად – დედამინაზე ის იყო ყველგან და არსად. ცდილობდა დამკვიდრებას, მაგრამ ვერსად მკვიდრდებოდა. მუდმივ მოძრაობაში იყო სიკვდილის გასაჩენად. ყველა კადრის ამოკითხვა რთულ ამოცანად გადაექცა ატლანტას მეცნიერებს და დიდი პრობლემიდან გამოსავალს ეძებდნენ. რამდენიმე წუთის სამუშაო ბრძოლის შემდგომ მოიხსნეს საათვალეები, რომელიც იცავდა მათ თვალებს კადრებიდან წამოსული წითელი სინათლისაგან. გამორთეს აპარატი. ტერორისტს ეძინა.

ჰოროსი: რას ამბობს ნიაგონი ამ კადრებზე და, საერთოდ, სად წავიდა ნიაგონი?

სტაჟიორი აკვა: გუშინ თქვენსავით ნახა კადრები და თქვენსავით დააფიქრა.

სტაჟიორმა მაგიდის ლილაკს თითი დააჭირა და მინის გადახსნილი კედლიდან ნიაგონი შემოვიდა.

ნიაგონი: შევისწავლე მაროკოელი ტერორისტი. აგრესიულია ფრანგების მიმართ. გადავხედე მათ ისტორიას კრუზისში (ინტერნეტ სივრცეში) და აღმოჩნდა, მაროკოელებს ებრძოდნენ ფრანგები. დასკვნა: შურისძიების გარემოში აღზრდა.

აკვა: რა გავაკეთოთ?

ჰოროსი: მიძიმე სურათია... ჩვენ შეგვიძლია დავბლოკოთ უჯრედის გარკვეული ნაწილი, რომელიც პასუხისმგებელია შურისძიებაზე, მაგრამ ეს მცირეა იმ მასშტაბისათვის, როგორცაა დედამინა. გარკვეულ ქვეყნები პლანეტაზე ფლობენ ბირთვულ იარაღს. ასეთი ადამინის ხელში რომ აღმოჩნდეს, ხომ დაიღუპება პლანეტა!

ღირექტორი სტაჟიორს: კუპი არის კედელთან, გაულე, შემოვიდეს.

აკვა ლილაკს თითს აჭერს, კედელი იხსნება და კუპიც შემოდის.

კატა მეგობრის დაღვრემილ სახეს აკვირდება, ჰოროსისათვის საყვედურის სათქმელად გამოყოფილი წითელი ენა უშემდება.

ჰოროსი: მიდი ახლოს, კუპი, ნიმუშ ფ-სთან და გვითხარი შენი აზრი.

კუპი ფრთხილად მიუახლოვდება დანოლილ ტერორისტს, თათს ადებს სახეზე, თავს ხრის, ცხვირთან ყნოსავს და ცხვირბზუებულები კატა ამბობს:

- ლამაზია ძალიან, მაგრამ სუნი აქვს.
- რისი, კუპი, ჭუჭყის?- ეკითხება სტაჟიორი აკვა.

კატა: სიკვდილის სუნი.

ორი ნაბიჯით უკან ხტება კუპი და ლაბორატორიის მაღალ სკამზე თავსდება.

სტაჟიორი აკვა: ეს როგორ მიხვდი? .

კატა კუპი: ყველას გვაქვს ინდივიდუალური სუნი. ამასაც აქვს სხვადასხვა ჯგუფის სისხლის სუნი, ლაყე სუნი. ამ სუნის შეყვარება არ შეიძლება, რადგანაც მას არა აქვს ამის სურვილი. სურვილი რომ ჰქონდეს, სუნსაც არ დაიგროვებდა.

– ყოჩაღ, კუპი! – თვალები გაუნათდა დირექტორს – შენ ერთ სუნში მიხვდი იმ ამაობას, რომელსაც ჩვენ ვერ მივხვდით, სწორედ ადამიანთა ტემპერამენტი, ჰორმონები, გენეტიკა და გარემო აყალიბებს იმ ფსიქოზს, რომლის წინაშეც უძღურნი ვართ. ტერორისტის მაგალითით შედეგიც სახეზეა.

კუპი სიამოვნებისგან გაიზმორა, თავი ასნია ამაყად და თქვა:

– რა ყოჩაღი ვარ! მე აღმოვაჩინე, მგონი, დღეს დამასაჩუქრებს ნიაგონი კოცნით. – კატამ თვალები დახუჭა, წინ სახე გამოსწია და გაიტრუნა ნიაგონის კოცნის მოლოდინში.

ნიაგონს გაელიმა, კატას მიუახლოვდა და თავზე ხელი გადაუსვა.

ჰოროსი: უნდა გამოვიგონოთ ისეთი ოზონი, რომელიც კატასროფის დროსაც დაიცავს დედამინას. სხვა გზა არ არის.

ნიაგონი: ტერორისტებს რა მოვუხერხოთ?

ჰოროსი: მათ ქვეცნობიერში ზევსის ცეცხლი ტრიალებს არა სამყაროს გასათბობად, არამედ დასაწვავად. სხვა ადამიანების გულგრილობამ და ძალადობამ აქციეს ისინი ტერორისტებად.

აკვა: იქნებ ამ ტერორისტის გაუნათლებლობაშია მიზეზი?

დირექტორი ჰოროსი: არა მხოლოდ გაუნათლებლობის. განათლებულსაც შეუძლია ჩაიდინოს ბოროტება, როის საფუძველიც ეგოიზმია. მათთვის ერთი პილის (ფულის ერთეული, ერთი თეთრის ეკვივალენტი) ფასია სიცოცხლე. სიცოცხლეს სიკვდილით პასუხობენ. დღეიდან ვიმუშავებთ პრევენციის პროგრამაზე, რომ დედამინა ნაკლებად დაზიანდეს, ხოლო ტერიტორიებზე პოლიტიკოსებმა იფიქრონ. ჩვენ არ გვაქვს უფლება, ადამიანს წავართვათ სიცოცხლე, ტერორისტსაც კი. ნიაგონ, ტერორისტი გაუშვით თავის სამშობლოში, მაროკოში და გაუთიშეთ ტვინის ის ნაწილი, რომელიც სულიერი ტკივილის მახსოვრობაზეა პა-

სუხისმგებელი, მას უნდა დაავიწყდეს ტკივილი, რომ შეძლოს ცხოვრების გაგრძელება.

ლაბორატორიაში შუქი გამოირთო. მხოლოდ ჰოროსმა იგრძნო წინასწარ შუქის გამორთვის საფრთხე და ხელის ფანარი მოიმარჯვა.

ტერორისტმა გაიღვიძა, რაღაც დაიმსხვრა, კატა აჩხავლდა.

ჰოროსმა ფანარი აანთო და იატაკზე დავარდნილი ტერორისტი იხილა, რომელსაც ლაბორატორიის გატეხილი კოლბით ვენები გადაეჭრა.

კუპი, მაგიდაზე შემომჯდარი, დამფრთხალი თვალებით ჰოროსს სთხოვდა შეეღას.

ჰოროსს მწარედ გაეღიმა იმ ამოუცნობ შემთხვევითობაზე, რომელის წინაშეც მეცნიერებიც უძლურნიი აღმოჩნდნენ.

ასე დასრულდა კიდევ ერთი დღე ატლანტაზე.

ლოლა

კარგ წინგთან განშორებას არცერთი მოგონება შეეძრება. იგი მთელი ცხოვრების განმავლობაში გაგყვება თავისი ამბიციური პერსონაჟებით და ადამიანებზე ისეთ წარმოდგენას შეგიქმნის, მეტოქე რომ არა ჰყავს, რადგან წინასწარ განსაზღვრულ სტერეოტიპს ანადგურებს და, როგორც არ უნდა მოინდომოს მკითხველმა, ყოველთვის დარჩება ნაკითხულის გავლენის ქვეშ. წინგთან ურთიერთობის დანყებას გამართლებაც უნდა, რადგანაც არ იცი, ჯერ რომლით დაიწყო, რამ შეიძლება გაამართლოს შენი მსოფლხედველობის არეალი. როცა შენთვის უინტერესო ნაწარმოებს შემოგაჩვენებენ ან რიგში თავ-პირის მტვრევის ფასად ისეთ უინტერესო წიგნს შეიძენ, მასობრივად ყველა რომ კითხულობს და შენც უცილობლად უნდა წაიკითხო – ეს ხომ უმეტესი საშინელებაა!

ყველაზე დიდი გამართლება მაინც ბუკინისტის მიერ შერჩეული წიგნია, მრჩეველისგან არაერთგზის გაანალიზებული; მას ხომ ყველა პერსონაჟთან მოუწია გაბრძოლება, რაც ზოგჯერ გამარჯვებით, ზოგჯერაც ზავით დასრულდა, რომელსაც დაუნგრის სტერეოტიპი, ჩარჩოებში რომ აქცევდა. რაღა ბევრი გავაგრძელო, მინდა მოგიხსროთ ლიტერატურის დიდად დამფასებელ, გური-აში მცხოვრებ ერთ ბიბლიოთეკარ ქალზე. გაუთხოვარი ქალი იყო ლოლა. მას პატარა, კოხტა ტანი და ძალივით ერთგული თვალები ჰქონდა. ყოველთვის მზად იყო, შინ თუ გარეთ, თანაბარი დახმარება გაეწია ოჯახის წევრისა თუ მის ბიბლიოთეკაში შესული მკითხველისათვის. მკითხველსაც თითქოს ინტუიციით არჩევდა – თუ კი ვინმე უდიერად მოექცეოდა წიგნს, ლოლას რისხვას ვერ გადაურჩებოდა. შორეულ წარსულში ალბათ ასეთ მრისხანებასაც ჰქონდა თავისი გამართლება, როცა პლატონმა ნერგების აშლის თავიდან ასაცილებლად მის მიერ გახსნილი ფი-

ლოსოფიური სკოლის კარზე მიანერა: „ვინც გეომეტრია არ იცის, აქ ნუ შემოვა“, ე.ი. ვინც მოუმზადებელია ობიექტურობის მისაღებად, აქ მისი ადგილი არ არისო! ლოლას ბიბლიოთეკის კარზე ეწერა: „გაუფრთხილდით წიგნებს, როგორც მეგობრებს და თუ ვერ შეძლებთ მათ გაფრთხილებას, გთხოვთ, ბიბლიოთეკაში ნუ შემოხვალთ!“. ამავე აზრის იყო დიდი რუსი პოეტი ალექსანდრე პუშკინიც, რომელიც თავის ერთგულ მეგობრებს სიკვდილის წინ ემშვიდობებოდა, რადგან მხოლოდ წიგნებმა გაუწიეს მას ერთგული მეგრობა.

ლოლას ჩუმიად ჰქონდა გადანახული ის ლიტერატურა, რომელი დიადი კომუნიზმის ხანაში იკრძალებოდა. როცა პირველად ლოლას უკითხავად აკრძალული წიგნი გამოვაძვრინე დაფარული თაროდან, მისმა თვალებმა მიმანიშნა, რომ რაღაც ცუდი გავაკეთე. პატარა ვიყავი და ვერ ვაანალიზებდი ჩემს ქმედებას. ჰეკლბერი ფინივით დამემერთა, როცა მან ჯიმი გააპარა და ღმერთს სთხოვდა დახმარებას დადგენილი წესის გადახვევისთვის... აბა რა მოსატანია რასიზმი კომუნიზმის მშენებლობასთან მიმართებით, როცა თითქოს ყველა თანასწორნი ვიყავით!.. დღეს უფრო მეტად გვინდა თავისუფალი დავრჩეთ ჩვენს აზრებსა და სიტყვებში! ფაქტი ერთია: მაშინ ისჯებოდი ეროვნული თვითმყოფადობისთვის, დღეს კი ჰარი-ჰარალე თავისუფლება გვაქვს, რომელსაც უპასუხისმგებლოდ ვექცევით.

დავუბრუნდეთ ისევ ჩვენს მთავარ პერსონაჟს. მამა არ ახსოვდა ლოლას, დედის მოგონებიდან იცოდა მხოლოდ, რომ მღვდელი იყო და მორწმუნეებს ემსახურებოდა. იგი, როგორც სოციალისტური ქვეყნის მოქალაქე და და სკოლის დირექტორის მული, თავს იკავებდა ეკლესიაში ღვთისმსახურებაზე დასასწრებად. ეს იმ რეჟიმის დამსახურება იყო. შესაძლოა მისი დიალექტური აზროვნება ძველსა და ახალ აღქმაზე კითხვის ნიშნებს ბადებდა, მაგრამ ეს არ იყო ათეიზმი, უბრალოდ შემოთავაზებული აღქმის გადამონმებას წარმოადგენდა, რადგანაც მისთვის რწმენა იყო არა ზელოგიკური, რაც წმინდა წერილს მოაქვს, არამედ ძიების პროცესი, როცა ყველაფერ შემოთავაზებულს

ადეკვატურად მიდგომა სჭირდება. მისი ცხოვრება და სამსახური იყო ძიების პროცესი, მიუხედავად ძალიან ასკეტური აღნაგობისა.

იუმორის საოცარი გრძნობა ჰქონდა – დროული და დამაფიქრებელი, რასაც ორი ფაქტორი განაპირობებდა: ნიგნების სიყვარული, საიდანაც სწავლობ ტრაგიზმის იუმორით გადმოცემას და გურული დიალექტი, აზრთა სისხარტე. ვინ იცის, რამდენ ხანს მიგყვება მსენელს გურული ხუმრობა და როგორ ცდილობ, თავი მოიწონო მოსმენილის სხვა გარემოში გამეორებით, მაგრამ ამაოა შენი მცდელობა, რადგან არასდროს გამოდის ისეთი, როგორიც პირველადი იუმორი იყო.

ლოლას კლასიკური, მკაცრი ჩაცმულობა და თითქოს უინტერესო დამოკიდებულება სამოსისადმი, სრულიად არ მეტყველებდა იმასზე, რომ იგი უგემოვნო ქალი იყო. ლოლა ჩაცმულობითაც ამართლებდა თავის ესპანურ სახელს, რაც ძლიერ ქალს ნიშნავს. უკან გადაწეული ჭალარა თმა „ნევედიმკებით“ ჰქონდა დაგამრებული, რაც სრულ შეუსაბამობაში მოდიოდა მის რუსულ მნიშვნელობასთან იმ მიზეზის გამო, რომ მის თეთრ თმაში მკვეთრად ჩანდა შავი სამაგრები და ე.წ. გრებეშოკი.

მახსოვს, როგორ ემსხვერპლა მისი საყვარელი ჟაკეტი ცხელ უთოს. ამის შემდეგ დამწვარი ადგილის დასაფარავად კიდეც უფრო მეტი გულმოდგინებით აუთოვებდა ლოლა ჩასაცმელს ჩაის ფერში დასველებული ჩვრით. მისი შემყურე უცილობლად იფიქრებდი: როგორი ერთგულება შეუძლია ადამიანისთვის ნივთს, ასე რომ ცდილობდე მის გადარჩენას. ლოლა ამგვარ ქმედებას ნივთის შეძენისა და მასთან ერთად გატარებული დროის მოგონებით ასაბუთებდა და ჯიუტად იცავდა თავის დამოკიდებულებას ძმასთან დავისას, რომელიც ახალი ჟაკეტის შეძენას სთავაზობდა... ქალის პასუხი უცვლელი იყო – ეს სამოსი მას კიდეც დიდახნს მოემსახურებოდა. ნივთებთან ვერშეღევა, გარკვეულწილად, ომგამოვლილი ხალხის გაჭირვებაზეც მეტყველებდა, გადასაგდებად რომ ვერ იმეტებდა ვერაფერს, მიუხედავად გაქანებული სოციალისტური მშენებლობისა!

ლოლა ერთგულად ემსახურებოდა ძმის ოჯახს. რძალთან ერთად სამზარეულოში მისი ფუსფუსი შეხმატკბილებული რიტუალი იყო, რომლის მთავარ რეცეპტს წარმოადგენდა რჩევა: „თუ გინდა, კერძი კარგი გამოგივიდეს, გაჩუმდი და მთელი გული ჩადე მასში“. მისი ნახელავის დაგემოვნება სუფრასთან ასევე უჩუმრად ხდებოდა, რადგან სადილის საოცარი გემო ხმის იოგებს აშკარად იმეტებდა დუმილისთვის.

პატიოსნება ლოლას ოჯახის მთავარი ნიშნული იყო. როცა სამოცი წლის ლოლას ანგელოზივით ლამაზ ხმისშვილებზე ჰკითხავდნენ, რომელია მათ შორის უფროსიო, იგი მოსწრებულად, ღიმილით პასუხობდა: ამ ოჯახის უფროსი ქალიშვილი მე გახლავართო, რითაც უმაღ იცილებდა ძმისშვილების სათხოვნელად ჭიშკარს მომდგარ მაჭანკალს. ალბათ თავის დროზე ლოლასაც არ შეხვედრია მორელის დონ ყუანი, რომელიც მას სიყვარულის მეცხე ცამდე აიყვანდა და დედოფლად აგრძნობინებდა თავს. სამწუხაროდ, დონ ყუანის გულწრფელი სიყვარული ხალხს კაზანოვაში ერევა. შეიძლება იმიტომაც, რომ ნამდვილი დონ ყუანი ჯერ არ დაბადებულა. ლოლასთვის კაცობის ეტალონს მისი ძმები წარმოადგენდნენ: ცოცხალი და ომში დაღუპული. ცოცხალ ძმას, როსტომს შვილივით ანებივრებდა, რძალს კი დასავით უფროთხილდებოდა.

იმდენად მოკრძალებულად და თავმდაბლად ცხოვრობდა ლოლა, იფიქრებდი, საეკლესიო ტიპოკონს ზედმინეწით იცავსო. განსაკუთრებულად მიყვარდა მის ოთახში ჩუმად შეპარვა და გულდასმით თვალიერება. მოგვიანებით, როცა პირველად შევდგი ტაძარში ფეხი, ზუსტად ისეთი განცდა დამეუფლა, როგორც ლოლას ოთახში შესვლისას. მართალია, ხატებსა და სინმინდეებს იქ ვერ ნახავდი, მაგრამ გეუფლებოდა განცდა, რომ უმანკოებას მიეახლე. მისი პატარა ოთახი ისეთი სიმყუდროვის შეგრძნებას ბადებდა, დარწმუნებით შემიძლია ვთქვა, რომ ყველა წმინდანის ოთახი სწორედ ასეთი იქნებოდა თავისი უბრალოებით. სახლის დანარჩენ ოთახებში ფუფუნება იგრძნობოდა, ლოლას „სენაკში“ კი იატაკი ისე ჭრაჭუნობდა, რომ გრძნობდი, ოთახიც თან

მოჰყვებოდა შენს ნაბიჯებს. ასეთ დროს აკვანივით ირწეოდა ლოლას ნიკელის სანოლიც, ოღონდ არტახებს ოთახში ვერსად იხილავდი, რადგანაც ქალს გადაენწყვიტა, თავისუფალი სივრცე არავის დაერღვია არც მის ოთახში და არც ბიბლიოთეკაში.

ბავშვობაში ძალიან მიყვარდა ლოლას ლაკის ფეხსაცმლის ჩაცმა და თმის სამაგრების გაკეთება. ძალიან ვბრაზდებოდი, როცა ზღაპრულად მოჩუქურთმებული სარკის წინ პომადა არ იდო, ხოლო ოთახის მთავარი სამშვენისი – სუნამოს ბროლის ბოთლი დიდი ხნის წინ დაცლილიყო. ბოთლიდან სუნის გამოდევნას წყლის ჩასხმითა და მისი ნჯღრევით ვცდილობდი.

ყველაზე დაუფინყარი პრაქტიკულობა მაინც კალოშები იყო გურიაში. ოჯახის ყველა წევრს საკუთარ კალოში ჰქონდა, ჩემი კუთვნილი კი როგორც ნებიერა სტუმარსა, განსაკუთრებით ლაპლაპა და, ჩემი ასაკის შესაბამისად პატარა იყო.

ეზოში ჩაის კრეფა ჩემს საყვარელ საქმეს წარმოადგენდა. რადგანაც პატარა ხელებს არვინ ანდობდა ჩაის მაკრატელს, ახლაც მახსოვს, როგორ ვცდილობდი ბებიჩემის კალათში ჩაძრომას და იქიდან ჩაის ფოთლების ამოღებას. მერე ლოლას კალათს ვსტუმრებოდი და ასე ვცდილობდი ჩემთვის განკუთვნილი პატარა კალათის გავსებას ჩაის ფოთლებით...

განსაკუთრებით მანაღვებდა ის, რომ მეზობელ ბავშვთან არ მიშვებდნენ სათამაშოდ, რადგანაც, მათი აზრით, იმ სახლში კარგს ვერაფერს ვისწავლიდი და უმჯობესი იყო „ტომ სოიერის“ თავგადასავალი მეკითხა, ან მე და ჩემს დეიდაშვილ თეას გვეხატა. არადა ჩემი ცნობისმოყვარეობის საგანს მეზობლის ეზო წარმოადგენდა, მუდამ იქით მეჭირა თვალი და ერთი სული მქონდა გამეგო, რა ხდებოდა აკრძალულ ზონაში ისეთი, რომ სკოლის დირექტორი – ქალბატონი ბებიჩემი არ მიშვებდა.

ერთხელ, როცა შუადღემ მოატანა და ბაზიერის ქალმა სახლში მკვდარი საათი გამოაცხადა, ოჯახური წესების მორჩილ ჩემს დეიდაშვილთან საპირფარეშოს საჭიროება მოვიმიზეზე და აკრძალულ ღობეს მივუახლოვდი. სწორედ ამ დროს ხეზე მიბმული ბებიჩემის თხა აშვებულყოფი და ფაქტზე წასწრებულებით გა-

მომედევნა უკან. დიდხანს მარბენინა, თავს არ მანებებდა, ვიდრე მთელი ეზო არ შეეძარი ყვირილით, რადგან საშინლად მეშინოდა მისი რქენის. ამასობაში ჩემი პრიალა კალოშებიც სულ ამოიგანგლა ტალახში... ოჯახის წევრები სახლიდან რომ გამოცვივდნენ, მეც გავჩერდი, რადგანაც მაშველი ძალა დავინახე მათი სახით. ბებიაჩემის სულელი პირუტყვიც გაჩერდა. როგორც გაირკვა, თხა მორბენალს მისდევდა, მე კი დარწმუნებული ვიყავი, რომ ბებიაჩემს თხაც მოსყიდული ჰყავდა, ხელი რომ შეეშალა ჩემთვის მეზობლის სახლში გადასასვლელად.

მე ლოლასთვის მაინც არ დამიმალავს მეზობლის სახლში გადასვლის დაუძლეველი სურვილი. მან მაშინვე ხელი მომკიდა და აკრძალულ ეზოში გადამიყვანა. მეზობლებმა ძალიან თბილად მიგვიღეს. ახლაც მახსოვს, ცხიმინი ტაფიდან როგორ ფხეკდა გემრიელად შებრანულ კარტოფილს ჩემი ტოლი გოგონა. კარტოფილი, რომელიც ყველა ბავშვს უყვარდა და რატომღაც მე ვერაფრით მიზიდავდა, ამ დღეს პირველად მომინდა. ჩუმად გავუმხილე ლოლას ჩემი სურვილი, რაც მასპინძელს არც გაუგონია. მან თავადვე შემომთავაზა: „მოდი, დაჯექი შვილო, მართალია ბევრი არაფერი გვაქვს, მაგრამ რაც გვაქვს, კეთილი გულით გეპატიუებითო“.

ლოლამ დამტოვა და სახლში წავიდა. სუფრაზე ჩანგალი არ იყო, ხელით შევექცეოდით კატოფილს. მართალია, გემო არ მომეწონა, მაგრამ ძალიან ბედნიერი ვიყავი, რადგანაც სხვა სამყაროში აღმოვჩნდი. დიდხანს არ გასტანა ამ სამყაროთი ტკბობამ, რადგან ცოტა ხანში ლოლა დამადგა თავზე დიდი თევზით ხელში, რომელზეც ბლინები ეწყო. გადმოვიღე, ძალიან მომეწონა და გამიკვირდა, სახლში რატომ არ ვჭამე. ჩემი ცხიმინი ხელებით ამისრუტა მაგიდიდან ლოლამ. თანამეინახეები ხმის ამოუღებლად დავტოვე გაკვირვებულმა.

ლოლამ მეგობრული ტონით გამაფრთხილა, უკითხავად არსად წავსულიყავი. დამპირდა, რომ მეზობლის გოგონას ჩვენთან მოიყვანდა ხოლმე. არც მე დამინყია იმის გარკვევა, რატომ არ უნდა გადავსულიყავი მათთან, რადგანაც იმ ბავშვს, რომელმაც

კარტოფილის გემოს გასინჯვის სურვილი გამიჩინა, სახლში მომიყვანდნენ და მე საშუალება მეძლეოდა, შემესწავლა იგი, როგორც ჩემთვის უცხო არსება. მკაცრად გამაფრთხილეს ასევე იმის თაობაზე, რომ სტუმარად მოსული ბავშვებისგან, შესაძლოა, ტილებიც გადამდებოდა, მაგრამ იმდენად ვიყავი გულშელონებული ერთი და იმავე სახეების ყურებით, იმ მომენტში მკბენარიც კი შემიყვარდა.

ბებიჩემი ძლიერი, მკაცრი გარეგნობისა და დამრიგებლური ტონის ქალი იყო. მუდამ ისე გელაპარაკებოდა, როგორც საკუთარ მოსწავლეს. ღამით უჩემოდ არასდროს იძინებდა. ბაბუაჩემი ლამაზი, ცისფერთვალეა, ევროპული ყაიდის კაცი გახლდათ. გუშინდელი დღესავით მახსოვს, როგორ ნაზად დაჭრა ომის ვეტერანმა ბაბუამ საკალანდედ მამზადებული ტახი, სახელად ამბროსი, რომელსაც ღამის ნაგომრამდე სდია სანადირო თოფით. მოკლედ, შეიძლება ითქვას, იმ დღეს ბაბუაჩემმა როსტომმა გურიის მთელი გეოგრაფიული ლანდშაფტი მოიხილა და ამ შემთხვევას მოგვიანებით ხუმრობით იხსენებდა თავის მოსწავლეთან გეოგრაფიის გააკვეთილზე.

მეხსიერებაში ღრმად აღმებეჭდა ბებია თებრონე – თოვლივით ქათქათა, თეთრი პირისახის დიდი ბავშვი, ლოგინად ჩავარდნილს რომ უვლიდა ლოლა. თავისი ვაჟის ომში დაკარგვის ამბავი რომ შეიტყო თებრონემ, მას მერე აღარ მოსცილებია ლოგინს. მის ფეხებთან მოკალათება და თმის დავარცნა მე და თეას – ჩემს დეიდაშვილს ვარცხნილობის დახვეწის შემოქმედებით უნარს გვიღვივებდა. თებრონე ჩვენი უპრეტენზიო მომხმარებელი იყო. ზოგჯერ ჯიუტად გადაბრუნდებოდა კედლისკენ და ჩუმიად ტიროდა. ბავშვებს გვეგონა, უკმაყოფილი იყო ჩვენი შეთავაზებული ვარცხნილობით. სინამდვილეში თებრონე ომში დაღუპულ შვილს დასტიროდა. ამ დროს დაბნეულები ვცილდებოდით მის ლოგინს და ვჩუმდებოდით. თებრონე ბებიას ტირილზე ლოლა შემოვიდოდა ოთახში, გაუბრაზდებოდა და წნევის ანევით ამაოდ აშინებდა. მოხუცი დაგროვილ ცრემლს ინმენდდა და ლოლას დასანახად ჩუმდებოდა. იმ დროს ვერ ვხვდებოდი, რა ტკივილი

იყო ასეთი, თებრონე რომ ვერ ივიწყებდა. ბევრ რამეში გაუცნობიერებელი და გამოუცდელი ბავშვი თავზე ხელს გადავუსვამდი მოხუცს და ჩემებურად ვანუგეშებდი: „ნუ ტირი, თებრონე ბებო“.

რალა ბევრი გავაგრძელო, მეზობლის ბავშვის ჩვენთან სტუმრობამ დიდი არაფერი ნაყოფი გამოიღო, რადგანაც ისიც მალე მოერგო ბებიაჩემის მიერ ოჯახში დადგენილ წესებს. ზოგჯერ ლოლაც მონაწილეობდა ჩვენს გასართობ თამაშებში, ბებიაჩემი კი ჩვენი მეტყველების მთავარი ზედამხედველი იყო.

ნამდვილი დღესასწაული მაშინ დგებოდა ჩემთვის, როცა ლოლა გადანყვეტდა ჩემი და ჩემი დეიდაშვილის კლუბში წაყვანას ფილმის სანახავად. იქამდე კი იმდენი უნდა მევლო ფეხით, რომ კინოჟურნალის დასრულებისთანავე მეძინებოდა. მეორე დღეს ყოველთვის გამოვთქვამდი უკმაყოფილებას, რატომ უნდა დალოდებოდა მთელი სოფელი ძროხების დაბინავებას, რადგან მხოლოდ ამის შემდეგ, ღამის 10 საათზე იწყებდნენ „სენას“. ჩემი აზრით, ამ დროს საქონელი მეტ პატივში იყო, ვიდრე ადამიანი, ვისი უფლებაც – დროულად ენახა ფილმი – აშკარად ილახებოდა.

ამ ბავშურ მოგონებებში ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენა მაინც ლოლა იყო ჩემთვის. საქართველოს რეალური ისტორია სწორედ მისგან გავიგე. ეს იყო ქალი, რომელსაც უბადლოდ შეეძლო აეხსნა წიგნის ავტორის მთავარი სათქმელი და კითხვის პროცესში გამოგყოლოდა. ახლაც თვალწინ მიდგას მისი შავი, დიდი თვალები, ძალღვივით ერთგული გამომეტყველებით, რომლის არჩევანიც მოვალეობისადმი თავდადება იყო, რადგან განგებამ მისთვის დონ ჟუანი ვერ გაიმეტა. ლოლა იყო კარგი მკითხველი და მცველი ყველა იმ ნაწარმოებისა, სადაც კი კონკრეტულ ავტორს ბინა დაედო, კარის გასაღები კი მისთვის ჩაებარებინა. ლოლა დროს დაგიზოგავდა, კარგ წიგნს აგარჩევინებდა და გაგათავისუფლებდა სტერეოტიპებისგან.

დღემდე თვალთ დავეძებ წიგნის გალერეაში გამყიდველს, რომელიც ლოლას მსგავსად დამეხმარება სწორი არჩევნის გაკეთებაში და ისეთ წიგნს შემირჩევს, თავისუფლებას რომ მომანიჭებს.

ხადიჯას აღსარება

დეკემბრის სუსხიანი ღამე იყო. მონასტრის ეზოში ვილაცის შავი სილუეტი აქეთ-იქით აწყდებოდა, თითქოს გასასვლელს ეძებსო. მონასტერი ანტიოქიის მართლმადიდებლური ეკლესიის საკუთრება გახლდათ, ღვთისმსახურებას ბერძნულ ენაზე აღავლენდნენ. ერთ დროს არაბულადაც ასრულებდნენ. მონასტერი ევროპის მთებში მდებარეობდა.

მონასტრის მკვიდრი ორი მონაზონი, ბუხართან თბილად მოკალათებული, ამბარს დარჩეული სიმინდის მარცვლებით ავსებდა, ხოლო მოშორებით მჯდომი მონასტრის სულიერი დედა, სავარძელზე მჯდომი, წიგნს კითხულობდა. კარზე ფხაკუნის ხმა მოესმა დედას, უმცროს დას გახედა და უთხრა: დუნდარა, ნადი, ნახე, გოდიამ ხომ არ აიშვა.

გოდია მონასტრის ძალღი იყო, კავკასიური ნაგაზი, რომელიც უკვე 12 წელია ერთგულად ემსახურებოდა მონასტრის სიმშვიდეს. დუნდარამ ამბარი გვერდზე გადადო და კარისკენ აჩქარებული ნაბიჯებით გაემართა. მძიმე კარი ძალდატანებით მოსწია და დაჟანგული საკეტი ძლიერად გადაატრიალა. კარი გააღო თუ არა, ზღურბლზე ადამიანის დაეცა და თან შემოიტანა დეკემბრის სუსხიანი ქარი. მონაზონმა შეიკივლა და უკან გადაინია. მონასტრის ორი და გვერდით დაუდგა დუნდარას. უცნობი სტუმარი კარის ზღრუბლს ააცალეს და კარი სასწრაფოდ დაკეტეს, რომ ცეცხლი შეენახათ ბუხარში. სამივე მონაზონმა ბუხართან ახლოს, იქვე, ტახტზე მოათავსა ჩადრში შეფუთული. სოსანამ ხიმარი გადაუწია, სუნქვა რომ შესძლებოდა. მონასტრის სტუმარი დაჭრილი მუსლიმი ქალი აღმოჩნდა, რომელიც მონასტრის მიდამოებში ტყეში ჩამოვარდნილი თვითმფრინავის მგზავრი გახლდათ. ხუთი მგზავრიდან ის დარჩა იღბლიანი. ქალი სახეზე ჩამოფარებული ხიმარის მიღმა მონასტრის კედლებში მძიმედ სუნთქავდა

მართლმადიდებელი დების თანდასწრებით. დედა სოსანამ, რომელიც მონასტრის წინამძღოლი იყო, დასისხლიანებული ჩადრი დახია, რათა ადვილად მოეცილებინა სხეულისაგან და ენახა ჭრილობა. დაჭრილი 28 წლის ქალი იყო, ფერმკრთალი სახით, ხვეული თმებით და უცნაური გამოხედვით, ხშირად ალაჰს იხმობდა და თან მონაზონს უბრაზდებოდა ჩადრის გახადის გამო. ქალი სისხლისგან იცლებოდა, მუცლიდან ნაწლავებს თავი გამოეყო. დედა მიხვდა, დიდხანს ვერ იცოცხლებდა.

სოსანამ მონაზვნებს მიმართა: წადით, ჯამით ნაკურთხი წყალი, ზენარი და იოდი მოიტანეთ.

ბორენა და დუნდარა უხმოდ გავიდნენ დავალების შესასრულებლად.

დედა სოსანა დაჭრილისკენ მიბრუნდა, არაბულად უთხრა: დამშვიდდი, აქ არავინ გავნებს.

დაჭრილმა უპასუხა. თქვენ ველარაფერს მავნებთ, ვიცი, რომ ვკვდები, მაგრამ ალაჰის გამკვირვებია, რატომ გადაწყვიტა, მონასტრის კედლებში დამელია სული!

სოსანა: ჩვენ, მოკვდავნი, რას გავიგებთ უფლის სურვილს!

დაჭრილი: ის მალეღვებს მხოლოდ, დავალება რომ ვერ შევასრულე და თქვენმა მესაზღვრეებმა ააფაეთქეს ჩვენი თვითმფრინავი.

სოსანა: როგორც კი დაგინახე, მიხვდი, გზააბნეული ტერორისტი რომ იყავი. სჯობს, ცოტა ისაუბრო და მონაზვნები არ დამიფრთხო.

მონაზვნების მოტანილი წყლით დედა სოსანამ ჭრილობა მოჰპანა, იოდით დაუმუშავა და ზენრით მაგრად შეუხვია მუცელი. მონასტერში მომზადებული მცენარის ნაყენი მოასმევინა.

დაჭრილი: ეს რა დამალევეინეთ, შხამი?

დუნდარამ და ბორენამ დედა სოსანას გადახედეს, რადგანაც ბერძენ მონაზვნებს არ ესმოდათ დაჭრილის არაბული.

სოსანას მწარედ გაელიმა და უპასუხა: ტკბილი შხამი. როგორ მოგმართო?

დაჭრილი: ხადიჯა მქვია. მეტს არაფერს გეტყვით ჩემს ვინაობაზე და ნურც მკითხავთ! – მუცელზე ხელი მოისვა და სახე შეეჭმუნა.

სოსანამ მონაზვნებს აუხსნა: დაჭრილი ხუმრობის ხასიათზეა. მონაზვნებს გაელიმათ.

სოსანა: კარგი, დამშვიდდი. არაფერს გკითხავ; იმაზე მეტს ვერ მეტყვი, რაც სახეზე განერია.

ხადიჯა: რა მანერია?

სოსანა: განუხებს, აქ რომ მოხვდი, მონასტრის კედლები გაბრაზებს. ნუ ბრაზდები!.. მართლმადიდებლური ქრისტიანული მონასტრის კედლებში აღავლენენ მუსლიმი მორწმუნეები ლოცვას. რა მნიშვნელობა აქვს, სად ილოცებ, მთავარია, გწამდეს და გულით ილოცო.

ხადიჯა: ეს ცოდვა სად ხდება?

სოსანა: აია სოფიაში. ცოდვა ის არის, სხვისი სალოცავი რომ მიიტაცეს. რა მნიშვნელობა აქვს, მორწმუნე სად ილოცებს. მთავარია, გწამდეს ღმერთი და ილოცო გულით.

ხადიჯა: ის მეჩეთია.

სოსანა: ახლა კი. მიტაცებული მერვე საოცრება.

ხადიჯა: და ფიქრობ, მაგისტვის გვსჯის თქვენი ღმერთი?

სოსანა: ღმერთი არ სჯის ადამიანს. ადამიანის სასჯელი მისივე ქმედების შედეგია.

ხადიჯა: მე არ მჯერა თქვენი ღმერთის და მისი სასჯელის როგორ დავიჯერო?!

სოსანა: შენ არც შენი ღმერთის გჯერა. შენ არც ანგელოზი ხარ და არც დემონი; სხვისი სურვილის შემსრულებელი ჯინი ხარ. ნესრიგის დამყარება გადაგინყვეტია ცინიკოსების, მატყუარებისა და ხარბების მოსასპობად და დაუპირისპირდი ავსა და ბოროტს, ერთს მეორე მოჰყვა, მეორეს ყველა და ყველაში კეთილიც გაინირა. შენც წარგწყმინდა ამ ბრძოლამ.

ხადიჯა: ომს არა აქვს საზომი.

სოსანა: გეთანხმები, დანაშაულს და შურისძიებას არა აქვს საზომი, მაგრამ რისთვის? მიზანი?! ღირს მესამის მოსპობა, რომელიც სიცოცხლისთვის და სიყვარულისთვის გაჩენილა?!

ხადიჯა (ირონიულად გაელიმა) : ჩემგან აღსარებას ელი? ვერ ეღირსები!

სოსანა: აღსარების მიღების უფლება არა მაქვს, მღვდელს სალოცავად საკურთხველშიც ვერ შევყვები, რადგანაც მონაზონი ქალი ვარ მხოლოდ. ისეთი ქალი, როგორიც შენ.

ხადიჯა: მე ვანადგურებ ბოროტებას!

სოსანა: მოქმედებ სიკეთისთვის ბოროტი სტრატეგიით. გამიგონია ფაუსტის ხელწერიდან. იქნებ საკუთარი ხმისთვის მოგესმინა.

ხადიჯა: მუჰამედია ჩემი ხმა.

სოსანა: შენი ხმა დიდი ტკივილია, ხოლო მუჰამედი – კანონი, რომელსაც ვერ ჩასწვდი, სამწუხაროდ.

ხადიჯა : ყოველთვის სავმის ინახავდა ჩემი ოჯახი და ზაქათითაც ხშირად ვინმინდებოდით, მაგრამ უცხო ქვეყნის მეომრებმა ამოწყვიტეს ჩემი ოჯახი. გაემწარდი და დავიფიცე, რომ შურს ვიძიებდი მათზე და ვიძიე კიდევ.

სოსანა: ბრძანების მორჩილი მეომრისგან ითხოვ პატივისცემას?! იმ სახელმწიფო მმართველებს ებრძოლე მათივე იარაღით, რომელსაც გონება ჰქვია. შენ თუ მარხულობდი, ამას აკეთებდი სულისთვის, რომ ადამიანური სახე არ დაგეკარგა; ზაქათით იწმინდებოდი, ეს შენ მიერ გაღებული სიკეთე იყო. უფალმა ბევრი იმიტომ მოგცა, სხვასაც გაუნანილო. შენი რწმენის სიყვარულში სხვას ნუ დაადანაშაულებ. არ მგონია, მათმა დახოცვამ შენს სულს შეება მოჰგვაროს.

ხადიჯა: სიმშვიდე ვერ მოვიპოვე, მაგარამ ოჯახის სული მოისვენებს.

სოსანა: ეგ შენ რა იცი, მიცვალებულის სულს რა ამშვიდებს. სირიაში დახოცილი ქრისტიანი ბავშვების სულებს რა მოასვენებთ, ვისი გამარჯვება მოასვენებს? შენ ესეც გეცოდინება. შენ ხომ ღმერთი ხარ! შენ იძლევი სიგნალს, როგორ დააცილო ლეში

სულს თავის აფეთქებით. ერთი რამ უნდა იცოდე, სხეულის განაჩენი არაფერია სულის განაჩენთან შედარებით! საბოლოო ვერდიქტს უფალი იძლევა. ადამიანები მხოლოდ მომბანას ვთამაშობთ, რომელიც ფიტავს სამყაროს და საზოგადოებას ანეგროზებს.

ხადიჯას ხველა აუტყდა. იქვე სასთუმალთან მდგარი ბორენა, რომელიც ოფლს უწმენდა დაჭრილს, ვერ ხვდებოდა დაჭრილისა და სოსანას საუბარს, არ ანუხებდა შეკითხვებით მონაზონს. ხადიჯას ხველამ უკარნახა სამკურნალო ნაყენის მიწოდების საჭიროება. ხადიჯამ მოსვა და მადლიერი თვალებით გადახედა მონაზონს.

ხადიჯა: დამიამა შიგნიდან. რა ნაყენია? სურნელებას ტოვებს... სურნელება, რომელიც იკრძალება მეჩეთში.

სოსანა: მთის სამკურნალო ყვავილებია. მეჩეთში იმიტომ იკრძალება, რომ ყურადღება არ გაუფანტოს, ალბათ, მლოცველებს. სისხლის სურნელს კი ნამდვილად სჯობს!

ხადიჯა: რისი თქმა გინდა, რომ დამნაშავე ვარ?

სოსანა: ჩემი მრწამსით, განსჯის უფლება არა მაქვს. დღეს ჩემი დაჭრილი სტუმარი ხარ, რომელსაც შველა სჭირდება. ალბათ, შენც მიმიღებდი და მიპატრონებდი, დაჭრილი რომ გენახე.

ხადიჯა: არ ვიცი, რას გავაკეთებდი, შეიძლებოდა მომეკალი კიდევაც.

სოსანა: შეიძლებოდა მეც მომეკალი, ღირსიც იყავი, მაგრამ მანამ საკუთარი სული უნდა მომეკლა. თუმცა შენთვის სიკვდილი არაფერია; ტერორის დასრულებისთანავე მოიკლავ თავს. მე ვერ გამოვდგები შენს გამამხნეველად, რომ უფლება მოგცე ბოროტებას ბოროტებით უპასუხო. მეც ერთი ცოდვილი ადამიანი ვარ, მეც მატკინეს, მაგრამ არ მიცდია დანაშაული შურისძიებით დამესაჯა. აზრი არ ჰქონდა, საბოლოოდ მაინც ვერ დავსჯიდი. ამ ომში ეშმაკი იქნებოდა გამარჯვებული.

ხადიჯა: აბა, ლოცულობ მათვის?!

სოსანა: თუ შევძელი, ვილოცებ. ახლა გავალ და დაგტოვებ შენი ალაჰის წინაშე. მე გავალ და ჩემს ღმერთს მადლობას გა-

დავუხდი, რომ გამძლეობა მომცა, ღირსეულად დაგხვედროდი ადამიანს, რომელმაც სირიაში ჩემი მოსწავლეები სკოლის კედლებში ააფეთქა.

ხადიჯა: რა?.. კითხვა უპასუხოდ დარჩა, რადგანაც სოსანა უკვე გასულიყო.

დუნდარა დაჭრილის სასთუმალს არ მოსცილებია. ხელზე ეფერებოდა და გვერდით მჯდომ ბორენას ეუბნებოდა, რა ლამაზი ხელები და სახე აქვს, ჩემს ქვეყანაში ის კინოვარსკვლავი იქნებოდა. დასანანია, რომ კვდებაო.

ბორენა: ნეტავი რაზე ესაუბრებოდა დედა სოსანა, ნეტავი თუ უთხრა მას ხადიჯამ მშობლების ადგილსამყოფელი, რომ გავაგებინოთ, იქნებ მეუღლე ჰყავს, შვილები...

ხადიჯას ბალიშზე თავი გადაეგდო. მისი გიშერივით შავი და ხვეული გრძელი თმები გადაჰფენოდა ძირამდე მონასტრის ტახტს. სქელი გაპობილი მშრალი ტუჩებით რაღაც სახელებს ბოდავდა და ჭერისკენ ხელებს იშვერდა. თავის აწევას ცდილობდა.

ბორენა: წავალ, დედა სოსანას ვეტყვი, რაღაცას ამბობს და ვერ ვხვდებით.

დუნდარა უხმოდ დაეთანხმა.

მონაზონი შემოვიდა, მომაკვდავ ხადიჯას მიუახლოვდა.

ხადიჯა: განგების ნებაა, ალბათ ...

ბაგეები გამშრალი ჰქონდა. სოსანამ ნაკურთხი წყალი მოასმევინა.

ხადიჯას მწარედ გაელიმა და თქვა: შხამია, ხომ, ტკბილი შხამი? ვიცი, ეს ვერ მომკლავს. შენი პატიება მკლავს და მახსენებს ჩემს ცოდვას – ამპარტავნობას. ერთი თხოვნა მაქვს: მომკლა და გამათავისუფლო მძიმე ფიქრებისგან.

სოსანა: მხოლოდ ფიქრებისგან? მე არ ვმონანილეობ განმათავისუფლებელ ომებში. უფალმა შეგინდოს, თუკი საკუთარ თავს შეუნდობ!

ხადიჯა: მა...პა...ტიეეეე...

სოსანამ ყურანიდან სიტყვები წარმოთქვა. ხადიჯას სახეს შვება დაეფინა. მონაზვნები გაკვირებული უყურებდნენ სული-

ერ დედას. ხადიჯამ ძალა გამონახა, დუნდარასაგან ხელი გაითავისუფლა, დედა სოსანასკენ იწეოდა. დედამ ხელი გაუწოდა. ხადიჯამ მადლობის ნიშნად სოსანას ხელს საკუთარი ხელისგული დააფარა.

ხადიჯას დიდი მწვანე თვალები უსასრულობაში იცქირებოდნენ

ხადიჯა დაკრძალეს მონასტრის პატარა ბაღში ისე, რომ სოსანას არ გაუმხელია მონაზვნებისთვის ხადიჯას ვინაობა. ბავშვების ნაწილების დამარხვა მათ ომმა არ აცალა... ახლა კი სოსანამ სურვილი აისრულა და მოსწავლეების წერილები ჩააყოლა ხადიჯას საფლავში. სოსანას თითქოს მძიმე ტვირთი მოეხსნა, როცა წერილების ყუთი დამარხა ხადიჯასთან ერთად, თითქოს წერილის ადრესატი იპოვა და გულზე მოეშვა...

დედა სოსანამ ხადიჯას სული დაუტოვა მკითხველად ბავშვების გადარჩენაზე ოცნებას.

დუნდარასა და ბორენას მოგონებაში ხადიჯა მშვენიერ ქალად დარჩა.

„პალიო – პალიო“

სამგლოვიარო პროცესია სასაფლაოსკენ მიემართებოდა. კატაფალკაზე დასვენებული ქალის ცხედარი გადმოიღეს და თოკებით დაამაგრეს სასახლეზე, რომ არ გადმოვარდნილიყო. გზა სწორი იყო, მაგრამ სამშენებლო სამუშაოებით დატვირთული მშენებარე მრავალსართულიან სახლს სასაფლაოსკენ მიმავალი გზის სავალი ნაწილი დაეკავებინა. მშენებლებს სახლი შემოღობილი ჰქონდათ ხის ასანყოფი კედლით. სასახლე განიერი დარჩა გზისთვის, ამიტომ თოკებით დამაგრებული მიცვალებული გვერდზე გადააბრუნეს. ამ სურათის შემსწრე სოფლიდან ჩამოსულმა გარდაცვლილის ნათესავმა ქალბატონმა აგრაფინამ შეიკვივლა.

აგრაფინა: რასაა, რომ შობით, ნენა, ვის გოუგონია მკტრის გამასხარავება, ცირკში ხომ არ ხართ?!

სამგლოვიარო პროცესიის თავკაცმა, რომელიც მიმავლებული იყო ასეთი შემთხვევებისთვის, დაიწყო აგრაფინას დამშვიდება:

– რას იზამთ, ქალბატონო, მშენებლობა მიმდინარეობს და უნდა დავემორჩილოთ ნესებს!

აგრაფინას წითურ სახეზე ოფლი წვეთებად დაჰფენოდა. პაპანაქება სიცხეში მის დასივებულ ფეხებსაც გასჭირვებოდა; აგრაფინას მორგვივით ფეხები სიმწრით იყო შემოდგმული მაღალქუსლიან ლაკის პლატფორმებზე. ფეხები უსიტყვოდ იხვენებოდა, გავსივდი და ჩამომხსენითო, რადგანაც ფეხსაცმელი ვერ უძლებდა აგრაფინას სიმძიმეს, მაგრამ ვის ეცალა მათთვის!

აგრაფინა ენას არ აჩერებდა და გვერდით მდგომ ქვრივს პერიოდულად ანჯღრევდა ფუმფულა ხელებით.

აგრაფინა: კარლია, გამაგრდი, ბიჭო, მარტო არ ხარ! შენ კი არ მოგკტომია მარტო ქალი, მეც მომიკტა გერონტია, ასეა ეს ცხოვრება მოწყობილი. (პერიოდულად შეიკვივებდა) – ვაი, ვაი. საცოდაო ოლია, რავა უცბათ ნაი!

მხრებში მოხრილი შავგვრემანი 65 წლის ქვრივი უხმოდ გახედავდა და თავს უკრავდა თანხმობის ნიშნად.

როგორც იქნა, მიაღწია პროცესიამ საფლავის კარიბჭესთან. ჭიშკრის გაღებას რომ აპირებდა პროცესიის თავი, ფორმაში ჩაცმულმა მალალმა შავგვრემანმა მამაკაცმა შეაჩერა:

– გთხოვთ, არ შეხვიდეთ!

პროცესიის თავკაცმა გაკვირვებით გადახედა ბანკის ფორმაში გამონყობილ მალალ პრისტავს და ჰკითხა:

– რაშია საქმე, თუ იცით?

პრისტავის გვერდით მდგომმა დაბალმა მამაკაცმა საქალაქდიდან ფურცელი ამოიღო და სულმოუთქმელად წაიკითხა:

– ოლიმპიადა მაკარიჩის ასულ კოკოდელიას ეკრძალება ამ სასაფლაოზე დაკრძალვა, რადგანაც ან გარდაცვლილი იყო მოვალე კრედიტორ მიკროსაფინანსო ბანკ “ვალიო ვალიოსი“ და მისი სასესხო დავალიანება 567000 არასტაბილური ლარია. რადგანაც მოვალის სახელზე რეგისტრირდება უძრავი ქონება, რომელიც მდებარეობს კუკუის სასაფლაოზე, და მას არ გააჩნია სხვა საკუთრება, სესხის ხელშეკრულებით ის ვალდებულია თავისი საკუთრებიდან დაფაროს ნაწილი ვალისა. წარმოგიდგინებთ სასამართლოს გადაწყვეტილებას და აუდიტის დასკვნას.

ქვრივმა ვერ გააანალიზა სიტუაცია; პირს ალებდა და ხურავდა, ხურავდა და ალებდა. ხმის იოგები დაჰკარგოდა.

თავკაცი: მერე დავმარხავთ მკვდარს მის მამასთან, მაკარიჩთან, ვალზე შემდეგ ვილაპარაკოთ.

ქვრივი: ხუთას სამოცდაშვიდი... ათასიიი.. რა ათასი?! 567 ლარი ჰქონდა ალებული, რამე ხომ არ გეშლებათ?!

ბანკის პრისტავები ერთ ხმაში: აქ გახლავთ სესხის დაფარვის გრაფიკი და დოკუმენტაცია, რომლებიც შეეხება დავალიანებას. შეგიძლიათ, გაეცნოთ.

ქვრივი დადუმდა და მექანიკურად გამოართვა ქაღალდები.

შავგვრემანმა ბანკის პრისტავმა გახედა სამგლოვიარო პროცესიის თავკაცს და უთხრა: – თქვენ გეკრძალებათ ოლიმპიადას დამარხვა მაკარიჩის გვერდით, რადგანაც მინა დაყადაღებულია

და მაკარიჩიც წარმოადგენს მიწის განუყოფელ ნაწილს, ვერც მაკარიჩის გვამს გადაიტანთ და ვერც ოლიმპიადას დაკრძალავთ!

სამგლოვიარო პროცესიის მონაწილეებში ჩოჩქოლი ატყდა.

აგრაფინა: რაიოოოო?! ბიძია მაკარიჩი დააყადაღეთ?! რასაა, რომ ამბობთ?! (გახედა თავკაცს და გააგრძელა) აბდა-ლია აი კაცი, თუ ჩვენ გვაბდლებს? მკვტარი წვეიდოდა სადმე, თუ რავა დააყადაღეთ? რა უქნათ, აბა, ოლიას, არ მოვასვენოთ მამამისთან? თქვით რამე, თქვე ამოსანყვეტლებო, ქალღლებს რომ აფრიალებთ კაი მოვაჭრეებივით. არ მინდა მე დღეს ამ ქალღლებს ყიდვა! დღეს მკვდარი უნდა დეიმარხოს აქანე! რაი უთხრა ნინა ბიცოლას, ოლიას დედას, ასი წლის მოხუცებულს, ვინცა აბდლებმა ქმარი დაგიყადაღეს და ახლა შვილს უკრძალავენ სავალდებულო გადაადგილებას-თქვა?!

ქვრივმა ხელი ბეჭზე დაადო აგრაფინას დამშვიდების მცდელობით, მაგრამ ამაოდ; აგრაფინა არ მშვიდდებოდა.

აგრაფინამ უკან მდგომი ნათესავებიდან ერთ უღვაშებიან მამაკაცს, რომლის მუცელს დასტყობოდა თამადობის სტაჟი, გახედა და უთხრა:

– ეჰ, შენ თქვი რამე, ვაჟია, რა გზას დავადგეთ; მივპერტყოთ აი შტერ-შტერი კაცები თუ ნევიყვანოთ ჩვენი მიცვალებული უკან?

ვაჟა: ასეთი შემთხვევის გამოცდილება ჯერ არ მქონია. ეს შტერები რომ გავლახოთ, დაგვიჭერენ, მაგ ფურცლებში ეწერება ჩვენი განაჩენი და უარეს შტერებად გამოვჩნდებით კამერაში და მიცვალებულიც დარჩება უპატრონოდ. მეორე გზაც რომ არ არის, რადგანაც სხვა სასაფლაო არ გაგვარჩნია ოლიას დასამარხი, იქნებ ამ აბდლებმა გვირჩიონ მათ ქალღლებში რა გზა წერია პრობლემის გადაჭრის. თუ მკვდარი მეტეხის კლდეზე ჩამოვკიდოთ, ინდონეზიაში ზოგ ტომს რომ აქვს, თუ კარლოც შემოვსვით კატაფალკაზე და ოლიასთან ერთად ცეცხლი წაუფუკიდოთ ინდური წესით? აბა, ახლა გვირჩიეთ, ბიძიებო, რა გზას დავადგეთ?

დაბალმა პრისტავმა ტუჩები ენით დაისველა და მოემზადა სარაკრაკოთ, ისე რაკრაკებდა, როგორც მთებში გაჩენილი ხევისწყალი.

– ჩვენ არ ვიცით, სად უნდა წაიყვანოთ მიცვალებული. ეს ჩვენს უფლებამოსილებაში არ შედის. თქვენ სასამართლო გადაწყვეტილებით გეკრძალებათ სასაფლაოს ტეროტორიაზე შემოსვლა. თუ დაარღვევთ წესს, სასამართლო გადაწყვეტილების აღუსრულებლობისათვის თქვენ მიმართ დაინყება სისხლის სამართლებრივი დევნა.

ქვრივმა გაინია პრისტავისკენ ხელის დასარტყმელად. თავკაცი ჩაუდგა და უცებ მობილიზება გაუკეთა სიტუაციას.

თავი კაცი: უნდა დავემორჩილოთ წესებს, ბატონო კარლო!

ქვრივი: მიცვალებულის პატივისცემის წესს არ დავემორჩილოთ?! რა ცოდვა აქვს ჩემს ცოლს ასეთი, რომ მინაში დამარხვას არ ეღირსოს?!

დიდი ხნის ყოყმანის შემდგომ კატაფალკაზე შემოდგეს ქალბატონი ოლიმპიადა და გაუყვნენ უკვე ნაცნობ ლაბირინთებს.

თავკაცის სიმარჯვით ოლიმპიადა სასახლის გაქირავების სააგენტოში მოათავსეს სამი დღით, რადგანაც ქალბატონი აგრაფინას დაჟინებული მოთხოვნით მიცვალებულის სახლში დაბრუნება შეუძლებელი გახდა. შეუძლებლობის მიზეზს აგრაფინა ასე ასაბუთებდა:

– ოლიამ შეიძლება კარლოზე წეიყვანოს მასთან.

მიუხედავად ფორსმაჟორისა, ქელები არ გამოტოვეს და ტრადიციული ღვინის ბოკალებით დაგვირგვინეს. მიცვალებულიც მოიხსენიეს.

შემთვრალმა და ბოთლებით აღჭურვილმა ჭირისუფალმა სააგენტოს შუალამისას მიაკითხა, მიცვალებულს ღვინო უნდა გადავასხათ და დავასველოთო, მოინდომეს მიცვალებულთან დარჩენაც, მარტოა აქ და გაუჭირდებაო. ასეც მოიქცნენ: ორი დარჩა, სამი წავიდა. ის ორი დღით ახალგაკეთებული სასახლეებიდან გადმოვიდა. რომ გააცნობიერეს, სად ეძინათ, წოლისგან დაჭმუჭნილი პიჯაკები გაიხადეს და გაიქცნენ. ხელებს ტანს ურტყამდნენ, თითქოს რაღაცას იცილებდნენ.

მეორე დღეს ატყდა კარლოს ორწევრიან სახლში ნათესავების ჩოჩქოლი: ვინ ქალაქის მერიამში დარბოდა ფურცლებით, ვინ გარეუბანში ახალ სამარხს ეძებდა.

აგრაფინა მსხვილი ხელებით ღომს ზელდა კარლოს სამზარეულოში და ახალგაცნობილ ოლიმპიადას მეზობლებს თავს აცნობდა. პირად ლეგალიებს რომ მორჩა და ბანკის პრისტავეების ამბის მოყოლით გული იჯერა, ცნობისმოყვარე მეზობლების უთქმელ კითხვასაც გასცა პასუხი:

– ვერ მივატოვე კარლოიას, სანამ ჩემი ოლია არ დაიმარხება. ახლა ღომს ამოვარიგებ და ნოულებ ჩემს ოლიჩკას, ესიამოვნება.

არც ქვრივი იყო უქმად. იგი დაღონებული გამოვიდა მერიის სოციალური სააგენტოდან, რადგანაც ქალბატონი ოლიმპიადას დამარხვის საკითხის მოგვარებას კომისის შექმნა და გადწყვეტილების მიღება ესაჭიროებოდა, რომელიც, სავარაუდოდ, ერთი თვით გაინელებოდა. ქვრივი ჯავრობდა მიცვალებული მეუღლის დროებით დასაბინავებელ ადგილზე. ამ ფიქრებში იყო კარლო, შენობიდან რომ გამოვიდა და მერიის გასასვლელი კარების წინ შეჩერდა სიგარეტის მოსანევად. სიგარეტისთვის მოკიდებულიც არ ჰქონდა, როცა სახეგაბრწყინებული ბუკლეტიანი გოგონა მიუახლოვდა და თავი წარუდგინა:

– ვარ ბანკ „ვალიო – ვალიოს“ წარმომადგენელი. ჩვენთან არის აქცია: სესხი პროცენტის გარეშე პირველ...

ვერ დაასრულა, რადგანაც გოგონას ლამაზ გრძელ კისერს ქვრივის ხელები ამშვენებდა. ბანკის აგიტატორი დასახრობად იყო განწირული.

ბურუ

ყოველი ახალი დღე ახალი კალენდარია, რომელიც გიტრევს თავის მისტერიაში. ყოველი დაღამება მოწყენილობაა, რადგანაც შენთვის იყინება დღის მისტერია. დღის შუქზე გატანილი ჭეშმარიტი კაცის ცხოვრება უფრო საინტერესოა თავისი მისწრაფებებით, ვიდრე ვინმე ამ მისტერიაში. ცხოვრებაში ლურსმანზე მეტი მაინც უნდა იყო, ვიდრე ხარ. ერთი ნოველის გმირი შეიძლება გურუ აღმოჩნდეს მკითხველისთვის. ამ ნოველის გმირი არ ცდილობს, სხვას დაემსგავსოს და არც ბევრს მოელის ცხოვრებისგან. შევეცდები, მოკლედ მოგითხროთ ადამიანზე, რომელმაც შეცვალა ჩემი ეგო, რომლის სიკვდილმა მაზიარა ჭეშმარიტებას.

გურუს მისტერია დილის ვარჯიშით იწყებოდა. ისე მონდობებით ვარჯიშობდა, თითქოს ოლიმპიადისთვის ემზადებო. იოგას როცა ასრულებდა, ყოველი თვლა მისი სუნთქვისა ემსგავსებოდა დაღლილი ზღვის სუნთქვას, როცა დაღლილი ტალღა მონდობებით ცდილობს ნაპირზე ჩამოჯდომას.

გურუს საყვარელი დილის სასმელი ჩაი იყო და შემდეგ კიდეც დღის განმავლობაში 11 ჭიქა ჩაი. ჩაის ისე ამზადებდა, გეგონებოდა ღმერთებს უმზადებდნენ. ეს იყო მისთვის ერთგვარი რიტუალი. ჩაის ფოთოლს ჩაიდანში დანურავდა და ჩაის ნაყენით გაავსებდა პირამდე ჭიქას ისე, რომ წყალს არ გაურევდა. მისი საყვარელი მუსიკა ჯაზი იყო. გურუ იყო უნილბო პიროვნება და ჯაზივით ტკივილიანი, მისი მდიდარი ხასიათი ჯაზის იმპროვიზაციას უზადლოდ პასუხობდა. გარკვეული ცხოვრებისეული სირთულეების მოთელვას ყოფაში ვერ ახერხებდა და ჯაზს აფარებდა თავს... მშობელი დედა ყოველთვის უხერხემლოს ეძახდა, რადგანაც არ ჰყავდა საკუთარი ოჯახი და არ ჰქონდა ფული. ამპარტავანი დედა სულელს რომ დაუძახებდა, ბავშვივით უდარდელად ეცინებოდა და პასუხობდა, სულელი ვარ, სულელიო. ამ მოკლე

პასუხში და მის გონიერ თვალეში ჩანდა, როგორ კომიკურად აღიქვამდა ადამიანთა დაცინვას.

გურუს ყოველდღიურ ნააზრევს მისი დიდი, ღრმა, ცისფერი თვალეები ატარებდა. მისი თვალეები ნებისმიერ მოძღვარს ათქმევინებდა აღსარებას. დაკემსილი მისური და წინდები მის გარეგნობას ვერაფერს აკლებდა, რადგანაც შინაგანად ასხივებდა, ძონძებშიც კი მიაგნებდა გონიერი თვალი. არც მას ანუხებდა ჩაუცმელობა. ის წვრილმანებზე მალლა იდგა.

არ არსებობდა დღე, გარეთ რომ არ გასულიყო და არ მოეკითხა ახლობელი, გაჭირვებულთან უკანასკნელი გროშები არ ამოეფხიკა და არ დაეპურებინა, თვითონ კი დარჩენილიყო უშაქრო ჩაითი. მისი მისალმება და მოკითხვა იმდენად გულწრფელი იყო, გუხხერხულებოდა, შენც რომ გული არ გადაგემალა და გასაჭირი არ გაგენდო.

გურუს ღიმილში იგრძნობოდა უდიდესი ტკივილი... სტკიოდა ქვეყნის მმართველთა უგუნურება, რაც გამოიხატებოდა მათ აღვირახსნილ ფუფუნებაში, გულგრილობაში; სტკიოდა გაუნათლებელი და უზრდელი ადამიანების სურვილი ქვეყნიდან წასვლისა და საკუთარი შესაძლებლობების სხვაგან რეალიზებისა.

საქსაფონზე უკრავდა – ჯაზს უბადლოდ ასრულებდა გურუ. თავს არასდროს იწონებდა. მასთან ფილოსოფიაზე საუბარი ერთი სიამოვნება იყო. და უფრო მეტი სიამოვნება – მისი პატიოსნება. მხოლოდ მას შეეძლო, გულში ეტარებინა უსამართლობა და არ დაბოლმლიყო. ოღონდ სხვას გული არ სტკენოდა, ის არ ეტყოდა სათქმელს. ახლა ვხვდები, რომ ძლიერება მარტო გამოხატვის თავისუფლებაში არ არის, ის დუმილშიცაა. ზოგჯერ დუმილი უფრო დამაფიქრებელია. ადამიანები იშვიათად ვფიქრობთ ნათქვამის ინტონაცისა და წამოსროლილ სიტყვებზე, სეტყვად რომ გვცვივა...

გურუ ყველასა და ყველაფერზე ფიქრობდა. მას არასოდეს დაუკარგავს რწმენა. ის იყო დონ კიხოტი, მისი ულაცო კი მისივე დიდი ნაბიჯები; როგორც გულივერი დაადიოდა ლილიპუტთა ქვეყანაში შიშით, არავისთვის დაებიჯებინა, ასე იყო გურუც: მის ნაბიჯებს თითქოს ვერ იტევდა სამყარო. ის სამყაროზე დიდი

იყო, ისეთივე დიდი, როგორც მისი სიკვდილი. ყოველთვის ძიებაში იყო: უფლის, რწმენის, საგალობლების... მაგრამ არ დასცალდა, კიბომ მოულოდნელად, სულ რამდენიმე თვეში დაასუსტა. ისე წავიდა, არ მითქვამს მისი დიაგნოზის შესახებ. ვნანობ. უნდა მეთქვა და ისიც, ალბათ, გამოიყენებდა დარჩენილ დღეებს სიკვდილზე ფიქრით.

სიკვდილზე ფიქრთან მარტო არ დავტოვე, ვერ გავიმეტე მუხთალი აზრებისთვის, რომელშიც ვერასდროს იმარჯვებს ადამიანი. მას სხეული ტკიოდა, მე – გული, რადგანაც ვიცოდი, რომ ვერ დავიხსნიდი.

სიკვდილამდე სამი დღით ადრე გადაწყვიტა ქრისტიანულად მონათვლა. უფალს სიკვდილამდე სამი დღით ადრე ეზიარა, თუმცა ეს უფრო ადრე მოხდა, მისი განვლილი ცხოვრება იყო ზიარება უფალთან. ნათლობა იყო უბრალოდ საიდუმლო რიტუალი და არა მისი ქრისტიანულად დაბადება. ოდესმე კაცის სიკვდილს თუ დასწრებიხართ, იხილავდით, თუ როგორ ეფინება შვება, თითქოს შვებამ აბრეშუმი დაუშვა და ნანამები სახე დაუფარაო, აუწყებს მაყურებელს წარმოდგენის დასასრულს. მეც მქონდა როლი ამ სცენარში: ვიყავი ბებიაქალი, რომელიც დაესწრო ჭეშმარიტების დაბადებას. იმ ბებიაქალზე მეტი ვიყავი, რომელსაც ბავშვის დაბადების მაყურებლობა წილად ხვდა. ადამიანის წუთისოფელში დაბადებაზე უფრო ჭეშმარიტი სანახავია სიკვდილია, რადგანაც გააზრებულად ტოვებს სხეულს სული და გაუწყებს წუთისოფლის ამაოებას.

მხოლოდ ჩემი ფსალმუნით შევძელი დიალოგი მომაკვდავთან, რადგანაც ტკივილებს სხეული დაელია და ტვინიც გაეთიშა. ვიხილე ცრემლი მის უკანასკნელ ამოსუნთქვასთან ერთად. ალბათ, ეს ცრემლი იმ ტკივილს მოჰყვება, როცა სიკვდილი ჭრის ჭიპლარს წუთისოფელთან. ადამიანი იბადება ორჯერ, როცა ჩვილი ცრემლით მოევილინება წუთისოფელს და როცა მომაკვდავი ცრემლით გადის წუთისოფლიდან და იბადება მარადისობაში.

გურუს სხეული რომ შიგნიდან გადაგებრუნებია, სიცოცხლეში გალახულ სულს დაინახავდი; ეს ის სულის პერანგია, ადამს რომ

უფალმა შიგნიდან ჩააცვა. ადამიანს პერანგი არ უნდა დაელაქავოს. რაც არ უნდა შეეცადოს მრევლი, სულის პერანგის ცოდვებისგან ჩამორეცხვას ვერ შეძლებს, რადგანაც დაუსრულებელია ადამიანთა ცოდვები. და ყოველი ცოდვისგან განწმენდა ახუნებს პერანგს და ფერს უკარგავს, პირვანდელ ფერს.

სახელმწიფოს და მოყვასს გურუს სული არ უნდა გაელახა. სულს ვერ გარეცხავ! უბრალოდ უნდა დაიბადო გურუდ.

ბროლის ბარათი

მეგაპოლის ჰაილემში დილიდანვე იდგა საგაზეთო ჯიხურებთან სრულწლოვანი მოსახლეობა, რათა შეეძინათ ლატარიის ბილეთები და მოეგოთ ბროლის ბარათი, რომელიც მოგებულს სიმდიდრეს ჰპირდებოდა საიქიოდ. გათამაშებაში იყო მხოლოდ სამი მომგებიანი ბილეთი.

მსურველი ბევრი აღმოჩნდა. რამდენიმე მილიონერს ქალაქის სხვადასხვა უბნის სალაროებთან ბილეთების შესაძენად გაეგზავნათ თავიანთი ხალხი, რომ მოესწროთ ყველა ბილეთის შეძენა. სამი გამარჯვებულიდან მხოლოდ ერთი იყო ნამდვილად ილბლიანი, რომელსაც გათენებამდე არ დაეზარა რიგის დაკავება. ეს გახლდათ დიასახლისი ავენი ჰაილემიდან, დანარჩენი ორნი იყვნენ მისტერ ოილი, ნავთობის მაგნატი, და მისტერ კომიდიტი, მსხვილი კომპანიის სავაჭრო გადაზიდვების პრეზიდენტი.

ლატარიის მკაცრი შინაგანწესის თანახმად, მფლობელები სიცოცხლეში ვერ გაყიდნენ მოგებულ ბარათებს. ვალდებულება ჰქონდათ, შეენახათ სახელმწიფო ბანკის საცავში.

ლატარიის კომპანიის უფროსმა დაიბარა სამივე გამარჯვებული და გააცნო შინაგანწესი. ქალბატონი დიასახლისი გაუძალიანდა ბანკის წარმომადგენელს, როცა ამ უკანასკნელმა დააპირა ბილეთის ჩამორთმევა.

– ქალბატონო ავენ, თქვენი ბროლის ბარათი იქნება უსაფრთხო ადგილას. გთხოვთ, გადმომცეთ! – ახლოს მიინია ბანკირი სახემრგვალი, წითური ქალბატონისკენ ბარათის გამოსართმევად. მინასავით გამჭვირვალე იყო ბარათი, რომელზეც ოქროს ასოებით ეწერა: „ბროლის ბარათი მარადიული სიმდიდრისთვის“.

დიასახლისი: ბარათი ჩემი საკუთრებაა, მე გადავიხადე მასში თანხა, როცა ლატარიის ბილეთი შევიძინე, ამ წესის შესახებ არაფერი გითქვამთ. არასოდეს არაფერი დამიკარგავს. მეუღლის

შემოსავლებს მე ვანანილებ და ოჯახის ბიუჯეტს მე ვმართავ. ამ-
იტომ არანაირი საფრთხე არ არის ჩემთან ბარათის დაკარგვისა.

ბანკირი: ქალბატონო, თქვენ ამ ბარათს სიცოცხლეში ვერ
გამოიყენებთ.

დიასახლისმა გადაიკისკისა.

– თქვენ ეს ბარათი სიკვდილის შემდეგ უნდა გადმომცეთ?!

ბანკირი: ბარათს აქვს სპეციალური ჩიპი და ბანკის არქივში
დაფიქსირებულია თქვენი პირადი მონაცემები. როცა გარდაიცვ-
ლებით, სასუფეველეში შესვლის დროს მესაზღვრე დეკლარაცია-
ში გაატარებს, რომ ხართ ბროლის ბარათის მფლობელი და სპე-
ციალურ სამშვს გამოგინერთ.

ქალი გაკვირვებული უსმენდა, მაგრამ როგორც კი დაინახა
ბანკის წარმომადგენლის სერიოზული გამომეტყველება, დარწ-
მუნდა მოწოდებული ინფორმაციის სისწორეში.

დიასახლისი: მე კი ვიფიქრე, გავყიდდი ბარათს და შვილებს
მოვახმარდი აღებულ თანხას. იქნებ თქვენ იყიდოთ, ა? – და მუ-
დართ გახედა წარმომადგენელს.

ბანკის წარმომადგენელი: ლატარიის საბჭოს გადაწყვე-
ტილებით, არა გვაქვს ბარათის შექმნის უფლება. არც თქვენ
გაქვთ მისი გასხვისების უფლება.

დიასახლისი დაფიქრდა და თქვა: იმედია, ბარათის შენახვის
პროცენტს არ გადამახდეინებთ.

ბანკის წარმომადგენელი: სიცოცხლეში არა, მაგრამ სიკვდი-
ლის შემდგომ ჩამოგეჭრებათ ბარათზე დარიცხული თანხის 25%.

დიასახლისი: იქ წასულს მომთხოვთ პროცენტებს იმ თანხისა,
რომელიც თვალთ არ მინახავს?!

ბანკის წარმომადგენელი: ნუ ნერვულობთ, თქვენ არ და-
ზარალდებით. დარჩენილი 75% სრულიად საკმარისია თქვენი
სიმდიდრისთვის.

მისტერ ოილმა და კომოდიტიმ ბანკს არ დაუტოვეს ბროლის
ბარათი და საკუთრების უფლებაში გათვითცნობიერებულებმა
ბანკს თავიანთი ადვოკატები დაუპირისპირეს. უარი განაცხადეს
25%-ის გადახდაზე და თვითონვე გამოთქვეს ბარათის შენახვის

სურვილი. ბანკი იძულებული გახდა, დათანხმებოდა, რადგან ამ ორგანიზაციას დარღვეული ჰქონდა ლატარიის შემძენის წინასწარი ინფორმირებულობის პირობა.

კალმების ტკაცუნა, უამრავ დოკუმენტზე ხელმოწერა და დასტური იმისა, რომ ბანკი ბარათის დაკარგვის პასუხისმგებლობას თავიდან იცილებდა, რადგან მფლობელი არ ტოვებდა. მხოლოდ დიასახლისის ბარათი ინახებოდა ბანკის საცავში.

გავიდა დრო. უცნაური ლატარიის შემდგომ გაზეთებსაც და ტელევიზიებსაც მიავიწყდათ გამარჯვებულები, ერთ შემთხვევას რომ არ მოეგონებინა ბროლის ბარათის მფლობელი დიასახლისი, რომელიც შვილის ავადმყოფობას ბანკში მიეყვანა, თანხა სჭირდებოდა და გადაეწყვიტა ბროლის ბარათის გაყიდვა. შეხვდა ბანკის მმართველს და სთხოვა ბავშვის ოპერაციისთვის 10 000 ევრო. თანახმა იყო, ამ ფასად გაეყიდა ბარათი.

მმართველი: ქალბატონო, 10 000 ევროზე ასჯერ მეტი ღირებულების არის ეს ბარათი, მაგრამ ჩვენ არა გვაქვს უფლება, რომ შევიძინოთ.

დიასახლისი: თქვენ ჩემი სიკვდილის შემდგომ უნდა ჩამოგეჭრათ 25%. 50 % ჩამოჭერთ და ახლა შვილის ოპერაციის თანხა მომეცით.

მმართველი: არ შეგვიძლია, ქალბატონო.

დიასახლისი: 100 % ჩამოჭერთ ჩემი სიკვდილის შემდგომ. ხომ ამბობთ რომ ასჯერ უფრო ბევრია? რა თანხაც მჭირდება, მხოლოდ ის დამიტოვეთ.

მმართველი: ეს რომ შემეძლოს, ინფორმაციასაც არ მოგანვდიდით. მაპატიეთ, მაგრამ უნდა დაგტოვოთ. ბროლის ბარათის საქმეში უძღურები ვართ.

დიასახლისი ბანკის მმართველის წინაშე დაემხო და აქვითინდა, რა ჯანდაბად მიიწადა სასუფეველში სიმდიდრე, თუ შვილი აქ უნდა მომიკვდესო.

დიასახლისის უპასუხო ამოძახილი დასრულდა სახელმწიფო ბანკის გასასვლელ კართან. ის მმართველის კაბინეტიდან ძალით გაიყვანეს დაცვის თანამშრომლებმა.

დიასახლისი ტელევიზიისკენ გაემართა... ახმაურდა მეგაპოლისის საინფორმაციო წყაროები. იყო უამრავი გამოხმაურება, გამოსვლა, აქცია... ეკლესია ბანკს ბრალს სდებდა სატანის მსახურებაში.

გაზეთები აჭრელდა, ჟურნალისტებმა მიაკითხეს ოილსაც და კომოდიცისაც. ოილს სიმდიდრესთან ერთად სახელიც გაუთქვა ლატარიის მოგებამ. ჟურნალისტების წინ პოზირებდა და თავს ინონებდა კაბინეტში ჩარჩოში ჩასმული ბროლის ბარათით. სამი შვილის მამა ოილი, რომელიც სიცოცხლეშიც ვერასდროს ელეოდა ერთ კრონსაც კი, ბროლის ბარათის იმედით შემოსავლის მესამედს ქველმოქმედებაში ხარჯავდა. მხოლოდ კომიდიტი ბოლომდე არ იყო დარწმუნებული სასუფეველში ბარათის გამოყენების შესაძლებლობაში, თუმცა კი ბროლის ბარათის მოგების მიზნით ლატარიის ბილეთების მესამედი შეიძინა თავის დროზე. კომოდიტი მშვიდად აგრძელებდა ცხოვრებას და შემოსავლების მეთაფით ეკლესიებს აშენებდა. ბევრი მდიდარი ესტუმრა კომიდიტის ბარათის შექმნის სურვილით, მაგრამ ის ყველას უარით ისტუმრებდა, ხოლო მოძღვართან თავის სიხარბეს ბროლის ბარათის გამო ასე ხსნიდა: „მე არ მჯერა, მამაო, ამ ბარათის, ის ჩემზე გავლენას ვერ მოახდენს, თქვენ ხომ ლოცულობთ ჩემთვის! ეს არის მთავარი და არა რალაც ბროლის ბარათი“. მოძღვარი უწუნებდა მდიდარს ამ ახირებას, მაგრამ ვერც უბრაზდებოდა, რადგან კომოდიტი გულუხვი იყო ეკლესიის მიმართ.

სასუფეველში სიმდიდრის პერსპექტივა თითქმის დაიჯერა საზოგადოებამ, რომ არა ერთი შემთხვევა რესპონდენტისა, რომელიც პროჟექტორებით განათებულ ტელე-შოუში იჯდა თმაზე ბრიოლინით და ცისფერი პიჯაკით და იძლეოდა ინტერვიუს ბროლის ბარათის გათამბუშების წესების შესახებ. ეს მისტერ აიდიას, სახელმწიფო ბანკის კრიზისების მართვის ანალიტიკური სამსახურის უფროსი.

რესპონდენტი: 15 წლის წინ სახელმწიფო ბანკს გაკოტრება ემოქრებოდა და გადავწყვიტე ბროლის ბარათი მენოდებინა პრიზისთვის. ლატარიის ბილეთები გაიყიდა სოლიდურ თანხად

იმ მოლოდინით, რომ მოგებულები მარადიულ სიმდიდრეში იქნებოდნენ. ეს იდეა გამართლდა. დარწმუნებული ვიყავი, ლატარიის ბილეთებს მდიდრები შეიძენდნენ.

ჟურნალისტი: თქვენმა იდეამ ადამიანები გააბრიყვა. არ განუხებ სინდისი?

რესპონდენტი: მხოლოდ დიასახლისი ავენის მიმართ.

ჟურნალისტი: მდიდრებმა – ოილმა და კომიდიტიმ – დაგიშავეს რამე?

რესპონდენტი: მე არაფერი, საკუთარ თავს დააბრალონ.

ჟურნალისტი: ვერ გავიგე პასუხი, იქნებ დამიკონკრეტოთ?

რესპონდენტი: ოილიც, კომოდიტიც და სხვა მდიდრებიც, რომლებიც შეეცადნენ ლატარიის ბილეთის შეძენას, ეშმაკს გაურიგდნენ. ასე რომ, საკუთარ თავებს დააბრალონ.

ჟურნალისტი: კომოდიტის და ოილის მემკვიდრეებს თავისუფლად შეუძლიათ, გიჩვილონ სასამართლოში ზიანის მიყენების გამო.

რესპონდენტი: ეს მათი უფლებაა, მაგრამ არსებულ დავაში მხარე არ არსებობს; ბანკი გაკოტრდა და პირადად ოილთან და კომოდიტისთან მე არანაირი შეთანხმება არ გამიფორმებია.

ჟურნალისტი: რატომ გადაწყვიტეთ ტელევიზიაში მოსვლა და ამ ინფორმაციის გამჟღავნება?

რესპონდენტი: ბოდიში მინდა მოვუხადო დიასახლის ავენს. ის ნამდვილად იყო ილბლიანი ქალბატონი. ერთი ბილეთი შეიძინა და მოიგო ბროლის ბარათი. მართალია, ეს იყო სრული სიცრუე, მაგრამ ვერ გავექცეოდით იმ სინამდვილეს, რომ ის იყო ილბლიანი. ავენს შვილის ოპერაცია ბანკის თხოვნით ოილმა დაუფინანსა. რომლის შესახებ ახლა გაიგებენ თქვენი ტელევიზიის საშუალებით ავენიც და ოილის ოჯახიც. არც ოილმა იცოდა, 15 წლის წინ თანხა რომელ ქველმოქმედებას მოხმარდა. საზოგადოებას ბროლის ბარათის შესახებ უნდა სცოდნოდა. ბროლის ბარათი დარჩება საშინელ გამოცდილებად ჩვენი სიხარბისა, რომელსაც საზღვარები არა აქვს. იმედია, ბროლის ბარათის გარეშეც დაიტევს ოილს სასუფეველი... ნამდვილად არ ვიცი, იქ

რა ხდება, მაგრამ ის კი ვიცი, ადამიანი უნდა გათავისუფლდეს მანკიერებებისგან, რომ არც აქ შენუხდეს და არც საიქიოსი ემინოდეს.

ჟურნალისტი: თქვენ ადამიანები მარიონეტად აქციეთ. ოილიც გამოიყენეთ.

რესპონდენტი: იდეა ყოველთვის ბატონობს კაცობრიობაზე. გააჩნია, რამდენად დამაჯერებელია ის. მე მაშინ სახელმწიფო ბანკი გადავარჩინე გაკოტრებას ისე, რომ არც მოსახლეობა დაზარალებულა; დროულად მიიღეს სახელმწიფოსგან კუთვნილი თანხები.

ჟურნალისტი: ოილის, კომოდიტის და დიასახლისის მოტყუების ხარჯზე?

რესპონდენტი: ეს მათი არჩევანი იყო და მათმა სიხარბემ გადაწონა რწმენა.

ჟურნალისტი: იმაზე რას იტყვით, რომ ბანკი 25 %-ს იღებდა ადამიანის სიკვდილის შემდგომ ბროლის ბარათის შენახვისთვის?

რესპონდენტი: ესეც იდეის ნაწილი იყო, რომ ბანკის შეთავაზება დამაჯერებელი ყოფილიყო ბარათის მფობელებისთვის.

სტუდიაში მამაკაცის ყვირილის ხმა გაისმა. რესპონდენტს დასრულებული არ ჰქონდა სათქმელი, როცა მამაკაცი ყვირილით მივარდა მისტერ აიდიას:

– ახლა გაილახები დამაჯერებლად შენ ახვ...

– დაცვააააა!

მამაკაცი ოილის შვილი აღმოჩნდა.

ჟურნალისტი: სარეკლამო ჭრაზე გავდივართ...

მეც გავედი, მკითხველო! თქვენთვის მომინდვია განსჯა, ჰყავს ბროლის ბარათს დაზარალებული?

საარჩევნო ბაზარი

ერთ ტრიალ მინდორში ადგილობრივ მუნიციპალიტეტს ოთხთვიანი ბაზრობა გაემართა. ბაზრის მოვაჭრეები პარტიების კანდიდატები იყვნენ, რომლებიც დახლებზე დანყობილ ბუტაფორიებს სთავაზობდნენ მოსახლეობას. დახლებზე განლაგებული სამრეწველო, სასოფლო და თავდაცვითი ინვენტარები, სხვადასხვა ქვეყნის დროშები და ვიდეო და აუდიო ჩანაწერები, ხელსახოცის ქალაღდის ფორმის დაკეცილი ხანდაზმული და შეუსრულებელი იურდიული ხელშეკრულებები უხვად ამშვენებდა კანდიდატების ევროპულად შეხამებულ ჰასტუხებს. ენაგანაფული მოვაჭრეები ცდილობდნენ დაპირებით მყიდველები თავიანთ მხარეზე გადაებირებინათ. ერთი მოვაჭრე თუ დაიძახებდა, პენსია იქნება 200 ლარიო, მეორე იქვე დაიყვირებდა 300-ს. ამას მოჰყვებოდა მოვაჭრეების დიღერობა. იყო ერთსაათიანი უსისხლო დიპლომატიაც ტერიტორიების დაბრუნების, საზღვრების გაღანევის, გადმონევის, წინ წანევის და მღინარებში ჩასვლის, მერე ამოსვლის, მღინარეების მიღში შესვლის და სხვა ქვეყანაში გადაგდების. პარტიებს სხვადასხვა ქვეყნის ბატონის წყალობა და მათ მფარველობაში შესვლა – გამოსვლა დამართნოდა. იყო ყვირილი:

– შენ უსინდისო, რატომ მიგდებ ფასს, ჩემს პროგრამას რატომ ეხები?!

ვაჭრებს რომ გაუჭირდებოდათ, აზრთა მყიდველებს ბაზრის შესასვლელში ხვდებოდნენ დიდი აბრებით, რაც აკრძალული იყო კანონით. მყიდველები ბუტაფორიებს არ ყიდულობდნენ და საარჩევნოდ ინახავდნენ დაზოგილ ფულს, რადგანაც არჩევნები ძვირადღირებული სიამოვნება იყო ქვეყნისთვის. იმდენად დიდი იყო მოვაჭრეების სურვილი დეპუტატობის კანდიდატებად

გასვლისა, რომ ზოგ მოვაჭრეს შეეძლო, ღამეც დარჩენილიყო ბაზარში და დაეჭმუჭნა ძვირადღირებული ტანსაცმელი, განოლილიყო დახლზე, რომ სხვა პარტიას ღამით არ მოეპარა მისი ბუტაფორიული საგნები, რომელთა განთავსებაც დიდი თანხა უჯდებოდა.

ღამით რამდენიმე მანანნალას, რომელთაც თავშესაფარი არ ჰქონდათ და ცდილობდნენ ბაზარში ღამე გაეთიათ, ზოგჯერ მოვაჭრეებთან ერთად ეძინათ, რასაც კარგად აშუქებდა მოვაჭრეების ტელევიზიები; ესეც ერთგვარი პიარი იყო ლოზუნგისა „ჩვენ ვფიქრობთ ხალხზე დღედაღამ“.

მანანნალები აგრესიულად იყვნენ განწყობილნი მოვაჭრეების მიმართ, რადგან ამ უკანასკნელებს დაეკავებინათ ბაზრის ტერიტორია და მანანნალებს მუშაობის საშუალებას ართმევდნენ. ამ დროს კარგი გასაგალი ჰქონდა ჩანოლილ საქონელს.

მოვაჭრეები: როცა მე დიდ ტერიტორიას მოვიკავებ, აუცილებლად შენც გახდები ამ ბაზარში მოვაჭრე, გექნება ამ ბაზარში დახლი და სახლი.

მანანნალებს მწარედ ელიმებოდათ მოვაჭრეების დილერობაზე და აცხადებდნენ, ჩვენ დღევანდელი კვერცხი გვორჩევნია ხვალინდელ ქათამს და სჯობს კვერცხი გვაჭამოთო. მოვაჭრეებიც შეძლებისდაგვარად ასრულებდნენ მანანნალების თხოვნას. ოთხი თვე როგორმე ხომ უნდა გაეძლოთ, მანანნალებს ზოგჯერ არაკანონიერ დავალებას აძლევდნენ, მათ უნდა დაეზვერათ ტერიტორია ბაზრის შესასვლელთან, თუ ვინ მოვიდოდა და ან წავიდოდა. კვერცხის ხათრით მანანნალებიც ასრულებდნენ უკანონო დავალებას.

ერთი გიჟუა ჰყავდა ბაზარს, რომელიც არც მოვაჭრე იყო და არც მანანნალა – ბაზარში დილიდანვე გამოცხადებოდა დაბარებულივით და ყვიროდა: სამშობლოს გამყიდველებო, გაიღვიძეთ! ნეტავ, რომელ ბატონს უნდა ემსახუროთ, თქვენი უტვინო თავები ვერ შეეჩვია იმ აზრს, რომ ქართველი ხალხი უნდა გაიხადოთ ბატონად. – მერე ხელს წავლებდა გიჟუა მოვაჭრეების მაგიდებს, გადააყირავებდა და ძირს ყრიდა მოვაჭრეების ცარი-

ელ ბუტაფორიებს. მოვაჭრეები გიჟუას დანახვაზე მანეკენებს ამოეფარებოდნენ და მათ ფორმას იღებდნენ.

უეცრად ბაზარში საიდანლაც გამოეცხადებოდა პოლიცია, მიკროფონიანი ინდაურები და დემოკრატიულად მოყვირალი მამლები. ყვირილი გიჟუას გაყვანით სრულდებოდა.

ოთხი თვის მიწურულს მოვაჭრეთა ნაწილი ღრმად ჩაისუნთქავდა და სივდებოდა, ნაწილი ღრმად ამოისუნთქავდა და დიდი ტერიტორიას იკავებდა. აბა, ხორუმი რა მოსატანია, როცა მოგებულ დილერს შალახო აქვს აწკეპილი შარვლით, დიდი დრუნჩითა და სადღეგრძელოთი!

სასტუმრო

- არც კი იფიქრო მანდ შესვლა, ეშმაკის მოციქულო!
- აბა დამიშალე! ხომ ხარ მცველი?! იქნებ ეჭვი გეპარება შენს თავდაცვისუნარიანობაში?! – თქვა და გადაიხარხარა.
- ეჭვი შენი კერძია.
- შენ რა, უკეთესი კერძების შეკვეთას აძლევ?
- მე არა ვარ დამკვეთი, მცველი ვარ.
- შენ ვერ შემაჩერებ, მათ ასე უნერიათ.
- რატომ ეს სასტუმრო?
- ვერ ხედავ, როგორ მაცდურად ბრწყინავს, თითქოს გაჯადოებს თავისი ბუმბერაზობით, რომელსაც ღრმად გაუდგამს ფესვები მიწაში და უნდა, რომ ცოდვაში ჩაგითრიოს!
- შენობას რამხელა ძალა აქვს!
- ლეო, ლეოს, ლეო..გრანდოს, ისე გუშინ გაძარცვა სტუმრები მისმა ტკბილხმოვანმა კაზინომ.
- გულს მირევს მისი ხმაური, როგორ შეგიძლია ამ კედლებში მოგწონდეს რამე?
- ამაშია კაიფი ძმაო, როცა ადამიანს არაფრის გარეშე ტოვებ, სასონარკვეთილი უფრო მეტად უახლოვდება მამას.
- მარტო ამისთვის არ იქნები აქ მოსული, შენ სხვა გეგმა გაქვს უთუოდ.
- გეგმა, გეგმა, რა თქმა უნდა, გეგმა, როგორ მიყვარს ეს სიტყვა, – თქვა და გაბრიელს მხარზე ხელი შემოარტყა.
- გაბრიელს აღიზიანებდა მიქაელის უტაქტობა.
- გეგმა, პლანი, პლენი და რამდენ ენაზე უნდა ითქვას, რომ ერთი დამგეგმავი დაინახო. რამდენი ოფლი დაიღვარა სხვის კუთვნილ უაზრობაში. მე შემსრულებელი ვარ, გაბრიელ! – თქვა და სასტუმროს ვესტიბიულში შევიდა.
- გაბრიელიც უკან მიჰყვა.

რა კუდში დამყვები, გაბრიელ! შენ ხელს ვერ შემიშლი, – თქვა და გადაიხარხარა, – შენისთნა მცველებს მხოლოდ გეგმის ნაწილი შეუძლიათ გახდნენ.

მიქაელი ლიფტში შევიდა. თავის გაპრიალებულ ფეხსაცმელს დახედა და გაიფიქრა: ეს არ უნდა ჩამეცვა, ცეცხლი გამიფუჭებს. ეს „სპასატელი“ გაბრიელიც რომ ვერ მოვიცილე თავიდან. ცხვირსახოცი ამოიღო და ჩაახველა. სუნი სცემდა, სიკვდილის სუნი. ლიფტში დამონტაჟებულ სარკეში ჩანდა მიქაელის მელოტი თავი, რომლის გვერდით გაბრიელის ხვეული ქერა თმა მოჩანდა.

დაბერებულხარ, მიქაელ! შენს მელოტ თავს ნაოჭები გასჩენია!

შენ კიდევ აქ ხარ?! – გაბრაზებულმა მიმართა გაბრიელს.

ლიფტი ზუსტად სასტუმროს 777-ე ნომრის წინ გაჩერდა. მიქაელი შევიდა ნომერში, გაბრიელიც უკან მიჰყვა.

– სხვა ნომერში შედი, შენს მონოლოგებს ვერ მოვისმენ.

გაბრიელმა ყურადღება არ მიაქცია და ტელევიზორი ჩართო.

ტურქბაბერილი ქალი სასტუმრო „ლეოგრანდში“ ხანძრის შედეგად დაღუპულთა სიას აცხადებდა და უსაფრთხოების წესების დარღვევაში ადანაშაულებდა სასტუმროს მენეჯერს. გაბრიელი სანოლზე წამოწოლილ მიქაელს ყელში სწვდა.

შე უნამუსო, აქ ამისთვის მოხვედი?!...

ხელი გამიშვი, ბრიყვო!

მიქაელმა გაბრიელი ლოგინიდან გადააგდო, ძირს დაანარცხა...ცხვირიდან სისხლის წასკდა, მიქაელმა ცხვირსახოცი ამოიღო და გაუნოდა.

– ცხვირი მოიხოცე, შე ჟღვინტილიანო ბავშვო! ნუ გეშინია, შენც დაგიტოვე საქმე, შეგიძლია სხვები გადაარჩინო, ეს 11 საჭიროა.

გაბრიელმა ცხვირი მოიხოცა.

რატო 11?

აბა მე რა ვიცი, ალბათ ფეხბურთის გუნდისთვის უნდა, – ეს თქვა და გადაიხარხარა, – რას გაიგებ მისას, არც ვკითხულობ! ჩავალ კაზინოს ბარში.

მაგიდასთან გაბრიელი და მიქაელი ისხდნენ.

მიქაელი ვისკის წრუპავდა.

რატო არ სვამ, ჩემო მცველო, „ჩემო კარის მეზობელო?“, – ნაილილინა მიქაელამა, – შენ რა, გგონია, მე მინდა ამის გაკეთება?!

აბა რატომ მოხვედი? – გაკვირვებულმა იკითხა გაბრიელმა.

ჩემი სამსახურია... რამდენია ისეთი, ვინც ხელფასისთვის მუშაობს! – თვალეზმობოჭუტულმა მიუგო მიქაელმა.

მე გადაგიხდი და წადი! – ნაწყენმა მიმართა გაბრიელმა.

მიქაელმა გაღიმებულმა მიუგო:

არა! უკვე მივეჩვიე და ეშხში ვარ შესული! უფრო ჭკვიანი გავხვდი.

ისინი ხომ სულ ბავშვები არიან.

ეს არ მომწონს მხოლოდ, თორემ დანარჩენი ყველაფერი მისაღებია.

რა არის მისაღები?

სიკვდილი...

აბა სიცოცხლე რაა?!

ამას მალე გაიგებ. – საათს დახედა, – 20 წუთი დამრჩა, – თქვა და გაბრიელის ცარიელ ჭიქას თავისი ვისკიანი ჭიქა მიუჭახუნა.

ამით ფეხბურთის იმ გუნდს გაუმარჯოს, გაბრიელ, უკვდავ გოლს რომ გაიტანს 20 წუთში და საჯარიმო არ დასჭირდება.

მე ჩემი საქმე მაქვს, შენ – შენი, აბა, წავედი!

გაბრიელმა ნაიბოროძიკა და მიქაელს ფეხი დაადგა.

შენ დალიე ვისკი, თუ მე! ამ ფეხსაცმელში ძვირი მაქვს გადახდილი და არ გამიფიჭო! – გაბრაზებული ხმით უთხრა მიქაელმა.

28 წლამდე ასაკის ორი მამაკაცი სარბენ ბილიკზე დარბოდა. დარბაზის კუთხეში მსუქანი ქალბატონი წვალობდა, ამაოდ ცდილობდა თეთრი, ფუმფულა მუცლის ვინრო მაისურში დამალვას, რომელიც მოძრაობისას წამდაუნუნებულად უვარდებოდა. მას თავზე ჟანდარმივით დადგომოდა კარგად ნავარჯიშევი და გვარიანად გარუჯული ინსტრუქტორი ქალი, რომელიც მითითებებს აძლევდა, როგორ ესუნთქა. პომიდორივით წამოწილებული ქალი დიდი გაჭირვებით ემორჩილებოდა ინსტრუქტორს, ტანის ყოველი გადაწევა კიდევ უფრო მეტ ძალისხმევას მოითხოვდა.

არასწორად სუნქავთ და იმიტომ იღლებით!

ჩემი ბრალია, წამოსვლის დროს კარგად დავნაყრდი...

ვარჯიშის წინ არ უნდა გეჭამათ!

გაოფლიანებული ქალი სიმწრით ებრძოდა სხეულში დაგროვილ ცხიმს.

ინსტრუქტორმა ქალი მიატოვა და მამაკაცთან გადაინაცვლა.

– მარადი, დაგიმატებ გირებს!

თუ არ შენუხდებით, – ზრდილობიანად მიუგო ახალგაზრდამ.

ინსტრუქტორმა რკინის ღერძი მალლა აატრიალა, რომ მეტი მასა აეწია მარადის.

მარადი ცისფერთვალემა, 25 წლამდე ასაკის იქნებოდა.

ინსტრუქტორმა ახლა ბილიკზე მორბენლებთან გადაინაცვლა.

– მიშა, ნუკრი, საკმარისია! გული ვერ გაუძლებს ამდენ სირბილს!

– ჩვენი გული ყველაფერს გაუძლებს, არა ნუკრი?! – ნიშნისმოგებით გადახედა მეგობარს მიშამ.

რა იცი, რომ გაუძლებს ნუკრის გული, კარდიოლოგი ხარ თუ ჩემზე მეტი იცი?

როგორ გეკადრება, ვიკაჩკა! შენ რომ იცი სხეულის შესახებ, ისე ჩემმა ცოლმაც არ იცის! – თქვა ნუკრიმ და გადაიხარხარა, – ამ ოხერმაც იცის, პირველი კლასიდან სული გამიმწარა.

გაოფლილმა ქალმა ინსტრუქტორს ჩაუარა.

ინსტრუქტორმა კარებთან მისულს მიაძახა:

სად მიდიხარ, გუგული?! მოდი, სარბენ ბილიკზე!

გუგული არა, მაგული! მეტი აღარ შემიძლია, საუნაში შევალ...
ქალი ზანტად დაიდრა დარბაზის კარისკენ. ინსტრუქტორმა მი-
აძახა:

არ გაბედო და აქ ნაჭამი აღარ მოხვიდე!

ქალი ისეთი დაღლილი იყო, ლაპარაკის თავიც აღარ ჰქონდა
და თანხმობის ნიშნად თავი დაუკრა ინსტრუქტორს.

* * *

კარი ავტომატურად გაიღო, დარბაზში სათნო გარეგნობის
ორი ვაჟი შემოვიდა და

იქ მყოფებს მიესალმა.

ჩემი სტიქაროსნებიც მოვიდნენ! მარადი ჩაანაცვლეთ, შენ კი
ჩემთან გადმოდი, მარადი!

ბექა და გიორგი უხმოდ დაემორჩილნენ ინსტრუქტორის მი-
თითებას.

ქალმა განტელები სარკის წინ მდგომ მარადის გაუნოდა, თან
აუხსნა, როგორ გაენაწილებინა სიმძიმე თითოეულ კუნთზე.

მიქაელი მარადის მიუახლოვდა და მასთან ერთად დაიწყო
სუნთქვა.

ღრმად სუნთქავდა მარადი და ღრმად სუნთქავდა მიქაელიც.
გაბრიელი მიქაელის წინ აიტუზა.

მერე მიქაელმა ბილიკზე მორბენლებთან გადაინაცვლა და
ზურაბის ზურგს უკან დაიწყო სირბილი.

ჩამოდი, ფეხსაცმელი გაგიფუჭდება, – დამცინავად უთხრა
გაბრიელმა.

ძლივს არ თქვი რალაც ჭკვიანური ამ ხნის მანძილზე?!

მიქაელი ჩამოვიდა სარბენი ბილიკიდან და ახლა სტიქაროს-
ნებს მიადგა.

ესენი ჯერ მთლად ბავშვები არიან.

ვიცი, ნუ მიშლი ხელს, ვმუშაობ!

გაბრიელმა მუსიკა ხმამაღლა ჩართო, მძიმე როკმა გააყრუა
ოთახი.

ყურებში თითები გაირჭო მიქელმა.

გამორთე, ხომ იცი, რომ ვერ ვიტან!

ინსტრუქტორი მივიდა და უკმაყოფილოდ გამორთო რადიომიმღები.

სულ აურია ამ უპატრონომ. ამის წინ ბეთხოვენი ჩაირთო თავისით!

როდის იყავი აქ, შენი ოინები იქნება ეს! – გაბრიელი მიქაელს ხელწერას მიუხვდა.

რა შენი საქმეა! – აგდებულად უპასუხა, – აბა ჟუჟუნა ნვიმას ხომ არ ჩავრთავდი... ისე მაგის დროც მოვა! არ არის ცუდი მელიოდია და ტექსტი: „დანამა, დანამა, დანამა“... მერე როგორაა, გაბრიელ? ჰო, გამახსენდა: „ვინც ჩვენზე ცუდი რამე თქვას, გული გაუპოს დანამა“. ვინც რაც უნდა ისა თქვას... მე კი წავედი!

სად?

აბა, თუ მიხვდები! თქვა და თვალი ჩაუკრა გაბრიელს.

* * *

საუნაში შიშველ ტანზე პირსახოცნაკრული ორი ქალი და ერთი ირანელი მამაკაცი ისხდნენ. ქალები ერთმანეთში საუბრობდნენ.

ჟუჟუ, დღეს იმდენი ვივარჯიშე, ძალა აღარ მაქვს!

მე დუკანის დიეტაზე ვარ, – გაღიმებული სახით თქვა ქალმა.

ირანელი მამაკაცი უხმოდ იჯდა, ევკალიპტის ოხშივრის ჩასუნთქვით იყო დაკავებული, რომელიც საუნის გახურებული ქვებიდან ამოდით. მიქაელი ირანელ მამაკაცს მიუჯდა, სახე მიადო და ჩაისუნთქა.

გაბრიელ, იცი რას ფიქრობს ახლა ეს? ძალიან უკვირს, ნახევრად შიშველ ქალებთან ერთად რომ ზის ოთახში – აი, სარწმუნობა! ეს უცხოელი რას გაერკვევა ამათ დუკანში, ვარჯიშის შემდეგ დუქნით რომ იცვლება. დუკანი-დუქანი, დუკანი-დუქანი, დუკანი დუქანი-ნაილილინა მიქაელმა.

მიქაელმა ირონიულად შეავლო თვალი ერთმანეთში მოსაუბრე ქალების შიშველ ბარძაყებსა ნაკეცებიან მუცლებს.

რა ამრეზით გადახედე..

რა გინდა, ბედი აქვთ! თუ არ დაიცავი, შესაძლოა, ბარძაყები შეეტრუსოს ჟუჟუს, – თქვა დამცინავად მიქაელმა.

რა ბედზე მელაპარაკები?!

სიცოცხლის ბედზე...

სტიქაროსნები შემოვიდნენ საუნაში და მოკრძალებულად დასხდნენ კუთხეში.

ამათ კი არა აქვთ ბედი! – თქვა მიქაელმა. მერე ბიჭებს შორის დაჯდა და ღრმად ჩაისუნთქა მათი ამონასუთქი. სიამოვნებისგან გაიღიმა.

რა კარგი სუნია, საკმევლის. ახალგაზრდობა გამახსენდა...

რალაც არ მგონია, როდესმე ახალგაზრდა ყოფილიყავი! – გულნატკენმა უთხრა გაბრიელმა.

ახალგაზრდაც ვიყავი და შენსავით უბერებელი.

მერე რამ გადაგაგვარა?!

რამ და... ჩემნაირმა ეშმაკმა და შენი მსგავსი ანგელოზის დაუცველობამ! აჯობებს შენს საქმეს მიხედო!

მიდი, შვილო, შეასხი წყალი ქვებს, თორემ არა აქვს სიმხურვალე!

გიორგი ადგა, წყალი მოასხა გახურებულ ქვებს, ორთქლმა იმატა და უფრო შეუძლებელი გახდა საუნაში ყოფნა. ოფლისა და ევკალიპტის სუნით გაიჟლინთა იქაურობა.

შუქი ჩაქრა ...

რას მიყურებ, წადი, შენ სხვებს მიხედე, ამ ყმანვილებს არაფერი ეშველებათ! – გაბრაზებულმა შეუტია მიქაელმა გაბრიელს.

სიბნელეში მობილურების შუქი ანათებდა და დაბნეული ხალხის ყვირილი ისმოდა. ლიფტი გაიჭედა.

აქედან ოთხი წამოვა... რა გინდა გაბრიელ, ბევრი დაიხსენი.

რას ერჩი ამ სტიქაროსანს?!

ედემის ბალს დამშვენებს.

დე, მაპატიე, რამე თუ განყენინე... – აღმოხდა გიორგის.

კვამლმა მოიცვა ლიფტი...ისმოდა ხველა, ყვირილი.

მის დედას რას ერჩი?

გაჩუმდი, რას ფიქრობ, ყოვლისშემძლე გგონივარ?!

ვინ შემოუშვა ხანძრის დროს ესენი ლიფტში?! – დაიღრიალა გაბრიელმა, – გააღეთ!

სულს უბერავდა გიორგის... მარადის ღრმა და ცისფერი თვალები ისეთი უმნეო იყო, რომ გაბრიელმა ვედარ გაუძლო და მიქაელს წვდა ყელში.

დაგახრჩობ, შე მხეცო! დაძარი ლიფტი!

შენ რა, მექანიკოსი გგონივარ? რას ბავშვობ?! მე, უკვდავს, შენი ხელების ფათური მომკლავს?! ეს არის ადამიანების სიცოცხლე, გაბრიელ.

მიქაელმა გაბრიელს ხელი დაავლო და დახურული ლიფტის კარიდან გაიყვანა.

შენ უნდა გადარჩე... ხედავ, რა სისულელე მათქმევინე?.. შენ, უკვდავს რად გინდა გადარჩენა?!... – თქვა და გადაიხარხარა...

არაკაცი ხარ შენ, მიქაელ!

ვიცი და ეს ცოდნა არაფერს ცვლის. შენ ბევრის სიცოცხლე გადაარჩინე, კიდევ მეტს გადაარჩენდი, დრო რომ არ დაგეკარგა ლიფტში შემოსვლით, მაგრამ 777-ე ნომერში მოსმენილმა ინფორმაციამ შეგიყვანა ლიფტში. არა უშვას, ძმობილო, სხვა დროს სხვანაირად მოიქცევი, სადაც ეშმაკია, იქ ანგელოზია! ვერც დაკუნთული სხეული და ვერც ჯანსაღი სული გიხნის სიკვდილისგან!

მიქაელმა სიგარა ამოიღო.

– განტვირთვის დროც მოვიდა, სამუშაო დასრულებულია.

სიგარის კვამლი ღრმად ჩაისუნთქა მიქაელმა, გაპრიალებულ ფეხსაცმელს დახედა და თქვა:

– ისე უნდა იარო გაბრიელ ცეცხლში, რომ ფეხსაცმელი არ გაგიფუჭდეს.

გული მერევა შენს უგულობაზე.

აბა, აბა, გულის რევა არ გამაგონო! გუჩის „ტუფლები“ არ გამიფუჭო – ბოლო მოდაა! მეთორმეტეც ნაგეყვანა, ერთი „ზამენა“ იქნებოდა, ხომ დაგჭირდებოდა, რომ დაღლილიყო ერთი მოთამაშე?! – დაამატა დამცინავად, – ნუ მიბრაზდები ქრისტეს 11 მოციქულივით იცხოვრებენ იქ და არაფერი მოაკლდებათ.

მის დედებს რას ერჩი?

ამაზე პასუხი არა მაქვს და არც იესოს ჰქონდა, დედას არ გაუარა და პატივი არ სცა, სანამ მამის განაჩენს ეღირსებოდა. რომც გაეარა, არ მგონია, რამე შეეცვალა მარიამის ცრემლებს.

როგორ გაუვლიდა, როცა პილატეს ტყვე იყო?! – გაკვირვებული სახით ჰკითხა გაბრიელმა.

ისეთ კითხვებს ნუ მისვამ, რაზეც უფალიც ვერ გიპასუხებდა. მე ვარ უბადლო შემსრულებელი, როცა ვაკაკუნებ, კარი უნდა გამიღონ. შენ დარჩი და უყურე კურიერის მორიგ გამოშვებას: ჟურნალისტებს, კამერებს, მეპატრონის თავის მართლებას და ყოველგვარ სიგიჟეს, რომელსაც კავშირი არა აქვს აღსარებასთან – ამ უმწეოთა აღსარებასთან... მე კი ნავედი, გუჩის ახალი კოლექცია მიუღიათ და უნდა მივუსწრო!

უფალს 12 მოციქული ჰყავდა! – თქვა გაბრიელმა.

ამდენ ხანს ამას ფიქრობდი?! იუდა ყოველთვის სასტუმროში დარჩება.

რომელში?!

ყველგან, სადაც შეიძლება ადამიანმა ითამაშოს და წააგოს თავი.

აქ სანთლები დაინთება მათი სულის მოსახსენებლად... – მწუხარედ აღმოხდა გაბრიელს.

მე უკვე დავლიე მათი სიცოცხლისა და სიკვდილის სასმისიც! მიქაელის ყოველი სიტყვა გულს ურევდა გაბრიელს.

რას გაბერილხარ ბოლმისგან, სადაცაა გასკდები, ჩაიჩოჩე და გამატარე!

გაბრიელმა მთელი წინა დღის ნაჭამი გადაარწყია მიქაელს გუჩის ფეხსაცმელზე.

ესეც შენი გუჩი! – ნიშნისმოგებით თქვა გაბრიელმა.

შურისძიება და შენ?! – თქვა და გადაიხარხარა. მეც აქედან დავიწყე....ანი რომ წამოვალ, კალოშს ჩავიცვამ, რომ ბოლმამ არ დამსვაროს!

მერე გაბრიელს ხელსახოცი გაუწოდა და უთხრა:

შენ რას ფიქრობ, მე არ შემებრალა ისინი სიკვდილისთვის? სიკვდილს მალვიძარას ხმა არა აქვს, თორემ ისრებს გაყინავდი! მე შენც მებრალეები, რომ ვერ შეძელი მათი გადარჩენა. ჩემი თავიც მეცოდება, ყველას რომ ვძულვარ, არადა არ ვარ ურიგო კაცი, ბოლოსდაბოლოს, ჭეშმარიტება ვარ! ხომ დაინახე, ამ ჭეშმარიტებას უფრო მეტი ფასი აქვს, ვიდრე შენს სიცოცხლეს.

შენ მათ წაართვი სიცოცხლე, ბედნიერება, შვილებს მამა, დედას – შვილი.

მერე? მე თუ ცუდი ვარ, ხელი რატომ არ შემიშალე?! მაგრამ შენც უძლური ხარ სიკვდილის წინაშე. კიდეც შეგვხვდებით.

ახლა სად აპირებ უბედურების დატრიალებას?

სადაც მეტყვიან! – თქვა და თვალი ჩაუკრა გაბრიელს.

დამცინი?!

როგორ გეკადრება, მეგობარო! სადაც შენ ხარ, იქ ყოველთვის მეც ვიქნები.... მე თავდამსხმელი ვარ, შენ – თავდამცველი.

გარეთ განვიმებულა... – ხელები წვიმას შეუშვირა მიქაელმა, – აი, გაბრიელ, ჟუჟუნას დროც მოსულა, – თქვა და კმაყოფილმა წაილიღინა: „ჟუჟუნა წვიმა მოსულა, დიდი მინდორი დანამა, დანამა, დანამა დიდი მინდორი დანამა, ვინც ჩვენზე ცუდი რამე თქვას, გული გაუპოს დანამა!“.

ამ სიმღერით გაეცალა მიქაელი სასტუმროს. გაბრიელი, რომელსაც წინასწარ გამოეტირებინა ახალგაზრდები, სასტუმროს შესასვლელში იდგა თავისი უმწეობით განადგურებული და წყევლიდა იმ დღეს, როცა პირველად გადაეყარა მიქაელს.

მედიაცია

მოტლანდიელი ფილოსოფოსი ადამ სმითი ადამიანის საქმიანობის ძირითად მოტივად მიიჩნევს ინდივიდის ლტოლვას საკუთარი კეთილდღეობისაკენ. სწორედ ეს მოტივი ამოძრავებდათ დაბა კაზრეთის საბადოს მუშებს, რომლებმაც შრომის უფლების დაცვის მიზნით გაფიცვა მოაწყვეს.

დაუსრულებელი აქციის გამო მთავრობის შეშფოთებამ, გაჩერებული სანარმოს გამო დამსაქმებელთა შიშმა, ინფორმაციის მოსაპოვებლად ჟურნალისტთა თავდასხმამ და არასამთავრობო ორგანიზაციების განცხადებებმა, კამერებთან ბზრილმა და პროდიუსერობამ ILO-ს კარიც შეაღო. საჭირო გახდა ჩართვა მედიატორისა, რომელიც ნეიტრალიტეტს დაიცავდა. და დადგა ის ბედნიერი დღე კაზრეთში, როდესაც გაიგზავნა მედიატორი ILO-ს წარმომადგენელთან ერთად, რათა გაეფანტათ მუშათა პროტესტის ღრუბელი, რომელიც დაბა კაზრეთის საბადოზე მოთავსებულიყო და გაუჩინარებას არც აპირებდა.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენელი, ხანშიშესული და სათვალისანი მამაკაცი, მედიატორის გვერდით ათასკაციან გაფიცულ ჯგუფს ქვემოდან ზემოთ ფერდობზე შეჰყურებდა დაბნეული, მისი სახე იმ ელჩის სახეს მოგაგონებდა, რომელიც უცხო გარემოში აღმოჩნდა და არ იცის, როგორ მოექცეს მანსპინძლებს, რომელთა ჰაბიტუსიც ახალზელანდიელ საკას მოცეკვავეს ჰგავდა. საკას შესრულების დროს ყველა იმ ემოციას გამოხატავდა ადამიანი, რომელიც დიალოგში, ალბათ, თავის დროზე არ გაჟღერებულა.

ლეკურს ხალხის ენის არ ესმოდა, მაგრამ მათი უარყოფითი ემოციებით დამუხტული ენერგია მასში დაბნეულობას ბადებდა და ცნობისმოყვარეობასაც აღვიძებდა.

მედიატორი ეჭვმა შეიპყრო, ფიქრში ორჭოფობდა, შეძლებდა კი ამ ადამიანების დარწმუნებას! ერთი ხმა თითქოს ეუბნებო-

და: „რა ძალა მედგა, აქ რომ ჩამოვედი?!“, მეორე ხმა სხვას ამბობდა: „შენ ეს უნდა შეძლო!..“ ომზე რთული საქმე იყო; ომში გარკვეულია მეომართა პოზიციები, მათი ქმედება გამარჯვებითაა მოტივირებული. აქ კი საომრად განწყობილი უნდა დაამშვიდო და უარი ათქმევინო პროტესტზე და ეს ისე უნდა მოახერხო, რომ არცერთი დაზარალებული არ გყავდეს.

კაზრეთში მომავალ მედიატორს, ირაკლი ყანდიაშვილს, ჰქონდა სტრატეგია დასაქმებულთა და დამსაქმებელთა შორის მოლაპარაკებისა, მაგრამ სადღაც გაქრა... გაფიცულთა რაოდენობამ და მათმა ეჭვიანმა გამომეტყველებამ მედიატორში იმედი ჩაკლა, რომელიც კაზრეთამდე ენთუზიაზმით მოჰყვებოდა.

მედიატორმა Iო-ს წარმომადგენელს გადახედა, ლეკურის დაბნეული სახე შეეფეთა. ლეკურმა გაიღიმა, მედიატორს ინგლისურად უთხრა: ზემოთ ფერდობზე უნდა ავიდეთ გაფიცულებთან და მოვიკითხოთ. ახლოს უნდა ვიყოთ მათთან. დავალება რთულია, მაგრამ შენ ამას შეძლებო.

მედიატორმა ამოიკვნესა: იმედია...ერთად შევძლებთ!

მედიატორი გონებაში ალაგებდა, პირველად რომელ მხარეს შეხვედროდა და მოესმინა, ისე, რომ ორივე მხარის ნდობა მოეპოვებინა.

მედიატორმა გაფიცულებს გააცნო თავი და თანხმლები სტუმარი, ასევე აქცენტი გააკეთა თავის ნეტრალურობაზე. მისი სტრატეგიის ნაწილი იყო, გაფიცულებს დაესახელებინათ თავიანთი წარმომადგენელი, რომელიც საინიციატივო ჯგუფს უხემძღვანელებდა და რომელთანაც აწარმოებდნენ მოლაპარაკებას.

გაფიცული მამაკაცი: ვიცი მე თქვენი მოლაპარაკებები; ჯერ დაგვპირდებით და მერე არ ასრულებთ, არსად არ წავალთ, აქ ვიქნებით ოჯახებით. სანამ არ აღგვადგენთ სამსახურში და 100%-ით ხელფასს არ გაგვიზრდით!

მეორე გაფიცული მამაკაციც აყვირდა: არაფრისმკეთებლები... გვაფინროებენ და არ გვიქმნიან შრომის უსაფრთხო პირობებს; გაყინულ გარემოში გვინწევს მუშაობა. არ არის ჰიგიენური ნორმები დაცული. როცა ვამბობთ ჩვენი უფლებების

დარღვევის შესახებ, მიზეზად სანარმოს შემცირებულ ბიუჯეტს გვისახელებენ.

გაფიცული ქალი: მე არ მაინტერესებს მათი ფინანსური პრობლემები! ამაზე მაშინ უნდა ეფიქრათ, როცა ბიუჯეტის ხარჯზე გართობის მიზნით ჩამოიყვანეს ჰოლივუდის ვარსკვლავი...

ლეკურმა მედიატორს უთხრა: ხალხს უთხარი ეს ყველაფერი წერილობით ჩამოაყალიბოს ერთმა, რომელსაც ენდობიან, რომ დავინყოთ პრობლემაზე მუშაობა.

მედიატორი ყურადღებით უსმენდა გაფიცულებს. უკარების ყინული ნელ-ნელა დნებოდა, რადგანაც გაფიცულებმა მედიატორის სახით სასურველი მსმენელი იპოვეს; ის მათ უსიტყვოდ უსმენდა და ყველაფერზე თავს უკრავდა. როგორც იქნა, მედიატორმა ლეკურის თანადგომით მიაღწია ორივე მხარის ერთად დასახდომას და ერთ ჭერქვეშ თავმოყრას.

შეიქმნა კომისია. მოუსმინეს მხარეებს.

დამსაქმებელმა წარმოადგინა სრული წერილობითი დოკუმენტაცია სანარმოს არასაკმარისი ბიუჯეტის თაობაზე. 100% ხელფასის გაზრდაზე უარი განაცხადეს და, ასევე, გათავისუფლებულების სამუშაოზე აღდგენაზე, რადგანაც სანარმო სრული დატვირთვით ვერ იმუშავებდა.

მედიატორმა მიმართა დამსაქმებულებს: ბატონებო, ჩემი თანხმლები პირი გახლავთ გაეროს მსოფლიო შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენელი – ექსპერტი როჯერ ლეკური. ასეთმა საერთაშორისო ჩართულობამ უნდა გამოგაფხიზლოთ, საქმე ისე მარტივად არ არის, როგორც თქვენ ფიქრობთ. შევეცდები, ქრონოლოგიურად ჩამოვყალიბო ჩემი აზრი და ნათლად დაგანახოთ ის პრობლემები, რომელთა წინაშეც შეიძლება აღმოჩნდეთ:

1. მასობრივმა გაფიცვამ თქვენს სანარმოში საფრთხე შეუქმნა არა მარტო დასაქმებულებს, საზოგადოების კეთილდღეობასაც; დასაქმებულთა უკან დგანან ოჯახები და მოსახლეობა, რომლისთვისაც ასეთი რაოდენობის მასობრივი გაფიცვა საფრთხისშემცველია.

2. ეროვნული კანონმდებლობიდან და Iლო-ს კონვენციიდან გამომდინარე დამსაქმებულმა უნდა უზრუნველყოს სანარმო-ში შრომის უსაფრთხოების სტანდარტების ამალგება, შრომის პირობების გაუმჯობესება. თქვენ აუცილებლად უნდა აღადგინოთ სამსახურში ის ადამიანები, რომლებიც დაუსაბუთებლად არიან გათავისუფლებულნი და მისცეთ კომპენსაცია, თუ გინდათ მიაღწიოთ სამართლიან და რაციონალურ წესრიგს საზოგადოებაში.

მედიატორმა პროფკავშირების წარმომადგენელს გახედა და მიმართა: შეიძლება თქვენი აზრიც მოვისმინოთ?

პროფკავშირების წარმომადგენელი ჩაერთო საუბარში:

– გასაგებია თქვენი ბიუჯეტის კრიზისი, მაგრამ ამ გაფიცულებმა რომ მოითხოვონ საქონლის ღირებულების განსაზღვრა იმ შრომის მიხედვით, რაც პროდუქციის დასამზადებლად დაიხარჯა, როგორ ფიქრობთ, თქვენ მიერ გაცემული ხელფასები სამართლიანი ოდენობის იქნება? – არ იქნება. თქვენ მიზერული თანხის მიცემაც არ გინდათ და, ამასთანავე, ათავისუფლებით ადამიანებს სამსახურიდან დაუსაბუთებლად, ამათ უკან ოჯახები დგანან. ვინც დატოვეთ, არც იმათ აქვთ სამართლიანი ანაზღაურება, მსგავს პოზიციებზე განსხვავებულად უხდით ხელფას და ეწევით დასაქმებულთა შრომით დისკრიმინაციას, მუშებს არა აქვთ უსაფრთხო გარემო, არა აქვთ სათანადო სადაზღვევო პაკეტი. ყველა სამართლებრივ რეგულაციას სცილდება თქვენი თვითნებობა.

დამსაქმებელმა ისევ ფინანსების უქონლობა მოიშველია არგუმენტად.

გაფიცულთა სანიციატივო ჯგუფის წევრი ქალი აყვირდა: საკამარისია! მაშინ არ გაღელვებდათ ფინანსები, მსახიობი რომ ჩამოიყვანეთ? თქვენ გართობისთვის გადაიხადეთ ფული და მე ჩემს სამ შვილს დღეს რა ვაჭამო, იმას ვფიქრობ. ყინულზე მიწევს სანარმოში მუშაობა, ქალად აღარ ვვარგვივარ! ახლა მუშაობაც დამირჩა სანატრელი...

ილო ს წარმომადგენელი როჯერ ლეკური თარგმნის გარეშე მიხვდა, ქალის აღელვებულ ცრემლიან სახეს და დაკოჟრილ ხელებს რაც ალაპარაკებდა.

როჯერი საუბარში ჩაერთო: ბატონო დამსაქმებლებო, თქვენ არღვევთ ყველა სამართლებრივ ნორმებს, თქვენს სანარმოს რეპუტაცია საფრთხის ქვეშ დადგა, ასეთი მიდგომით ზიანს აყენებთ სახელმწიფოსაც. თუ გინდათ სამართლიანი და რაციონალური ნესრიგის დამყარება საზოგადოებაში, გაფიცულებთან გარკვეულ პირობებზე უნდა შეთანხმდეთ.

ქართველი კაცის ბუნება ისეთია, უცხოელის ნათქვამი ყოველთვის უფრო დამაჯერებლად ეჩვენება, ვიდრე დასაქმებულისა, რომელიც სანარმოსთვის იმაზე მეტს აკეთებს, ვიდრე სანარმო მისთვის.

მედიატორი: ბატონებო, თქვენი პრობლემიდან გამომდინარე, ორივე მხარე რომ დარჩეს კმაყოფილი, უმჯობესია 80 გათავისუფლებული სამუშაოზე აღადგინოთ, ხოლო 57-ს გადაუხადოთ კონპენსაცია და ექვსი თვის ხელფასი. ასევე, სავალდებულოა შრომის უსაფრთხოების სტანდარტების ამაღლება. რადგანაც სანარმოს ფინანსური პრობლემები აქვს, უმჯობესი იქნება ნაცვლად გაფიცულთა ხელფასების 100%-იანი ზრდისა, გაზარდოთ 15%-ით, ხოლო დროთა განმავლობაში, როგორც კი სანარმო გამოვა ფინანსური კრიზისიდან, გაიზარდოს კიდევ 5%-ით.

მედიატორი ხმადაბლა, ისე სასიამოვნოდ და დამაჯერებლად საუბრობდა, არ გიტოვებდა ახალზელანდური საკას შესრულების სურვილსაც კი.

გაფიცულთა საინიციატივო ჯგუფის წარმომადგენელი მამაკაცი: ის 9 კაცი უნდა დარჩეს სანარმოში, ვინც გვავეწროება? არ უნდა დაისაჯონ?

მედიატორი: ამისთვის არსებობს დისციპლინური სახდელი. იმედია, დამსაქმებელი სისრულეში მოიყვანს კანონს, თუკი აქვს სახდელის გამოყენების მტკიცებულება.

საინიციატივო ჯგუფის წარმომადგენელი კაცი არ ცხრებოდა, მჭევრმეტყველების გამომზეურების დიდი სურვილი ჰქონდა:

ბატონებო, ვიცი, რაც არის ეს სახდელი. განათლებით იურისტი ვარ, მაგრამ გაჭირვებამ დამაწყებინა საბადოში მუშაობა. სახდელი არ არის საკმარისი უნდა გაუშვან სამსახურიდან და ჯარიმაც დააკისრონ.

პროფკავშირების წარმომადგენელი: ეს ასე არ ხდება. კარგი იქნება ახალი კოლექტიური ხელშეკრულების შედგენა.

გაფიცული ქალბატონი: მომეცით საბუთი, რომ ექვსი თვის ხელფასს მომცემთ და როგორც კი ჩემი ცეხი დაიწყებს მუშაობას, დავბრუნდები სამსახურში.

მედიატორმა საინიციატივო ჯგუფის წარმომადგენელ მამაკაცს კოლექტიური ხელშეკრულების ნიმუში გაუწოდა იმ პირობებით, რომელიც გააჟღერა სხდომაზე.

საინიციატივო ჯგუფის წევრმა ქალმა ჯგუფის ხელმძღვანელ მამაკაცს მიმართა: მომეცი დროზე, სადაცაა გათენდება, რას კითხულობ ამდენს! შენ რჩები და მე მივდივარ სამსახურიდან. ეს ექვსი თვის ხელფასი კარგია ჩემი შვილებისთვის, მაგრამ აუცილებლად უნდა დამაბრუნოთ!

ქალი თავის ფიქრებში კმაყოფილი იყო, რადგანაც დაბრუნების ხელშეკრულებას დაიჭერდა ხელში და ექვს თვეს შვილებთან გაატარებდა, უსაქმოდ მყოფს ხელფასაც მიცემდნენ.

დიდი ეჭვის და ყოყმანის შემდგომ გამოიტანეს საბოლოო ვერდიქტი და შეთანხმდნენ იმ დროს, როცა კაზრეთელმა მამალმა ომახიანად დაიყვილა და ამცნო კომისის წევრებს განთიადი.

როჯერი გაბრწყინებული სახით ულოცავდა მედიატორს გამარჯვებას: შენ ეს შეძელი, ირაკლი.

ეს იყო მუშათა კლასის გამარჯვება საკუთარი უფლების აღსადგენად.

ILO-ს ექსპერტი მიდიოდა იმ გზის დაღმართზე, რომელზეც წინ დღით ამოვიდა და ღიმილით იხსენებდა პირველ შთაბეჭდილებას გაფიცულებზე და მათ უკანასკნელ გამომეტყველებას მოლაპარაკების შემდეგ. როგორც დღესა და ღამეს შორის არის სხვაობა, ისეთი სხვაობა იყო პირველსა და უკანასკნელ შთაბეჭდილებებს შორის.

ექვიდან რწმენამდე ერთი გრძელი დღე და ღამე გამოიარეს, მაგრამ ეს ღირდა დასაქმებულთა დარღვეული უფლებების აღდგენისთვის.

ჩრდილოეთის ექსპრესი

განგაში ატყდა ჩიკტოსტარის სადგურზე, როცა სადგურში შემავალმა ჩრდილოეთ ექსპრესმა ბაქანზე არ გააჩერა. ისე სწრაფად ჩაიქროლა მხოლოდ ხმა დატოვა სამახსოვროდ.

ჩემოდნებ მომარჯვებული მგზავრების გაკვირვებული სახეები, მეისრის გინება, მგზავრთა ყაყანი, რკინიგზის უფროსის კაბინეტთა მგზავრთა მინყდომა, სატელეფონო ზარები და გაურკვეველობა უფრო ანგრევდა ცნობისმოყვარებს. მატარებლის გაუჩერებლობის მიზეზი ვერ დადგინეს.

მკითხველის უყურადღებობა სამწერლო დანაშაულად ჩაითვლებოდა, რომ თქვენი ცნობისმოყვარეობა არ დამეკმაყოფილებინა ჩრდილოეთ ექსპრესის მგზავრებით.

ჩრდილოეთ ექსპრესი სრულიად ახალი და თანამედროვე მოდელის ორი ვაგონი იყო, რომელის გარეგანი ფოკუსი რაკეტას უფრო გავდა, ვიდრე მატარებელს. ექსპრესში ვარსკვლავები მგზავრობდა არა ბომენდი-სცენის, არამედ ციური ვარსკვლავების. რა თქმა უნდა სანამ ჩისტოსკარის სადგურზე გაივლიდნენ სრულიად მშვიდათ იმყოფებოდნენ. შეუძლებელი იყო ლომი მამაკაცი არ შეგენიშნა, რომელიც შუა ვაგონში იჯდა და მისი ენერგიული საუბრით გვერდით მჯდომს ხიბლავდა. გვერდით მორიელი იჯდა და ჩუმედ უსმენდა ლომის მიღწევებს. ლომიც, რადგანაც კარგი მსმენელი ჰყავდა ნებივრობდა ბგერებით.

უკანა რიგში ახალგაზრდა მამაკაცი თევზი პლანით გაბრუებული ყურსასმენით მუსიკას უსმენდა. მხოლოდ მშვილდოსანი მამაკაცი ვერ ეგუებოდა ლომის ხმამალალ საუბარს, რადგანაც მასაც უნდოდა მგზავრთა შთაბეჭდილებაზე გავლენა მოეხდინა.

კიბორჩხალა ახალგაზრდა გოგონა დედის გვერდით მჯდომი დედის მხარეზე ჩამოსძინებოდა. სადღაც შიგნით მიღმა სავარძელში ხრაშუნის ხმა ისმოდა კუროს ყბები იყო რომელიც ქა-

დით ილუკმებოდა კუროს გვერდით მჯდომი ქალწული მამაკაცი შეწუხებული გადაჰყურებდა კუროს, რადგანაც მის გაპრიანებულ ფეხსაცმელს ქადის ნამცეცები ეცემოდა. ამ გაჭირვებულ იყო ქალწული, როცა გამცილებელმა მერწყულმა ქალმა შემოიბინა და მგზავრებს უთხრა: ძვირფასო მგზავრებო მატარებელი ჩიკტოსტარის სადგურზე არ გაჩერებს, არის გარკვეული მიზეზები, რომელსაც ვადგენთ.

ქალწული მამაკაცი აღელდა, რადგანაც მისთვის გაურკვეველობა ყველაზე დიდი წინაღმდეგობა იყო.

ტყუპები ცნობისმოყვარეობამ არ მოასვენა და მემანქანესთან დაპირა შესვლა. გამცილებელმა არ გაუშვა. ტყუპებმა ირონიულად გადახედა გამცილებელს და გზა განაგრძო მემანქანის კაბინისკენ. აბა ტყუპები რის ტყუპები იყო ინფორმაცია, რომ არ მიეღო. სამი წუთიც არ იყო გასული დაბრუნდა და ვარსვლავებს მოახსენა: მემანქანე არ არის, მგონი ვილუპებით, მოჰყვა ისტრიკულ კრიტიკას თუ მატარებელი ახლა არ გაჩერდა ძველ ხიდზე გავალთ ვერ გაუძლებს ხიდი და დავილუპებით, მოქმედ ხიდზე, რომ გავიდეთ მიმართულების შეცვლა საჭირო. დავილუპეთ და ის არის ისეთი სისწრაფით მივქრივართ თუ გადავხვით მატარებლიდან ვერ გადავრჩებით. ტყუპების ღელვა ვარსკვლავებს გადაედოთ, მის ხმას ვარსკვლავების ხმა შეუერთდა, ყველა თავის აზრს გაურკვეველად გამოთქვამდა ზოგის მოძრაობაში შიშს დაესადგურებინა.

ქალწული: რამდენი დრო დაგვრჩა ხიდთან მისასვლელი? მიმართა გამცილებელს ქალწულმა.

გამცილებელი: დამშვიდით ნუ ნერვიულობთ ჯერ დრო გვაქვს.

სასწორი ქალი განითლდა ნერვებისგან: როგორ თუ ნუ ვნერვიულობთ ამ მატარებელში თქვენს გარდა მგზავრების უსაფრთხოებაზე პასუხისმგებელი პირი არავინ არა.

გულით მართული ლომი ერთ წამში ჩაიფერფლა სადღაც გაქრა მისი ენერგია, მხოლოდ მორიელი იჯდა მშვიდათ და

სრულიად გულგრილად უსმენდა და ფიქრში ეძებდა პრობლემის ამოხსნის გზებს, ვარსკვლავების ქცევას მასში ღიმილს იწვევდა.

ვერძმა ვაგონის თავზე ასვლა მოინდომა, რომ ჩაეხსნა მემანქანის ვაგონთან მიმავრებული მატარებლის შემადგენლობა. მისმა ოპტიმიზმა იმედი მისცა მგზავრებს. კიბორჩხალა დედის კალთას არ სცილდებოდა და უსაშველოდ განიცდიდა მდგომარეობას.

კურო ქალმა დიდი მუცლიდან ქადის ნამცეცებით ჩამოიფერთხა წამოდგა და განაცხადა: ნუ ჩქარობთ, ექნებ გამცილებელმა გვირჩიოს რამე, ვხედავ მობილური არ იჭერს არც ის ვიცი, რომელ ტერიტორიაზე ვარ.

გამცილებელი მერწყული სიმპატიით განეწყო ვერძის მიმართ, მაგრამ გეგმას უწუნებდა. მშვილდოსანი აიძულებდა მერწყულ გამცილებელს მიეცა ახსნა-განმარტება თუ სად იყო მემანქანე. მერწყულის ინფორმაციის ვაკუუმში იმყოფებოდა, მაგრამ არ იმჩნევდა და ცდილობდა მგზავრების დამშვიდებას, არ მოსწონდა მშვილდოსნის ხმამალალი ტონი და მითითება თუ რა უნდა გაეკეთებინა. ყველა აყაყანდა გარდა მორიელისა. ვერძმა შეცადა ყველა დაერწმუნებინა თავისი გეგმის სისწორეში. კიბორჩხალას დედა შვილზე ლელავდა და ვარსკვლავებს გაფაციცებით უსმენდა.

გამცილებელმა ვერძს მიმართა, რადგანაც თქვენსას არ იშლით და ვაგონზე ასვლა გადაგინყვეტიათ, ვინმე დამხმარე წაიყვანეთ. რადგანაც ამ ექსპრეს ვაგონის ჩასახსნელი სახურავზე აქვს.

შემდეგ მგზავრებს მიმართა: ვინ გაყვება ? მარტო ვერ წავა დამხმარე ჭირდება.

მერწყულმა ყველას თვალი შეავლო. სასწორი დუმდა. ტყუპებმა თვალი აარიდა, ლომი ძალიან შეწუხდა და ვერძის გასაკეთებელზე ჯავრობდა.

თევზს, რომ გახედა თევზი ბარბაცით წამოდგა და როგორც კაცთმოყვარემ დააპირა ვერძს დახმარებოდა.

გამცილებელი: თქვენ ვერ წახვალთ თქვენ მთვრალი ხართ!. თევზი არ დაემორჩილა გამცილებლის თხოვნას და ვაგონის ფანჯრისკენ წაბარბაცდა.

ქალწულმა თევზი შეაჩერა და სრული პასუხისმგებლობით მოითხოვა მგზავრების კონცეტრაცია პრობლემაზე .გვერდით თხის რქა ამოუდგა ქალწულს, როგორც დისიპლინებული ჯარისკაცი, რომელსაც მიეცა შესაძლებლობა გვერდით მჯდომ ორ მამაკაცს გასცლოდა, რომლებიც უცხოელები იყვნენ ერთმანეთზე დაქორწინებულები. ეს ინფორმაცია თხის რქამ იმ დროს გაიგო, როცა სასწორმა მოინდომა დაქორწინებულების გაცნობა. მათი გაჭორვისთვის ამ დროს არავის არ ეცალა. ევროპელები ითხოვდნენ მატარებლის გეგმას და გაფაციცებული თვალებით აკვირდებოდნენ უცხო ენაზე მოსაუბრებს. გარეთ შემოდგომა იდგა ტაიგის დაუსრულებელი ტყეების პეიზაჟი აწყდებოდა მიმავალი ექსპრესის ფანჯრებს. ერთი უცხოელი მეორეს ეუბნებოდა: რა დაუსრულებელია ეს ქვეყანა , ნუთუ არ არის ადგილი გაჩერების?!სადაც გამოჩნდება ჩვენი სადგური.

რას ამბობ გრილ ჩვენს ბაქანს ვინ დარდობს იქნებ სადმე გაჩერდეს ექსპრესი. ეს მგზავრები ეხლა გაჭირვებამ გაერთიანა, ეს რომ არა ჩვენ ვიქნებოდით მათი გაჩერების ადგილი, რაღაცით ხომ უნდა გაელესეთ გრძელი ენები, რომელიც გრძლად და დამანგრეველად მიყვება ადამინის ცხოვრებას. სასწორს ესმოდა მათი საუბარი და თანაუგრძნობდა მათ.

მორიელმა საათს დახედა, ენაც ამოიდგა მშვიდათ ჰკითხა გამცილებელს: კორნიცას სადგურში რამდენ ხანში შევალთ?

გამცილებელი : მედიდურად გადახედა მორიელს 25 წუთში. გულში გაიფიქრა შევა თორემ ერთბაშად არ გაჩერდეს.

ქალწული და თხის რქა იკვლევდა თუ სად შეიძლება ყოფილიყო მემანქანე.

ვერძმა ვერ გაუძლო მათ დაუსრულებელ ბჭობას ფანჯარას მიანყდა მშვილდოსანიც თან მიჰყვა ვერძს.

ქალწულმა ხელი ჩაიქნა და დაჯდა სავრძელზე და თქვა:ასეთი წინდაუხედაობა, როგორ შეიძლება?! რამოდენიმე წუთში ხიდი უნდა გაიაროს მატარებელმა, არც სათადარიგო მემანქანე ჰყავთ ,არც კი ვიცით წინ რა გველის ესენი კიდევ ასეთი სიჩქარის შეჩერებას ფიქრობენ.

მშვილდოსანი არავის არ შეუჩერებია ვერძის და მშვილდოსნის ფეხების ხმა რამოდენიმე წამი ისმოდა ვაგონის სახურავზე და შემდგომ შეწყტა. მგზავრები გაისუსნენ და რალაც საოცრებას ელოდნენ.

ცნობისმოყვარე ტყუპები ვერ ისვენებდა და არეული საუბარი დაიწყო. : მე დღეს ჩისკტოსტარში უნდა ვყოფილიყავი 3 საათზე, მე უნდა ვყოფილიყავი მე უნდა ვიყო...

არმინდა სიკვდილი, გააჩერეთ..ხალხი არა ხართ?

თევზები ინტუიციით გრძნობდა, რომ გადარჩებოდა.

კიბორჩხალას დედა ხმამაღლა ლოცულობდა და კისერზე დაკიდებულ ჯვარს კოცნიდა. უცხოელები ერთმანთს ჩაეკრენ და დაიწყეს სიმღერა.

ლომი შეუერთდა მათი სიმღერის მელოდიას „ალილუიას“ თითქოს ვაგონში განგამის ტემპერატურამ იკლო და ვარსკვლავების ერთსულოვნებამ გაერთიანა ვაგონი. თითქმის ყველა მგზავრის თვალწინ გაირბინა წარსულმა, მგზავრები განიცდიდა დაკარგულ დროს და დარჩენილ გაუკეთებელს. ექვსმა წუთმა ისრებით გაირბინა, მათვის კი მთელ ცხოვრებად იქცა ექვსი წუთი.ვარსკვლავებს უნდოდათ ხიდთან მიმსვლელი ექვსი წუთი არ დასრულებულიყო. ექვსი წუთის ყოველი წამი გაზრებულ ფიქრს მოანდომეს.ექვსი წუთი მათვის უფრე მეტი იყო, ვიდრე მათ მიერ განვლილი სიცოცხლე. ექვსმა წუთმა დაიტია განვლილი ცხოვრების კადრები.

ალილუის ხმა მთელ ვაგონს მოედო. ლომი სიყვარულით გაჰყურებდა უცხოელებს და თვალებით მადლობას უხდოდა სიმღერისთვის

. ლომი ფიქრობდა „რა მნიშვნელობა აქვს, რომელი ვარსკვლავის ტემპერამენტს ატარებ თუ კი ადამინის თანაგრძნობა შეგიძლია და საჭირო დროს უნარი გაქვს ადამინის ფიქრს ხელი შეუწყო, გაერთიანო ისინი და შიშზე ფიქრი ააცილო.ლომს ფიქრი დასრულებული არ ჰქონდა მატარებელი ძლიერად დამუხრუჭდა. მუხრუჭმა ძლიერი ხმაური გამოსცა. კუროს დარჩენილი ქადეები

და ლიმონათი ქალწულს თავზე გადაესხა, გამცილებელი უცხოელების კალთაში აღმოჩნდა.

იატაკზე გართხმული სასწორის და ტყუპების დაბნეული თვალები დიდხანს გაყვებოდათ ალბათ მგზავრებს, რომ არა თხის რქის შეძახილი: გადავრჩით მეგობრებო!

მორიელი არ იყო ვაგონში ის იყო მატარებლის იმ პატარა კაბინაში, სადაც მავთულები გადიოდა. ელექტროენერგის მავთულები აენწყვიტა, რამაც ჩრდილოეთის ექსპრესი გააჩერა. განგაშის დაწყებისთანავე ჰქონდა ეს გეგმა მორიელს. გეგმა სარისკო იყო, მაგრამ მორიელი რის მორიელი თუ რისკს უფრთხის, ცოტათი ამპარტავანი მშვილდოსნის შურისძიებაც ჰქონდა ესეც იყო მიზეზი გეგმის გაუმხელობის. მორიელი აპლოდისმენტებს არ დალოდებია ვაგონიდან ჩამოხტა და მგზავრების თვალს მიეფარა.

მშვილდოსანი მატარებლის დამუხრუჭებამდე, თავჩარგული იწვა, გაშოტილი ტანით ვაგონის სახურავზე. მატარებლის სიჩქარე არანაირად არ მისცემდა მშვილდოსანს ვაგონის სახურავზე გადადგილების საშუალებას. ექსპრესის უეცარმა გაჩერებამ, რომელსაც ძირს ჩამოეგდო მშვილდოსანი, მინიდან უცებ წამოხტა, ვინმემ უხერხულ მდგომარებაში არ შემასწროსო და ამაყი მდიდურობით ტანი გამართა.

ქარისაგან თმებ აწენილი ვერძი ბავშურ გულწრფელობას ვერ მალავდა და გულუპყვილოდ ფიქრში იმიორებდა: მშვილდოსანი, რომ გამომყოლოდა მატარებელს გავაჩერებდი. მატარებლიდან ჩამოსული ქალწული ბუზღუნებდა-ქალწულს მატარებლის გაუთვალისწინებელ გაჩერებაზე და დაჟეჟილ მუხლზე მეტად ლიმონათით დასვრილი პიჯაკი აჯავრებდა.

მემანქანის გაუჩინარების გამოძიებას არ დალოდებია მგზავრები. ისინი უკვე მყარად გრძნობდნენ თავს მიწაზე კოსმოსის მეთვალყურეობით.

ასე დაასრულა ჩრდილოეთის ექსპრესმა მგზავრობა. მსგავსი მგზავრები ყველა მატარებელშია. თვალს თუ კარგად მიაღვენებთ.

ანბანი

ერთ-ერთ ცნობილ ინტერნეტგვერდზე კლავიატურის ანბანები ერთმანეთს ეომებოდნენ, ბრძოლის ველი მონიტორი გახლდათ. თითებს ათამაშებდნენ კლავიატურის ლილაკებზე, მწერლის სათქმელი კლავიატურის დაბეგვილ ასოებს ტვირთად აწვა. ანბანს სტკიოდა თითოეული გამოძახილი, როცა საუბარში უცხო ენის შრიფტს იყენებდნენ. მოთმინების დაძაბვა ესაჭიროებოდა მკითხველს, ნააზრევი რომ წაეკითხა.

ანბანს უფლებად დარჩენოდა თმენის ვალდებულება. ამ უფლებათა დაცვის საუკუნეში ადამიანებს უნდა ესარგებლათ გამოხატვის თავისუფლებით, რომელიც ყოველ ჯერზე ტკივილს აყენებდა კლავიატურას. ბ დარტყმა... რ დარტყმა ... და ასე იყო უსასრულოდ, სანამ მწერალს არ მობეზრებოდა. ზოგჯერ ცარიელი სიტყვით, ზოგჯერ თავის მოსაწონებლად წარმოთქმული, ზოგჯერ სიმართლე... ნებისმიერ გადაუმონმებელ ინფორმაციას ავრცელებდა ანბანი. იგი ერთადერთი სიმბოლო იყო თავისუფლებისა, რომელსაც მწერლები ბოროტად იყენებდნენ.

ერთი დღე იყო განსაკუთრებული ანბანის შემოქმედებით ცხოვრებაში. მიმოწერის ავტორების კონფიდენციალურობა არ არის დარღვეული ვებგვერდზე.

უბნის გიჟი X-ის ფანჯრებთან პერიოდულად გაჰყვიროდა: შეაჩერეთ...შეაჩერეთ 5 წუთით!

X ყურადღებებს არ აქცევდა გიჟის ნათქვამს და კომპიუტერთი იყო დაკავებული. კითხვითი ნიშანივით მოხრილი და თვალებდანიტლებული ეკრანს მიშტერებოდა და რალაცას გულიანად ბეჭდავდა.

X წერდა: დამალა ამ ქვეყანაში ცხოვრებამ! მინდა, რომ გავიქცე. აქ ყველა ბრალდებულია, რადგანაც ჩვენ ირგვლივ ყველგან აღმოჩნდებიან პროკურორები. ამისთვის არ არის

სავალდებულო, ჰქონდეთ იურდიული განათლება. ბრალდებული ხარ ყველგან: პრესაში, მარკეტში, ინტერნეტში, ტელევიზიაში, კაფეში, ბანკში, სასწავლებელში... თითქოს დედამიწა ბრუნავს არა ღერძის, არამედ ბრალდებულის გარშემო. ბრალდებული ხარ მამათმავლობის გამო, ბრალდებული ხარ პოლიტიკური ავანტიურისთვის, ღალატისთვის, პოზიციისთვის, ოპოზიციისთვის... სადღაც ვერ მოასწარი, სადღაც ბრალი დაგდეს, სადღაც გაგიმეტეს, სადღაც ვერ მოასწრეს გამეტება, სადღაც წამოგაყენეს, სადღაც ჩაგქოლეს, სადღაც ვილაცის განაჩენი, სასამართლო, სასამართლო... ყველგან სასამართლო...

კლავიატურის ღილაკები მუშაობის დროს ხმაურობდა, ანბანი დაიღალა; არ ასვენებდნენ მწერლები, კლავიატურის განსაცდელს მსმენელი და მანუგეშებელი არ ჰყავდა.

X აგრძელებდა თავის ნაშრომს:

– უფიქრიათ კი ოდესმე ადამიანის სულის განმკითხავ უდიპლომო პროკურორებს სხვათა ტკივილზე, როცა მათ მიერ გავრცელებული ჭორი ადამიანის სულს დაუნდობლად კლავს, რადგანაც ჭორი იმ მარცვალს ჰგავს, რომელსაც მიმოფანტავ ბაღში და რომც მოინდომო გაფანტული მარცვლის აკრეფა და მოგროვება, ველარ შეძლებ, რადგანაც მან უკვე ყლორტი ამოყო მიწიდან. ასე მოიცავს სივრცეს ჭორი, სხვის სულში შეიჭრება და დაისადგურებს, იმდენად შორს გაიდგამს ფესვებს და იმდენად გადამდები ბატონები აღმოჩნდება ყველასთვის, სიმართლე რომც გაიგონ, მაინც ჭორს მიანიჭებენ უპირატესობას, რადგანაც უმრავლესობის ხმა ყოველთვის გადამწყვეტია. ერთ დღეში გადაგივლიან, ხოლო თუ რომელიმე ცნობილმა წამოყო თავი შენს დასაცავად, პროკურორებიც ბრალდებაზე უარს ამბობენ. უცნობი კაცის ნათქვამი იკარგება ბრბოში, ცნობილის კი...

ამ ქვეყანაში არ მოიხყენ, რადგანაც ყველამ შენთვის მოიცალა. ამ ქვეყანაში გიჟივით მოგექცევიან, გენიოსად მოკვდები, გმირივით დაგკრძალავენ და ემახსოვრები მანამ, სანამ ახალი გიჟი არ გამოჩნდება თავასი ახალი პასაჟებით. ვერ აცნობიერე-

ბენ, რომ ყოველდღიურად არღვევენ კანონს და უხეშად იჭრებიან ადამიანთა კუთვნილ სივრცეში.

ამ ქვეყანაში შეიძლება ლიცენზირებულმა იურისტმა პიარის მიზნით მტკიცებულებების გარეშე მოინდომოს ციტადელოზა; აქ შეიძლება ნახო ქალი, რომელიც კაცს უფრო ჰგავს ჰაბიტუსით, ვიდრე ქალს, რადგან გადაღლილმა და ნაჯაფმა ცხოვრებამ თავისი კვალი დაატყო; მიუხედავად ამისა, აქ შეიძლება თავი გამოიღონ ქალთა უფლებების დაცვაზე, მაგრამ ღამით, მეზობლებისგან მალულად ქალი მიბეგვონ; აქ მხოლოდ ერთი ომია – საინფორმაციო. ამ ომს უამრავი ავტორი ჰყავს: სილიკონიანი დუნდულები ვილაცისა, ადრე რომ კაცი იყო და დღეს ქალია და ეს გახდეს ქართველის აზრის მუზა; მოზარდი, რომლის განათლება ფეისბუქის ჭორებს არ სცილდება; მე-10 კლასელი, რომელმაც არ იცის წყლის ფორმულა, მაგრამ კარგად ერკვევა, შეურაცხყოფის ბოლო მსხვერპლი ვინ იყო; მრევლი, რომლის ანთემას გაგარინიც კი ვერ გაექცეოდა კოსმოსში, ცოცხალი რომ დარჩენილიყო... ომის სტრატეგია ერთია მხოლოდ: რაც შეიძლება მეტი ლაიქი მივიღოთ.

ამასობაში ვილაცამ მიიწალა X-ის ნააზრევის დასაკომენტარებლად.

: გამომიჩნდა წმინდანი! თუ არ მოგწონს, დატოვე ეს ქვეყანა. ადრე სად იყავი, ადამიანებს რომ აწამებდნენ?! თუ სიტყვის თავისუფლებას ელოდებოდი პირდახურული?

X: ახლა რომ ვწერ, ქალბატონო, რას ვაშავებ ამით?! თუ არ მოგწონთ, ნუ კითხულობთ.

კლავიატურის ღილაკს ეშინია ავტორების ჩხუბის, რადგანაც ასეთ ჩხუბს ყოველთვის მოჰყვება ვილაცის მრავალსართულიანი გინება.

გიჟი არ ცხრებოდა, უბნის ხმაურს ფარავდა მისი წამოძახილი: შეაჩერეთ 5 წუთით!

ვილაცის ფოტოები კი ლაიქის მოლოდინში იყო.

X ზღაზვნით წამოდგა და გაემართა ფანჯრისკენ, გიჟს გადახედა და შეებრალა. გაიფიქრა, გიჟისთვის რომ ყური დაგვეგ-

დო, 5 წუთით შევჩერებულებიყავით და ყველას სურათი გადაგვე-
ლო ლაიქისთვის, ჩვენ არ ვიქნებოდით ამ სურათზე, რადგანაც
ფირი ვერ აღბეჭდავდა ჩვენს ნამდვილ სახეს. არ არის სახე, ესე
იგი, არც გვიცხოვრია ჩვენი ცხოვრებით. რასაც საზოგადოება
გვიკვთეს, მხოლოდ იმას ვიღებთ!

ვინ დააბრუნებს ადამიანის სახეს, უკვე დაკარგულს? ზოგ-
ჯერ გიჟის ნამოძახილსაც უნდა მოუსმინო, რომ საბოლოოდ მას
არ დაემსგავსო. შეჩერდით 5 წუთით!.. მოუსმინეთ საკუთარ ხმას,
რომელშიც მოყვასის ხმას გაიგონებთ. მოყვასის ტკივილის გაზი-
არება დაგიბრუნებთ დაკარგულ სახეს. დაიბრუნეთ დაკარგული
სახე და დაგიბრუნდებათ საკუთარი ცხოვრებაც.

: ჩემი პოლიტიკური პარტიაა „სოფლის შენებას რა უნდა“.
ხვალ შეკრება გვაქვს პარტიის ოფისში. დღის ამა და ამ წუთზე.

X ანბანს უხმობს სანერად: პოლიტიკოსებიც ერთმანეთს არ
ინდობენ. დრო უღმობლად გადის ამათ დაპირებებში. ადამიანები
ერთმანეთის მოსმენას გადაეჩვივნენ.

: სრულიად გეთანხმებით. ამ წამს დავინწყით მუშაობა საკუ-
თარი ხმის მოსასმენად, ყოველთვის უნდა მოვემზადოთ დღეს,
მხოლოდ დღეს – ხვალისთვის. ხვალ თუ არ გათენდება ჩვენთ-
ვის, ნამუშევარი მომავალს გამოადგება.

-მ პარტიული ლოზუნგი „ბრწყინვალედ“ ამოტვიფრა
ეკრანზე...

: უბანი ჭორით იზრდება, შემდეგ ქალაქს მოედება, ქალაქი
სახელმწიფოს აზანზარებს და საბრალლო სახელმწიფო ორი იმპე-
რიის ღერძზე ბრუნავს. რა გახდა ეს ორი იმპერია, რომელმაც
საზღვრებიდან გადასწია მსოფლიო და ვითომ დემოკრატიულო-
ბის სცენარი დაუნერა დანარჩენ სამყაროს? ან რომელმა ერთმა
შეასრულა და მოირგო დემოკრატიულობის როლი?

კლავიატურა ფიქრობს: მგონი იპოვეს საერთო აზრი, გადავრ-
ჩით, ბავშვებო, გინებას...

: არადემოკრატიული სახელმწიფო მმართველები ყოველთვის
დარჩებიან დროის ქურდებად. სახელმწიფო მმართველი, რომე-
ლიც არ ზრუნავს საკუთარ ხალხზე, ხალხს ართმევს ყველაზე

ძვირფასს, დროს. დრო, რომელიც ამავე დროს ყველაზე ვერაგი წარსულია, თუ ვერ გამოიყენე სათანადოდ. კაცუნიების გადასაწყვეტია შენი არსებობა.

: ალბათ, თქვენ არჩევნებზე მიღებულ ხმებს ადარებთ თქვენს არსებობას, რადგანაც კუჭით ნააზრევი ვერასდროს შექმნის ღირებულ მომავალს, დაგიტოვებს მხოლოდ უბანში მოსიარულე რამდენიმე კაცუნას, საარჩევნო სტრატეგიით დაკავებულს, და განზილებულ მომავალს.

პოსტსაბჭოთა ქვეყნებმა ეს თავის ზურგზე გადაიტანეს. მხოლოდ შიშმა გადაკიდა ერთმანეთს აშშ და რუსეთი. ვინ არის ორი ქვეყანა, რომლებსაც პირები გაუღიათ და პატარა ერების წაგლეჯილი მიწებით ილუკმებიან. სხვისი მიწით დანაყრებულებს ზოგჯერ გულზე ადგებათ მოუნელებელი ლუკმა. მაძლარს დღის რეჟიმად უნდა ჰქონდეს მონელების რეცეპტი, რადგანაც საკვებსაც სჭირდება შემოწმება, შეეთვისება კი უცხოური საკვები შენს ორგანიზმს! ავღანეთი, ერაყი, ეგვიპტე და სირია ის მოუნელებელი ქვეყნებია, რომლებიც, კუჭიდან ამოსული, გულზე აწევთ იმპერიებს. თავისუფლება და პატრიოტიზმი, რისთვისაც ღირდა ომების წარმართვა, შეიცვალა სხვა საფუძვლით, ნავთობითა და ოპიუმით. უკვე გზააბნეული დამპყრობლები ვერ გარკვეულან, რა გზას მიმართონ, რადგანაც სამართალის ასპექტში ევროპა უძღურია და მისი ლალადი არის უდაბნოთა შინა. რადგანაც ევროპის ორგანიზმს უცხოელთა ტომები ჰუმანიტარულ ემბარგოდ ადევთ. ევროპა მათ განსაცდელში იხარშება.

: არჩევნებზე სამართლიანად უნდა ჩატარდეს! ქვეყანას ავაყვავებ და პრობლემა არ ექნება-მეთქი, ამას არ ვიძახი, ვხედავ ევროპაც როგორ გასაჭირშია; ევროპა უფერულდება, მის სიტყვას ძალა არა აქვს, მათი სამართლებრივი დოკუმენტები არ სცილდება ფურცლების მიწდვრებს.

ზოგჯერ სასაცილოა მინისტრების მონდომება და აქოშინებული მორბენალი მსოფლიო, რომელიც ერთ წრეზე ტრიალებს და დაუსრულებლად მიმორბის დოკუმენტებით, სტრასბურგში ანგარიშებს აბარებს და კოპნიაობს ადამიანთა უფლებების დაცვით.

როცა იმპერიებისთვის გასართობ სანახაობად გამოიყურები, რეალობა უნდა დაანახო შენს ხალხს და არ იყო სხვის იმედად.

X: 21-ე საუკუნის ადამიანის სატიკვარი გახდა მშვიდობასა და ჯანმრთელობაზე ზრუნვა. დაუსრულებელი ყოველწლიური ავადმყოფობები შეიძლება ერთ მშვენიერ დღეს კოლო ზიპომ დაასრულოს. სასაცილოა ექსპერტების პოლიტიკური პროგნოზი და გადარჩენისთვის რომელიმე იმპერიასთან შეკედლება. იმპერიებისთვის მხოლოდ ლუკმა ხარ და უნდა გეშინოდეს მათი პირის დაღების. ტერორიზმმა დააშინა მსოფლიო.

: ალბათ, მაშინ გვეშველება, როცა სანყის ცივილიზაციას დაუბრუნდება კავკასია. თორემ ორ დედინაცვალს შორის მორბენალი საქართველო მარტო ვერაფერს გახდება. მხოლოდ ისტორიის დაბრუნებას შეუძლია სამართლიანობის აღდგენა.

ქართული ანბანი სიამოვნებისგან გადანვა ეკრანზე და უცნობი ავტორების ნააზრევების ცქერით ტკბებოდა.

: იქნებ პატარა ერებმა თვითონ მიხედონ საკუთარ საქმეებს თავიანთი რესურსებით, რომლის გამოყენება განათლებით შეიძლება. სამართლის შუქნიშანთან მდგარი ევროპაც ვერ უმკლავდება ძალადობას. პატარა ერებს ერთმანეთან მჭიდროდ ყოფნა სჭირდებათ, რადგანაც უკვე დიდი ხანია დედამინა ბოროტების გარშემო ტრიალებს. მხოლოდ ერთმანეთის სიყვარულსა და თანადგომას შეუძლია გადარჩენა.

: როცა სხვა ადამიანს სამშობლოს ართმევ, უქმნი საფრთხეს საკუთარ მომავალს – ამის გააზრების უნარი არ რჩებათ, სამწუხაროდ. როცა ბავშვის სისხლით მიწას მორწყავ, ვის რა შერჩენია, შენ რომ შეგრჩეს?! დაგიბრუნდება უცილოდ, უფრო ძალამოკრებილი და დამაზიანებელი. დროა, ვიზრუნოთ საკუთარ თავზე, რადგანაც ჩვენზე უკეთ ვერავინ გვიეჭიმებს.

X: ეს იმპერიები დაკარგავენ წართმეულ ტერიტორებს და ჩვენ დავიბრუნებთ ჩვენსას, მათ მიმართ მტრობა ახლა მხოლოდ ბოღმას დაგვიბრუნებს ნაცვლად ქართული მიწისა. თუ გადავხედავთ ისტორიას, დიდი ქვეყნების კოლონიები დროთა განმავლობაში იბრუნებდნენ პირველსახეს. ახლა უნდა შევეცადოთ,

მოვძებნოთ მხეცში ადამიანი, რადგანაც ამაზე ძვირფასი ხატება ღმერთს არ დაუტოვებია. ეს მშვიდად უნდა ეძინოს, რომ ადრე ამდგარს შეეძლოს ღირებულის შექმნა.

ავტორებმა დაასრულეს მსჯელობა. ჯარისკაცივით გამ-
ნკრივებულმა ანბანის ასოებმა ეკრანის მინდორზე ერთმანეთს
მშვიდი მზერით გადახედეს, რადგანაც ასე ბედნიერად დაცლი-
ლი არასდროს ყოფილან. მათ დღევანდელ შრომას ტანზე ერთი
ნაბეგვიც არ დაუტოვებია, რადგანაც ავტორები უბადლო შემს-
რულებლები იყვნენ.

სამშობლოზე მოზიქრალი სულაზი

იისფერი შუქით განათებულ ოთახში ექვსი მამაკაცი უსხდა დიდ მრგვალ მაგიდას. ყოველ ღამით გარდაცვლილებს ქვეყნის პრობლემები გაეხადათ ბჭობის საგნად. სავარძელში ვაჟა იჯდა ფანდურით ხელში, ხოლო ერთი მაღალი, ხმელი, უღვაშიანი მამაკაცი ოთახში ბოლთას სცემდა და ანერვიულებული იმიორებდა:

– ხედავ, მერაბ, რა დღეში ვართ, ვილაც ჩინელი ინვესტორები მიიღო და ლილოს ტერიტორია დაუთმო. მხოლოდ ისტორიის უცოდინრობამ შეიძლება მიიყვანოს ადამიანი ბრიყვულ გადანყვეტილებამდე.

ჩინელები, ჩინელები... ცინის დინასტია... 450 მილიონი ჩინელი, 16 სამეფო – გენში აქვთ სხვა ქვეყნებში ინტეგრაციის დაუცხრომელი სურვილი.

მამარდაშვილი: ჭაშმარიტება სამშობლოზე მაღლა დგას!

ზვიადი: შენ გაჩუმდი, არ გაგივა ეს ჩეკისტური აგიტაცია! შენ არ გესაუბრები. ჩემ ძმას, მერაბს ვეკითხები.

მერაბ კოსტავა დაღვრემილი იჯდა მაგიდასთან და ერთ წერთილს მიშტერებოდა. არც მიუხედავს ზვიადისკენ, ისე უპასუხა: დასანანია, ქართველი ხალხის მონაპოვარს – ერის თავისუფლებას – უდიერად რომ ექცევიან.

ერი მამულის გარეშე ვის გაუგია?!

მაგიდასთან მჯდომი უღვაშებანკეპილი დარბაისლური გამომეტყველების მამაკაცი ჩაერია ზვიადისა და მერაბის დიალოგში.

– თქვენ უდიერებაში, ალბათ, მინას გულისხმობდით.

კოსტავამ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია ილიას.

ილია: სრულიად გეთანხმებით. მონობას თავს აღწევ საკუთარი მიწით, როცა მინას სხვას უთმობ, იმის მონა ხდები, შრომის სუფევა არის განკაცებისა და სრულყოფილი ადამიანობის საფუძველი.

კოსტავა: ყველას სკამი უნდა, მაგრამ ბოლოს ამ სკამს სად დადგამენ?! ეგ არის საკითხავი.

ზვიადი: სკამის რა მოგახსენო, ნავის შექმნა დასჭირდებათ მალე. ეს ვიღაც ფეხბურთელი, ალბათ, ბავშვობაში წყალბურთელობაზე ოცნებობდა და რადგანაც ბავშვური ოცნება ვერ აისრულა, საქართველოს ჰესებით ჩაძირვა გადაუწყვეტია. იტალიელებმა მე-20 საუკუნის დასაწყისში გეოთერმული ანუ მშრალი ორთქლის ენერჯია აღმოაჩინეს და ელექტროენერჯიის წყაროდ აქციეს. ნუთუ ჰესის გარდა სხვა წყაროთი ენერჯიის მიღება არ შეიძლება?!

ვაჟამ ფანდურის დაკვრა შეაჩერა და თქვა: ბუნებასთან ბრძოლა ვის გადაუწყვეტია?! ვინც ეს მოიფიქრა, მომავალი არ ექნება.

მერაბ კოსტავა: ქართველი მეცნიერი ნასაში მსახურობს, მაგრამ მთავრობის მონდომებით ვერ მოიცალა ამ საქმისთვის.

ეს პატარა გოგო დიდი ძალის პატრონია, როგორ ემუქრება ექსპრეზიდენტს თუ ჩამოხვალ დაგიჭერთო.

ზვიადი: სად უნდა ჩამოვიდეს? საქართველოში, რაც მისთვის ტურისტული ქვეყანაა მხოლოდ და სხვა არაფერი?!

მერაბ მამარდაშვილი: მხოლოდ მიშას ბრალი არ არის, ქართველების ცნობიერებაში რომ კიდევ არის წითელი კაცი. მათი აზროვნება კოლექტიურია და ბელადის მოთხოვნილება აქვთ.

კოსტავა: პოლიტიკოსების დაპირებამ და არასმთავრობობის განცხადებებმა ხალხიც დალალა.

ილია: როცა პოლიტიკური დაბეზლებისთვის ლუკმაპურს აწვდი მახეზლარს, საზოგადოებრივ წყობას საძირკველს ურყევ ცილისნამების საქმეს სასამართლო უნდა არკვევდეს, რომ აილაგოს დაუსრულებელი დაბეზლებები. რაც შეეხება დაპირებას, სიტყვას და საქმეს შორის დიდი ზღვარია.

იქვე მჯდომი ჩოხაში გამოწყობილი ალექსანდრე ჩაერთო საუბარში: თავისუფალმა ადამიანებმა რა დაამავეს? ყოველთვის რატომ უნდა იმარჯვებდეს უმრავლესობა? რაც მე ამ კედლებში გავიგე ეს წლებია, არ მგონია ერის ხმა და ღვთის ხმა ერთი

იყო. უსამართლო გარემო ადამიანის უპერსპექტივობის გაცდას აჩენს.

მამარდაშვილი: სრულიად გეთახმებით, ალექსანდრე. ხმა არ გვესმის და თვალი არა გვაქვს საკუთარი ბუნების შეცნობის.

ზვიადი: მაგ თვალის ახელას ნიჭი უნდა, როგორც რუსთაველს ჰქონდა, ხოლო დიდი წვრთნა არ სჭირდება ჭკუას, ხალხმა რომ გონიერი გაიძვერა შეიცნოს. შენ რას იტყვი, მიხეილ, შენს სეხ-ნიაზე?

სათვლიანი მელოტი ჩაერთო საუბარში რუსული აქცენტით: „დრონი მეფობენ და არა მეფენი“. გიჟმა გამიმეტა დასახვრეტად. არ მეგონა, ასი წლის შემდეგ თუ დაიბადებოდა ახალი ჯაყო.

ილია: დრო ქვევრივითაა; მხოლოდ იმას ამოიძახებს, რასაც კაცი ჩასძახებს. უსირცხვილო ყოველთვის უნდა შეარცხვინო, რადგანაც მისი მიბადვით მორცხვიც გაურცხვდება.

ვაჟა: არ მომასვენეთ, რომ დამენერა. ასე მუშაობა არ შემოიძლია. იქნებ დამტოვოთ და ილიას სარკე ნაულოთ სისხლიან გიჟს, იქნებ თავი დაინახოს და გონებრივი მიძინებიდან გამოიყვანოს. ვინ არის საერთოდ ეს კაცი, მთელი საქართველო მასზე საუბრობდეს და მეც ხელს მიშლიდეს აზრთა წყობაში!

ზვიადი: ასეთები სარკესაც შეაცდენენ. როგორ გაბედა ქართველზე ძალადობა! – ხელეებს იმტვრევდა ზვიადი და აჩქარებული ნაბიჯებით ბოლთას სცემდა.

კოსტავა: კარგი იყო, აქ დაედო ბინა, მაგრამ უფალი აქ არ დააბინავებს... რომ მოსულიყო, შევარცხვენდი. არ ვუმტრობდი, რომ მემტრო გაძლიერდებოდა და თანამოაზრეებს შემოიკრებდა.

არაფრის შეცვლა არ შეგვიძლია და ეს უფრო მტანჯავს, მაგრამ ბედნიერი ვარ, რომ დღეს საქართველოს მარგალიტებთან ერთად ვიხდი სასჯელს.

მამარდაშვილი: რატომ სასჯელს?

კოსტავა: როცა ზიხარ და უსმენ ყოველდღიურად ქვეყნის პოლიტიკურ მოვლენებს და შენი ხმა არ ესმით, რომ დაეხმარო, სასჯელია, აბა რა არის?!

მოვლენები სწრაფად ვითარდება მსოფლიოში; სარწმუნოებასაც ექმნება საფრთხე. ევროკავშირიც იშლება. ორი იმპერიის სურვილს უნდა გადააყოლონ საქართველო.

დავითი წისქვილის მაკეტის კეთებით იყო დაკავებული.

ილია: შენ რას იტყვი, დავით?

დავითი: სასჯელი ის არის, ქვეყნის მიწა რომ გენატრება და სიკვდილის შემდეგაც ვერ ეღირსები გულში ჩაკვრას. ქართლ – კახეთის მეფეთა გაუმძღვრობამ და ომმა გაძლიერა ლეკები, რომელმაც ჩემი ცხოვრება შეცვალა. მაგრამ ბედნიერი ვარ, დღეს რომ ქართველის ხმა მესმის და თქვენზე ასაკით უფროსს დიდი პატივი მერგო, ქართული მომესმინა პატიოსანი აზრებით.

თქვენ ყველამ ერთად ერს მიეცით დამოუკიდებლობა, ლიტერატურა, ისტორია... დროა, პოლიტიკოსები საკუთარ თავებს ჩანვდნენ და სწორი დასკვნები გამოიტანონ.

ალექსანდრე: მათი მსაჯული ხალხია. ეს არ უნდა დაავინყდეთ!

ილია: და მერე მსჯულებმა დაინდეს ონისე? ასეა ხალხიც, როცა ღვთის ხმას ჩამოსცილდება. თუ საკუთარი ტვინის ძაფები არ აამოქმედა ერმა, საკუთარი ჭკუა არ წაიმძღვარა და საკუთარი მსჯელობა არ იქონია, ფეხსაც ვერ დასძრავს. სხვისი კარნახით ნაბიჯსაც ვერ გადადგამ ერის საკეთილდღეოდ. მტრის შეცნობას ისტორია გასწავლის. პატიოსან მტერთა შორის მოციქულად ნამუხის უნდა გაიხადო, ხოლო თუ დიდმა უპატიოსნო ერმა მოინდომა შენთან კავშირი, თავი ისე უნდა დახარო, ზრდილობად ჩაგითვალონ და არა დამონებად. გიორგი ბრწინვალეს ჩობან ნოინისთვის თავი რომ დაეხარა, ცენტრალური ხელისუფლების განმტკიცება გაუჭირდებოდა, რადგანაც გიორგის მტრობდნენ ერისთავები. ქართველს სჭირდება წინამძღოლი, რადგანაც მისი ხასიათი ახირებულია. გამოცდილი კალამია საჭირო, რომ გამოხატო ქართველის ბუნება. შედეგი ვიცით გამოცდილებით, მაგრამ გრძნობის ძალას ვემორჩილებით. ზოგის გული ტბას ჰგავს, რომელიც არასდროს აღელვდება, თითქოს არ ეხება საზოგადო

განსაცდელი. ორ უკიდურესობას შორის ძნელია ოქროს შუალედის პოვნა.

ზვიდი: ეს უკანასკნელი მაგიჟებს ქართველის ხასიათში, გულგრილობა.

მტერშიც უნდა გაგიმართლოს, ალბათ, რომ საბოლოოდ თავისი ადგილი იპოვოს და დაეტიოს.

ვაჟა დაბალ ხმაზე ჩონგურს უკრავდა, შეჩერდებოდა და რალაცას ინერდა უბის წიგნაკში.

ზვიადი: ნუხელ ტაბურეტებით დარბოდა მოძღვრები აქციაზე.

ვაჟა: ძალით ვერ მოაქცევ ადამიანს რწმენაზე. შეიძლება ფორმა შეათვისებინო, ფორმა რწმენისა, მაგრამ ასე მართლმონმუნედ ვერ იქცევა.

ზვიადს გაეცინა, როგორ გეტყობა, ვაჟა, მთაში ქრისტიანობა გვიან რომ მოვიდაო. ახლა რომ გითხრა, ვისი უფლების დაცვას ეწინააღმდეგებოდნენ, ვერ გაიგებ.

ილიას გაელიმა: როგორც გავიგე, მარადქალური სანყისი ვერ მიიღეს, ალბათ, და სიყვარულის კონცეფცია აკლიათ.

ქრისტე არ ყოფილა მოძალადე. სუსტზე ძალადობა ქრისტიანის საქმე არ არის. არც სარწმუნოებით კეკლუცობა ვარგა. როცა მოყვასი გყავს შენი გულგრილობით განაწყენებული, ეკლესიაში დანთებული სანთლით სულს ვერ გაადარჩენ.

მერაბი: დღეს უფრო მწვავე საკითხი ერის თვითმყოფადობაა. ჰალსტუხისმჭამელის რუსებთან ბრძოლა ბალაკლავას ბრძოლას მაგონებს, როცა ყირიმის ომის დროს ინგლისელებმა რუსებთან ბრძოლაში მეომრების უმრავლესობა დაკარგეს, რომ არა საფრანგეთის ზავი, ცუდად დასრულდებოდა ყოველივე. მიშამ თავისი წინდაუხედაობით ხალხიც იმსხვერპლა და ტერიტორიებიც დაკარგა. ახალი წესრიგის დამყარება მოინდომა ძველის დასამარებით.

მიხეილი: საფრანგეთის დარბაზში დაიდო ფიცი არისტოკრატისა და სამღვდელოებას შორის, ხალხს არ მიუღია მონაწილეობა, რასაც მოჰყვა შემდგომ ბასტილიის აღება, საფრანგეთის

რეგოლაციის საფუძველი. როცა ხალხს ცრუ დაპირებებით კვებავ, არც შენი ფიცის მონაწილე გახდება და არც თანამოაზრე. ხალხი უპირობო ძალაა.

როცა შენს მინებზე სხვა ერი ნადირობს და ირგვლივ ამდენი გაზულუქებული სკამისმძიებელია, არჩევნებზე გლეხისთვის ძნელია იმის გარკვევა, შერჩენილი ძალა მინის დამუშავებას მოახმაროს და ავდარმა იმედი გაუცრუოს, თუ დრო იმის გარკვევაში მოიხმაროს, ამდენი მოძულე ადამიანიდან ვის ჩააბაროს ძალაუფლება.

ილია: ბანკი როცა დავაარსე, ქვეყნისთვის გავაკეთე ეს; ახლა კი ბანკი ყველაზე დიდი მძარცველია. ხუთი საფულის ქონას და შემოსავლის აზრიან განაწილებას ვერ ასწავლი ხელგაშლილ ქართველს, რადგანაც ამასაც ოთარაანთ ქვრივის ყაირათიანობა უნდა.

ზვიადი: თანამდებობის პირები თავიანთ ოჯახებზე ფიქრობენ. ვის სცალია ქვეყნის მომავალზე ფიქრისთვის.

დავითი: ალბათ, არ იციან, რომ წუთისოფლის მდგმურები არიან.

კოსტავა: ახალი ექვთიმე უნდა დაიბადოს. ექვთიმესნაირი ქართველი საუკუნეში ერთხელ იბადება, საქართველოს სიმდიდრე ხელთ უნდა ჰქონდეს და ერთი თხით გამოიზამთროს. აი, ასეთი პატიოსნება უნდა მართავდეს ქვეყანას.

ილია: როცა ადამინის გონება ნივთებს ვერ სცილდება, უფრო შებრალების ღირსია, ვიდრე გაკიცხვისა. ისე, ზოგ აქ მყოფ მინისტრს სულის საზრდოზე რომ ეფიქრა, სხეული ასე არ დაუმრგვალდებოდა.

ზვიადი: და ვინ არის დღეს ისეთი პატიოსანი, საქართველოს რომ ანდობ?

ვაჟა: ის ხომ არ არის, ხეების მომთაბარეობით რომ დაკავებულია? მას, ალბათ, ჩემი „ხმელი წიფელი“ არ ნაუკითხავს. კიდეც კარგი, ტიტაევნა გადარჩა და გაიხარა.

ილია: ივანიშვილი არის ქველმოქმედი და არა პოლიტიკოსი, მხოლოდ მისი მონდომება არ არის საკმარისი. ერთი კაცი ვე-

რას გახდება, როცა მსოფლიო გამოწვევის წინაშე დგას, როცა ხალხის და ღვთის ხმა ერთი არ არის. ადამიანები ვერ არჩევენ ბოროტსა და კეთილს. მხოლოდ ხორციელის ნატვრით სულს არ ჩივიან. ვერ ხვდებიან, თავისუფლება ყველა საშოვარს რომ სჯობს. პატარა ერის გადარჩენისთვის ომს ვერ გამოაცხადებს ევროპა, რომელსაც თავისთვის გასჭირვებია. მხოლოდ ნელი და გონივრული სვლით უნდა ვიაროთ, რომ ვეშაპის ფეხის ქვეშ არ აღმოვჩნდეთ. მთავრობას შეუძლია საჭირო და აუცილებელი სოციალური პროექტები დააფინანსებინოს ამ ქველმოქმედ კაცს, სხვას ამ საუკუნეში პატარა ერი ვერ შეძლებს. აიღონ მაგალითი პატარა ერისაგან, რომელიც განვითარდა სოციალური პროექტებით.

ვაჟა: მარტო ქონებრივი უზრუნველყოფა არ არის გარანტია, ერმა შეინარჩუნოს თავისუფლება, თუ არ აქვს ერს საერთო გონებრივი სიმწიფე, განათლება და ცოდნა. მხოლოდ ბრყვეს ძალუძს აზრის წარმოთქმა საგანზე საგნის შეუსწავლელად. ყველა ერი თავის ცეცხლს უკეთებს და თავის კერძს ჩასცქერის და სხვისთვის ხერი იმდენად უნდა, რამდენაც თავად გამოადგება. თავისუფლება საშუალებაა და არა მიზანი. ადამიანის მიზანი ბედნიერება უნდა იყოს. მიზნად გამხდარი თავისუფლება სიზარმაცებს ბადებს და ვერ იცლის ხალხის კეთილდღეობისთვის.

მამარდაშვილი: ორი საუკუნის ამერიკამ გვაჯობა მართლმსაჯულებაში. საერთოდ, არცერთი ქვეყანა არ უნდა გაიხადო ბატონად, შენს ერს თავად უნდა მიხედო ისე, რომ სხვა ერს არ შეუქმნა საფრთხე.

ილია:მართლმსაჯულება არ არსებობს სამართლის გარეშე. ვახტანგ მე-6 ბევრად ადრე გვყავდა.ერს უნდა ჰქონდეს სულიერი მოთხოვნილება დამოუკიდებელი მართლმსაჯულებისა.

მერაბი: მათი თავისუფლების მქადაგებელი ჯეფერსონი პლანტატორი ისე მიიცვალა, ერთი მონაც არ გაუთავისუფლებია, მაგრამ მისმა იდეამ საბოლოოდ გაიმარჯვა. რუსეთზე უკეთესი ამერიკა იმით არის, მართლმსაჯულებით კეკლუცობს, მაგრამ

სხვის თვითმყოფადობას არად აგდებს. კავკასიურ წრეში ვართ, მაგრამ ჯერ ვერ გაურკვევიათ, ამ კედლებში, რომელია მათ შორის დედა და დედინაცვალი. ქართლის დედა თბილისის გულშია და არა სხვაგან. დროა, ვალია, სად დაფუძვით შეცდომა.

ზვიადი: საკუთარი თავი უნდა ედგას ერს მხრებზე და საკუთარ დედაზე ლოცულობდეს. რაციონალიზმი გვაკლია და სხვის ფანდურზე მოცეკვავე ერი ვართ, სხვა ქვეყნის ინტერესის გამტარებელი. სად ხედავთ გადარჩენას?

– მიწიდან უნდა დაინყონ! – თქვა ვაჟამ და ფანდურს სიმები ჩამოჰკრა.

კოსტავა: მართმსაჯულებით!

ალექსანდრე: ერის ხმა და ღმერთის ხმა ერთი უნდა იყოს!

მამარდაშვილი: განათლებით!

გურამიშვილი: სამშობლოს სიყვარულით!

ილია: სრულიად გეთანხმებით ყველას, მაგრამ დავითს უფრო, რადგანაც სამშობლოს სიყვარულით კეთდება სხვა ყველა დანარჩენი, მთავარი რწმენა, რაზეც დგას სამყარო და რაც ყველაზე მეტად აკლია დღეს ადამინს.

ადამიანს მტკიცე რწმენა უნდა ჰქონდეს! გერმანელ პოეტს ჰაინრიჰ ჰაინეს ნათქვამი მახსენდება: „მსოფლიოში არცერთ ხალხს არ ჰქონია უფრო დიდი რწმენა, ვიდრე კელტებს -მათგან შეგეძლოთ ფული გესესხათ და საიქიოში დაგებრუნებინათ“. როგორი ნათელი უნდა დარჩე ადამიანი, ასე გჯეროდეს სულის უკვდავების და კეთილშობილების. ბოროტება რაც არ უნდა გაინელოს დროში, სიკეთე მაინც მარადიულია!

ზვიადი: მტერი ასე ადვილად არ დაგვთმობს და ქართველი კი დათმობს თავის პრინციპებს რწმენის ნაკლებობის გამო.

ვაჟა: მტერი არ არსებობს.

ზვიადი: აბა მე ვინ მომკლა?!

ვაჟა: გზაბნეულმა.

ზვიადმა კედლის საათს ახედა და თქვა: უკვე 7 საათია... მერაბ, რალაც უნდა მოვიმოქმედო, რამდენიმე წუთში დამლაგებელი მოვა, მხოლოდ მას ესმის ჩემი ფეხის ხმა.

მამარდაშვილს გაეღიმა: ზვიად, ეს თქვენი განწყობის თეორიაა, რომ გაიგონებს?! იქნებ კოლექტიურად დავაბაკუნოთ!

ზვიადი გაინია მამარდაშვილისკენ, მერაბი შუაში ჩადგა და უმაღვე განმუხტა სიტუაცია.

ილია წამოდგა, პიჯაკის ჯიბიდან სარკე ამოიღო და ზვიადს გადასცა.

წყლის ხმა მოისმა დერეფანში, გასაღები აჩხაკუნდა, დამლაგებელმა კარი გააღო, წყლით სავსე ვედრო და იატაკის სანმენდი შემოიტანა.

ზვიადი კედლის დიდი სარკის წინ დადგა და ილიას პატარა სარკე ამოიღო. ორი სარკის შუა ანარეკლი ზვიადის გამოსახულებას ირეკლავდა. ქალი შეცბა და წყლით სავსე ვედრო გაუვარდა, წყალი დაიღვარა, ზვიადის ფეხები მშრალი ჰქონდა. ჭუჭყიანი წყალი ზვიადს არ შეხებია. ზვიადს გაეღიმა. მისმა ნათელმა ღიმილმა ქალს შიში გაუფანტა.

ქალი: ზვიად, შენ... აქ...?!

ზვიადმა ქალს საჩვენებელი თითით მარკერის დაფაზე მიუთითა. ქალს მოძრაობა დავინწყებოდა, გაშეშული მიშტერებოდა ზვიადს, რომელიც ოთახის სარკის წინ იდგა.

ქალმა ფრთხილად მარკერის დაფისკენ თავი მიაბრუნა, სადაც ეწერა:

„პრემიერს უთხარი, სამშობლოს სიყვარულზე ფიქრით დაინწყონ ყოველი კეთილი საქმე...ჩვენ ამ ოთახში ვართ, არსად წავსულვართ! ჩვენი აქ ყოფნა მათ რწმენას შემატებს სულის უკვდავებაზე“.

ქალი: სად აქ ?..

ზვიადმა ილიას სარკე პიჯაკის ჯიბეში როგორც კი ჩაიღო, მისი გამოსახულებაც გაქრა.

ქალმა პასუხი ვერ მიიღო; დაფას შეხედა, ნაწერი არ ნაშლილიყო.

ქალი კითხულობდა დაფაზე დარჩენილ ნაწერს დაუსრულებლად, სანამ ფეხების ბაკუნი გამოაფხიზლებდა. ქალმა გააცნო-

ბიერა დავალება. ფიქრობდა ახალ მისიაზე და ფიქრებში ეძებდა გზებს მის შესასრულებლად.

სამშობლოზე მოფიქრალი სულები სიხარულით შეჰყურებდნენ შეძენილ დესპანს და იმედით ელოდებოდნენ მომავალს მარადიულ საცხოვრებელში.

„უსამშობლოდ დაკარგულები“-ს მთავარი მოქმედი გმირი ხასან ჰელიმიშია – პოეტი და თვითნასწავლი მხატვარი. წიგნში აღწერილია ხასანის ტრაგიკული ცხოვრების დეტალები. უსამართლო სახელმწიფო მართველობამ, წაართვა ხასანს შესაძლებლობა დაბრუნებოდა მშობლიურ კუთხეს – ლაზეთს. მხოლოდ ხასანის შესრულებულ ტილოებს შეეძლო დაეტია უსასრულო ზღვის სიყვარული და დაეტია მონატრება გაღმა ნაპირზე მყოფი ლაზი ხალხის. ნაწარმოებში ნათლად ჩანს აფხაზი პეტრეს და ლაზი ხასანის მეგობრობა, მათი საერთო ტკივილი სამშობლოა, მათი ოცნება ძლიერი და გაერთიანებული საქართველო!

„უსამშობლოდ დაკარგულები“ ეძღვნება ყველა იმ ადამიანს, რომელსაც უსამართლო სახელმწიფო მართველობამ წაართვა შესაძლებლობა ეცხოვრა ოჯახთან ერთად სამშობლოში!

„აშული ვარ, ხელში საზი არა მაქვს,
შინ არა ვარ, სახლი-კარი არა მაქვს,
მე ლაზი ვარ, პატრონი აქ არა მყავს,
ბუღბუღი ვარ, სამშობლო აქ არა მაქვს!“
ხასან ჰელიმიში